Digitaal educatief pakket

DE COMPLEXE RELATIE TUSSEN BELGIË EN CONGO

Een verhaal van kolonisatie, beeldvorming en dekolonisatie

Secundair Onderwijs ASO, TSO en KSO - 3de graad

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Inhoud

INLEIDING 3
DOELGROEP 4
LESINHOUD 4
ONDERWIJSDOELEN 5
LEERSTOF: De geschiedenis van Congo in een notendop 6
LESVOORBEREIDINGEN 10
Nederlands 10
Lesfase 1: introductie lessenreeks 12
Lesfase 2: introductie Congo 16
Lesfase 3: bronnen lezen en analyseren 17
Geschiedenis 19
Lesfase 1: leesseminarie 21
Lesfase 2: klasgesprek 'Wat is kolonialisme?' 22
Lesfase 3: beeldvorming over Congo in België 26
Humane Wetenschappen/ Geschiedenis/Nederlands/… 29
Lesfase 1: presentatie 31
Lesfase 2: Sporen van kolonisatie 31
BEGRIPPENLIJST 34
LEES- en KIJKLIJST 36
BIJLAGE 37
Bijlage 1 – fiche Congo 37
Bijlage 2 – fiche Congo ingevuld 47
Bijlage 3 – tekstfragmenten en bijhorende vragenlijsten 55
Tekst 1 55
Tekst 2 58
Tekst 3 64
Bijlage 4 – ingevulde vragenlijsten bij de bronnenreeksen 69
Bronnenreeks 1: 'zoo humain' op expo 58 69
Bronnenreeks 2: getuigenissen over de onrust in Leopoldstad (januari 1959) 71
Bronnenreeks 3: nummer van het tijdschrift *Oost & West* over Congo (mei 1958) 92

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

INLEIDING

Dit educatief pakket werd in 2020 ontwikkeld naar aanleiding van zestig jaar onafhankelijkheid van Congo. Recente ontwikkelingen, zoals dekolonisatiebewegingen, de vraag om standbeelden van Leopold II uit het straatbeeld te verwijderen en de Black Lives Matter-beweging, tonen aan dat een dergelijk educatief pakket een grote actualiteitswaarde heeft en van maatschappelijk belang is. We kijken immers niet enkel naar het koloniale verleden, maar trekken de lijn door naar de hedendaagse samenleving. Dit pakket is vakoverschrijdend opgevat, zodat leerkrachten over verschillende disciplines heen het onderwerp kunnen belichten. Liberas bewaart een rijke collectie foto's en postkaarten over Congo die doorheen dit educatief pakket worden gebruikt ter illustratie. Verder bieden wij ook nog de online expo aan: *Propaganda photography in the Belgian Congo, 1950-1960* https://www.liberasexpo.com/Folders/Belgian-Congo/Congo.

Aankondiging van de onafhankelijkheid, 15/2/1960 (collectie Liberas)

DOELGROEP

Dit educatief pakket werd ontwikkeld voor leerlingen van de derde graad secundair onderwijs ASO, TSO en KSO.

LESINHOUD

In achtereenvolgens een lesuur Nederlands, een lesuur Geschiedenis en een lesuur Humane Wetenschappen (of een bijkomend lesuur Geschiedenis/Nederlands/…) maken de leerlingen aan de hand van bronmateriaal kennis met de gedeelde geschiedenis van Congo en België. Ze leren wat kolonialisme inhoudt en welke sporen van de kolonisatie nog steeds terug te vinden zijn in onze hedendaagse samenleving. Vervolgens gaan ze dieper in op het aspect beeldvorming. De lessenreeks wordt afgesloten met een debat en mogelijkheden om de samenleving te dekoloniseren.

ONDERWIJSDOELEN

Nederlands

- begrijpend lezen (eindtermen 3.13 tot 3.18);
- begrijpend luisteren (eindtermen 1.1 tot 1.6)
- bij het reflecteren op verbale en non-verbale communicatie interesse in en respect voor de persoon van de ander, en voor de eigen en andermans cultuur tonen (eindtermen 6.29);
- bewust reflecteren op een aantal aspecten van het taalgebruik (eindtermen 6.31);
- op beoordelend niveau aan een onbekend publiek standpunten/meningen of oplossingen voor problemen uiteenzetten en motiveren in een gedachtewisseling, discussie, (werk)vergadering (eindtermen 2.9);
- op beoordelend niveau aan een onbekend publiek gevoelens in een gepast register uitdrukken en persoonlijke ervaringen presenteren (eindtermen 2.9).

Geschiedenis

- de termen kolonisatie, dekolonisatie en beeldvorming in eigen woorden uitleggen en enkele voorbeelden geven (eindtermen 2.1.1.7, 2.1.1.9, 2.1.1.11)
- vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen (eindtermen 2.1.1.13);
- bronnen lezen, interpreteren en in hun context beschouwen (eindtermen 2.2.1, 2.2.2);
- een redenering opbouwen vanuit de studie van het verleden en heden om hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem te verdedigen (eindtermen 2.2.3.20);
- en zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken, rekening houdend met mogelijke achterliggende waarden, normen en mentaliteiten (eindtermen 2.3.24).

Humane Wetenschappen

- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden (eindtermen C.11);
- de sociale stratificatie en de evolutie ervan beschrijven en gevolgen ervan toelichten in termen van sociale mobiliteit, gelijke kansen, breuklijnen in de samenleving, actieve participatie en machtsstructuren (eindtermen D.13);
- vormen van solidariteit en hun effecten vergelijken en vanuit verschillende standpunten toelichten (eindtermen D.16);
- enkele concrete voorbeelden van acties voor dekolonisatie geven (eindtermen D.16);
- de onderzoeksresultaten en conclusies rapporteren en ze confronteren met andere standpunten (eindtermen G.27).

Vakoverschrijdende eindtermen

- zelfstandig werken;
- in groep werken;
- respectvol naar elkaar luisteren en met elkaar in overleg gaan.

LEERSTOF: De geschiedenis van Congo in een notendop

De regio van het huidige Congo-Kinshasa kent een lange en bewogen geschiedenis. Al rond ongeveer 2.500 voor onze tijdsrekening (v.o.t.) is er menselijke aanwezigheid in deze regio. Deze vroege bewoners zijn jager-verzamelaars, die over grote afstanden handel drijven. Vanaf ongeveer 2.000 v.o.t. wordt in het huidige Kameroen aan landbouw gedaan. Van daar verspreidt de agrarische levensstijl zich over het Afrikaanse continent. Samen met de landbouw begint ook de geleidelijke migratie van de Bantoe-volkeren in zuidelijke richting. Rond het jaar 1000 is de hele Congolese regio bewoond. Door de landbouw kan de bevolking zich uitbreiden. Zo vormen dorpen netwerken. Vanaf de veertiende eeuw worden koninkrijken gevormd, zoals het Eerste Luba-koninkrijk rond 1300 en het Kongo-koninkrijk. Dit laatste rijk bestaat van de veertiende tot de negentiende eeuw en is in die periode één van de grootste staten in zuidelijk Afrika. Van 1470 tot 1506 heerst Nzinga Nkuwu over het rijk.

Europese contacten

Er zijn ook al heel vroeg contacten met Europese landen. Al in de dertiende eeuw drijven Congolezen handel met Portugezen. Geleidelijk aan vestigen meer Europeanen zich rond de monding van de Congostroom, waar ze handelsposten opzetten. Europese producten worden geruild tegen slaven. Vanaf de zestiende eeuw ontstaat de systematische slavenhandel, waarbij Congolezen tot slaaf worden gemaakt en naar de kolonies in Amerika verscheept worden.

Rond 1880 komen de eerste Belgische missionarissen aan in de regio. Missionarissen zijn mensen die worden uitgezonden door de katholieke kerk om het geloof te verspreiden. Portugese missionarissen waren er toen al heel lang actief. De Belgische koning Leopold II zocht in deze periode al jarenlang naar een kolonie, omwille van de prestige en de rijkdommen die dit met zich mee zou brengen. Hij stuurt de Engelse journalist en "ontdekkingsreiziger" Henry Morton Stanley op verkenning langs de Congostroom, waar deze, vaak onder militaire druk, verdragen afsluit met chefs en handelsposten opricht.

Leopold II en Kongo-Vrijstaat

In november 1884 en februari 1885 komen vijftien Europese landen met de Verenigde Staten en het Ottomaanse Rijk samen om de koloniale verdeling van Afrika te bespreken. Afrikaanse staatshoofden zijn niet uitgenodigd. De aanwezige staten geven zichzelf met deze conferentie een goedkeuring om het continent te koloniseren. Op de conferentie slaagt de Belgische koning Leopold II erin om zich het gebied rond de Congostroom toe te eigenen. Het gebied wordt Kongo-Vrijstaat genoemd. Leopold belooft om een einde te stellen aan de slavenhandel en om van de regio een vrijhandelsplaats te maken waarvan alle Westerse landen zouden kunnen profiteren. In plaats daarvan maakt hij van Congo zijn privébezit. Belgische bedrijven vestigen zich er om de natuurlijke rijkdommen van de streek uit te buiten. Eerst halen deze bedrijven vooral uit rubber en ivoor grote inkomsten. Om de natuurlijke rubber van de rubberboom te oogsten, worden de Congolese bewoners massaal onder druk gezet en uitgebuit. Om de macht te kunnen uitoefenen wordt in 1888 de Force Publique (Openbare Weermacht / het leger) opgericht. Een enorm aantal Congolezen wordt verplicht om grote hoeveelheden rubber te leveren. Doe ze dit niet, dan wordt de bevolking van hele dorpen uitgemoord en worden hun huizen afgebrand. Dit leidt tot veel protesten door

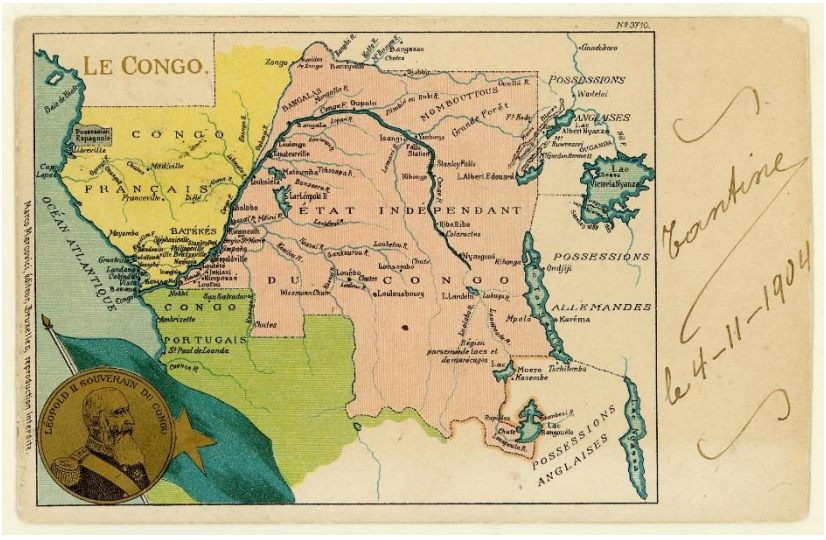

Een kaart van Congo Vrijstaat, 1904 (collectie Liberas)

de bevolking, maar deze opstanden worden bloedig onderdrukt. Miljoenen Congolezen worden vermoord of overlijden door uitbuiting, ontbering, ziektes of honger.

Er komt internationaal veel kritiek op deze onmenselijke behandeling. Vooral in de Angelsaksische wereld (Groot-Brittannië en de Verenigde Staten) protesteren mensen hiertegen. Onder internationale druk wordt Kongo-Vrijstaat in 1908 zeer tegen de zin van Leopold II overgedragen aan de Belgische Staat. Het gebied krijgt nu de naam Belgisch-Congo. Het koloniale systeem onder Belgisch bestuur is gebaseerd op drie pijlers: de overheidsadministratie, de kerk en de bedrijven.

De bedrijven die al actief waren onder Leopold blijven aanwezig en blijven de bevolking uitbuiten. Ze verdienen vooral veel geld met de ontginning van koper, de productie van palmolie en de katoenteelt. Hoewel er nu iets meer aandacht is voor het welzijn van de Congolese bevolking, hebben zij nog steeds niets te zeggen. De Congolezen hebben minder rechten dan de witte inwoners in het land, krijgen slechts een heel laag loon, mogen geen vakbonden oprichten en kunnen niet de baas worden van een bedrijf. Ook wat de overheidsadministratie betreft, hebben Belgen het voor het zeggen. De Congolezen worden door de Belgen als kinderen beschouwd die niet kunnen beslissen over hun eigen leven. Daarom mogen ze niet stemmen of in de politiek gaan. Daarnaast moeten Congolezen vooraf toestemming vragen om op reis te mogen gaan naar een ander dorp. Ook de katholieke kerk heeft hetzelfde idee over de Congolezen. Al sinds de negentiende eeuw zijn missionarissen heel actief in het gebied rond de Congostroom. Zij bouwen er schooltjes en kerken. Het leven van de Belgen staat hierbij model: mensen worden verplicht om katholiek te worden, er wordt hen opgedrongen welke taal ze moeten spreken, welke kleren ze moeten dragen en welk voedsel ze moeten eten. In heel de koloniale periode verzet de Congolese bevolking zich tegen de overheersing en uitbuiting, zowel door in opstand te komen als door te vluchten. De opstanden worden steeds bloedig onderdrukt.

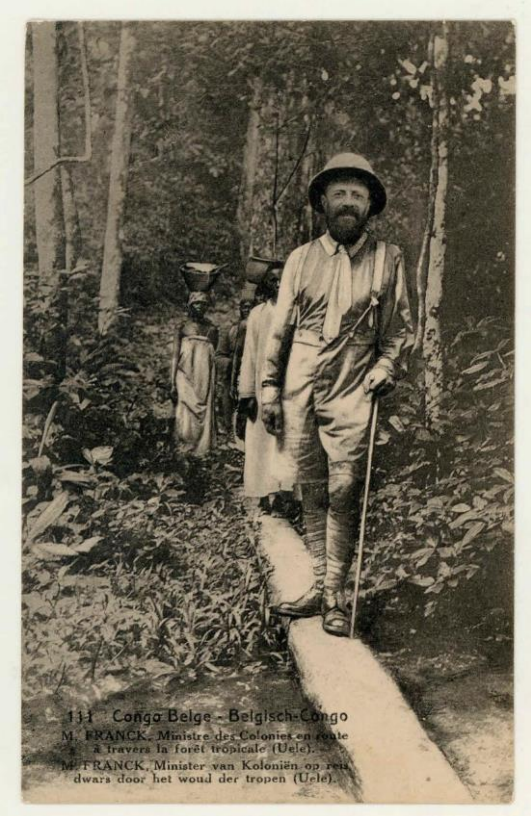

Louis Franck in Belgisch-Congo, ca. 1920 (collectie Liberas)

Congo en de wereldoorlogen

Tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918 neemt ook Congo, als Belgische kolonie, deel aan het wereldconflict. Congolese soldaten behalen een belangrijke overwinning op het leger van Duits-Oost-Afrika tijdens de slag bij Tabora (stad in het huidige Tanzania). Maar voor hun aandeel in de strijd krijgen ze nooit erkenning. De Belgische Staat krijgt na de oorlog wel het bewind over de Duitse kolonies Rwanda en Burundi. Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft Congo een groot strategisch belang. Door de grondstoffen die geëxporteerd worden uit het land blijft kolonisator België toch nog een rol spelen op het wereldtoneel. Met uranium ontgonnen uit mijnen in Katanga worden de atoombommen gemaakt die door de Verenigde Staten op de steden Hiroshima en Nagasaki in Japan worden gedropt en een einde maken aan de Tweede Wereldoorlog.

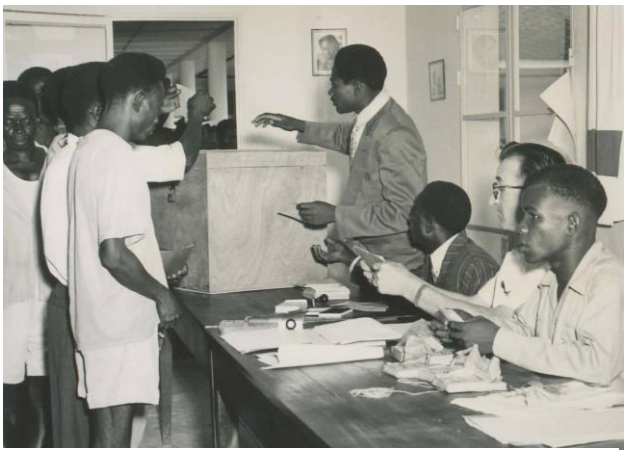
De eerste verkiezingen voor stads- en gemeenteraden in Leopoldstad, 8/12/1957 (collectie Liberas)

Vanaf 1945 komt er meer welvaart voor de Congolezen. Toch krijgen ze nog steeds niet dezelfde rechten als de Belgen. Ze wonen in aparte wijken, kunnen nauwelijks opklimmen op de sociale ladder, krijgen geen toegang tot hoger onderwijs en worden steeds gediscrimineerd en vernederd. Vanaf 1948 krijgen de hoogst opgeleiden een ‘carte civique’, waardoor ze een betere sociale positie krijgen dan de meeste Congolezen en iets beter behandeld

worden. Vanaf 1952 kunnen ze ook een ‘carte d’immatriculation’ verkrijgen, waarmee ze voor de wet gelijkgesteld worden met de Europese bevolking. Die kaarten zijn alleen toegankelijk voor mannen en maar heel weinig Congolezen krijgen zo’n kaart. Bovendien gaat dit gepaard met vernederingen: om de kaart te krijgen, moeten de Congolezen aantonen dat ze zo Europees en Westers mogelijk zijn. Er wordt bijvoorbeeld gecontroleerd of de tafel altijd netjes gedekt is voor het eten, het huis er westers uitziet, de mannen naar de kerk gaan, ze een pak dragen ... Er is geen plaats meer voor de eigen cultuur.

Onafhankelijkheid

In 1954 wordt de universiteit van Lovanium opgericht in Congo. Voor het eerst kunnen ook enkele Congolezen gaan studeren. Maar goed uitgebouwd middelbaar onderwijs ontbreekt waardoor slechts weinigen naar de universiteit kunnen. Onder de intellectuele elite van Congo broeit de vraag om erkenning en onafhankelijkheid steeds meer. Deze eis is sinds het begin van de kolonisatie aanwezig onder de bevolking, maar krijgt nu ook meer politiek vorm. Vanaf 1957 zijn er Congolese politieke partijen actief die hun stem laten horen, waaronder ABAKO met als voorzitter Joseph Kasavubu en MNC onder het voorzitterschap van Patrice Lumumba. Dat de Belgische overheid lange tijd niet lijkt in te gaan op de vraag om onafhankelijkheid leidt regelmatig tot conflicten. In januari 1959 zijn deze onlusten erg hevig. Doordat een meeting van ABAKO in Leopoldstad niet mag doorgaan en men onvoldoende tijd heeft om iedereen hiervan op de hoogte te brengen, komt er op 4 januari 1959 een grote menigte bij elkaar in de stad. In de massa ontstaan kleine vechtpartijen en wordt er in de lucht geschoten. Dit leidt tot paniek en rellen waarbij de bevolking door de politie wordt beschoten en waarbij de handelswijk wordt geplunderd en in brand gestoken. De overheidsadministratie is overweldig door de gebeurtenissen. Ook met behulp van de Force Publique duurt het nog zes dagen voor de situatie terug enigszins kalmeert.

Joseph Kasavubu bij zijn verkiezing tot eerste president van Congo, 25/6/1960 (collectie Liberas)

Persconferentie van Patrice Lumumba, net aangesteld als informateur om een Congolese regering te vormen, 14/6/1960 (collectie Liberas)

De druk op België voor de onafhankelijkheid van Congo wordt steeds groter. Uiteindelijk wordt er in allerijl besloten dat Congo op 30 juni 1960 onafhankelijk wordt. Tijdens de voorbereidende onderhandelingen slaagt België er in om zichzelf economisch veilig te stellen, waardoor de Congolese staat zo al heel wat inkomsten en rechten verliest. Op 30 juni 1960 wordt de onafhankelijkheid gevierd, met Joseph Kasavubu als president en Patrice Lumumba als eerste minister. Maar kort daarna breken er rellen uit bij het leger. Europeanen ontvluchten het land massaal, terwijl zij – door het koloniale beleid – vaak de enigen zijn met de nodige kennis en contacten om de industrie goed te laten werken. Bovendien probeert de rijke provincie Katanga zich af te scheuren van het nieuwe land. Alles samen leidt dit tot een chaotische situatie waarbij premier Lumumba bij verschillende staten, waaronder de toenmalige Sovjet-Unie, toenadering zoekt voor hulp. Om hun eigen belangen veilig te stellen, steunen onder meer België en de Verenigde Staten de tegenstanders van Patrice Lumumba. Ze zijn ook betrokken bij de moord op de Lumumba in 1961.

Afrikaanse authenticiteit

Congo raakt volledig ontwricht. Als minister van defensie slaagt Mobutu er met steun van Westerse landen in om de macht te grijpen. Hij streeft een beleid van Afrikaanse authenticiteit en nationalisering van bedrijven na. In 1970 verandert Mobutu de naam van Congo naar Zaïre. Geleidelijk aan verandert hij steeds meer in een dictator. Dit leidt tot protesten, die vooral aangroeien in de jaren 1990. Wanneer de internationale steun door het einde van de Koude Oorlog wegvalt en rebellengroepen met steun van buurlanden binnenvallen, verliest Mobutu de macht. In de chaos grijpt Laurent-Désiré Kabila de macht. Hij verandert in 1997 de naam van het land naar de Democratische Republiek Congo (DRC), ook wel Congo-Kinshasa genoemd. In 2001 volgt zijn zoon Joseph Kabila hem op als president. Onder binnen- en buitenlandse druk organiseert hij in 2006 democratische verkiezingen, waarbij hij verkozen wordt. In 2019 wordt hij opgevolgd door Félix Tshisekedi. De verkiezingen gaan telkens met protesten en geweld gepaard, omdat deze vaak in onduidelijke en oneerlijke omstandigheden plaatsvinden.

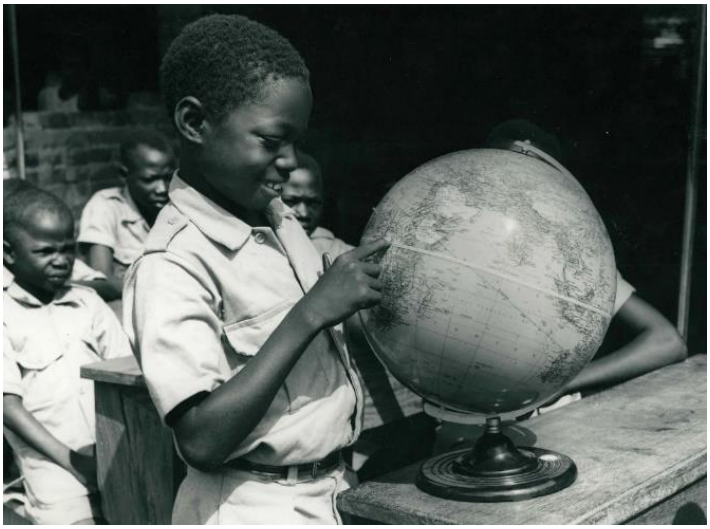

Een protestantse school voor Congolese kinderen in het buiten-gewoonterechtelijke centrum van Leopoldstad-West, ca. 1950 (collectie Liberas)

LESVOORBEREIDINGEN

L E S V O O R B E R E I D I N G

Nederlands

Lesonderwerp(en): de geschiedenis van Congo en de gemeenschappelijke geschiedenis van België en Congo

Situering in de eindtermen

Nederlands

- begrijpend lezen (eindtermen 3.13 tot 3.18);
- begrijpend luisteren (eindtermen 1.1 tot 1.6)
- bij het reflecteren op verbale en non-verbale communicatie interesse in en respect voor de persoon van de ander, en voor de eigen en andermans cultuur tonen (eindtermen 6.29);
- bewust reflecteren op een aantal aspecten van het taalgebruik (eindtermen 6.31);

Geschiedenis

- bronnen lezen, interpreteren en in hun context beschouwen (eindtermen 2.2.1, 2.2.2);

Humane Wetenschappen

- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden (eindtermen C.11);

Vakoverschrijdende eindtermen

- zelfstandig werken;
- respectvol naar elkaar luisteren en met elkaar in overleg gaan.

Te realiseren lesdoelen

De leerlingen (kunnen):

- enkele periodes in de geschiedenis van Congo benoemen;
- de historische relatie tussen België en Congo duiden;
- originele bronfragmenten lezen en begrijpen;
- originele bronnen zelfstandig analyseren en verwerken.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Beginsituatie

Didactische beginsituatie:

- De leerlingen kunnen hun standpunten respectvol uiten.
- De leerlingen zijn gewoon om zelfstandig te werken.
- De leerlingen kunnen informatie opzoeken op het internet.
- De leerlingen hebben een notie van maatschappelijke discussies die herleidt kunnen worden tot het kolonialisme.

Leermiddelen nodig voor deze les

Aanwezige media:

- krijtbord/smartboard,
- computers/gsm's/tablets met internet,
- beamer en projectiescherm

Eigen lesmateriaal:

- per leerling de invulfiche over Congo
- per leerling bronteksten 1, 2 en 3 + de bijhorende vragen
- de lespresentatie om te projecteren

Geraadpleegde bronnen

- David van Reybrouck, *Congo, een geschiedenis* (Amsterdam 2010).
- Nadia Nsayi, *Dochter van de dekolonisatie* (Berchem 2020).
- Dalilla Hermans, *Het laatste wat ik nog wil zeggen over racisme* (Gent 2020).

Vooorganisatie van de les JA / ~~NEE~~

Elke leerling heeft toegang tot een computer/gsm/tablet met internetverbinding (tenzij de bijhorende taak als huiswerk wordt opgegeven).

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Lesfase 1: introductie lessenreeks (tijdsduur: 10 min.)

Lesfasedoelstelling(en)

De leerlingen (kunnen):

- maatschappelijke conflicten (h)erkennen en benoemen;
- een concreet voorbeeld geven van een maatschappelijk conflict dat voortvloeit uit het kolonialisme;
- begrijpend lezen/luisteren/kijken naar een actueel mediafragment;
- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden;
- respectvol in gesprek gaan met elkaar.

Leerinhouden	Leermiddelen	Activiteiten leraar	Activiteiten leerlingen
Dekolonisatiebewegingen Dekolonisatiebewegingen streven naar het dekoloniseren van de maatschappij. Na de onafhankelijkheid van verschillende voormalige kolonies, voornamelijk in de jaren 1950-1960, blijken er nog heel veel sporen van het kolonialisme aanwezig in de samenleving in het algemeen, in de machtsstructuren, in de identiteitsvorming en in de beeldvorming. Dekolonisatiebewegingen streven er naar om deze koloniale patronen zichtbaar te maken en te ontmantelen. Enkele voorbeelden zijn de discriminatie van zwarte mensen op de arbeidsmarkt en de overheersende aanwezigheid van standbeelden van (wrede) kolonisators in het (Belgische) straatbeeld.	Computer met internetverbinding, beamer en projectiescherm ofwel smartboard mediafragment	**Actueel mediafragment bekijken** De leerkracht toont een fragment over dekolonisatiebewegingen, de vraag om standbeelden van Leopold II uit het straatbeeld te verwijderen of de Black Lives Matter-beweging. Bijvoorbeeld fragment: *VTM Nieuws: standbeelden Leopold II staan ter discussie (gepubliceerd 05/06/2020)* https://onderwijs.hetarchief.be/item/4746q42v7v Andere mogelijke fragmenten: o https://radio1.be/zet-al-die-koloniale-beelden-een-museum o https://radio1.be/we-moeten-inzien-dat-onze-rijkdom-gebaseerd-op-kolonialisme o https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/04/03/premier-michel-biedt-excuses-aan-voor-behandeling-metiskinderen/ o *Terzake: metissen in Congo (gepubliceerd 29/03/2018):* https://onderwijs.hetarchief.be/item/bn9x07db8w o *De wereld vandaag: België moet zich excuseren voor kolonialisme (gepubliceerd 11/02/2019):* https://onderwijs.hetarchief.be/item/7d2q548q82 o *Terzake: Kuifje in Congo (gepubliceerd 21/10/2011):* https://onderwijs.hetarchief.be/item/cj87h1xf2s	Leerlingen volgen mee en maken aantekeningen. De leerlingen nemen actief deel aan het klasgesprek en luisteren respectvol naar elkaar en naar de leerkracht. De leerlingen luisteren en houden dit doel voor ogen in de hele lessenreeks.

		ALTERNATIEF: Indien een gerelateerd aspect op het moment van de les in de media komt, kan als alternatief aan de leerlingen gevraagd worden om een actueel artikel mee te nemen naar de klas. Laat twee leerlingen hun artikel voorstellen en bespreek dit met de klas. **Klasgesprek: actueel mediafragment bespreken** De leerkracht bespreekt het fragment klassikaal: - Wat hebben jullie gezien? - Wat zijn de feiten? - Wat zijn de meningen? - Welke standpunten worden ingenomen? - Welk probleem wordt geïdentificeerd? - Welke oplossingen worden voorgesteld? - Waar zou de historische oorsprong van dit maatschappelijk conflict liggen? **Introductie tot de lessenreeks** De leerkracht vertelt dat dergelijke discussies een historische achtergrond hebben en geworteld zijn in het verleden. In de volgende vakoverschrijdende lessenreeks (in de lessen Nederlands, Geschiedenis en Humane Wetenschappen/Geschiedenis/Nederlands/…) zullen de leerlingen deze achtergrond specifiek voor de Belgisch-Congolese relaties leren kennen en onderzoeken. Op het einde van de lessenreeks zal teruggekoppeld worden naar het besproken mediafragment. De leerlingen zullen dan in een debat hun standpunten hierover verduidelijken en mogelijke oplossingen voor het maatschappelijke conflict proberen aanreiken.	

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

		ALTERNATIEF: de leerlingen verwerken op het einde van de lessenreeks hun standpunt creatief tot een filmpje van 1 minuut of tot een andere kunstvorm.	

Lesfase 2: introductie Congo (tijdsduur: 15 min.)

Lesfasedoelstelling(en)
De leerlingen (kunnen):

- Congo situeren in tijd en ruimte;
- enkele periodes in de geschiedenis van Congo benoemen en chronologisch ordenen;
- de relatie tussen België en Congo in de tijd situeren en enkele sleutelmomenten benoemen;
- zelfstandig informatie op het internet opzoeken en verwerken.

Leerinhouden	Leermiddelen	Activiteiten leraar	Activiteiten leerlingen
Zie lege en ingevulde fiche over Congo (bijlage 1 en 2)	Per leerling een fiche over Congo Voor elke leerling toegang tot een computer/tablet of gsm met internetverbinding	De leerkracht deelt de fiches uit en legt uit dat de leerlingen dit zelfstandig dienen in te vullen, met behulp van informatie die ze op het internet kunnen vinden. De leerlingen krijgen hiervoor 10 min. tijd. De leerkracht vraagt de leerlingen om hun naam op de fiche te schrijven en hun blad door te geven aan hun rechterbuur. Klassikale verbetering De leerkracht overloopt samen met de leerlingen de antwoorden van de fiches. De leerkracht laat hierbij de leerlingen aan het woord.	*Deze opdracht kan op de pc, via een tablet of via de gsm worden uitgevoerd, zelfstandig of in groep, of als huiswerk worden meegegeven.* **Zelfstandig werk** De leerlingen nemen de invulfiche over Congo door. Ze zoeken de nodige informatie zelfstandig op, op het internet. Ze vullen de fiche in. De leerlingen geven hun fiches door. De leerlingen werken actief mee en verbeteren elkaars fiches. Na de klassikale verbetering bezorgen de leerlingen de fiches terug aan de persoon die de fiche invulde.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Lesfase 3: bronnen lezen en analyseren (tijdsduur: 25 min.)

Lesfasedoelstelling(en)

De leerlingen (kunnen):

- de historische relatie tussen België en Congo duiden;
- originele bronfragmenten lezen en begrijpen;
- originele bronnen zelfstandig analyseren en verwerken;
- begrijpend lezen;
- bronnen lezen, interpreteren en in hun context beschouwen;
- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden.

Leerinhouden	Leermiddelen	Activiteiten leraar	Activiteiten leerlingen
	Elke leerlingen ontvangt de drie tekstfragmenten + de bijhorende vragenlijsten. (zie bijlage 3) Tekst 1: Fragment uit een gepubliceerde redevoering door de Belgische liberale volksvertegenwoordiger Leo Augusteyns, uitgesproken in de Kamer in de zitting van 15 juli 1908. (collectie Liberas) Tekst 2: Fragment uit de publicatie *Congo land en volk*, geschreven door de liberale politicus Louis Franck, voormalig Belgisch minister van Koloniën. De publicatie verscheen in 1926 in de reeks Cultuur en Wetenschap. (collectie Liberas) Tekst 3: Getuigenis van meneer Ngalulu, journalist bij *Présence Congolais*, over de onrust in	De leerkracht deelt de tekstfragmenten en de bijhorende vragenlijsten uit. De leerkracht overloopt de uitgedeelde documenten in grote lijnen. Wanneer de leerlingen zelfstandig werken, stuurt de leerkracht bij waar nodig.	**Zelfstandig werk** De leerlingen lezen de drie teksten. Ze analyseren deze teksten aan de hand van vragen.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

	Leopoldstad in januari 1959. Net als vele anderen werd hij verhoord als getuige binnen het kader van een Belgische parlementaire onderzoekscommissie naar de onrust. (collectie Liberas)	Slot: de leerkracht legt uit dat de leerlingen verder met deze teksten aan de slag zullen gaan in de les geschiedenis.	

L E S V O O R B E R E I D I N G

Geschiedenis

Lesonderwerp(en): *Wat is kolonialisme? De kolonisatie van Congo door België en de beeldvorming van Congo in België*

Situering in de eindtermen

Eindtermen Nederlands

- begrijpend lezen (eindtermen 3.13 tot 3.18);
- begrijpend luisteren (eindtermen 1.1 tot 1.6)
- bij het reflecteren op verbale en non-verbale communicatie interesse in en respect voor de persoon van de ander, en voor de eigen en andermans cultuur tonen (eindtermen 6.29);
- bewust reflecteren op een aantal aspecten van het taalgebruik (eindtermen 6.31);
- op beoordelend niveau aan een onbekend publiek standpunten/meningen of oplossingen voor problemen uiteenzetten en motiveren in een gedachtewisseling, discussie, (werk)vergadering (eindtermen 2.9).

Eindtermen Geschiedenis

- de termen kolonisatie en beeldvorming in eigen woorden uitleggen en enkele voorbeelden geven (eindtermen 2.1.1.7, 2.1.1.9, 2.1.1.11)
- vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen (eindtermen 2.1.1.13);
- bronnen lezen, interpreteren en in hun context beschouwen (eindtermen 2.2.1, 2.2.2);
- een redenering opbouwen vanuit de studie van het verleden en heden om hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem te verdedigen (eindtermen 2.2.3.20);
- en zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken, rekening houdend met mogelijke achterliggende waarden, normen en mentaliteiten (eindtermen 2.3.24).

Eindtermen Humane Wetenschappen

- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden (eindtermen C.11);

Vakoverschrijdende eindtermen

- zelfstandig werken;
- in groep werken;
- respectvol naar elkaar luisteren en met elkaar in overleg gaan.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Te realiseren lesdoelen

De leerlingen (kunnen):

- de historische relatie tussen België en Congo duiden;
- originele bronfragmenten lezen en begrijpen;
- originele bronnen zelfstandig analyseren en verwerken;
- originele bronnen in tijd en ruimte situeren;
- de termen kolonisatie en beeldvorming in eigen woorden uitleggen en enkele voorbeelden geven;
- begrijpen het kolonisatieproces van Congo en de rol van België daarin;
- begrijpen dat de beeldvorming in België over Congo teruggrijpt naar de koloniale periode.

Beginsituatie

Didactische beginsituatie:

- De leerlingen kunnen hun standpunten respectvol uiten.
- De leerlingen zijn gewoon om zelfstandig te werken.
- De leerlingen zijn gewoon om in groep te werken.
- De leerlingen kunnen zelfstandig originele bronnen analyseren aan de hand van vragen.
- De leerlingen kunnen enkele periodes in de geschiedenis van Congo benoemen.

Leermiddelen nodig voor deze les

Aanwezige media: krijtbord/smartboard

Eigen lesmateriaal:

- Voor 1/3de van de leerlingen bronnenpakket 1
- Voor 1/3de van de leerlingen bronnenpakket 2
- Voor 1/3de van de leerlingen bronnenpakket 3

Geraadpleegde bronnen

- Ben Timmerman, *Zoos humains, meer dan een spektakel?* (onuitgegeven masterscriptie, UGent, 2017).
- David van Reybrouck, *Congo, een geschiedenis* (Amsterdam 2010).

Voororganisatie van de les JA / ~~NEE~~

De leerlingen zitten samen aan een tafel in groepjes van drie.

Op het bord staat de centrale vraagstelling van de les: Wat is kolonialisme?

Lesfase 1: leesseminarie (tijdsduur: 15 min.)

Lesfasedoelstelling(en)

De leerlingen (kunnen):

- originele bronfragmenten lezen en begrijpen;
- originele bronnen zelfstandig analyseren en verwerken;
- originele bronnen in tijd en ruimte situeren;
- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden;
- in groep werken;
- respectvol in gesprek gaan met elkaar.

Leerinhouden	Leermiddelen	Activiteiten leraar	Activiteiten leerlingen
Zie ingevulde vragenlijsten bij de teksten (zie bijlage 3)	De leerlingen hebben de tekstfragmenten, bijhorende vragenlijsten en hun notities mee van tijdens de les Nederlands.	Tijdens het leesseminarie stuurt de leerkracht bij waar nodig.	**Onderzoekend leren** *Leesseminarie (in groepjes in de klas of digitaal in groepjes)* In groepjes van drie worden de documenten die gelezen werden in de les Nederlands samen besproken, waarbij telkens één persoon verantwoordelijk is voor de begeleiding van één tekst. De begeleider (leerling) geeft een samenvatting van de tekst en overloopt samen met de groep de verschillende richtvragen en antwoorden. De groep komt gemeenschappelijk per tekst tot een antwoord op de vraagjes.

Lesfase 2: klasgesprek 'Wat is kolonialisme?' (tijdsduur: 15 min.)

Lesfasedoelstelling(en)

De leerlingen (kunnen):

- de historische relatie tussen België en Congo duiden;
- de term kolonisatie in eigen woorden uitleggen en enkele voorbeelden geven;
- begrijpen het kolonisatieproces van Congo en de rol van België daarin;
- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden;
- respectvol in gesprek gaan met elkaar.

Leerinhouden	Leermiddelen	Activiteiten leraar	Activiteiten leerlingen
Kolonialisme is wanneer een land of volk (kolonisator) de baas gaat spelen over een ander land (kolonie) of volk (gekoloniseerden). De kolonisator heeft er de macht, haalt er grondstoffen weg om zelf rijk te worden, buit de gekoloniseerden uit en probeert het gedachtegoed van de gekoloniseerden te veranderen. Enkele voorbeelden zijn de kolonisatie van Congo door Leopold II en later België; de kolonisatie van Algerije door Frankrijk; de kolonisatie van India door Groot-Brittannië. Aspecten van kolonialisme zijn: - Politiek/macht België (kolonisator) was de baas over Congo (kolonie) geen stemrecht voor de gekoloniseerden geen inspraak: er wordt niet naar de gekoloniseerde bevolking geluisterd	Kruitbord/smartboard	Bordschema Centraal op het bord staat al 'Wat is kolonialisme' geschreven. De leerkracht legt uit dat de klas samen, op basis van de gelezen teksten, zal onderzoeken wat kolonialisme is aan de hand van de aspecten 'politiek', 'economie' en 'cultuur'. De leerkracht noteert deze termen in het bordschema. Klasgesprek De leerkracht overloopt samen met de leerlingen de antwoorden op de vragen bij de teksten. Tijdens het klasgesprek noteert de leerkracht	De leerlingen nemen actief deel aan het klasgesprek en komen onder begeleiding van de leerkracht gezamenlijk tot een definitie van kolonialisme.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

geen respect voor mensenrechten: geweld en wreedheden, het verdrijven, uitroeien of uitsterven van de lokale bevolking, slavenhandel, spot, beledigingen en slagen - Economie de kolonie leverde grondstoffen (vb. rubber, petroleum, koper, parels, diamanten, goud) en landbouwproducten (koffie, cacao, suiker, tabak en thee, textiel - katoen en wol …) aan de kolonisator tegen lage prijzen rijkdom gaat naar de kolonisator hard werken, uitbuiting en armoede, lage lonen de kolonie was afzetmarkt voor afgewerkte producten uit het overheersende land investeringen in infrastructuur: wegen, spoorwegen, havens - Cultureel de lokale cultuur werd gedomineerd door de Europese cultuur om deze 'beter en beschaafder te maken' de gekoloniseerden worden vervolgd voor hun politieke standpunten of godsdienstige overtuigingen organisatie van Europees onderwijs voor een elite (basisopleiding voor de lagere klasse) - te weinig scholen en zeker middelbare scholen zodat zwarte leerlingen niet naar de universiteit kunnen apartheid in dagelijks leven: mooie huizen voor de witte mensen en bouwvallige barakken voor de zwarte mensen		specifieke termen i.v.m. kolonialisme in het bordschema.	

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

racisme en discriminatie, vooroordelen (vb. Congolezen zouden dom zijn), spot en beledigingen			

Bordschema

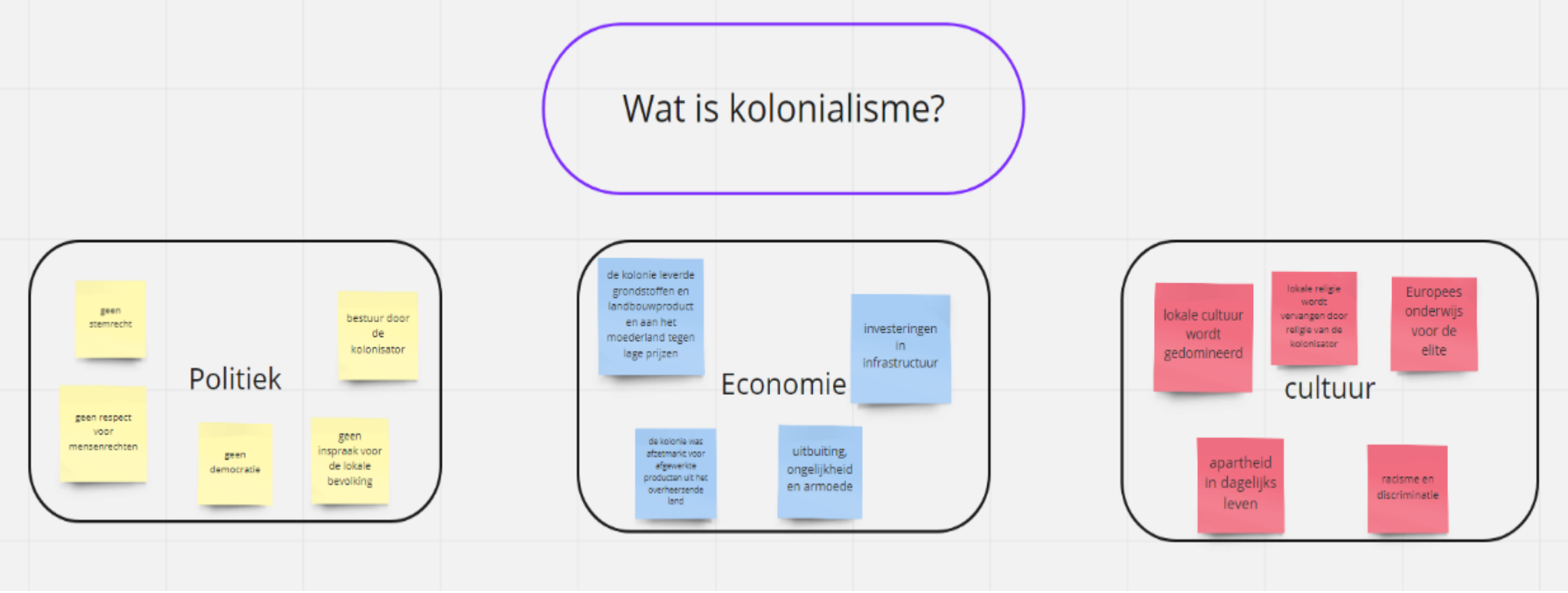
Wat is kolonialisme?
Politiek
geen stemrecht
bestuur door de kolonisator
geen respect voor mensenrechten
geen democratie
geen inspraak voor de lokale bevolking
Economie
de kolonie leverde grondstoffen en landbouwproduct en aan het moederland tegen lage prijzen
investeringen in infrastructuur
de kolonie was afzetmarkt voor afgewerkte producten uit het overheersende land
uitbuiting, ongelijkheid en armoede
cultuur
lokale cultuur wordt gedomineerd
lokale religie wordt vervangen door religie van de kolonisator
Europees onderwijs voor de elite
apartheid in dagelijks leven
racisme en discriminatie

Lesfase 3: beeldvorming over Congo in België (tijdsduur: 25 min.)

Lesfasedoelstelling(en)

De leerlingen (kunnen):

- originele bronfragmenten lezen en begrijpen;
- originele bronnen zelfstandig analyseren en verwerken;
- begrijpend lezen;
- bronnen lezen, interpreteren en in hun context beschouwen;
- originele bronnen in tijd en ruimte situeren;
- de term beeldvorming in eigen woorden uitleggen en enkele voorbeelden geven;
- begrijpen dat de beeldvorming in België over Congo teruggrijpt naar de koloniale periode;
- opvattingen over de mens en over gelijkwaardigheid van mensen in historisch en cultureel perspectief plaatsen en deze opvattingen met actuele wereldbeelden verbinden;
- vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen;
- een redenering opbouwen vanuit de studie van het verleden en heden om hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem te verdedigen;
- zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken, rekening houdend met mogelijke achterliggende waarden, normen en mentaliteiten.

Leerinhouden	Leermiddelen	Activiteiten leraar	Activiteiten leerlingen
Zie ingevulde richtvragen per bronnenreeks (zie bijlage 4) **Zoo Humains of human zoo**. Deze term wordt gebruikt om te verwijzen naar tentoonstellingen in de negentiende en twintigste eeuw waarbij mensen werden tentoongesteld. Meestal waren dit gekoloniseerde volkeren die door de kolonisator als primitief en wild werden	Voor telkens 1/3de van de klasgroep: - bronnenreeks 1: 'zoo humain' op expo 58 • De 'human zoos' van Europa: waar zwarte mensen een attractie waren, gepubliceerd op 9.6.2017, via https://www.youtube.com/watch?v=XnWmuHnMrHU • Lucas Vanclooster, '60 jaar Expo 58: hoe stelden wij toen Congo voor?', in VRTNWS, gepubliceerd op 17.4.2018, via https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/04/17/60-jaar-expo-58--hoe-stelden-wij-toen-congo-voor---/	De leerkracht laat de leerlingen een bronnenreeks kiezen, waarbij elke bronnenreeks slechts door 1/3de van de klasgroep gekozen kan worden. De leerkracht begeleidt het zelfstandig werk en het	De leerlingen krijgen de keuze uit drie bronnenreeksen. Elke bronnenreeks kan door 1/3de van de klas gekozen worden. **Zelfstandig werk** De leerlingen bekijken de bron en analyseren deze aan de hand van richtvragen.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

voorgesteld. De culturele verschillen tussen de Westerse en gekoloniseerde bevolkingen werden benadrukt door specifieke ensceneringen die als 'typisch' werden beschouwd in de Westerse wereld. Op wereldtentoonstellingen waren vaak dergelijke 'zoo humains' aanwezig. Al in 1897 liet de Belgische koning Leopold II 267 Congolezen naar België brengen voor een presentatie in Tervuren. Zeven van hen overleden door longontsteking en griep. Deze tentoonstelling van mensen werd daarna nog verschillende keren herhaald. De laatste 'zoo humains' was de 'nabootsing' van een Congolees dorp aan het Belgisch paviljoen op Expo 58. De tentoonstelling werd versneld stop gezet, toen de Congolese acteurs weigerden om nog langer op te treden na diverse vernederingen en beledigingen door het overwegend Europese publiek. De **onlusten in Leopoldstad in 1959** vonden plaats tussen 4 januari en 10 januari van dat jaar. Doordat een meeting van ABAKO in Leopoldstad niet mocht doorgaan en men onvoldoende	• Journaal: Congo op Expo 58, gepubliceerd op 22.4.2008, via Het archief voor het onderwijs, https://onderwijs.hetarchief.be/item/610vq4n89r - bronnenreeks 2: getuigenissen over de onrust in Leopoldstad in januari 1959 – (collectie Liberas) • Getuigenis van de heer Kasa-Vubu, burgemeester (herroepen) van Dendale (wordt momenteel vastgehouden) – 22 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3) • Getuigenis van de heer Van De Walle, luitenant-kolonel, hoofd van de beveiligingsdienst – 20 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3) • Getuigenis van de heer Lafontaine, procureur des konings in Leopoldstad – 17 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3) • Getuigenis van de heer Lumumba, voorzitter van de partij Mouvement National Congolais – 17 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3) - bronnenreeks 3: een nummer van het tijdschrift *Oost & West* over Congo (mei 1958) – (collectie Liberas)	groepswerk en stuurt bij waar nodig.	**Groepswerk** De leerlingen die dezelfde bron kozen, werken samen een korte presentatie van 5 min. uit waarin ze de inhoud van de bronnenreeks en de verschillende standpunten die aan bod komen uit de doeken doen.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

tijd had om iedereen hiervan op de hoogte te brengen, kwam er op 4 januari 1959 een grote menigte bij elkaar in de stad. In de massa ontstonden kleine vechtpartijen en werd er in de lucht geschoten. Dit leidde tot paniek en rellen waarbij de bevolking door de politie werd beschoten en waarbij de handelswijk werd geplunderd en in brand gestoken. De overheidsadministratie werd door de gebeurtenissen overweldigd. Ook met behulp van de Force Publique duurde het nog zes dagen voor de situatie terug enigszins gekalmeerd was. Er vielen tientallen dodelijke slachtoffers.			

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

L E S V O O R B E R E I D I N G

Humane Wetenschappen/ Geschiedenis/Nederlands/…

Lesonderwerp(en): *Sporen van kolonisatie*

Situering in de eindtermen

Eindtermen Nederlands

- bij het reflecteren op verbale en non-verbale communicatie interesse in en respect voor de persoon van de ander, en voor de eigen en andermans cultuur tonen (eindtermen 6.29);
- bewust reflecteren op een aantal aspecten van het taalgebruik (eindtermen 6.31);
- op beoordelend niveau aan een onbekend publiek standpunten/meningen of oplossingen voor problemen uiteenzetten en motiveren in een gedachtewisseling, discussie, (werk)vergadering (eindtermen 2.9).

Eindtermen Geschiedenis

- vragen stellen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen (eindtermen 2.1.1.13);
- een redenering opbouwen vanuit de studie van het verleden en heden om hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem te verdedigen (eindtermen 2.2.3.20);
- en zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken, rekening houdend met mogelijke achterliggende waarden, normen en mentaliteiten (eindtermen 2.3.24).

Eindtermen Humane Wetenschappen

- bij het reflecteren op verbale en non-verbale communicatie interesse in en respect voor de persoon van de ander, en voor de eigen en andermans cultuur tonen (eindtermen 6.29);
- bewust reflecteren op een aantal aspecten van het taalgebruik (eindtermen 6.31);
- op beoordelend niveau aan een onbekend publiek standpunten/meningen of oplossingen voor problemen uiteenzetten en motiveren in een gedachtewisseling, discussie, (werk)vergadering (eindtermen 2.9);
- op beoordelend niveau aan een onbekend publiek gevoelens in een gepast register uitdrukken en persoonlijke ervaringen presenteren (eindtermen 2.9).

Vakoverschrijdende eindtermen

- in groep werken;
- respectvol naar elkaar luisteren en met elkaar in overleg gaan.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Te realiseren lesdoelen

De leerlingen (kunnen):

- begrijpen dat de beeldvorming in België over Congo teruggrijpt naar de koloniale periode;
- reflecteren over een actueel spanningsveld;
- actuele spanningsvelden kaderen in hun historische achtergrond;
- een mening onderbouwen en respectvol aanbrengen tijdens een debat;
- respectvol naar elkaar luisteren tijdens een debat.

Beginsituatie

Didactische beginsituatie:

- De leerlingen kunnen hun standpunten respectvol uiten.
- De leerlingen kunnen de historische relatie tussen België en Congo duiden.
- De leerlingen kunnen de termen kolonisatie en beeldvorming in eigen woorden uitleggen en enkele voorbeelden geven.
- De leerlingen begrijpen het kolonisatieproces van Congo en de rol van België daarin.
- De leerlingen begrijpen dat de beeldvorming in België over Congo teruggrijpt naar de koloniale periode.

Leermiddelen nodig voor deze les

Aanwezige media: krijtbord/smartboard, computer met internetverbinding, beamer en projectiescherm

Eigen lesmateriaal:

- Het actueel mediafragment dat in de les Nederlands besproken werd bij aanvang van de lessenreeks.
- Eventueel gsm's om filmpjes te maken of ander creatief materiaal.

Geraadpleegde bronnen

- Idesbald Goddeeris, 'Dekoloniseer de Vlaamse straten en pleinen', in MO*, 17.1.2018, via https://www.mo.be/opinie/dekolonisering
- Katrien Vanderschoot, 'De zwarte woede in "Kinderen van de Kolonie", jong en oud over onze koloniale erfenis', in vrtnws, 20.11.2018, via https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/16/kinderen-van-de-kolonie-is-geen-zwartwitverhaal/

Vooorganisatie van de les ~~JA~~ / NEE

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Lesfase 1: presentatie (tijdsduur: 20 min.)

Lesfasedoelstelling(en) De leerlingen (kunnen): - begrijpen dat de beeldvorming in België over Congo teruggrijpt naar de koloniale periode; - en zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken, rekening houdend met mogelijke achterliggende waarden, normen en mentaliteiten.			
Leerinhouden	**Leermiddelen**	**Activiteiten leraar**	**Activiteiten leerlingen**
	Presentaties van de leerlingen Computer met beamer en projectiescherm	De leerkracht ondersteunt de leerlingen bij hun presentaties en stelt eventueel bijkomende, verdiepende vragen.	De leerlingen stellen hun presentaties voor, die ze voorbereidden in de les geschiedenis, rond een specifieke bronnenreeks. De leerlingen luisteren aandachtig naar de presentaties van de andere groepen.

Lesfase 2: Sporen van kolonisatie (tijdsduur: 30 min.)

Lesfasedoelstelling(en) De leerlingen (kunnen): - reflecteren over een actueel spanningsveld; - actuele spanningsvelden kaderen in hun historische achtergrond; - een mening onderbouwen en respectvol aanbrengen tijdens een debat; - respectvol naar elkaar luisteren tijdens een debat.			
Leerinhouden	**Leermiddelen**	**Activiteiten leraar**	**Activiteiten leerlingen**
Er zijn nog steeds **sporen van de kolonisatie** in de Belgische samenleving aanwezig. Dit gaat zowel om vooroordelen, beeldvorming en discriminatie, als om materiële objecten en gebouwen in het straatbeeld. Er bestaat nog steeds het stereotype	krijtbord/smartboard, computer met internetverbinding, beamer en projectiescherm	**Mediafragment** De leerkracht toont het mediafragment opnieuw en bespreekt het kort.	De leerlingen bekijken het mediafragment aandachtig en nemen notities. Ze formuleren zelfstandig een standpunt en mogelijke oplossing voor het conflict.

van zwarte mensen als enerzijds kinderlijk en lui en anderzijds als primitief en gevaarlijk. Door dergelijke stereotypes worden zwarte mensen systematisch gediscrimineerd op school, op de arbeidsmarkt, op de huizenmarkt enzovoort. Zo worden zwarte mensen vaker aangeraden om naar het TSO of BSO te gaan, ondanks goede schoolresultaten. Daarnaast worden ze minder vaak aangenomen voor werk en vinden ze moeilijker een woning. Zwarte mensen zijn ook ondervertegenwoordigd in de politiek. In het straatbeeld zijn bovendien heel veel sporen van het kolonialisme aanwezig, die de kolonisatie verheerlijken. Het gaat bijvoorbeeld om straatnamen die vernoemd zijn naar kolonialen, die soms gruwelijke misdaden hebben begaan, en om standbeelden van koning Leopold II en andere kolonialen, maar ook om (publieke) gebouwen die gefinancierd werden met rijkdommen uit Congo en soms versierd werden met grondstoffen uit Congo. Verschillende groepen in de samenleving, zowel internationaal als in België, streven naar **dekolonisatie**. Veel mensen vinden dat om de samenleving te dekoloniseren het in eerste instantie belangrijk is dat de Belgische Staat en de Belgische bevolking over de kolonisatie leren en het leed van de gekoloniseerden erkennen. Daarnaast is het ook belangrijk om te erkennen	Eventueel gsm's om filmpjes te maken Het actueel mediafragment dat in de les Nederlands besproken werd bij aanvang van de lessenreeks.	**Debat** De leerkracht begeleidt het debat met de leerlingen. - Wat zijn de verschillende standpunten over dit maatschappelijk conflict? - Luisteren de verschillende partijen naar elkaars standpunten? Hebben ze empathie voor elkaar? - Worden er oplossingen aangehaald door de verschillende partijen? - Hoe sta je hier zelf tegenover? Onderbouw je standpunt. - Kan je zelf een mogelijke oplossing aanreiken?	De leerlingen nemen actief deel aan het debat en gaan respectvol met elkaar om. *ALTERNATIEF*: de leerlingen verwerken hun standpunt creatief tot een filmpje van 1 minuut of een andere kunstvorm (toneelstukje/korte dialoog). Ze tonen dit aan elkaar en gaan hierover in gesprek.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

dat er nog steeds sporen van dit kolonialisme aanwezig zijn in onze samenleving en dat dit leidt tot racisme en discriminatie. Dit is niet altijd expliciet, maar vaak wel onderhuids aanwezig. De sporen van kolonialisme in het straatbeeld kunnen vrij gemakkelijk verwijderd worden en bijvoorbeeld in een museum geplaatst worden. Standbeelden en straatnamen kunnen dan vervangen worden door namen of afbeeldingen van personen van Congolese afkomst of door meer algemene thematische standbeelden. Deze acties helpen echter niet om een einde te stellen aan de structurele discriminatie van zwarte mensen in de bredere samenleving. Een kritische denkoefening over de machtsstructuren die de samenleving vorm geven, is cruciaal. Naast die denkoefening dienen er ook concrete acties te gebeuren. Acties die daartoe voorgesteld worden zijn onder meer: de mobilisatie van het middenveld en bewuste burgers, een gelijkwaardige representatie van de diverse samenleving in de media, praktijktesten op de arbeidsmarkt en huizenmarkt om het racisme in kaart te brengen en aan te pakken, de structurele verankering van kennis en expertise uit de Afrikaanse diaspora in diverse beleidsdomeinen en sectoren, betere onderwijskansen voor zwarte kinderen enzovoort.			

BEGRIPPENLIJST

Afzetmarkt: een groep mensen of een regio waar producten worden verkocht.

Continent: een heel groot stuk land, begrensd door een of meer oceanen. Afrika is een continent. Congo is een land in dat continent.

Cultuur: alle gewoonten, gebruiken en regels die een volk of groep heeft.

Dekolonisatiebewegingen: Dekolonisatiebewegingen streven naar het dekoloniseren van de maatschappij. Na de onafhankelijkheid van verschillende voormalige kolonies, voornamelijk in de jaren 1950-1960, blijken er nog heel veel sporen van het kolonialisme aanwezig in de samenleving in het algemeen, in de machtsstructuren, in de identiteitsvorming en in de beeldvorming. Dekolonisatiebewegingen streven er naar om deze koloniale patronen zichtbaar te maken en te ontmantelen. Enkele voorbeelden zijn de discriminatie van zwarte mensen op de arbeidsmarkt en de overheersende aanwezigheid van standbeelden van (wrede) kolonisators in het (Belgische) straatbeeld.

Dictator: één persoon die alle macht binnen een samenleving naar zich toe trekt.

Discriminatie: het ongelijk of oneerlijk behandelen van een persoon of een groep op basis van bepaalde kenmerken. Vaak komt dit voort uit vooroordelen en racisme.

Economie: een verzamelwoord voor werk, geld, handel enz.

Grondstoffen: materialen die gebruikt kunnen worden om iets anders mee te maken, bijvoorbeeld rubber voor autobanden, katoen voor kledij…

Kolonie: een land dat overheerst wordt door een ander land, bijvoorbeeld Congo was een kolonie van België.

Kolonisatie/kolonialisme: is wanneer één land of volk (kolonisator) de baas gaat spelen over een ander land (kolonie) of volk (gekoloniseerden). De kolonisator heeft er de macht, haalt er grondstoffen weg om zelf rijk te worden, buit de gekoloniseerden uit en probeert het gedachtegoed van de gekoloniseerden te veranderen.

Kolonisator: een land of volk dat een ander land of volk overheerst, bijvoorbeeld België/de Belgen waren kolonisators van Congo/de Congolezen.

Koude Oorlog: een periode van gewapende vrede, na de Tweede Wereldoorlog, tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, en hun verschillende bondgenoten. Intussen is de Koude Oorlog voorbij.

Missionaris: iemand die het katholieke geloof probeert te verspreiden.

Politiek: hoe een samenleving bestuurd wordt.

Racisme: betekent dat sommige mensen vinden dat mensen met een andere huidskleur of afkomst minder waard zijn, alleen maar omdat ze een andere huidskleur of afkomst hebben. Volgens het racisme zouden er verschillende mensenrassen zijn en zou het ene ras belangrijker dan het andere ras zijn. Dit is een verkeerde opvatting, er is maar één mensenras.

Sovjet-Unie: is een voormalige communistische staat in Europa en Azië, en omvat landen zoals Rusland, Kazachstan, Estland, Letland, Litouwen, Moldavië, Oekraïne…

Stereotype: een overdreven beeld van een groep mensen dat niet overeenkomt met de werkelijkheid. Het is vaak een vooroordeel of negatief denkbeeld en wordt vaak gebruik als rechtvaardiging van bepaalde discriminerende acties.

Uitbuiting: misbruik maken van iemand, bijvoorbeeld iemand heel hard doen werken zonder die persoon te betalen of terwijl die persoon maar heel weinig betaald wordt.

Vooroordeel: een mening over een persoon of een groep mensen, die niet gebaseerd is op feiten, op de werkelijkheid.

Zoo Humains of human zoo: Deze term wordt gebruikt om te verwijzen naar tentoonstellingen in de negentiende en twintigste eeuw waarbij mensen werden tentoongesteld. Meestal waren dit gekoloniseerde volkeren die door de kolonisator als primitief en wild werden voorgesteld. De culturele verschillen tussen de Westerse en gekoloniseerde bevolkingen werden benadrukt door specifieke ensceneringen die als 'typisch' werden beschouwd in de Westerse wereld. Op wereldtentoonstellingen waren vaak dergelijke 'zoo humains' aanwezig. Al in 1897 liet de Belgische koning Leopold II 267 Congolezen naar België brengen voor een presentatie in Tervuren. Zeven van hen overleden door longontsteking en griep. Deze tentoonstelling van mensen werd daarna nog verschillende keren herhaald. De laatste 'zoo humains' was de 'nabootsing' van een Congolees dorp aan het Belgisch paviljoen op Expo 58. De tentoonstelling werd versneld stop gezet, toen de Congolese acteurs weigerden om nog langer op te treden na diverse vernederingen en beledigingen door het overwegend Europese publiek.

LEES- en KIJKLIJST

Faassen, Vasna en Verdijk, Lukas (red.), *Wanneer we spreken over kolonisatie* (2017).

Goddeeris, Idesbald, 'Dekoloniseer de Vlaamse straten en pleinen', in *MO**, 17.1.2018, via https://www.mo.be/opinie/dekolonisering.

Goddeeris, Idesbald, 'Koloniale geschiedenis tussen verheerlijking en iconoclasme', in *De Standaard*, 17.6.2019, via https://www.standaard.be/cnt/dmf20190616_04463016#:~:text=Aan%20de%20KU%20Leuven%20bestaat,ook%20in%20Kortrijk%20wordt%20gedoceerd..

Hermans, Dalilla, *Het laatste wat ik nog wil zeggen over racisme* (Gent 2020).

Holtzinger, Alexis J., *België in Congo* (scriptie aan de HOGent 2010-2011).

Lauro, Amandine, Goddeeris, Idesbald en Vanthemsche, Guy (red.), *Koloniaal Congo. Een geschiedenis in vragen* (2020).

Nsayi, Nadia, *Dochter van de dekolonisatie* (Berchem 2020).

Ook België dekoloniseren, uitgezonden op 25.6.2020, via https://www.youtube.com/watch?v=9SCbNCy7X1U.

Propaganda photography in the Belgian Congo, 1950-1960, webexpo Liberas, via https://www.liberasexpo.com/Folders/Belgian-Congo/Congo

Rutazibwa, Olivia U., *Decoloniser*, in TEDxFlanders, gepubliceerd op 27.9.2011, via https://www.youtube.com/watch?v=z0b6wfDGseU

Sambi Nzeba, Joëlle, e.a., *Being imposed upon* (2020).

Studio Globo, *educatief pakket Sporen van Kolonisatie*, via http://sporenvankolonisatie.studioglobo.be/.

Timmerman, Bert, *Zoos humains, meer dan een spektakel?* (onuitgegeven masterscriptie, UGent, 2017).

van Reybrouck, David, *Congo, een geschiedenis* (Amsterdam 2010).

Vanderschoot, Katrien en Dumarey, Alexander, 'de complexe geschiedenis van België en Congo', in: *VRTNWS*, 20.11.2018, via https://www.vrt.be/vrtnws/nl/drafts/Buitenland/kinderen-van-de-kolonie-tijdslijn/.

Vanderschoot, Katrien, 'De zwarte woede in "Kinderen van de Kolonie", jong en oud over onze koloniale erfenis', in *VRTNWS,* 20.11.2018, via https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/16/kinderen-van-de-kolonie-is-geen-zwartwitverhaal/.

VRT, *Kinderen van de kolonie*, via VRT nu (beschikbaar tot 3.5.2021) of het archief voor het onderwijs.

VRT, *Nachtwacht: witte wereld*, gepubliceerd op 16/03/2019, via https://onderwijs.hetarchief.be/item/tb0xp8q021.

Zana Etambala, Mathieu, *Veroverd. Bezet. Gekoloniseerd. Congo 1876-1914* (2020).

BIJLAGE

Bijlage 1 – fiche Congo

Invulfiche Congo

- Het gebied dat we bespreken heet nu de Democratische Republiek Congo. Verder zullen we dit afkorten tot Congo.
- Waar ligt Congo?
  - In welk continent ligt Congo? .....
  - Wat zijn de buurlanden van Congo?

.....

.....

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Invulfiche Congo

Kleur Congo in op de kaart van Afrika.

Duidt met een kruisje aan waar de hoofdstad zich bevindt.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Invulfiche Congo

- Wat is de hoofdstad van Congo? .....
- Hoe groot is Congo? .....
- Hoe groot is België? .....
- Vergelijk de grootte van Congo en België:

  Congo is ..... keer groter dan België
- Hoeveel inwoners telt Congo? .....

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Invulfiche Congo

- Noem 3 talen die in Congo gesproken worden:
  - .....
  - .....
  - .....
- Welk klimaat is er in Congo? .....
- Noem 3 natuurlijke grondstoffen in Congo en hun gebruik:
  - grondstof: ..... - gebruik: .....
  - grondstof: ..... - gebruik: .....
  - grondstof: .... - gebruik: .....

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vul deze elementen aan op de tijdlijn van Congo

Rond 1880 komen de eerste Belgische missionarissen aan in de regio

1961: moord op de Congolese premier Patrice Lumumba

Belgisch Congo

Het koninkrijk Kongo (Wene wa Kongo) bestond van ca. 1400-1888. Van 1470 tot 1506 heerste Nzinga Nkuwu over het rijk.

1954: oprichting van de universiteit Lovanium in toenmalig Leopoldstad (nu: Kinshasa)

Koninkrijken

1960: onafhankelijkheid van Congo

1916: slag bij Tabora tijdens de Eerste Wereldoorlog

1884-1885: conferentie van Berlijn

1885-1908

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

Vóór 1300

Ook vóór 1300 had de regio rond de Congostroom al een geschiedenis.

1300-1885

Rond 1300 werd het Luba-koninkrijk gevormd. Dit luidde de periode van de koninkrijken in.

In 1885 verdeelden Europese leiders het continent Afrika onder elkaar. Dit is de start van de grootschalige kolonisatie.

1908-1960

In 1908 nam België Kongo Vrijstaat over van koning Leopold II. Congo werd nu een Belgische kolonie.

1960-...

In 1960 verwierf Congo na 75 jaar kolonisatie de onafhankelijkheid.

Kongo Vrijstaat

...Belgisch Congo...

Onafhankelijk Congo

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1300

Rond 1300 werd het Luba-koninkrijk gevormd.

.....

.....

.....

.....

.....

Vanaf ca. 1540 begon de slavenexport vanuit het koninkrijk Kongo naar Amerika.

Rond 1750 werden het Kazembe koninkrijk en het Kainfu Koninkrijk opgericht.

1885

.....

.....

.....

.....

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1888: oprichting openbare Weermacht (leger)

1901: de eerste okapi wordt beschreven

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kongo Vrijstaat

1897: wereldtentoonstelling Tervuren

1906: oprichting Union Minière du Haut-Katanga

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1908

.....
.....
.....
.....

1945: atoombom op Hiroshima en Nagasaki met uranium uit Congo

1960

Belgisch Congo

1908: Leopold II draagt Congo over aan de Belgische Staat

1931: opstand Baketela en Pende

.....
.....
.....
.....

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1960

.....
.....
.....
.....

1990: beloging van studenten bij de universiteit van Lumumbashi

...

Onafhankelijk Congo

.....
.....
.....
.....

1970: president Mobutu verandert de naam van Congo naar Zaïre

1997: Democratische Republiek Congo

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Bijlage 2 – fiche Congo ingevuld

- Waar ligt Congo?
  - In welk continent ligt Congo? Afrika
  - Wat zijn de buurlanden van Congo? Angola, Zambia, Tanzania, Burundi, Rwanda, Uganda, Zuid-Soedan, Centraal Afrikaanse Republiek, Congo-Brazzaville

Invulfiche Congo

Kleur Congo in op de kaart van Afrika.

Duidt met een kruisje aan waar de hoofdstad zich bevindt.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

- Wat is de hoofdstad van Congo? …Kinshasa…….
- Hoe groot is Congo? …2.344.858 km²……..
- Hoe groot is België? …30.528 km²……
- Vergelijk de grootte van Congo en België: Congo is …bijna 77….. keer groter dan België
- Hoeveel inwoners telt Congo? …83.301.151 (2017)……
- Noem 3 talen die in Congo gesproken worden:
    - ……Frans……
    - ……Lingala……
    - ……Swahili……
- Welk klimaat is er in Congo? …tropisch savanne-klimaat…….
- Noem 3 natuurlijke grondstoffen in Congo en hun gebruik:
    - grondstof: …rubber…… - gebruik: ..autobanden ……
    - grondstof: …mahoniehout…… - gebruik: …meubels……
    - grondstof: …kobalt …… - gebruik: ..batterijen (o.a. gsm's en elektrische auto's)

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vul deze elementen aan op de tijdlijn van Congo

Rond 1880 komen de eerste Belgische missionarissen aan in de regio

1961: moord op de Congolese premier Patrice Lumumba

Belgisch Congo

Het koninkrijk Kongo (Wene wa Kongo) bestond van ca. 1400-1888. Van 1470 tot 1506 heerste Nzinga Nkuwu over het rijk.

1954: oprichting van de universiteit Lovanium in toenmalig Leopoldstad (nu: Kinshasa)

Koninkrijken

1960: onafhankelijkheid van Congo

1916: slag bij Tabora tijdens de Eerste Wereldoorlog

1884-1885: conferentie van Berlijn

1885-1908

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

Vóór 1300

Ook vóór 1300 had de regio rond de Congostroom al een geschiedenis.

1300-1885

...Koninkrijken...

Rond 1300 werd het Luba-koninkrijk gevormd. Dit luidde de periode van de koninkrijken in.

...1885 - ...1908...

Kongo Vrijstaat

In 1885 verdeelden Europese leiders het continent Afrika onder elkaar. Dit is de start van de grootschalige kolonisatie.

1908-1960

...Belgisch Congo...

In 1908 nam België Kongo Vrijstaat over van koning Leopold II. Congo werd nu een Belgische kolonie.

1960-...

Onafhankelijk Congo

In 1960 verwierf Congo na 75 jaar kolonisatie de onafhankelijkheid.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1300

Rond 1300 werd het Luba-koninkrijk gevormd.

.....Het koninkrijk Kongo (Wene wa Kongo) bestond van ca. 1400-1888. Van 1470 tot 1506 heerste Nzinga Nkuwu over het rijk.....

Vanaf ca. 1540 begon de slavenexport vanuit het koninkrijk Kongo naar Amerika.

Rond 1750 werden het Kazembe koninkrijk en het Kainfu Koninkrijk opgericht.

.....Rond 1880 komen de eerste Belgische missionarissen aan in de regio.....

1885

.....Koninkrijken.....

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1885

1888: oprichting openbare Weermacht (leger)

1901: de eerste okapi wordt beschreven

1908

Kongo Vrijstaat

.....1884-1885: conferentie van Berlijn.....

1897: wereldtentoonstelling Tervuren

1906: oprichting Union Minière du Haut-Katanga

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1908

...1916: slag bij Tabora tijdens de Eerste Wereldoorlog.....

1945: atoombom op Hiroshima en Nagasaki met uranium uit Congo

1960

Belgisch Congo

1908: Leopold II draagt Congo over aan de Belgische Staat

1931: opstand Batetela en Pende

...1954: oprichting van de universiteit Lovanium in toenmalig Leopoldstad (nu: Kinshasa).....

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Tijdlijn Congo

1960

...1961: moord op de Congolese premier Patrice Lumumba .....

1990: beloging van studenten bij de universiteit van Lumumbashi

....

Onafhankelijk Congo

...1960: onafhankelijkheid van Congo.....

1970: president Mobutu verandert de naam van Congo naar Zaire

1997: Democratische Republiek Congo

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Bijlage 3 – tekstfragmenten en bijhorende vragenlijsten

Tekst 1

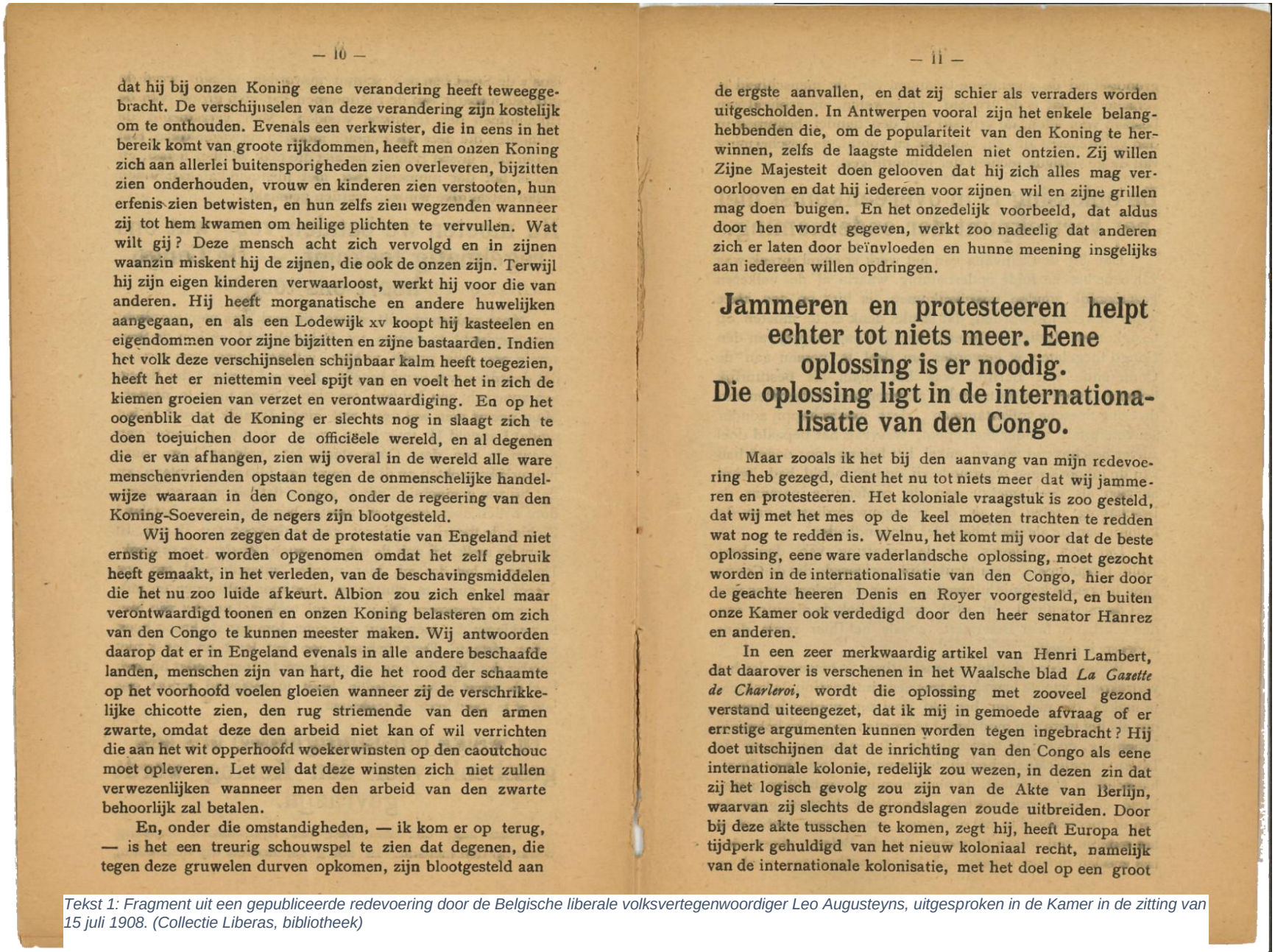

— 10 —

dat hij bij onzen Koning eene verandering heeft teweeggebracht. De verschijnselen van deze verandering zijn kostelijk om te onthouden. Evenals een verkwister, die in eens in het bereik komt van groote rijkdommen, heeft men onzen Koning zich aan allerlei buitensporigheden zien overleveren, bijzitten zien onderhouden, vrouw en kinderen zien verstooten, hun erfenis zien betwisten, en hun zelfs zien wegzenden wanneer zij tot hem kwamen om heilige plichten te vervullen. Wat wilt gij? Deze mensch acht zich vervolgd en in zijnen waanzin miskent hij de zijnen, die ook de onzen zijn. Terwijl hij zijn eigen kinderen verwaarloost, werkt hij voor die van anderen. Hij heeft morganatische en andere huwelijken aangegaan, en als een Lodewijk XV koopt hij kasteelen en eigendommen voor zijne bijzitten en zijne bastaarden. Indien het volk deze verschijnselen schijnbaar kalm heeft toegezien, heeft het er niettemin veel spijt van en voelt het in zich de kiemen groeien van verzet en verontwaardiging. En op het oogenblik dat de Koning er slechts nog in slaagt zich te doen toejuichen door de officiëele wereld, en al degenen die er van afhangen, zien wij overal in de wereld alle ware menschenvrienden opstaan tegen de onmenschelijke handelwijze waaraan in den Congo, onder de regeering van den Koning-Soeverein, de negers zijn blootgesteld.

Wij hooren zeggen dat de protestatie van Engeland niet ernstig moet worden opgenomen omdat het zelf gebruik heeft gemaakt, in het verleden, van de beschavingsmiddelen die het nu zoo luide afkeurt. Albion zou zich enkel maar verontwaardigd toonen en onzen Koning belasteren om zich van den Congo te kunnen meester maken. Wij antwoorden daarop dat er in Engeland evenals in alle andere beschaafde landen, menschen zijn van hart, die het rood der schaamte op het voorhoofd voelen gloeien wanneer zij de verschrikkelijke chicotte zien, den rug striemende van den armen zwarte, omdat deze den arbeid niet kan of wil verrichten die aan het wit opperhoofd woekerwinsten op den caoutchouc moet opleveren. Let wel dat deze winsten zich niet zullen verwezenlijken wanneer men den arbeid van den zwarte behoorlijk zal betalen.

En, onder die omstandigheden, — ik kom er op terug, — is het een treurig schouwspel te zien dat degenen, die tegen deze gruwelen durven opkomen, zijn blootgesteld aan

— 11 —

de ergste aanvallen, en dat zij schier als verraders worden uitgescholden. In Antwerpen vooral zijn het enkele belanghebbenden die, om de populariteit van den Koning te herwinnen, zelfs de laagste middelen niet ontzien. Zij willen Zijne Majesteit doen gelooven dat hij zich alles mag veroorlooven en dat hij iedereen voor zijnen wil en zijne grillen mag doen buigen. En het onzedelijk voorbeeld, dat aldus door hen wordt gegeven, werkt zoo nadeelig dat anderen zich er laten door beïnvloeden en hunne meening insgelijks aan iedereen willen opdringen.

Jammeren en protesteeren helpt echter tot niets meer. Eene oplossing is er noodig. Die oplossing ligt in de internationalisatie van den Congo.

Maar zooals ik het bij den aanvang van mijn redevoering heb gezegd, dient het nu tot niets meer dat wij jammeren en protesteeren. Het koloniale vraagstuk is zoo gesteld, dat wij met het mes op de keel moeten trachten te redden wat nog te redden is. Welnu, het komt mij voor dat de beste oplossing, eene ware vaderlandsche oplossing, moet gezocht worden in de internationalisatie van den Congo, hier door de geachte heeren Denis en Royer voorgesteld, en buiten onze Kamer ook verdedigd door den heer senator Hanrez en anderen.

In een zeer merkwaardig artikel van Henri Lambert, dat daarover is verschenen in het Waalsche blad *La Gazette de Charleroi*, wordt die oplossing met zooveel gezond verstand uiteengezet, dat ik mij in gemoede afvraag of er ernstige argumenten kunnen worden tegen ingebracht? Hij doet uitschijnen dat de inrichting van den Congo als eene internationale kolonie, redelijk zou wezen, in dezen zin dat zij het logisch gevolg zou zijn van de Akte van Berlijn, waarvan zij slechts de grondslagen zoude uitbreiden. Door bij deze akte tusschen te komen, zegt hij, heeft Europa het tijdperk gehuldigd van het nieuw koloniaal recht, namelijk van de internationale kolonisatie, met het doel op een groot

Tekst 1: Fragment uit een gepubliceerde redevoering door de Belgische liberale volksvertegenwoordiger Leo Augusteyns, uitgesproken in de Kamer in de zitting van 15 juli 1908. (Collectie Liberas, bibliotheek)

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vragenlijst bij tekst 1

- Wie is er aan het woord?
  De Belgische liberale volksvertegenwoordiger Leo Augusteyns.

- Wat is de tekstsoort?
  Een redevoering

- Wat is het onderwerp van de tekst? Wat is de hoofdgedachte?
  Het onderwerp van de tekst zijn de wantoestanden in Kongo-Vrijstaat onder het bewind van de Belgische koning Leopold II.

- Wat is het tekstdoel?
  Het doel van de tekst is om andere Belgische volksvertegenwoordigers te overtuigen van de wantoestanden die er in Kongo-Vrijstaat plaatsvinden en om medestanders te vinden die het voorstel steunen om het gebied onder internationaal beheer te plaatsen.

- Begrijp je goed waarover de tekst gaat? Parafraseer de tekst.
  De koning heeft zich op de kap van de Congolezen verrijkt. Onder zijn bewind werden de Congolezen onmenselijk behandeld. Daartegen kwam protest vanuit Engeland en andere regio's. Naast mishandelingen worden zwarten ook veel te weinig betaald. Maar wie in België kritiek heeft op de handelwijze van de koning wordt onder druk gezet en scheef bekeken. Een oplossing voor de wantoestanden in Congo is het instellen van een internationaal beheer over de kolonie. Ook volksvertegenwoordigers en een senator staan achter dit voorstel.

- Welke functie hebben beeld en opmaak in de tekst?
  Door een citaat in het groot en vet uit te lichten, komt hier meer nadruk op. Er staan geen beelden in de tekst.

- Welke feiten worden aangehaald?
  - Kongo-Vrijstaat staat onder bewind van de Belgische koning
  - In Kongo-Vrijstaat worden de Congolezen mishandeld en uitgebuit
  - Hier is internationale kritiek op

- Welke meningen worden aangehaald?
  - De uitbuiting en mishandeling van de Congolezen zijn wantoestanden

- De koning houdt zich enkel bezig met zichzelf verrijken; hierover is er groeiend verzet en verontwaardiging bij de Belgische bevolking
- Vooral in het Antwerpse zijn er mensen die de koning steunen
- Wie kritiek heeft op het beleid van de koning wordt door beledigingen overstelpt en als verrader beschouwd
- Er is geen andere keuze meer dan een oplossing zoeken voor de problematiek van de koning
- De enige oplossing bestaat er in om de kolonie onder internationaal beheer te plaatsen

- Zijn de argumenten goed onderbouwd? Waarom wel/niet?

  De redevoering is vooral een emotionele oproep tot actie. De argumenten zijn onderbouwd met voorbeelden, maar deze worden sterk subjectief geformuleerd. Bovendien worden een aantal drogredenen gebruikt:
  - op de man spelen in plaats van op de bal (vb. 'als een Lodewijk XV koopt hij kastelen en eigendommen voor zijne bijzitten en zijne bastaarden')
  - vals dilemma: wie niet voor een oplossing is, steunt de koning
  - willekeurige correlatie: de koning is een verkwister en neemt het niet nauw met de zeden, dus behandelt hij de Congolezen onmenselijk
  - autoriteitsargument: ook de heren Henri en Royer, senator Hanrez en Henri Lambert onderschrijven het voorstel tot internationalisatie van Congo, dus moet het wel een uitstekend idee zijn
  - beroep op angst: we staan met het mes op de keel door de internationale kritiek

  De argumenten zijn dus niet zo sterk onderbouwd. Dit wil natuurlijk niet zeggen dat de kern van het betoog niet klopt: er waren zeker en vast grote wantoestanden in Kongo-Vrijstaat en hier kwam inderdaad zware internationale kritiek op.

- In welke periode van de geschiedenis van Congo past de tekst? Duidt aan op de tijdlijn.

  Deze tekst werd opgesteld in 1908. Op dat moment was er nog sprake van Kongo-Vrijstaat onder bewind van koning Leopold II. Nog datzelfde jaar werd de kolonie onder internationale druk van de koning overgedragen aan de Belgische Staat, waarna er sprake is van Belgisch-Congo.

- Vergelijk de verschillende documenten.

Tekst 2

Geheel Amerika, Noord en Zuid, van Kaap Hoorn tot de Noordelijke IJszee, zou geen land van blanke beschaving zijn.

De primitieve toestanden der aan zich zelf overgelaten negerstammen zouden nog heerschen in Australië, in Nieuw Zeeland, in Zuid-Afrika ; met Siberië, zou het nauwelijks beter staan. Nu doorkruisen spoorwegen die landen, steden verrijzen er ten allen tijde, stoombootlijnen verbinden ze met de heele wereld, beschaving, orde, kennis en recht heerschen, de ekonomische ontwikkeling is er reusachtig : geen van hunne vroegere bewoners zou ze nog herkennen, mocht hij, bij mirakel, uit zijn doodslaap ontwaken. Die onmetelijke omwenteling is uit de kolonisatie gesproten.

Java en de gansche Malei-archipel, Indië en Indo-China, heel Afrika, Klein Azië en Mesopotamië staan mede, door gelijke middelen, onder den invloed der Europeesche beschaving en de leiding van Europeesche volkeren.

De eenige en zeldzame landen die onafhankelijk bleven, China en Japan, Turkijë, Perzië, Afghanistan enz. gaven toch reeds hunne afzondering op en ondergaan onze cultureele inwerking.

De kolonisatie is dus de uitbreiding der Europeesche volkeren en van den Europeeschen geest over de gansche wereld : het is de leiding van het menschdom en den aardbodem in handen van het blanke ras.

Wie zich Europeaan voelt, en in de Europeesche beschaving gelooft, kan zoo min de kolonisatie negeeren, als het karakter of het genie van zijn eigen ras.

Treffend is daarbij, dat in Europa zelf, het de meest ontwikkelde en best geregeerde volkeren zijn, die, op koloniaal gebied, de leiding voeren : Engeland, Frankrijk, Nederland, België.

Dit ontstaan van groote Europeesche staten, nederzettingen en invloedsferen over heel de oppervlakte der aarde, heeft niet alleen het uitzicht der aarde veranderd, het menschdom ontwik-

keld en verrijkt, maar ook geweldige gevolgen gehad voor ieders bestaan.

Wie er aan mocht twijfelen, vrage zich slechts af wat niet alles in zijn eigen leven, stoffelijk of intellectueel, uit de koloniën of uit de vroeger gekoloniseerde landen komt.

Katoen en wol, waarmede uwe kleederen vervaardigd zijn, koffie, cacao en suiker, grondstoffen van uwe voeding ; tabak en thee, die gij niet kunt ontberen ; het goud dat tot basis van het modern ruilverkeer dient ; petroleum, kaoetsjoek, koper waarop uwe nijverheid leeft, niet minder dan paarlen en diamant, die de schoonheid uwer vrouwen sieren, het heeft alles dien oorsprong. Stellig, zekere van die produkten waren ons vroeger bekend, maar zij zijn, uit de nieuwe landen, in zulke hoeveelheden en aan zulke lage prijzen toegestroomd, dat hunne beteekenis ten gevolge daarvan, in het oneindige is gestegen.

Wandelt op de kaaien van één onzer groote havens, in Noord of Zuid, te Antwerpen, zoowel als te Rotterdam, te Liverpool als te Genua, te Hamburg als te Marseille. Die enorme ladingen tarwe, maïs en rijst, die schepen vol bevroren vleesch of bananas, vol nitraat, die de velden vruchtbaar maakt, vol aardnootjes, palmpitten, of coprah, die ons, en onze fabrieken, van oliën, en vetten voorzien, om niet van kleuren, copaal, meubelhout, huiden en zooveel andere produkten te spreken, — al die schatten, van waar komt dit alles?

Wie op de kolonisatie smaalt, is die ook bereid eigen leven en het leven der zijnen, zoo in te richten dat hij het zonder al die produkten doen kan ? En beeldt hij zich in, wat dit leven zou beteekenen, wat een arm, schraal en bekrompen bestaan het zou zijn ?

En indien hij demokratisch denkt, weet hij dan dat, zonder dien toevoer van voortbrengselen, uit de geheele wereld, naar Europa en den uitvoer van Europa naar die verre landen, nog niet het derde deel van de tegenwoordige bevolking in Engeland

Tekst 2: Fragment uit de publicatie Congo land en volk, geschreven door de liberale politicus Louis Franck, voormalig Belgisch minister van Koloniën. De publicatie verscheen in 1926 in de reeks Cultuur en Wetenschap. (collectie Liberas, bibliotheek)

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Frankrijk, Duitschland, België, Nederland in leven kan blijven, tenzij met uit te wijken naar de landen van overzee, dat is te zeggen : te koloniseeren ?

Zonder nadenken wordt hierop geantwoord : « Wat heeft aan de Europeesche volkeren het recht gegeven al die verwijderde landen in bezit te nemen ? ».

Het recht van het blanke ras, op dien vermeerderden rijkdom van de wereld, is het heiligste aller rechten : het recht van den schepper op het geschapene, van den arbeider op zijn werk !

Al die stapelprodukten, van onzen handel en onze nijverheid werden in die landen van overzee niet geroofd. Zij werden er gewonnen door vlijtigen arbeid en het is niet de inheemsche bevolking van vóór de kolonisatie, die op het gedacht is gekomen ze te scheppen of te ontginnen, Het zijn de kolonisten en hun nageslacht. Nog gisteren, wierp de neger, in Congo, de palmpitten als waardeloozen afval weg, palmpitten, waaruit wij nu, olie en margarine vervaardigen. Van het koper van Katanga werden verleden jaar bijna honderdduizend ton uitgevoerd, die overal aan de nijverheid groote diensten hebben bewezen. De neger kende die mijnen sedert eeuwen. Wat heeft hij er mede verricht ? Niets, dan met het gele metaal een kris of een bijl aardig te versieren of het als ruilartikel te gebruiken.

Het is door het initiatief der blanke menschen, door de geestkracht, de uitvindingen, de voortvarendheid, de kapitalen der nieuwe bevolking en der nieuwe meesters van het land, dat die groote en nuttige produktie is ontstaan : Europa en de Europeanen zijn de makers van die nieuwe rijkdommen.

Wederkeerig, heeft Europa moeten betalen voor de oogsten die ginder zijn gerijpt, voor de delfstoffen die uit den bodem worden gedolven, voor al die nieuwe schatten daar geschapen.

En hoe heeft Europa het gedaan ?

Door de produkten van zijn nijverheid, van zijn arbeid, van

zijn geestelijke krachten, van zijn kunnen, zijn weten en zijn kunst in ruil te leveren.

Maar door die bedrijvigheid heeft het op zijn bodem, aan miljoenen menschen meer, het levensonderhoud kunnen verzekeren — en het levensonderhoud in veel betere voorwaarden dan zulks in de Middeleeuwen, vóór den tijd der kolonisatie, het geval was.

Tegelijkertijd met den handel, moesten de vervoermiddelen aan die nieuwe behoeften worden aangepast. Aldus ontstonden de voorwaarden, zonder dewelke de reusachtige ontwikkeling van scheepvaart en ijzerenwegen ondenkbaar ware geweest.

Natuurlijk hebben nog andere groote moderne krachten, en allereerst de wetenschap, de techniek en de vrijheid medegewerkt en een aanzienlijk aandeel gehad in die ontwikkeling.

Welke oorzaken en welke gevolgen de belangrijkste zijn, is hier eene overbodige vraag. Alle hebben op elkaar ingewerkt. De eene heeft de andere mogelijk gemaakt. Treffend is het, hoe gelijkloopend hunne ontwikkeling is. Iets staat vast : zonder de kolonisatie zou het kader en de basis van die heele, grootsche beschaving ontbroken hebben.

Wil dit nu zeggen dat zulke ontzaglijke omwenteling zonder misbruik of lijden is geschied ? Niemand zal het beweren.

In vele gevallen heeft de kolonisatie met geweldige en wreede middelen gewerkt. De vele koloniale oorlogen, het verdrijven, uitroeiën of uitsterven der inlandsche bevolking in de meeste streken van Noord Amerika, Australië en Nieuw Zeeland, de slavenhandel op Afrika, zijn treurige bladzijden in de geschiedenis der menschheid. Zoo handelde men vroeger !

Maar, allengskens, zijn de koloniseerende volkeren gaan inzien hoe verkeerd de geweldpolitiek en de misbruiken waren. Niemand verdedigt of verrechtvaardigt ze nu nog.

Heden, wordt overal toegegeven dat de inlandsche bevolking haar welzijn, hare ontwikkeling, de eerste bekommernis van elke

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

gezonde kolonisatie moet zijn, en, in werkelijkheid, is zij het meer en meer.

Geen kolonisatie zonder beschaving ; dat is de moderne opvatting.

In dit boek zal men zien, hoe wij, heden, dien gulden regel in Congo toepassen, waar de eerste kolonisatie ook haar zondenregister heeft.

Niemand, die de inlanders heeft trachten te begrijpen, zal overigens ontkennen dat, zelfs, onze goede wil hen op te voeren tot een beter en beschaafder bestaan dikwijls lastig en pijnlijk is, naar hunne opvatting en voor hunnen geestestoestand. De inlander is aan eigen zeden, en eigen gewoonte gehecht ; hij leeft in een haast onbeweeglijke wereld, rustig, zonder schokkenden vooruitgang en wenscht dien ook niet ; met zijn verduldig gemoed, goedjeugdige vroolijkheid, zijn kleine levensbehoeften, zijn gemakzucht, voelt hij weinig voor den energieken blanken man, nooit rustend, nooit tevreden, altijd in beweging, die steeds iets nieuws onderneemt.

Dit alles is waar en die tegenstelling werkt pijnlijk.

Maar, wanneer men wat langer nakijkt en de algemeene uitslagen in het oog vat, dan verandert alles. Men ziet de voordeelen van orde, rust en recht door het Europeesch bewind ingevoerd, daar waar innerlijken strijd, bloedveete, verdrukking en willekeur en de ergste misbruiken heerschten.

Betere ekonomische voorwaarden laten een grooten aangroei der bevolking toe, zooals in Nederlandsch- en Engelsch Indië reeds zoo duidelijk blijkt. Een eerlijk bestuur vervangt knevelarij en plundering ; voor het eerst, worden zwakken en kleine lui beschermd. Het land erlangt een voorspoed zonder weerga, soms op een paar tientallen jaren, zooals onder het Engelsch onrechtstreeksch bewind in Egyptië.

Door het aanleggen van spoorwegen, wordt de doodende draagkarwei voor de inlanders vervangen, de slavernij verdwijnt,

afschuwelijke gewoonten, zooals menscheneterij, over twintig jaar nog zeer verspreid in Centraal Afrika, worden uitgeroeid.

De bedolven en onbekende schatten van het land worden ontdekt en ontgonnen. Een nieuwe tijd, nieuwe voorspoed breken aan. De ambtenaar, de missionaris en de dokter vinden hun weg in de wildernis. Een volk, dat sedert eeuwen sliep, ontwaakt.

Langs een, dikwijls, zwaren lijdensweg, werkt de moderne kolonisatie voor beschaving en menschelijkheid bij de gekoloniseerde volkeren.

Zulk werk is eene verbetering van het menschdom en eene verrijking der aarde.

—

HOOFDSTUK II.

De stichting van den Congo-Vrijstaat.

De eerste tien jaren : 1876-1885.

Als Hertog van Brabant, bracht Prins Leopold, na een zijner verre reizen, voor Frère-Orban, den toen almachtigen liberalen Minister, als aandenken een stukje marmer mede.

Op dien steen, uit het Parthenon te Athene, had hij deze woorden laten beitelen :

« België heeft behoefte aan koloniën ».

Wat de Hertog van Brabant, eens, zoo stout gedroomd had, heeft Leopold II met sterken wil verwezenlijkt.

Hij heeft gezocht in meer dan één richting naar de streek der aarde waar, voor België, een kolonie te stichten zou zijn. De briefwisseling met zijne vertrouwden getuigt het.

In 1876, vestigde hij zijne keus op Midden-Afrika.

Hoe was hij daartoe gekomen ?

Centraal-Afrika, tot ver in de XIX^{de} eeuw, was een onbekend

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vragenlijst bij tekst 2

- Wie is er aan het woord?
  De liberale politicus Louis Franck, voormalig Belgisch minister van Koloniën

- Wat is de tekstsoort?
  Een essay

- Wat is het onderwerp van de tekst? Wat is de hoofdgedachte?
  Het onderwerp van de tekst is de kolonisatie, en meer precies de kolonisatie van Congo. De hoofdgedachte is dat er dan wel wreedheden zijn gebeurd, maar dat dit nu niet meer het geval is. Bovendien hebben Europese landen vanuit hun superioriteit het recht en de plicht om andere landen te koloniseren en hun grondstoffen te exploiteren. Dit komt immers de Europese economie en levensstandaard ten goede, en bovendien doen de Europeanen aan beschavingswerk.

- Wat is het tekstdoel?
  Het doel is om de lezer te overtuigen dat kolonisatie een goede zaak is en om kolonisatie te verantwoorden.

- Begrijp je goed waarover de tekst gaat? Parafraseer de tekst.
  Grote regio's, in feite de hele wereld buiten Europa, zouden zonder Europese invloed, beschaving en/of kolonisatie wild en onbeschaafd zijn. Het 'blanke ras', met name de Europese volkeren, is superieur aan andere volkeren. Het zijn ook de meest ontwikkelde volkeren binnen Europa die gebieden koloniseren.
  Door de kolonisatie is ook de levenskwaliteit van de kolonisator erop vooruitgegaan, door grondstoffen te exploiteren uit de kolonies. Deze grondstoffen worden tegen lage prijzen aan de kolonisator geleverd. Zonder de producten uit de kolonies zou het leven van de kolonisator maar schraal zijn. Bovendien hebben de import en export van goederen voor economische groei en voor een hogere levensstandaard gezorgd.
  De Europese kolonisatoren hebben het recht op deze goederen omdat zij superieur zijn en veel arbeid verrichten, terwijl de gekoloniseerden/de zwarte mensen nooit het belang en de waarde van de grondstoffen in hun gebied konden begrijpen en hier geen gebruik van maakten. Door hard te werken hebben de Europeanen deze grondstoffen kunnen exploiteren.
  Dit alles leidde tot een grootse beschaving.
  Er zijn mensen die kritiek hebben en wijzen op al het lijden, de wreedheden en het misbruik dat met de kolonisatie gepaard ging. Maar dat is iets uit het verleden. Nu zorgt de kolonisator voor het welzijn van de gekoloniseerden. Maar dat is lastig werk, want zij zijn als kinderen ('verduldig gemoed, goedjeugdige vroolijkheid') en lui. Toch is het belangrijk, want door het Europees bewind is er een einde gekomen aan de oorlogen, vetes, verdrukking en wreedheden die er tussen de bevolkingsgroepen heersten. Door de economische groei kan er bevolkingsgroei zijn en voor het eerst worden zwakken en armen beschermd. Door het aanleggen van spoorwegen verdwijnen zware fysieke arbeid, slavernij en kannibalisme.

Zonder kolonisatie zou er geen beschaving zijn. Kolonisatie zorgt dus voor een verbetering van het mensdom en vormt een verrijking voor de aarde.

- Welke functie hebben beeld en opmaak in de tekst?
  De opmaak is strak en droog om een zekere autoriteit uit te stralen.

- Welke feiten worden aangehaald?
  - In de jaren 1920 zijn er talrijke faciliteiten zoals spoorwegen en stoombootlijnen aangelegd over de hele wereld.
  - Europa heeft in die periode een belangrijke impact over de hele wereld.
  - Heel wat grondstoffen en producten die geïmporteerd worden in Europa komen in deze periode uit de kolonies.
  - Er is een grote ontwikkeling geweest in de scheepvaart en spoorwegen

- Welke meningen worden aangehaald?
  De hele tekst is een aaneenschakeling van stereotypes en een mythisch beeld van een superieur 'blank ras' dat zwarte mensen beschaving bijbrengt en daarbij een graantje meepikt door grondstoffen te exploiteren. De hele tekst is een mythologisering en gebaseerd op (foutieve) meningen eerder dan op feiten.

- Zijn de argumenten goed onderbouwd? Waarom wel/niet?
  De argumentatie is over het algemeen vrij rommelig opgebouwd. Er komen ontzettend veel stereotypen aan bod en nauwelijks feiten.
  - Er wordt op emotie gespeeld: vb. 'stel je voor hoe slecht het in Europa zou zijn indien we niet zouden koloniseren, en we doen nog goed werk ook in de kolonies'
  - bepaalde zaken worden verkeerd voorgesteld en zijn zelfs bijna ronduit leugens:
    - 'door de spoorwegen is er een einde gekomen aan de slavernij en uitbuiting'. Nochtans bestond dit nog steeds. Bovendien was er juist sprake van slavernij en uitbuiting om de spoorwegen aan te leggen.
    - 'Wederkeerig, heeft Europa moeten betalen voor de oogsten die ginder zijn gerijpt, voor de delfstoffen die uit den bodem worden gedolven, voor al die nieuwe schatten daar geschapen.' De Europese kolonisators investeerden enkel in faciliteiten (vb. spoorwegen) die hen zelf ten goede kwamen om de grondstoffen te exploiteren en naar Europa te brengen, maar betaalden nauwelijks of niet voor de grondstoffen zelf en voor de arbeid om deze te ontginnen.
    - De auteur stelt het voor alsof de Europeanen zelf alle fysieke arbeid hebben gedaan om de grondstoffen te ontginnen. Dit is nochtans volledig verkeerd: enkel de zwarte bevolking deed fysieke arbeid.
  - minimalisering: vb. 'die wreedheden staan niet in verhouding tot al het beschavingswerk'

- overdrijving: ‘Heden, wordt overal toegegeven dat de inlandsche bevolking haar welzijn, hare ontwikkeling, de eerste bekommernis van elke gezonde kolonisatie moet zijn, en, in werkelijkheid, is zij het meer en meer.’ Er was iets meer aandacht voor menswaardigheid in Belgisch-Congo na alle internationale kritiek op de wantoestanden in Kongo-Vrijstaat, maar de bevolking werd nog steeds vernederd en neerbuigend bekeken. Er was enkel voor een deel van de bevolking lager onderwijs. Middelbaar en hoger onderwijs vond men niet nodig. Heel veel mensen bleven analfabeet. Er was geen respect voor de eigen cultuur van de Congolezen en ze hadden helemaal geen inspraak in wat als hun welzijn werd beschouwd.
- valse tegenstelling: ‘de levensstandaard in de landen van de kolonisator kan enkel door kolonisatie behouden blijven’
- tegenstrijdigheden: enerzijds worden zwarte mensen als kinderlijk vrolijk en lui voorgesteld, anderzijds als wrede barbaren die elkaar naar het leven staan
- valse vergelijking met Nederlands- en Brits-Indië en Egypte. Zeker in Brits-Indië was een deel van de (lokale) macht nog in handen van de bevolking zelf.
- ‘cherry-picking’: slechts enkele voorbeelden die het betoog ondersteunen, worden aangehaald. Wat met alle andere gebieden die gekoloniseerd werden? Was het daar allemaal peis en vree?
- Stereotypering: er wordt een heel beperkt beeld gegeven van de kolonisatie. Enkel het initiatief van de witte mensen wordt belicht, terwijl zwarte mensen worden voorgesteld als passieve mensen die alles maar ondergaan. Er staat zelfs letterlijk: ‘Een volk, dat sedert eeuwen sliep, ontwaakt.’ Nochtans hadden de gekoloniseerde regio’s ook al een geschiedenis voor witte mensen er de macht opeisten. Bovendien bleven zwarte mensen hun *agency* (eigen handelen) behouden, bijvoorbeeld door in opstand te komen, te onderhandelen of te vluchten.

De hele tekst is dus slecht onderbouwd en gebaseerd op ideeën die niet op de realiteit berusten.

- In welke periode van de geschiedenis van Congo past de tekst? Duidt aan op de tijdlijn.
  Deze tekst dateert uit 1926, de periode van Belgisch-Congo.

- Vergelijk de verschillende documenten.

Tekst 3

Annexe VI. Audition de M. NGALULA , Journaliste à " Présence Congolaise "(Léo). (23 janvier I959).

Déposition de M. Ngalula.

L'action de l'Abako est une des causes des événements et les jeunes chômeurs de la Cité ont contribué à l'extension des destructions et des pillages. Certains des adolescents qui détruisaient les écoles ont dit au témoin qu'ils le faisaient parce qu'on les en avait mis à la porte.

Remèdes possibles : multiplier les oeuvres de jeunesse, créer des écoles, apprentissage professionnel à condition qu'il s'accompagne d'un plan d'emploi.

Causes immédiates des troubles : le meeting de l'Abako, la confusion au sujet de son autorisation et l'incident des coups de feu tirés par un commissaire.

L'esprit de méfiance s'est implanté dans la masse noire ; elle estime qu'on ne la respecte pas suffisamment, qu'on ne la traite pas humainement. Elle ne nourrit pas elle-même de haine raciale, mais elle a eu une réaction contre un racisme européen qui l'humilie.

Les indigènes écoutent beaucoup ~~la~~ radio Brazzaville, dont les programmes sont excellents et les informations complètes (ce poste fut le seul à donner des nouvelles des événements); il y a aussi les liens de parenté qui unissent les Congolais de Léo et de Brazza. Selon les circonstances, les indigènes prennent aussi volontiers radio Le Caire et parfois, mais moins facilement, radio Moscou. Aucun pays n'est plus imperméable aux mouvements d'idées dans le monde.

La déclaration royale a touché les coeurs bien plus que la déclaration gouvernementale et le prestige du roi Baudouin est grand depuis son discours sur les relations humaines. Il est fatal que celles-ci restent mauvaises quand deux cités, la blanche et la noire, sont imperméables l'une à l'autre. Le statut unique n'est pas suffisant, car il ne bénéficiera qu'à une douzaine de Congolais ; il faudrait des mesures plus spectaculaires.

L'émotion reste grande dans la cité. La population noire attend des suites favorables du travail de la commission parlementaire. Elle s'inquiète de la situation des bourgmestres arrêtés qui, à ses yeux, sont des détenus politiques et des héros nationaux.

Le témoin évalue à I50 le nombre des morts.

...

Tekst 3: Getuigenis van meneer Ngalulu, journalist bij Présence Congolais, over de rellen in Leopoldstad in januari 1959. Net als vele anderen werd hij verhoord als getuige binnen het kader van een Belgische parlementaire onderzoekscommissie naar de rellen (collectie Liberas, Archief Kronacker, 6.4.4.3)

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Suite Audition de M. NGALULA.

On reproche au service d'ordre d'être intervenu tout de suite avec ses armes, au lieu d'employer des grenades lacrymogènes et d'autres moyens inoffensifs. On a tiré, dès les premiers incidents de l'Y.M.C.A. et un menuisier a été blessé dans sa parcelle. Il fut photographié par Clément MABIALA(1), mais un commissaire arracha le film. Le témoin cite divers cas qu'il appelle " excès de la répression " et dépose des notes à ce sujet.

Le témoin confirme que M. Kasa-Vubu s'est trouvé chez M. Pinzi le mardi 6.

Il faudra au Congo Belge des hommes nouveaux, qui soient à même de faire un " Congo du coeur ", tant dans l'Administration qu'ailleurs.

(1) Voir annexe XV, audition de M. Mabiala.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vertaling van tekst 3

Bijlage VI. Verhoor van M. NGALULA, Journalist van "Présence Congolaise" (Léo).
(23 januari 1959).
Verklaring van M. Ngalula

De werking van ABAKO is een van de oorzaken van de gebeurtenissen en de jonge werklozen van de Cité hebben bijgedragen tot de uitbreiding van de verwoestingen en plunderingen. Sommige jongeren die scholen verwoestten, hebben aan de getuige gezegd dat ze dit deden omdat men hen aan de deur had gezet.

Mogelijke remedies: de jongerenwerking uitbreiden, scholen oprichten, beroepsopleiding op voorwaarde dat daar een werkgelegenheidsplan aan gekoppeld is.

Directe oorzaken van de onlusten: de meeting van ABAKO, de verwarring rond de toelating van die meeting en het incident waarbij een commissaris schoten afgevuurd heeft.

Een geest van wantrouwen heeft zich ingeplant in de zwarte massa; ze meent dat men haar onvoldoende respecteert, dat men haar niet op een menselijke manier behandelt. Ze koestert zelf geen rassenhaat, maar ze reageert tegen een Europees racisme dat haar vernedert.

De inlanders luisteren veel naar radio Brazzaville, waarvan de programma's uitstekend zijn en de nieuwsberichten volledig (deze zender was de enige die verslag uitbracht over de gebeurtenissen); daarnaast is er ook de verwantschap die de Congolezen van Léo [= Léopoldville/Leopoldstad] en Brazza [=Brazzaville] verbindt. Naargelang de omstandigheden luisteren de inlanders ook graag naar radio Caïro en soms, maar minder gemakkelijk, naar radio Moskou. Geen enkel land is nog afgescheiden van wat er leeft in de wereld.

De koninklijke verklaring heeft de harten veel meer geraakt dan de regeringsverklaring en het prestige van koning Boudewijn is groot sinds zijn toespraak over de menselijke relaties. Het is onvermijdelijk dat deze relaties slecht blijven als twee cités [wijken], de witte en de zwarte, ondoordringbaar zijn ten opzichte van elkaar [strikt gescheiden zijn]. Het eenheidsstatuut is niet voldoende, aangezien het slechts een twaalftal Congolezen ten goede komt; er zouden meer spectaculaire maatregelen nodig zijn.

De emotie blijft groot in de cité. De zwarte bevolking verwacht gunstige gevolgen van het werk van de parlementaire commissie. Ze is ongerust over de situatie van de gearresteerde burgemeesters die, in haar ogen, politieke gevangenen en nationale helden zijn.

De getuige schat het aantal doden op 150.

Men verwijt de ordediensten onmiddellijk met wapens tussengekomen te zijn, in plaats van traangasgranaten of andere onschadelijke middelen te gebruiken. Er is geschoten vanaf de eerste incidenten van de YMCA [locatie waar de ABAKO-meeting oorspronkelijk zou doorgaan] en een schrijnwerker is gewond geraakt op zijn terrein. Hij werd gefotografeerd door Clément MABIALA, maar een commissaris verwijderde de film. De getuige haalt verschillende gevallen aan die hij "overmatige repressie" noemt en levert hierover nota's af.

De getuige bevestigt dat M. Kasa-Vubu zich dinsdag 6 [januari] bij M. Pinzi bevond.

Belgisch Congo heeft nieuwe mensen nodig die in staat zouden zijn een "Congo du coeur" [= een Congo van het hart] te maken, zowel in de Administratie als daarbuiten.

Vragenlijst bij tekst 3

- Wie is er aan het woord?
  De heer Ngalula, journalist bij *Présence Congolais*, hoewel iemand anders de tekst neergeschreven heeft.

- Wat is de tekstsoort?
  Een neerschrift van een mondelinge getuigenis voor een parlementair onderzoek, als bijlage bij parlementaire stukken.

- Wat is het onderwerp van de tekst? Wat is de hoofdgedachte?
  Het onderwerp van de tekst zijn de onlusten in Leopoldstad (Congo) in januari 1959.
  De hoofdgedachte is dat er met overmatig geweld gereageerd is op de onlusten, waardoor er veel slachtoffers gevallen zijn. Ngalula legt de oorzaak van de gebeurtenissen enerzijds bij de activiteiten van ABAKO en anderzijds, meer diepgaand, bij de werkloosheid, het structureel racisme en de feitelijke apartheid in Congo.

- Wat is het tekstdoel?
  Het doel van de tekst is om het parlement te informeren over de onlusten in Leopoldstad in januari 1959 vanuit verschillende standpunten en zienswijzen.

- Begrijp je goed waarover de tekst gaat? Parafraseer de tekst.
  Er vonden onlusten plaats in Leopoldstad, waarbij jonge werklozen deelnamen aan vernielingen en plunderingen. De directe aanleiding hiervoor is de meeting van de partij ABAKO. Diepgaander heerst er echter onrust omwille van de hoge werkloosheid en schooluitval, en wantrouwen ten opzichte van de overheid omwille van het racisme en de feitelijke apartheid (vb. gescheiden wijken voor de witte en zwarte bevolking) in Congo. Er werd onmiddellijk repressief en gewelddadig opgetreden tegen de protesterende massa. Er is een nieuw élan nodig voor Congo en de overheid.

- Welke functie hebben beeld en opmaak in de tekst?
  De tekst is droog en strak genoteerd, zonder specifieke opmaak en zonder beelden. Wellicht om de geloofwaardigheid en waarde als getuigenis binnen een parlementair onderzoek te onderstrepen.

- Welke feiten worden aangehaald?
  - De mensen in Congo luisteren veel naar radio Brazzaville, daarnaast wordt ook naar radio Caïro en radio Moscou geluisterd.
  - Er was een koninklijke verklaring van koning Boudewijn.
  - Er zijn tientallen doden gevallen bij de onlusten.

- Welke meningen worden aangehaald?
  - De oorzaken van de onlusten zijn de werkloosheid, het structureel racisme en de feitelijke apartheid.
  - De toespraak van koning Boudewijn werd beter onthaald door de Congolese bevolking dan de regeringsverklaring. Velen staan positief tegenover de koning.
  - De emotie blijft hoog in de cité.
  - …

- Zijn de argumenten goed onderbouwd? Waarom wel/niet?

  De tekst is geen onderbouwd betoog, maar een getuigenis over de gebeurtenissen met reflecties over de oorzaken en mogelijke oplossingen voor het conflict. De spreker baseert zich hierbij op wat hij in zijn omgeving ziet en hoort. De argumenten worden dus onderbouwd door interpretaties van waarnemingen.

- In welke periode van de geschiedenis van Congo past de tekst? Duidt aan op de tijdlijn.

  Deze getuigenis dateert van 23 januari 1959. Dit is tijdens de periode van Belgisch-Congo. Op 30 juni 1960, ongeveer anderhalf jaar later, werd Congo onafhankelijk.

- Vergelijk de verschillende documenten.

  De drie bronnen zijn van oorsprong Belgisch en gekoppeld aan het Belgische parlement: een redevoering van een Belgische parlementariër, een boek van een voormalige Belgische minister en een getuigenis tijdens een Belgisch parlementair onderzoek. Alle bronnen houden bovendien verband met de periode van Belgisch-Congo, waarbij België het bewind voerde over de regio Congo. Ze beslaan echter allen een andere periode: de eerste tekst aan het begin (net voor) dit bewind, de tweede tekst midden in de periode van Belgisch Congo en de derde tekst naar het einde van de voornoemde periode.

  Zowel de eerste als de tweede tekst zijn vanuit Westers, wit en mannelijk perspectief van machthebbers en kolonisatoren. De derde tekst is vanuit het perspectief van een minder machtige (journalist, geen parlementariër), zwarte man uit Congo zelf.

  Hoewel de drie teksten telkens een andere doelstelling hebben, zijn het drie activistische teksten met bedoeling om te overtuigen en iets te bewerkstelligen: de eerste om Kongo-Vrijstaat over te dragen aan een internationaal beheer en niet door België te laten overnemen, de tweede om kolonisatie in het algemeen en het beleid in Belgisch-Congo meer specifiek goed te praten en te steunen, en de derde om betere voorwaarden voor de Congolezen/de zwarte bevolking in Congo te verkrijgen.

  Vooral de tweede tekst staat bol van vooroordelen en stereotypes. De eerste tekst is paternalistisch van insteek, maar mythologiseert de kolonisatie niet. De derde tekst kent de scherpste analyse en staat het dichtst bij de realiteit.

Bijlage 4 – ingevulde vragenlijsten bij de bronnenreeksen

Bronnenreeks 1: 'zoo humain' op expo 58

- De 'human zoos' van Europa: waar zwarte mensen een attractie waren, gepubliceerd op 9.6.2017, via https://www.youtube.com/watch?v=XnWmuHnMrHU
- Lucas Vanclooster, '60 jaar Expo 58: hoe stelden wij toen Congo voor?', in VRTNWS, gepubliceerd op 17.4.2018, via https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/04/17/60-jaar-expo-58--hoe-stelden-wij-toen-congo-voor---/
- Journaal: Congo op Expo 58, gepubliceerd op 22.4.2008, via Het archief voor het onderwijs, https://onderwijs.hetarchief.be/item/610vq4n89r

- Situeer de bronnen op de tijdlijn van Congo.
  Alle bronnen zijn gepubliceerd aan het begin van de twintigste eeuw, dus tijdens de periode van DR Congo onder Laurent-Désiré en Joseph Kabila. De periode waarover de bronnen handelen gaan echter over expo 58 die plaatsvond in 1958, dus in de periode van Belgisch-Congo, twee jaar voor de onafhankelijkheid.

- Waarover gaan de bronnen?
  De bronnen behandelen allemaal de voorstelling en het tentoonstellen van Congolezen door België op de wereldtentoonstelling van 1958 in Brussel.

- Wat wordt bedoeld met 'zoo humain'?
  Deze term wordt gebruikt om te verwijzen naar expo's in de negentiende een twintigste eeuw waarbij mensen werden tentoongesteld. Meestal waren dit gekoloniseerde volkeren die door de kolonisator als primitief en wild werden voorgesteld. De culturele verschillen tussen de Westerse en gekoloniseerde bevolkingen werden benadrukt door specifieke ensceneringen die als 'typisch' werden beschouwd in de Westerse wereld. Op wereldtentoonstellingen waren vaak dergelijke 'zoo humains' aanwezig. Al in 1897 liet de Belgische koning Leopold II 267 Congolezen naar België brengen voor een presentatie in Tervuren. Zeven van hen overleden door longontsteking en griep. Deze tentoonstelling van mensen werd daarna nog verschillende keren herhaald. De laatste 'zoo humains' was de 'nabootsing' van een Congolees dorp aan het Belgisch paviljoen op Expo 58. De tentoonstelling werd versneld stop gezet, toen de Congolese acteurs weigerden om nog langer op te treden na diverse vernederingen en beledigingen door het overwegend Europese publiek.

- Hoe werden de Congoleze op de wereldtentoonstelling van 1958 voorgesteld?
  De Congolezen werden voorgesteld als primitief en wild. Ze toonden vooraf ingestudeerde dansjes en ambachtelijk werk. Ze verbleven in hutjes en droegen traditionele klederdracht.
  Tegenover dit beeld werd ook een beeld getoond van de 'beschaving' die België bracht, door een mooi opgekleed kinderkoor te laten optreden.

- Was dit een realistisch beeld?
  Nee, het was volledig ingestudeerd en geënsceneerd en kan beter vergeleken worden met bijvoorbeeld Bokrijk, met dien verstande dat Bokrijk inhoudelijk vanuit de eigen bevolking wordt ingevuld, terwijl dit voor 'het Congolese dorp' volledig door de kolonisator gebeurde. De Congolese bevolking had dus zelf geen

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

inspraak bij hoe hun 'traditionele' samenleving werd voorgesteld. Bovendien wilde de Belgische kolonisator aantonen dat zij beschaving hadden gebracht in een anders 'onbeschaafd' land. De opstelling was dus niet realistisch. Hoewel elementen uit de realiteit waren gehaald, was het geheel geënsceneerd en niet 'echt'.

- Hoe reageerden de bezoekers op deze voorstelling?
  Er was veel belangstelling van het publiek om ‘het Congolese dorp’ te bekijken. Daarbij werden vaak racistische en denigrerende opmerkingen gemaakt, en er werd met nootjes en bananen gegooid naar de Congolese acteurs.

- Hoe reageerden de Congolezen op de acties van het publiek?
  Zij kregen er uiteindelijk genoeg van en besloten dat ze niet langer wensten op te treden. De tentoonstelling van ‘het Congolese dorp’ werd dan ook vroegtijdig stop gezet.

- Hoe wordt nu naar deze representatie terug gekeken?
  Dit wordt nu gezien als een uitwas van het verleden, waarbij er vanuit een sterk koloniale, eenzijdige en stereotype visie een beeld werd neergezet van Congo en de Congolezen dat niet strookte met de werkelijkheid. Bovendien wordt beseft dat het vernederend is om mensen tentoon te stellen.

Bronnenreeks 2: getuigenissen over de onrust in Leopoldstad (januari 1959)

- Getuigenis van de heer Kasa-Vubu, burgemeester (herroepen) van Dendale (wordt momenteel vastgehouden) – 22 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3)
- Getuigenis van de heer Van De Walle, luitenant-kolonel, hoofd van de beveiligingsdienst – 20 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3)
- Getuigenis van de heer Lafontaine, procureur des konings in Leopoldstad – 17 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3)
- Getuigenis van de heer Lumumba, voorzitter van de partij Mouvement National Congolais – 17 januari 1959 (collectie: Liberas, Archief Kronacker 6.4.4.3)

- Situeer de bronnen op de tijdlijn van Congo.
  De bronnen zijn allemaal uit januari 1959 en handelen ook over deze periode. Dit kan gesitueerd worden in de periode van Belgisch-Congo, ongeveer 1 jaar voor de onafhankelijkheid.

- Waarover gaan de bronnen?
  De bronnen gaan over de onlusten in Leopoldstad in januari 1959. Ze bespreken de onlusten zelf en analyseren mogelijke oorzaken (direct en in langetermijnperspectief) en mogelijke oplossingen.

- Vanuit welk perspectief zijn de getuigenissen?
  Twee getuigenissen zijn van Belgische koloniale overheidsfunctionarissen in Congo. De twee andere getuigenissen zijn van voorzitters van Congolese partijen.

- Welke feiten komen aan bod?
  De toelating voor een meeting van ABAKO op 4 januari 1959 werd geweigerd. Veel mensen waren daar niet van op de hoogte en waren toch aanwezig op de afgesproken plaats, aan het YMCA-gebouw. Partijvoorzitter Kasavubu sprak de menigte toe om hen te informeren dat de meeting uitgesteld werd. Er ontstond onrust in de menigte die vervolgens een mars hield doorheen de stad. De menigte wenste de onafhankelijkheid van Congo. De gemoederen raakten verder verhit, waarna er handelszaken en auto's werden geplunderd, vernield en in brand gestoken. De politie ageerde en schoot op de massa. Omdat de politie de massa niet de baas kon, werd het leger ingeschakeld.

- Welke meningen komen aan bod?
  Er komen diverse meningen en ideeën aan bod over de oorzaken en mogelijke oplossingen voor het conflict (zie verder). Verder zijn er ook verschillende meningen over de legitimiteit van de eisen van de volksmassa. Bijvoorbeeld Lafontaine is de mening toegedaan dat de bevolking nauwelijks of niet weet wat onafhankelijkheid precies inhoudt. Hij zet de onlusten weg als massahysterie. Volgens hem raken de gemoederen van de Congolese bevolking in het algemeen snel verhit.

- Welke oorzaken en oplossingen worden aangehaald?
  Oorzaken
  - De meeting van ABAKO die niet werd toegestaan.
  - Het laattijding afgelasten van de meeting
  - De opruiende taal van ABAKO
  - Werkloosheid

- Te lage lonen en een vertraging in het gelijk stellen in het eenheidsstatuut van werknemers
- Het tekort aan scholen en zeker aan middelbare scholen
- Studenten van de universiteit Lovanium die gebuisd werden
- Er wordt niet ingegaan op de eis van de zwarte bevolking om door de Belgen gehoord te worden
- Algehele stijging van de onrust in de stad gedurende enige tijd
- Buitenlandse invloed, vooral van communisten – o.a. via Expo 58, en via andere (voormalige) gekoloniseerde gebieden
- Algemeen wantrouwen van de zwarte bevolking tegenover de witte bevolking (bv. het gerucht "les blancs tuent les noirs").
- Algemeen een probleem om de openbare orde te bewaken
- Een algemene malaise onder de bevolking doordat er geen toekomstgericht en aansprekend overheidsbeleid en -communicatie is
- Een malaise onder de witte bevolking die vreest om vervangen te worden door zwarte mensen
- Economische recessie
- Grote armoede
- Een slecht kiessysteem op het lokale niveau waardoor er geen evenredige vertegenwoordiging is
- Politiecommissarissen die zwarte mensen mishandelen
- Een algemeen gevoel van ontevredenheid bij de zwarte bevolking omdat zij geen rechten krijgen

Oplossingen

- Een gelijkwaardige relatie tussen Congo en België
- Onafhankelijkheid van Congo
- Beter naar de veiligheidsdiensten luisteren
- Verbieden van ABAKO

- Verschillen de getuigenissen over de feiten, meningen, oorzaken en oplossingen? Zo ja, op welke manier?

  De basisfeiten liggen vrij dicht bij elkaar: een meeting van ABAKO werd niet toegestaan, toch daagde een menigte op. Toen de meeting niet doorging, ontstond er onrust onder de menigte. Er werden schoten gelost (door de menigte of door de politie) waardoor er nog meer onrust ontstond. Dit leidde tot gevechten, rellen en plunderingen. De politie kon de situatie met haar beperkte bezetting niet de baas. Het leger werd ingeschakeld en er vielen tientallen tot zelfs een honderdvijftigtal dodelijke slachtoffers onder de zwarte bevolking.

  Over de oorzaken en oplossingen verschillen de getuigenissen meer, hoewel hier ook enkele gemeenschappelijke punten gevonden kunnen worden. Zo worden werkloosheid en armoede door de meeste getuigen aangehaald als oorzaak.

  Kasavubu en Lumumba zijn het erover eens dat er algemeen een sterk gevoel van ontevredenheid heerst onder de zwarte bevolking over hun situatie en het institutioneel racisme. Er heerst frustratie dat er niet geluisterd wordt naar hun klachten en eisen. Lumumba zet zich toch enigszins af tegen ABAKO en tegen de plunderaars. Hij veroordeelt de opruiende taal van ABAKO en zet de protesterende massa weg als relschoppers en criminelen. Hiermee sluit hij nauwer dan Kasavubu aan bij het Belgische beeld van de onlusten.

Het is opmerkelijk dat de heer Van De Walle de oorzaak van de onlusten vooral bij buitenlandse invloed, met name van communisten legt, en niet naar oorzaken bij de bevolking kijkt. De oorzaken worden zo bijna volledig geëxternaliseerd. Hij ziet dan ook als enige oplossing dat de overheid naar de veiligheidsdiensten dient te luisteren, die al een verhoogde sfeer van onrust had waargenomen.

Lafontaine erkent wel interne problemen, zoals de werkloosheid, armoede en een gebrek aan een overheid die de bevolking kan enthousiasmeren. Hij spreekt echter vooral vanuit een wit, koloniaal perspectief en kijkt neer op de eisen van de Congolese bevolking.

Annexe I. Audition de M. KASA-VUBU, Bourgmestre (révoqué) de Dendale (actuellement détenu.)

(22 janvier I959)

Déposition de M. Kasa-Vubu.

Les réunions de l'Abako, organisées librement pendant tout un temps, ont été par la suite soumises à une demande préalable d'autorisation ; mais celle-ci fut toujours accordée. La première exception fut faite pour la réunion du 4 janvier. Le président de la section proposa de remettre la réunion, mais les assistants déjà présents à l'Y.M.C.A. refusèrent de se retirer. " C'est alors qu'on est venu me chercher pour que je prenne la parole. J'ai prononcé une simple allocution pour dire que la réunion était remise, qu'on se sépare et qu'on attende la déclaration ministérielle du I3 janvier. Je suis alors rentré chez moi, puis je suis parti en voiture pour la brousse, comme je fais tous les dimanches pour me reposer. Je suis allé au-delà de Lemba, sur la route de Matadi. C'est là que, le lundi matin, j'ai appris les événements de Léo". Le mardi et le mercredi, le témoin dit avoir cherché vainement un véhicule pour rentrer en ville ; ce n'est que le jeudi (I) vers I5 h. qu'il parvint à en trouver un et à regagner Léo, où il fut arrêté.

C'est à tort qu'on impute à l'Abako la responsabilité des troubles. Ils ont pour origine une question de salaires, c.à.d. le retard dans l'octroi du statut unique; le chômage, qu'on aurait dû conjurer en décrétant de grands travaux ; le manque d'écoles, et particulièrement d'écoles secondaires, ce qui créait un hiatus entre l'école primaire et l'Université ; l'incident aussi d'un groupe d'élèves de Lovanium qui furent "brisés"; enfin, le désir des dirigeants noirs d'être entendus par les Belges. Il faut donner aux Noirs des garanties, en sorte qu'ils aient le sentiment qu'on ne se borne pas à faire quelque chose pour eux, mais aussi avec eux.

M.Kasa-Vubu exprime les doléances des bourgmestres noirs qui, dès après leur élection, ont vainement réclamé la disposition d'une police communale.

(I) Le jeudi 8 janvier. CFr. Déposition du Colonel Gheysen.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Si l'on avait fait droit à cette demande, les troubles ne se seraient pas produits. Sans police, les bourgmestres ne pouvaient rien; leur seule influence morale dans de telles circonstances et même son crédit personnel à lui eussent été sans effet, parce qu'il y avait dans la foule d'autres personnes que des membres de l'Abako.

M.Kasa-Vubu nie avoir vu d'autres bourgmestres entre le 4 et le 8 janvier. Il récuse la responsabilité des tracts publiés antérieurement aux événements et qui ne portaient pas la signature de l'Abako. Celle-ci s'est d'abord occupée de l'étude des dialectes Bakongo, mais bientôt la défense des intérêts politiques s'est posée tout naturellement, car la défense de la langue s'étend évidemment à la défense du peuple qui la parle.

Aucune pression n'a été exercée sur M. Pinzi pour qu'il s'inscrive à l'Abako.

M. Kasa-Vubu assure qu'il n'est pas Kibanguiste, mais bien catholique IOO %. Il croit que l'administration semble avoir l'obsession du Kibanguisme. Il s'étonne de cette méfiance. L'Abako n'est pour rien dans la rage destructrice des manifestants. L'origine du mécontentement se situe avant la création de l'Abako. Les Congolais ne veulent pas mettre les Belges à la porte; ils les ont toujours accueillis à bras ouverts, mais ils désirent jouir de l'indépendance. On a posé le problème des relations belgo-congolaises de façon trop vague. Il faut considérer qu'il y a 2 entités distinctes : le Congo et la Belgique . Leurs relations, c'est une question d'entente. Les associations visant à une amélioration des relations humaines n'offrent aux Congolais aucune garantie. Dans certains domaines, le régime démocratique belge a contribué au bien-être des Congolais. Mais le développement politique aurait dû marcher de pair avec le développement économique.

Au sujet du ton des discours qu'il a prononcés depuis I952, M. Kasa-Vubu fait observer que les moyens d'expression mis d'office à la disposition des Congolais par l'autorité belge (conseils de ville, conseils de province)n'étaient pas suffisants. Au sujet de son attachement à la communauté Belgo-Congolaise, tout dépendra des principes de base. " A quoi aboutira tout ce que vous nous proposez ? Entendons-nous d'abord sur les principes, mais pas de la façon unilatérale dont vous l'avez fait dans le passé". Les membres de la Commision ont eu raison de venir se rendre compte de la situation de visu. " On vous renseigne mal; de grâce, entendez-nous directement".

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

M.Kasa-Vubu affirme que son mouvement (Abako) a été saboté par l'Administration, mais il se refuse à accuser des personnes nominativement.

M.Kasa-Vubu étudiera la déclaration gouvernementale et donnera son avis personnel.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vertaling

Bijlage I. Verhoor van M. KASA-VUBU, (ontzette) burgemeester van Dendale (momenteel in gevangenschap.) (22 januari 1959)

Verklaring van M. Kasa-Vubu.

De bijeenkomsten van de Abako, die een hele tijd vrij georganiseerd konden worden, werden na verloop van tijd onderworpen aan een voorafgaande toestemming; deze werd echter altijd toegekend. De eerste uitzondering werd gemaakt voor de bijeenkomst van 4 januari. De voorzitter van de sectie stelde voor om de bijeenkomst uit te stellen, maar de assistenten die al bij de YMCA aanwezig waren weigerden om weg te gaan. 'Dan is men mij komen halen om het woord te nemen. Ik heb een eenvoudige speech gehouden om te zeggen dat de bijeenkomst uitgesteld was, dat we zouden weggaan en de ministeriële verklaring van 13 januari zouden afwachten. Ik ben dan naar huis gegaan, en daarna ben ik met de wagen naar de brousse vertrokken zoals ik elke zondag doe om uit te rusten. Ik ben voorbij Lemba gegaan, op de weg naar Matadi. Daar heb ik maandagmorgen de gebeurtenissen van Léo vernomen.' De getuige zegt dinsdag en woensdag vergeefs een voertuig gezocht te hebben om naar de stad terug te keren; het is pas donderdag [donderdag 8 januari, cfr. Verklaring van kolonel Gheysen] rond 15u dat hij erin slaagde er een te vinden en terug te keren naar Léo, waar hij gearresteerd werd.

De Abako wordt onterecht verantwoordelijk gesteld voor de rellen. Aan de oorsprong ervan liggen loonkwesties (de vertraging in de toekenning van het eenheidsstatuut), de werkloosheid (die men had moeten bannen met grote openbare werken), het schooltekort (en dan vooral het tekort aan middelbare scholen, wat een hiaat veroorzaakte tussen de lagere school en de universiteit); ook het incident waarbij een groep leerlingen van Lovanium 'gebuisd' werden; en tenslotte het verlangen van de zwarte leiders om gehoord te worden door de Belgen. Er moeten aan de zwarten garanties gegeven worden zodat ze het gevoel zouden hebben dat men niet enkel iets voor hen wil doen, maar ook met hen.

M. Kasa-Vubu beschrijft de klachten van de zwarte burgemeesters die sinds hun verkiezing vergeefs gevraagd hebben om over een gemeentelijke politie te beschikken.

Indien men op deze vraag was ingegaan, dan hadden de rellen niet plaatsgevonden. Zonder politie konden de burgemeesters niets doen. In dergelijke omstandigheden zouden de burgemeesters met enkel hun morele invloed, en zelfs zijn persoonlijk krediet van [Kasa-Vubu], geen impact gehad hebben, omdat er in de menigte ook andere personen aanwezig waren die geen Abako-leden waren.

M. Kasa-Vubu ontkent andere burgemeesters gezien te hebben tussen 4 en 8 januari. Hij verklaart niet verantwoordelijk te zijn voor de pamfletten die voor de gebeurtenissen gepubliceerd werden en die niet door de Abako ondertekend waren. De Abako wijdde zich oorspronkelijk aan de studie aan van de dialecten van de Bakongo, maar al snel kwam daar spontaan de verdediging van de politieke belangen bij, aangezien de verdediging van de taal uiteraard ook de verdediging inhoudt van het volk die deze taal spreekt.

Geen enkele druk werd uitgeoefend op M. Pinzi om aan te sluiten bij de Abako.

M. Kasa-Vubu verzekert dat hij geen Kimbangist is, maar wel degelijk 100 % katholiek. Hij gelooft dat de administratie een obsessie lijkt te hebben ten opzichte van het Kimbangisme. Hij is verbaasd over deze achterdocht. De Abako heeft niets te maken met de verwoestende razernij van de betogers. De oorsprong van de ontevredenheid is te situeren voor de oprichting van de Abako. De Congolezen willen de Belgen niet aan de deur zetten; ze hebben ze altijd met open armen ontvangen, maar ze zouden graag genieten van de onafhankelijkheid. Het probleem van de Belgisch-Congolese relaties is te vaag gesteld. Men moet twee afzonderlijke entiteiten zien: Congo en België. De relaties tussen die twee zijn een kwestie van verstandhouding. Verenigingen die zich inzetten voor een verbetering van de menselijke relaties geven de Congolezen geen enkele garantie. In bepaalde domeinen heeft het Belgisch democratisch regime bijgedragen tot het welzijn van de Congolezen. Maar de politieke ontwikkeling had gelijk moeten lopen met de economische ontwikkeling.

Over de toespraken die hij sinds 1952 uitgesproken heeft, laat M. Kasa-Vubu opmerken dat de expressiemiddelen die ambtshalve door de Belgische overheid ter beschikking van de Congolezen gesteld werden (gemeenteraden, provincieraden), onvoldoende waren. In verband met zijn gehechtheid aan de Belgisch-Congolese gemeenschap zal

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

alles afhangen van de basisprincipes. ‘Tot wat zal alles wat jullie ons voorstellen leiden? Laten we het eerst eens worden over de principes, maar niet op de unilaterale manier zoals jullie in het verleden gedaan hebben.’ De leden van de Commissie hebben gelijk gehad om de situatie zelf te komen ervaren. ‘Men informeert jullie slecht; alstublieft, kom rechtstreeks naar ons luisteren.’

M. Kasa-Vubu beweert dat zijn beweging (Abako) gesaboteerd werd door de Administratie, maar hij weigert personen bij naam te beschuldigen.

M. Kasa-Vubu zal de regeringsverklaring bestuderen en zal hierover zijn persoonlijke mening geven.

Annexe VI. Audition de M. VAN DE WALLE , Lieutenant-Colonel, Administrateur en chef de la Sûreté.

(20 janvier I959).

Déposition du Colonel VANDEWALLE.

" A mon avis, l'émeute s'est déclenchée fortuitement et aurait pu avoir lieu un autre jour, pour des causes immédiates différentes, mais elle résulte d'une hausse de la température que nous avions enregistrée depuis plusieurs semaines. Nous en avions d'ailleurs averti les autorités " .

" Le C C avait prévu pour le 5 janvier une réunion où ces problèmes devaient être discutés. Mais je ne crois pas qu'elle eût pu y changer quelque chose. Les événements se sont déclenchés fortuitement, et toute réunion, tout incident pouvaient les déclencher ".

" Qu'il y ait eu une influence étrangère sur les meneurs, les leaders, c'est incontestable. Cette influence ne s'est cependant pas exercée sur la masse, si ce n'est par l'intermédiaire de l'Abako, mouvement qui, à mon sens , avait un caractère subversif". " Nous savons qu'on a expliqué aux Congolais qui se sont rendus à Accra le mécanisme d'une révolte. Il y a eu des contacts avec les communistes et des délégations étrangères qui furent susceptibles de modifier leur état d'esprit. Il y eut aussi l'Exposition de Bruxelles, qui donna l'occasion à certains Congolais de contacts avec des communistes, bien que je ne crois pas que ce fût lui qui les recherchât, mais plutôt les communistes. " Il y eut aussi des tracts. Un tract du MNC,(I) qui nous est revenu à Léo via Dar Es Salam, prouve les contacts avec les territoires britanniques". " Il y a aussi l'influence de Brazza ; l'abbé Youlou est un ami de Finzi. Mais il ne faut pas exagérer cette influence"."M. Glinne, de " La Gauche " , a eu des contacts directs et indirects via la Rhodésie ".

" Les bourgmestres n'ont pas caché leur attitude nationaliste avant les événements, mais ils ne se sont pas signalés spécialement à l'occasion de ceux-ci ".

" Je crois que l'on pourra aboutir à un résultat au moyen du plan que nous nous sommes tracé. L'attitude de mes collaborateurs noirs, qui constitue un indice précieux, me rassure. Jusqu'ici, aucun de mes informateurs n'a disparu, ce qui serait le cas s'ils estimaient que la situation devient critique pour nous ".

(I) Tract du II novembre I958.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Les autorités ont été mises au courant de la " hausse de la température ". Après Accra, le GG décida de refuser l'autorisation de tenir encore des meetings publics. Et la question se posait de savoir s'il fallait interdire aussi les meetings privés.

" Je suis passé à I5h.30 près de l'YMCA. Il n'y avait aucune panique. Les noirs m'ont traité de Flamand et réclamé l'indépendance ".

Tous les trimestres, un résumé des informations recueillies est adressé aux autorités. Il existe aussi un bulletin hebdomadaire et, en cas d'événements particuliers, un bulletin spécial est établi.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vertaling

Bijlage VI. Verhoor van M. VAN DE WALLE, Luitenant-Colonel, 'Administrateur en chef de la Sûreté' (20 januari 1959).

Verklaring van Colonel VANDEWALLE

'Naar mijn mening zijn de rellen toevallig uitgebroken en hadden ze ook op een andere dag kunnen plaatsvinden, met andere directe oorzaken. Maar ze zijn het gevolg van een temperatuurstijging die we al enkele weken hadden opgetekend. We hadden de overheid er trouwens van op de hoogte gebracht'.

'De GG had op 5 januari een vergadering voorzien waarop deze problemen besproken moesten worden. Maar ik denk niet dat die er iets aan had kunnen veranderen. De gebeurtenissen zijn toevallig uitgebroken, en elke bijeenkomst, elk incident, kon ze veroorzaken'.

'Het is onbetwistbaar dat er een buitenlandse invloed is op de aanvoerders, op de leiders. Deze invloed heeft zich echter niet uitgeoefend op de massa, tenzij via de Abako, een beweging die naar mijn mening een subversief karakter had'. 'We weten dat men aan de Congolezen die in Accra geweest zijn het mechanisme van een opstand uitgelegd heeft. Er zijn contacten geweest met de communisten en met buitenlandse delegaties die in staat waren om hun gemoedstoestand te wijzigen. Er is ook de Tentoonstelling van Brussel geweest, die voor Congolezen contacten met de communisten mogelijk maakte, hoewel ik niet geloof dat de Congolezen op deze contacten aanstuurden, maar eerder de communisten.' 'Er waren ook pamfletten. Een pamflet van de MNC (pamflet van 11 november 1958), dat ons in Léo bereikt heeft via Dar Es Salam, bewijst de contacten met de Britse gebieden'. 'Er is ook de invloed van Brazza; priester Youlou is een vriend van Pinzi. Maar deze invloed moet niet overdreven worden'. 'M. Glinne, van "La Gauche", heeft rechtstreekse en onrechtstreekse contacten gehad via Rhodesië'.

'De burgemeesters hebben hun nationalistische houding niet verborgen vóór de gebeurtenissen, maar ze hebben zich niet speciaal laten horen naar aanleiding van deze'.

'Ik geloof dat men resultaten zal kunnen bereiken aan de hand van het plan dat we uitgetekend hebben. De houding van mijn zwarte medewerkers, die een waardevol signaal is, stelt mij gerust. Tot nu toe is geen enkele van mijn informateurs verdwenen, wat wel het geval zou zijn als ze meenden dat de toestand voor ons kritiek wordt'.

De overheid werd op de hoogte gesteld van de 'temperatuurstijging'. Na Accra besliste de GG om de toelating om publieke meetings te houden te weigeren. En het was de vraag of men ook privé-meetings moest verbieden.

'Ik ben om 15u.30 dicht bij de YMCA geweest. Er was geen enkele paniek. De zwarten hebben mij uitgemaakt voor Vlaming en de onafhankelijkheid opgeëist'.

Elk trimester wordt een samenvatting van de verzamelde informatie aan de overheid bezorgd. Er bestaat ook een wekelijks verslag, en in het geval van bijzondere gebeurtenissen wordt een speciaal verslag opgesteld.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Annexe I.- Audition de M. LAFONTAINE, Procureur du Roi à Léopoldville.

(17 janvier 1959).

Déposition de M. LAFONTAINE.

Vers 15 h. 15, je me suis rendu à l'Y.M.CA, où se présentaient des difficultés. Des Congolais m'ont dit : "La police a fait des victimes". J'en ai vainement interrogé une vingtaine, mais personne n'a su donner de précisions. A notre invitation, vers 15 h.45. M. PINZI est monté sur une camionnette. "Rentrez chez vous, a-t-il dit, il n'y a pas de victimes; laissez les gens en paix". Manifestement, un apaisement s'est produit dans la foule, à ce moment-là. M. PINZI suggéra alors d'éloigner la police. Nous avons décidé avec M. CALLIER, que la police devait s'éloigner, sans toutefois quitter les lieux, car la foule n'était pas calmée complètement. Un peu plus tard, les gens ont commencé à se déplacer dans un mouvement qui ressemblait plus à une promenade qu'à une manifestation.

Dans cette avenue (Prince Baudouin) une foule de 600 personnes criait "il faut tirer", en poussant littéralement devant elle le commissaire ROTY, blessé au visage. Les uns criaient "tuez-le"; d'autres m'avaient reconnu : "Le Procureur est là, ne le tuez pas". Je le fis transporter à l'hôpital en jeep. Je gagnai le local de l'Y.M.C.A., vers 16 h. 15. Là, je fus un peu bousculé, car les manifestants qui s'y trouvaient ignoraient ce qui s'était passé et ne voyaient plus en moi qu'un blanc. J'ai voulu repartir. Ils se sont mis devant ma voiture, en disant que je ne partirais qu'après avoir signé une promesse de leur accorder l'indépendance. J'ai tenté de leur expliquer que je n'avais pas ce pouvoir et enfin, grâce à quelques gens que je connaissais , je parvins à faire quelques mètres en voiture. Mais bientôt, deux voitures de police flambaient et la foule devint folle. Cet incendie, qui n'était peut-être que le fait de deux énergumènes, a véritablement surexcité les esprits. La population s'est portée vers Foncobel et y a cassé des carreaux. Les premiers coups de feu, paraît-il, auraient été tirés par des commerçants portugais.(1).

Malheureusement, la nouvelle que la police avait fait deux tués à l'Y.M.C A. s'était répandue dans la cité: on y disait "les blancs tuent les noirs" et, comme dans toutes les foules du monde, cette fausse nouvelle créait une agitation considérable. Je me suis rendu à la prison (émeute de 800 prisonniers) et suis revenu au commissariat central. (Vers 20 h.45), le commissaire dit par radio à ses hommes : "Tâchés de faire comprendre aux manifestants qu'ils ne peuvent aller au-delà (du Zoo) et que sinon, vous devrez tirer". Le commissariat de Kalamu signalait que Foncobel brûlait et qu'on y tirait des coups de feu. Mais il n'était plus de policiers

---

(1) Ces quatre phrases (à partir de "mais bientôt") ont été prononcées par M. LAFONTAINE, au moment où il répondait aux questions d'un membre de la Commission.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

disponibles pour s'y rendre.

On a donc tiré à 20 h.50 à l'Avenue Baudouin. Après cela, la même consigne a été donnée aux forces qui opéraient Avenue Joséphine-Charlotte et avenue du Plateau. Je me rendis à ce dernier endroit. Le comportement de la foule me frappa. Elle semblait folle... Cela ressemblait à une véritable crise d'hystérie collective.

Quant à la libération d'une trentaine de personnes (sur l'ordre de M. CALLIER), je ne pense pas que cette mesure ait encouragé la foule à manifester, car celle qui se trouvait là n'avait pas vu les premiers incidents ni les arrestations.

Nous avons la hantise de l'incident, justifié par rien du tout, mais risquant de mal tourner. Un accident de roulage, par exemple, provoque en 3 ou 4 minutes un attroupement fantastique. Cette foule vit dans un état permanent de nervosité. Pour un rien, elle jette des pierres. Le Congo Belge est un des rares pays au monde où il y a une législation sur les attroupements en cas d'accident. Il suffit ici d'un match de football pour que la passion populaire devienne dramatique.

Quant aux causes des événements, elles sont nombreuses. Causes d'ordre général, valables pour tout le Congo. Il y avait en effet un malaise partout. Ce malaise était dpu à ce que nous manquions de directives sur le plan de la politique générale. On attendait ici l'annonce d'une politique nouvelle. Elle n'est pas venue. A l'échelon du personnel exécutant, l'absence de directives rendait la tâche extrêmement difficile. Car il ne suffit pas de percevoir l'impôt et d'appliquer la législation, il faut encore une politique déterminée, un enthousiasme, une foi, un symbole. Je crois que cela manquait. A côté de cela, il y avait une chose toute autre : le malaise qui affectait les blancs, les difficultés des colons sur le point de faire faillite, du personnel des grandes entreprises, risquant de se voir remplacer par des noirs, et aussi la récession économique. L'industrie du bâtiment, la principale à Léo après celle de la brasserie, était pratiquement arrêtée.

Un autre facteur était constitué par la misère de la classe paysanne, de très braves gens, se trouvant devant de très grandes difficultés, aux ressources très faibles, ce qui constituait un obstacle déterminant au retour de la terre. Il y a ensuite les causes propres à Léo. Ici, nous avons 25.000 chômeurs recensés, plus 5.000 irréguliers, sans compter 5.000 chômeurs qui sont déjà rentrés dans leur village.

C'est un problème difficile à résoudre; si l'indemnité de chômage est insuffisante, elle ne satisfera pas. Si elle est suffisante, le noir préfèrera continuer à chômer. C'est dans sa mentalité. Il faut ajouter à cela certaines propagandes dangereuses parce qu'elles s'opposent à la collaboration avec nous et ne connaît qu'un slogan : "l'indépendance".

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

J'ai interrogé 50 Congolais qui criaient ce slogan, et je leur ai demandé ce qu'ils entendaient pas indépendance. Cela veut dire, m'ont-ils répondu, que nous aurons tout ce que vous avez maintenant, vos autos, vos maisons. J'ai essayé de leur faire comprendre que ce n'était pas cela, mais j'ai laissé tomber les bras lorsqu'ils m'ont dit qu'en tout cas, "l'indépendance, c'est le libre parcours sur le bus T.C.L.".

Parmi les autres causes, il faut signaler aussi le système électoral local Une liste uninominale est un système dangereux. Il a donné ici, la majorité à la minorité. Avec 39,5% des voix, les Bakongo ont obtenu plus de 80% des sièges. On a choisi parmi eux les bourgmestres. C'était leur donner un surcroît d'autorité aux yeux des noirs. Je pense que le Congolais a la fâcheuse tendance d'abuser de l'autorité quand il en est investi.

Je crois que certaines mesures auraient pu être prises plus tôt, pour ramener au calme certains personnages excessifs qui se moquaient de l'autorité, et notamment Kasavubu. Il a déclaré lui-même qu'il n'avait prêté serment que pour être nommé.

J'ai signalé tout à l'heure le caractère spécial des attroupements à Léo. Je ne crois donc pas qu'il y eut préméditation, mais il est possible cependant que des mots d'ordre aient circulé. Il semble bien que le dimanche (4 janvier) la manifestation ne fut pas préconçue. Le lundi, ce fut différent; des groupes organisés sont partis pour pillage.

En ce qui concerne la foule des manifestants, on y trouvait de tout, mais très peu de femmes. D'abord à l'Y.M.C.A., une bonne moitié des manifestants était d'une condition au-dessus de la moyenne, pour la raison d'ailleurs qu'il s'agissait de gens intéressant à la politique. Par la suite, le standing de la foule, si j'ose ainsi dire, se dégrada, et le soir c'était la lie et parmi elle beaucoup de jeunes gens, voire des gamins.

(En ce qui concerne plus spécialement le pillage), la foule ne s'est pas bornée à exprimer fréquemment sa réprobation; nous avons aussi des dénonciations. L'instruction se poursuit.

Parmi les 243 détenus pris en flagrant délit, il y avait environ 40% de chômeurs et 27 mineurs d'âge, de 14 à 18 ans. Evidemment, il y a parmi les autres beaucoup de miséreux. Le revenu par tête d'habitant est bas.

Je ne crois pas que le Kibanguisme soit à la base de l'émeute. Mais des membres de cette secte, une fois pris dans le mouvement, l'ont certainement aggravée par leur influence sur la foule. Il y a des Kibanguistes connus parmi les blessés.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Je n'ai pas de renseignements au sujet d'une éventuelle influence du communisme sur les événements en question.

M. LAFONTAINE signale aussi : Deux Congolais, auteurs de tracts anonymes, contenant des menaces de mort à l'adresse d'une dizaine d'autres Congolais, avaient été condamnés il y a quelque temps à deux ans de prison. L'Abako, dans ses réunions, a fait l'éloge de ces gens et proclamé sa collaboration avec eux. Elle en a fait ses deux premiers martyrs.

- - - - - -

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vertaling

Bijlage I.- Verhoor van M. LAFONTAINE, Procureur des Konings in Leopoldstad.

(17 januari 1959)

Verklaring van M. LAFONTAINE

Rond 15u.15 ben ik naar de YMCA gegaan, waar zich moeilijkheden voordeden. Congolezen zeiden me: 'De politie heeft slachtoffers gemaakt.' Ik heb er tevergeefs een twintigtal ondervraagd, maar niemand kon me verduidelijkingen geven. Op onze uitnodiging is M. PINZI rond 15u.45 op een bestelwagen gestapt. 'Ga naar huis, heeft hij gezegd, er zijn geen slachtoffers; laat de mensen gerust.' Blijkbaar is de menigte op dat moment rustiger geworden. M. PINZI stelde dan voor dat de politie afstand zou nemen. We hebben met M. CALLIER besloten dat de politie afstand zou nemen, zonder echter de plaats van de gebeurtenissen te verlaten, omdat de menigte nog niet helemaal tot rust gekomen was. Een beetje later zijn de mensen zich beginnen verplaatsen op een manier die meer op een wandeling leek dan op een betoging.

In deze laan (Prins Boudewijn) riep een menigte van 600 personen 'er moet geschoten worden', terwijl ze commissaris ROTY, gewond aan het aangezicht, letterlijk voor zich uitduwde. De enen riepen 'dood hem'; anderen hadden mij herkend: 'De Procureur is daar, dood hem niet'. Ik liet hem naar het ziekenhuis overbrengen in een jeep. Ik ging naar het lokaal van de YMCA rond 16u.15. Daar was ik een beetje geschrokken, aangezien de betogers die daar waren niet wisten wat er gebeurd was en in mij enkel nog een witte zagen. Ik wilde terug vertrekken. Ze hebben zich voor mijn wagen gezet, terwijl ze zeiden dat ik maar zou kunnen vertrekken na het ondertekenen van een belofte hen de onafhankelijkheid toe te kennen. Ik heb geprobeerd uit te leggen dat ik die macht niet had en uiteindelijk, dankzij enkele mensen die ik kende, ben ik erin geslaagd enkele meters af te leggen met de wagen.

Maar al gauw stonden twee politiewagens in brand en werd de menigte gek. Deze brand, die misschien slechts het werk was van twee heethoofden, heeft de geesten helemaal opgewonden. De bevolking is naar Foncobel gegaan en heeft er ruiten vernield. De eerste schoten zouden, naar het schijnt, afgevuurd zijn door Portugese handelaars. [Deze laatste vier zinnen werden door M. LAFONTAINE uitgesproken op het moment waarop hij de vragen van een lid van de Commissie beantwoordde.]

Jammer genoeg had het nieuws zich in de cité verspreid dat de politie twee doden veroorzaakt had aan de YMCA; men zei er 'de witten doden de zwarten' en, zoals bij alle menigtes ter wereld veroorzaakte dit onware nieuws een aanzienlijke onrust. Ik ben naar de gevangenis gegaan (oproer van 800 gevangenen) en ben teruggekeerd naar het centraal commissariaat. (Tegen 20u.45) zei de commissaris over de radio aan zijn manschappen: 'Probeer de betogers te laten begrijpen dat ze niet voorbij (de Zoo) mogen gaan, en dat jullie anders zullen moeten schieten'. Het commissariaat van Kalamu liet weten dat Foncobel in brand stond en dat men er schoten afvuurde. Maar er waren geen politiemensen meer beschikbaar om er naartoe te gaan.

Er is dus om 20u.50 op de Boudewijnlaan geschoten. Daarna zijn dezelfde instructies gegeven aan de manschappen op de Joséphine-Charlottelaan en op de avenue du Plateau. Ik ging naar deze laatste plek. Het gedrag van de menigte trof mij. Ze leek wel gek … Het leek op een echte crisis van collectieve hysterie.

Wat de vrijlating van een dertigtal personen betreft (op bevel van M. CALLIER), denk ik niet dat deze maatregel de menigte aangezet zou hebben om te betogen, aangezien de menigte die zich daar bevond noch de eerste incidenten noch de arrestaties gezien had.

We zijn dwangmatig bezig met incidenten die, door niets gerechtvaardigd, slecht kunnen uitdraaien. Een ongeval op de weg veroorzaakt bijvoorbeeld binnen de 3 of 4 minuten een enorme samenscholing. Deze menigte leeft in een staat van permanente zenuwachtigheid. Bij om het even welke aanleiding gooit ze met stenen. Belgisch Congo is een van de weinige landen ter wereld waar er wetgeving bestaat over samenscholingen bij ongevallen. Een voetbalmatch volstaat hier om de vurigheid die bij het volk leeft dramatische vormen te laten aannemen.

Wat de oorzaken van de gebeurtenissen betreft, deze zijn talrijk. Algemene oorzaken, geldig voor heel Congo. Er was inderdaad overal onbehagen. Dit onbehagen was veroorzaakt door een gebrek aan richtlijnen op het vlak van de algemene politiek. Men wachtte hier op de aankondiging van een nieuwe politiek. Die is niet gekomen. Op het

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

niveau van het uitvoerend personeel zorgde de afwezigheid van richtlijnen voor heel wat moeilijkheden. Want het volstaat niet om belastingen te innen en wetgeving toe te passen, er is een welbepaald beleid nodig, een enthousiasme, een geloof, een symbool. Ik geloof dat dit ontbrak. Daarnaast was er ook een heel andere zaak: het onbehagen van de witten, de moeilijkheden van de kolonialen op de rand van het faillissement, de moeilijkheden van het personeel van de grote bedrijven, die het risico liepen vervangen te worden door zwarten, en ook de economische recessie. De bouwindustrie, de belangrijkste in Léo naast de brouwerijsector, was ongeveer stilgelegd.

Een andere factor bestond uit de miserie van de landbouwersklasse, heel goede mensen, die voor grote moeilijkheden staan, met zeer weinig bestaansmiddelen. Daarnaast zijn er de oorzaken die eigen zijn aan Léo. We hebben hier 25.000 geregistreerde werklozen, 5.000 onregelmatigen, en dan vergeten we nog de 5.000 werklozen die al teruggekeerd zijn naar hun dorp.

Het is een probleem dat moeilijk op te lossen is; als de werkloosheidsuitkering te laag is, zal ze geen voldoening geven. Als ze volstaat, zal de zwarte liever werkloos blijven. Dat zit in zijn mentaliteit. Daar moet men ook nog bepaalde propaganda aan toevoegen die gevaarlijk is omdat die zich tegen een samenwerking met ons keert en maar één slogan kent: ‘de onafhankelijkheid’.

Ik heb 50 Congolezen ondervraagd die deze slogan schreeuwden, en heb hen gevraagd wat ze verstonden onder onafhankelijkheid. Dat betekent, hebben ze mij geantwoord, dat we alles zullen hebben wat jullie nu hebben, jullie auto’s, jullie huizen. Ik heb geprobeerd hen te laten begrijpen dat het dat niet was, maar ik heb het opgegeven toen ze me zeiden dat in ieder geval: ‘de onafhankelijkheid, dat is gratis reizen met de TCL-bus [Transport en Commun de Léopoldville - Openbaar vervoer van Leopoldstad]’.

Bij de andere oorzaken moet ook het lokaal verkiezingssysteem vermeld worden. Een uninominale lijst is een gevaarlijk systeem. Het heeft hier de meerderheid gegeven aan de minderheid. Met 39,5% van de stemmen hebben de Bakongo meer dan 80% van de zetels gehaald. Men heeft in hun midden de burgemeesters gekozen. In de ogen van de zwarten was dit hen een teveel aan macht geven. Ik denk dat de Congolees de kwalijke neiging heeft om misbruik te maken van macht wanneer hij er in handen krijgt.

Ik geloof dat bepaalde maatregelen vroeger hadden kunnen genomen worden, om bepaalde excessieve personages die de draak staken met het gezag, waaronder Kasavubu, terug tot kalmte te brengen. Hij heeft zelf verklaard dat hij de eed slechts afgelegd heeft om benoemd te worden.

Ik heb daarnet op het speciale karakter van de samenscholingen in Léo gewezen. Ik geloof niet dat er voorbedachtheid was, maar het is wel mogelijk dat er richtlijnen de ronde gedaan hebben. Het lijkt erop dat de betoging van de zondag (4 januari) niet voorbereid was. Op maandag was het anders; georganiseerde groepen zijn toen vertrokken om te plunderen.

Wat betreft de menigte van betogers: men vond er van alles, maar zeer weinig vrouwen. In het begin bij de YMCA was een grote helft van de actievoerders van bovengemiddelde sociale stand, omdat het om mensen ging die geïnteresseerd zijn in politiek. Later is de ‘standing’ van de menigte, als ik het zo durf te zeggen, achteruitgegaan, en ’s avonds ging het om het uitschot waaronder veel jongeren, en zelfs kinderen.

(Wat meer specifiek de plunderingen betreft), heeft de menigte zich niet beperkt tot het herhaaldelijk laten blijken van haar afkeuring; we hebben ook verklikkingen. Het onderzoek loopt verder.

Tussen de 243 gevangenen die op heterdaad betrapt werden, waren er ongeveer 40 % werklozen en 27 minderjarigen, tussen 14 en 18 jaar. Natuurlijk zijn er bij de anderen veel armoedzaaiers. Het inkomen per hoofd is laag.

Ik geloof niet dat het Kimbangisme aan de basis zou liggen van de rellen. Maar leden van deze sekte hebben ze, eens ze erin betrokken raakten, verergerd door hun invloed op de menigte. Er zijn Kimbangisten bekend bij de gewonden.

Ik heb geen inlichtingen over een eventuele invloed van het communisme op deze gebeurtenissen.

M. LAFONTAINE geeft ook aan dat twee Congolezen, auteurs van anonieme pamfletten die doodsbedreigingen bevatten aan het adres van een tiental andere Congolezen, een tijd geleden veroordeeld waren tot twee jaar

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

gevangenis. De Abako heeft in haar bijeenkomsten lof gesproken over deze mensen en haar samenwerking met hen afgekondigd. Ze heeft er haar twee eerste martelaars van gemaakt.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Annexe III.- Audition de M. LUMUMBA, Président du Mouvement National Congolais.
(17 janvier 1959).

Déposition de M. LUMUMBA.

Le discours que KASAVUBU prononça à l'Y.M.C.A. a été reproduit dans le journal "Actualités Africaines", les 10 et 11 janvier 1959. En bref, KASAVUBU disait : "Nous voulons l'indépendance. Soyons tous unis. Affiliez-vous tous à l'Abako".

M. KASAVUBU s'en retourna rapidement. La foule resta cependant sur place. Après quelques instants, nous entendîmes quelques coups de fusil : 2 ou 3 commissaires de police, tiraient en l'air. Il y avait eu des palabres entre la police et les gens qui étaient restés sur place en scandant "Indépendance". Je pense que, par son comportement, le commissaire de police a irrité les noirs et que ceux-ci eurent une réaction irraisonnée. La nouvelle de ces événements s'est répandue comme une traînée de poudre; au stade et ailleurs. Le bruit courut qu'on allait tuer les noirs. Et on le croyait puisqu'en entendait tirer et qu'on voyait des soldats avec des fusils.

Outre l'énervement de la police, il y avait d'autres causes : le mécontentement de l'Abako devant l'interdiction de célébrer sa fête d'anniversaire; le fait que la masse ne veut pas de commissaires de police qui maltraitent les noirs; la présence des chômeurs et des bandits de la cité. Mais surtout, il y avait un grand mécontentement qui venait de ceci, c'est que la population réclame ses droits depuis longtemps et ne voit jamais rien venir. Elle s'impatiente. Il y a un mécontentement permanent.

Je n'ai pas constaté que la foule refusa de s'en aller, après le départ de M. KASAVUBU. Ce qui a pu faire croire qu'elle demeurait là, c'est que, comme tous les dimanches, des habitués de l'Y.M.C.A. consommaient au bar.

M. LUMUMBA dit de ne pas pouvoir s'expliquer pourquoi l'effervescence a repris, bien qu'on eût relâché les personnes qui avaient été arrêtées.

Quant au pillage, il a été effectué avant tout par des irréguliers, des chômeurs et des paysans. Ma famille elle-même a dû se protéger contre eux. Ils ont profité de l'occasion pour piller et voler.

Ces irréguliers disaient que tous les Européens devaient être tués. Même le noir associé à un blanc devait connaître ce sort. Seul celui qui travaillait pour son propre compte y échapperait.

Il y a aussi des personnes régulièrement installées qui ont participé à des sévices (envers des Européennes) et qui ont volé.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Ils ont détruit tout ce que nous demandions toujours et que nous avions obtenu : des écoles, des foyers sociaux. Tous ces gens ont fait un grand tort aux noirs. Si encore les dirigeants qui avaient organisé la réunion étaient intervenus pour calmer les esprits! Mais non. On ne les a vus nulle part.

Je suis allé à Accra. J'ai vu comment on y vivait; le niveau est de loin inférieur à ce que nous connaissons au Congo. Mais ce dont on se plaint, c'est du retard en ce qui concerne l'émancipation politique.

L'Abako est un groupement racial, fermé. Le M.N.C. est ouvert à tous les Congolais et il estime que si nous voulons l'indépendance, nous devons la vouloir en association avec la Belgique.

L'Abako, qui avait pour but le perfectionnement de la langue Bakongo, a dévié de ce but. Or, quand une association modifie ses status, elle doit en demander l'autorisation. Je me demande pourquoi l'Administration n'a pas dissout cette association qui avait commis une infraction.

- - - - - -

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Vertaling

Bijlage III. Verhoor van M. Lumumba, Voorzitter van de Mouvement National Congolais.
(17 januari 1959).

Verklaring van M. Lumumba

De toespraak van KASAVUBU bij de YMCA is gepubliceerd in de krant 'Actualités Africaines' op 10 en 11 januari 1959. Samengevat zei KASAVUBU: 'Wij willen onafhankelijkheid. Laat ons allemaal verenigd zijn. Sluit allemaal aan bij de Abako'.

M. KASAVUBU ging snel weg. De menigte bleef echter ter plaatse. Na enkele ogenblikken hoorden we enkele geweerschoten: 2 of 3 politiecommissarissen schoten in de lucht. Er waren discussies geweest tussen de politie en de mensen die ter plaatse waren gebleven en 'Onafhankelijkheid' scandeerden. Ik denk dat de politiecommissaris door zijn gedrag de zwarten geïrriteerd heeft en dat dezen onbezonnen gereageerd hebben. Het nieuws van deze gebeurtenissen heeft zich als een lopend vuurtje verspreid, in het stadion en elders. Het gerucht deed de ronde dat men de zwarten ging doden. En men geloofde het omdat men hoorde schieten en men soldaten met geweren zag.

Buiten de gespannen reactie van de politie waren er ook andere oorzaken: de ontevredenheid van de Abako over het verbod om haar verjaardag te vieren; het feit dat de massa geen politiecommissarissen wil die zwarten mishandelen; de aanwezigheid van werklozen en delinquenten uit de cité. Maar er was vooral een grote ontevredenheid die voortkomt uit het feit dat de bevolking reeds lang haar rechten opeist en nooit iets ziet gebeuren. Ze wordt ongeduldig. Er is een onophoudelijke ontevredenheid.

Ik heb niet vastgesteld dat de menigte weigerde om weg te gaan na het vertrek van M. KASAVUBU. Wat mogelijk heeft doen geloven dat ze daar bleef, is dat, zoals elke zondag, de vaste klanten van de YMCA aan de bar consumeerden.

M. LUMUMBA verklaart niet te kunnen uitleggen waarom de onrust hervatte, ondanks de vrijlating van de gearresteerde personen.

Wat de plunderingen betreft, die werden voornamelijk uitgevoerd door onregelmatigen, werklozen en landbouwers. Zelfs mijn familie heeft zich tegen hen moeten beschermen. Ze hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt om te plunderen en te stelen.

Deze onregelmatigen zeiden dat alle Europeanen gedood moesten worden. Zelfs de zwarte die samenwerkt met een witte moest dat lot ondergaan. Enkel diegene die zijn eigen zaak uitbaatte zou eraan ontsnappen.

Er zijn ook wettelijk gevestigde personen die deelgenomen hebben aan de mishandelingen (van Europeanen) en die gestolen hebben.

Ze hebben alles vernietigd wat we altijd gevraagd en uiteindelijk gekregen hadden: scholen, ontmoetingscentra. Al deze mensen hebben de zwarten grote schade berokkend. Als de leiders die de bijeenkomst georganiseerd hadden dan nog waren tussenkomen om de gemoederen te bedaren! Maar nee. Men heeft ze nergens gezien.

Ik ben in Accra geweest. Ik heb gezien hoe men daar leeft; de levenskwaliteit is er veel lager dan wat we in Congo kennen. Maar onze klachten gaan over de achterstand op het vlak van politieke emancipatie.

De Abako is een raciale, gesloten groepering. De MNC staat open voor alle Congolezen en meent dat als we de onafhankelijkheid willen, we ze in samenwerking met België moeten willen.

De Abako, die als doel de verbetering van de Bakongotaal had, is afgeweken van dit doel. Maar wanneer een vereniging haar statuten wijzigt, moet ze daar toestemming voor vragen. Ik vraag me af waarom de Administratie deze vereniging, die een overtreding begaan had, niet ontbonden heeft.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

Bronnenreeks 3: nummer van het tijdschrift *Oost & West* over Congo (mei 1958)

(zie doc. hierna – collectie Liberas, archief Willy De Schutter, 19.15)

- Situeer de bron op de tijdlijn van Congo.
  Dit tijdschrift werd gepubliceerd in mei 1958, in de periode van Belgisch-Congo, ongeveer twee jaar voor de onafhankelijkheid.

- Waarover gaat de bron?
  Het tijdschrift belicht de economie van Congo, technologische innovaties in de regio, het onderwijs, de landbouw, grootschalige infrastructuurwerken, kunst … allen vanuit een uitsluitend Westers perspectief, met reisverhalen enz. Daarnaast bevat het tijdschrift ook reclame van bedrijven verbonden aan de kolonisatie.

- Vanuit welk perspectief werd het tijdschrift geschreven?
  Het tijdschrift werd uitgegeven door de Nederlandse, Koninklijke Vereniging Oost & West. De vereniging had tot doel om belangstelling te wekken voor en informatie te geven over gebieden buiten Europa, met name over kolonies onder Nederlands bewind en over kolonies van andere Westerse landen. Het werd uitgegeven vanuit een Nederlandse, Westerse, koloniale visie.

- Hoe wordt over Congo en de Congolezen geschreven?
  Het land en de mensen worden voorgesteld als erg exotisch, waarbij men vooral de verschillen met Europa benadrukt. Bovendien worden de Congolezen beschouwd als kinderlijk, dom en lui, die de Belgen moesten 'beschaven' en kennis bijbrengen. Verder wordt de geschiedenis van het gebied als onbestaande beschouwd tot een Europeaan erbij betrokken raakte (in casu de Portugezen in de 15de eeuw).

- Hoe worden de Congolezen op de afbeeldingen in het tijdschrift weergegeven?
  Ze worden redelijk divers in beeld gebracht, zowel op de schoolbanken, aan het werk in een bedrijf, op de markt of op het veld, in 'moderne' klederdracht en in 'traditionele' klederdracht. De Congolezen worden echter nooit voorgesteld in een leidinggevende positie. Bij meer complexe taken (vb. aan machines) is er steeds een blanke man aanwezig die de leiding lijkt te hebben.

- Was dit een realistisch beeld?
  Enerzijds zijn de afbeeldingen wel realistisch, aangezien Congolezen inderdaad geen leidinggevende posities mochten innemen en dat zij in diverse sectoren actief waren. Anderzijds zijn de beelden van mensen in traditionele kledij, de muziekinstrumenten en kunst heel selectief en koloniaal gekleurd. Ze geven slechts een deel van de realiteit weer en plaatsen het geheel onvoldoende in hun context (alsof je bv. enkel foto's van Belgische volksdansers en mannen met accordeons zou tonen en dit zou beschouwen als de volledige realiteit).
  De tekst is sterk exotiserend, racistisch en denigrerend. Dit is geen realistisch beeld van Congo en de Congolezen, maar stereotiep en uitsluitend vanuit een Westers, koloniaal perspectief. Het staat bovendien erg positief tegenover het kolonialisme, terwijl de Congolezen ondervonden dat dit leidde tot uitsluiting, onderdrukking en racisme.

- Komen de Congolezen zelf aan het woord?
  Nee, ze hebben totaal geen inbreng in hun portrettering in het tijdschrift.

Liberas
CENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN HET VRIJE DENKEN EN HANDELEN

- Hoe zouden de Congolezen zich gevoeld hebben indien ze dit tijdschrift lazen?
  Ze zouden zichzelf en hun land wellicht niet of moeilijk kunnen herkennen in het tijdschrift. Waarschijnlijk zouden ze zich ook gekwetst, beledigd en kwaad voelen omwille van de manier waarop over hen geschreven werd.

© Liberas 2020

www.liberas.eu

educatie@liberas.eu

OOST & WEST

5
jaargang 51
MEI 1958

CONGO - NUMMER

maandblad

BELGISCH-CONGO EN RUANDA-URUNDI

ADMINISTRATIEVE KAART

KONINKLIJKE VERENIGING

OOST & WEST

Opgericht 3 mei 1899

Beschermheer: Z.K.H. Bernhard, Prins der Nederlanden

algemene raad

I. A. Aler
G. A. Dunlop
J. J. Fens
mevr. H. Fortanier-de Wit
A. Hombrink
mej. dr H. A. M. Klompé
prof. dr V. J. Koningsberger
mr J. Meynen
mr N. E. Rost Onnes
dr A. A. L. Rutgers
Th. A. W. Ruys
dr P. Rijkens
mr H. A. R. Schuit
mr G. E. van Walsum
K. F. Zeeman

HOOFDBESTUUR

dagelijks bestuur

prof. mr A. L. de Block, alg. voorz.
mr G. H. Eskes, alg. onder-voorz.
mej. L. H. Krüger, alg. secr. penningm.
D. C. v. Eibergen Santhagens Jr
G. van Heteren
E. J. Muller
mr R. Oosterhof
J. C de Vos
mevr. dr W. J. Vreede-v. Eerde
mevr. I. E. Wethmar-Logemann

overige leden

dr U. P. van Ameijden
F. H. Andriesse
jhr mr J. M. M. van Asch van Wijck
J. D. Daubanton
dr W. B. Deijs
E. P. Ebeling
jhr mr W. W. Feith
dr C. Ch. Goslinga
dr W. J. Goslinga
W. L. Harmsen
B. van der Heijde
C. Huisken
P. J. E. de Kanter
dr H. L. M. Kramer
prof. dr C. C. Krieger
prof. dr W. A. Mijsberg
G. P. P. van Ommen
prof. dr J. M. Pieters
mr N. J. van de Sande Bakhyzen
dr J. Schouten
W. J. Smit
dr A. Snethlage
C. G. Toorop
C. Varkevisser
W. A. P. Veraart
H. van Vreeswijk
mr H. L. de Vries
J. van der Wielen
A. Willering
mr E. Wilmink
P. C. Woudsma

De **„Koninklijke Vereniging Oost en West"** stelt zich ten doel belangstelling te wekken voor en voorlichting te geven over die gebieden buiten Europa, waarmede de Westelijke wereld in het algemeen en het Koninkrijk der Nederlanden in het bijzonder betrekkingen onderhoudt. Zij richt zich vooral op de bevordering van de samenwerking van Nederland met Suriname en de Nederlandse Antillen en op het verspreiden van kennis over en het bevorderen van de ontplooiing van Nederlands Nieuw-Guinea (artikel 3 van de statuten). De vereniging tracht dit doel te bereiken met alle wettige middelen onder meer door:

1. het uitgeven van een tijdschrift en/of andere publikaties;
2. het organiseren van voordrachten, filmavonden, enz.;
3. het in stand houden van een Studiecommissie voor het verlenen van bijstand bij huisvesting, onderwijs en opvoeding van jongelieden, die naar Nederland zijn of worden gezonden of aldaar achtergelaten;
4. het in stand houden van een Commissie voor financiële steun bij studie voor het verlenen van renteloze voorschotten aan jongelieden bij hun studie in Nederland;
5. het samenwerken met andere natuurlijke of rechtspersonen, die overeenkomstige doeleinden nastreven, (artikel 4 van de statuten).

De abonnementsprijs voor het maandblad Oost en West (incl. lidmaatschap) bedraagt ten minste *f* 10,— per jaar, de begunstigersbijdrage ten minste *f* 25,— per jaar voor natuurlijke personen en ten minste *f* 50,— per jaar voor rechtspersonen.

Het algemeen secretariaat der **„Koninklijke Vereniging Oost en West"** is gevestigd: **Dr. Kuyperstraat 5, te 's-Gravenhage. Telefoon 115936. Postrekening 14574.** Bankr. „Nederlandsche Handel Mij N.V." 's-Gravenhage.

Aanmelden als lid of begunstiger kan bij genoemd algemeen secretariaat geschieden, dan wel bij de secretariaten der afdelingen.
De leden hebben vrij toegang tot alle door de afdelingen der vereniging georganiseerde lezingen en filmavonden. Ook ontvangen zij **kosteloos** het maandblad „Oost en West", waarvan de redactie eveneens is gevestigd: Dr. Kuyperstraat 5, 's-Gravenhage.

Het kantoor van de Studiecommisie is gevestigd: Nassauplein 1a, 's-Gravenhage, telefoon 111864-111865, postr. 583628 t.n.v. de Studiecommissie „Oost en West". Bankr.: N.V. Holl. Bank-Unie en Ned. Handel Mij. N.V.

Het adres van de „Commissie voor Financiële Steun bij Studie" luidt: Dr. Kuyperstraat 5, 's-Gravenhage, telefoon 115936, postr. 97153; bankr.: N.V. Hollandsche Bank-Unie.

Drukker: Schefferdrukkerij, Dordrecht.

Lay-out en illustraties: Ralph Prins, 's-Gravenhage.

inhoud

summary 4

resumé 5

Oost en West en Belgisch-Congo 6
Jac. S. Hoek / Hoofdredacteur

aan onze Nederlandse vrienden 7
Auguste Buisseret / minister van koloniën

sedert 75 jaar past Belgisch-Congo de beginselen toe van de europese gemeenschappelijke markt 8

schoolpolitiek 9
F. Jacqmot

de N.A.H.V., maatschappij met een lange geschiedenis in Congo 13

de vallei van de Grote Ruzizi 14
H. F. J. Welter

Congolese afdeling wereldtentoonstelling 18
M. C. C. de Backer

bescherming van de arbeid 19

het Inga-project, enig in de wereld .. 21

afrikaanse plastiek 25
Africanus

vijftig jaar Belgisch-Congo 30
J. Staels

zwart en wit moeten samenwerken .. 32
P. De Prins

Congolese poëzie 36
Willy de Schutter

landbouw en industrie 40

Congolese muziek 43
P. De Prins

Koningen van Congo 46
dr P. van Emst
Koninklijk Instituut voor de Tropen
bureau algemene voorlichting

Congo allerlei 49

kruiswoordraadsel 50

Belgisch-Congo in vogelvlucht 51

In verband met deze bijzondere uitgave vervallen, voor één maal, de kronieken.

In beperkte mate kunnen bestellingen van dit speciale nummer nog geschieden aan het Algemeen Secretariaat: Dr. Kuyperstraat 5 of door storting van *f* 0,90 op onze girorekening 14574.

omslagfoto / Lamote
De Mwami van Ruanda:
Charles Mutara Rudahigwa

losse nummers 90 cent
B.fr. 14

SUMMARY

J. S. HOEK **"Oost and West" and the Belgian Congo**

Now that the eyes of the world, in the coming months, will be on the World Fair in Brussels, the Koninklijke Vereniging Oost and West are publishing this special Congonumber, thereby expressing the firm friendship which exists between the Netherlands and Belgium.
The changes as a result of the second worldwar have brought the Western allies and not ably Belgium and the Netherlands closer together.
The European integration leads to the association of the overseas territories with the European Economical Union and the Free Trade Zone.
The Belgian Congo is hereby also drawn into the common European market. The Benelux Economic Union is considered to be a test project of European integration.

His Excellency Auguste Buisseret,

Minister of the Belgian Colonies, has written an introduction for this number called "To Our Friends".

For 75 years in Belgian Congo the principles of the Euromarket

Since the Belgians began their work in Africa 75 years ago, the policy has always been "the open door". The door is wide open for people, goods and capital. Belgium itself receives no privileges whatever concerning import, export or investments. Congo developed itself. Half of the undertakings profits go to the colonial exchequer.

F. JACQMOT **Schoolpolicy**

Education in the Belgian Congo is based for the most part on the activities of the religious communities. Protestant and Catholic missionschools are recognised on equal terms and both receive state-subsidies. The number of non-subsidised schools (both Catholic and Protestant) are far in excess of the subsidised schools. Besides the "official" or state-schools and the missionschools there are also those of the large companies. 10 % of the native population goes to school, while in the Congo only 40% are illiterate. There are two establishments for higher education, where Europeans and an increasing number of Congo natives study. Relatively large amounts of money are expended on education.

N.A.H.V.

The oldest Netherlands business firm in the Belgian Congo, the N.V. Nieuwe Afrikaanse Handels Vennootschap (N.A.H.V.), founded a factory a hundred years ago in Banana.
With import and export their turn-over per year runs into millions of guilders and they are still busy extending their technical supply policy.

H. F. J. WELTER **The Grande Ruzizi Valley**

A Netherlander, who formerly worked in Indonesia and is now on a sugar plantation in a district between Tanganyika and Kivu Lakes, tells of his experiences and describes the beauty of nature.

M. C. C. DE BACKER **Congo's contribution to the World Fair**

A description of the seven buildings which together form the Congo section at the World Fair in Brussels. With its beautiful tropical gardens which are being laid, it promises to be a very interesting and attractive contribution.

Labour protection

On the question of labour legislation there is an inter-African cooperation of the countries and areas to the south of the Sahara. The fifth conference of this organisation took place in Northern Rhodesia. The agenda set forth the ruling for labour differences, standard wages, female labour, social security and many other important subjects. In Belgian Africa constant concern is shown for the protection of the rights and interests of the Congo labourers.

The Inga project

The plan to dam the Congo River at Inga, between Matadi and Leopoldtown, is a gigantic project. The intention is to build a power station, which, when completed, will produce 30 million kilowatts. The preparations for the first phase have been completed and are now ready for a decision of the Belgian Government.

AFRICANUS **African plastic art**

A detailed description of art expression in the field of plastics in different parts of the Congo. One must see this art as an expression of collective feeling, in contrast to European art, which is individual.

J. STAELS **50 years Belgian Congo**

A review of the economic position of Congo as shown by the statistics of 1956.

P. DE PRINS **Black and White must cooperate**

Various arguments are often advanced as to why there can never be any real integration of Belgians and natives in the Congo. The writer takes a closer view of the value of these arguments, showing that although such integration is very difficult, it is possible and for both parties advantageous.

WILLY DE SCHUTTER **Congo poetry**

For centuries the African native knew nothing of written art. They expressed their thoughts and traditions in plastic form. Old tales stayed alive in their songs and story-telling. The translation and especially the interpretation of these poems by western writers can differ tremendously. A certain kind of animal story reminds one of the Flemish tale of Reynard the Fox. Lately the African poets, as a rule, use European languages although they often retain their own style.

Agriculture and industry

To keep the balance with the progress of industrialisation agriculture is being increased correspondingly in the Congo. The soil is often poor, but with improved workingmethods and equipment, manuring, the forming of co-operations and the founding of training schools etc. the country shows promise of an economic revival, by which the prosperity of the inhabitants is steadily increased. Former nomads settle, and loose farming is decreasing. At the same time there is re-afforestation and irrigation, fight against erosion and increase of live-stock and fisheries.

P. DE PRINS **Congo music**

Congo music has its deepest expression as accompaniment for dances. After which come numerous songs, which are sung at ceremonies, cradle songs, songs of the oarsmen etc.
Generally the music plays a magic role. The rythm is of highest inportance. Regionally the rythm and music can be vastly different. The author describes the various instruments and musical scales. Recently there has been a strong foreign influence.

Dr P. VAN EMST **Kings of the Congo**

When the first Portuguese landed on the West Coast of Africa, they discovered there several "kingdoms". The writer describes how these realms were made up of small communities and how they were sometimes governed by very powerful rulers. Slowly many of these kingdoms fell and when the Europeans came to settle, they disappeared completely. They live on in legends and family-traditions. A few of the former rulers received colonial functions, others still continue with certain status, but without any real power.

---

advertisers in this issue

Page

12. N.V. De Bataafsche Petroleum Maatschappij, The Hague.
13. N.V. Nieuwe Afrikaansche Handels-Vennootschap, Rotterdam.
17. Soekalakoe, N.V. Thee en Koffiehandel, Scheveningen.
17. NECOF, Nederlandsche Castoroliefabriek N.V., Geertruidenberg.
17. Windmill Fertilizer Works, Vlaardingen (Eerste Nederl. Kunstmestfabriek).
17. C. P. J. van der Peet, Antiquariaat, Amsterdam.
17. Varekamp Internationale Expediteurs N.V., Amsterdam.
17. H. J. Mellema's Maritiem Handelsbureau Rotterdam N.V., Rotterdam.
23. Neumann & Vettin N.V., Internationale Expediteurs en Emballeurs, Amsterdam.
24. Conimex producten voor de rijsttafel, Baarn.

RÉSUMÉ

J. S. HOEK

L'Est et l'Ouest et le Congo Belge

Maintenant que, pendant les mois à venir, l'Exposition Universelle de Bruxelles attirera l'attention du monde, la Koninklijke Vereniging Oost en West (Association royale pour favoriser les bonnes relations entre l'est et l'ouest) publie ce numéro spécial du Congo, donnant expression, ainsi, au lien d'amitié solide qui existe entre les Pays-Bas et la Belgique.
Les changements qui ont eu lieu par suite de la deuxième guerre mondiale ont rapproché les alliés et notamment la Belgique et les Pays-Bas.
L'intégration européenne mène à une association des territoires d'outre-mer à la Communauté Economique Européenne et à la zone de libre-échange. Ainsi le Congo belge est associé au Marché commun européen. L'Union Economique du Benelux est considérée comme objet d'essai de l'intégration européenne.

M. AUGUSTE BUISSERET,

ministre belge des colonies, a écrit pour ce numéro, un article d'introduction intitulé "A nos amis".

Depuis 75 ans le Congo belge applique le principe du Marché Commun Européen.

Depuis que, il y a 75 ans, les Belges ont commencé leur travail en Afrique, ils y ont appliqué la politique de la porte ouverte. Cette porte est grande ouverte pour les personnes, les marchandises et les capitaux. La Belgique elle-même ne jouit, au Congo, d'aucun privilège à l'importation ni à l'exportation, ni dans le domaine des investissements. Le Congo a travaillé lui-même à son développement. La moitié des bénéfices des entreprises est versée au Trésor colonial.

F. JACQMOT **Politique en matière de l'enseignement scolaire.**

L'enseignement au Congo belge est basé en grande partie sur l'activité de communautés religieuses. Les écoles des missions protestantes et catholiques ont été mises au même rang et elles peuvent obtenir toutes les deux une subvention de l'état. Le nombre d'écoles non subventionnées (tant catholiques que protestantes) dépasse de beaucoup celui des écoles subventionnées. A côté des écoles de l'état dites officielles et les écoles de mission, il y a encore celles des grandes sociétés. Dix pour cent de toute la population autochtone fréquentent l'école et seulement 40 % sont analphabètes. Il y a deux établissements d'enseignement supérieur où en plus des Européens un nombre croissant de Congolais font des études. Des sommes relativement très élevées sont dépensées pour l'enseignement.

N.A.H.V.

La plus ancienne maison néerlandaise de commerce au Congo belge, la N.V. Nieuwe Afrikaanse Handels Vennootschap (N.A.H.V.), a établi, il y a 100 ans, une factorerie à Banana. Les importations et les exportations lui procurent un chiffre d'affaires annuel de plusieurs millions de florins et elle s'efforce toujours à étendre son programme de livraison de produits techniques.

H. F. J. WELTER

La vallée de la grande Ruzizi

Un Néerlandais, qui a travaillé autrefois en Indonésie et qui est occupé maintenant dans une culture sucrière dans la région entre le lac Tanganyika et le lac Kivu, raconte ses expériences et décrit la nature magnifique.

M. C. C. DE BACKER **Participation congolaise à l'Exposition universelle**

Une description des sept bâtiments qui forment ensemble la section congolaise à l' Exposition universelle de Bruxelles. Avec les magnifiques jardins tropicaux qui seront aménagés, cette section promet de devenir très intéressante et attrayante.

Protection du travail

Dans le domaine de la législation du travail, il existe une coopération interafricaine des pays et des régions au Sud du Sahara. La cinquième réunion de cette organisation a eu lieu en Rhodésie du Nord. L'ordre du jour comprenait la régularisation des différences en matière de travail, la fixation des salaires, la main d'oeuvre féminine, la sécurité sociale et plusieurs autres sujets importants. L'Afrique belge mène une politique constante pour la protection des droits et des intérêts du travailleur congolais.

Le projet Inga

Le projet de construction d'un barrage dans le fleuve Congo à Inga, entre Matadi et Léopoldville, est une entreprise gigantesque. L'intention est d'y construire une usine génératrice énorme qui, si tous les projets seront réalisés, pourrait fournir 30 millions de kw. La préparation de la première phase est achevée et peut être soumise à l'approbation du gouvernement belge.

AFRICANUS

Oeuvres plastiques africaines

Une description détaillée des expressions d'art dans le domaine de l'art plastique dans les différentes parties du Congo. Il faut voir cet art comme une expression d'émotions collectives, à l'opposé de l'art européen qui est une expression individuelle.

J. STAELS **Le Congo belge au cours de ces 50 dernières années**

Un aperçu de la situation économique du Congo selon les statistiques de 1956.

P. DE PRINS

Noirs et blancs doivent coopérer

Souvent on cite plusieurs arguments pour prouver qu'il ne peut jamais être question d'une communauté réelle de Belges et d'autochtones au Congo. L'auteur fait une dissertation sur la valeur de ces arguments. A son avis une telle communauté est, quoique très difficile, pourtant bien réalisable et elle peut être fructueuse pour les deux parties.

WILLY DE SCHUTTER **Poésie congolaise**

Pendant longtemps les nègres d'Afrique n'ont pas connu l'art d'écrire. Ils exprimaient leurs pensées et leurs traditions sous forme plastique. Les vieux récits continuaient à vivre dans leurs chants et dans leurs récits racontés. La traduction et surtout l'interprétation de ces poèmes par des linguistes occidentaux peuvent diverger beaucoup. Un certain genre de récits d'animaux rappelle le récit flamand „Le roman de Renard". Ces derniers temps les poètes africains se servent souvent des langues européennes mais ils gardent en général leur propre forme de poésie.

Agriculture et industrie

En vue d'éviter que l'industrialisation progressive ne rompe l'équilibre économique, l'agriculture est amenée en même temps à une plus grande prospérité au Congo belge. Le sol est souvent pauvre, mais en appliquant de meilleures méthodes et en se servant de meilleurs instruments, par le fumage, la formation de coopératives, la création d'écoles professionnelles etc., la campagne connaît un grand développement économique ce qui fait accroître régulièrement la prospérité de la population. Les anciens nomades s'installent définitivement, la culture épuisante diminue. Tout cela va de pair avec un programme de reboisement et d'irrigation, avec la lutte contre l'érosion et avec l'extension de l'élevage et de la pêche.

P. DE PRINS **Musique congolaise**

La musique congolaise trouve son expression la plus profonde dans l'accompagnement des danses. En outre, il existe un grand nombre de chants pour les cérémonies, des berceuses, des chants des rameurs, etc. En général, la musique joue un rôle magique. Le rythme joue un rôle extrêmement important. Le rythme et la musique peuvent différer beaucoup d'une région à l'autre. L'auteur décrit les divers instruments de musique et les sortes de gammes. Ces derniers temps la musique congolaise subit une forte influence étrangère.

Dr P. VAN EMST **Les rois du Congo**

Quand les premiers Portuguais ont débarqué sur la côte occidentale de l'Afrique, ils y trouvèrent plusieurs "royaumes". L'auteur expose comment ces royaumes sont nés de plus petites communautés et comment ils étaient gouvernés parfois par des souverains puissants. Peu à peu beaucoup de ces états sont tombés en décadence. Ils ont disparu complètement lorsque les Européens se sont établis au Congo. Ils continuent à vivre dans les légendes et les traditions de famille. Quelques-uns des anciens rois obtinrent des fonctions des colonisateurs, d'autres continuent à vivre avec un certain apparat, mais sans autorité réelle.

Page

24. N.V. Thee- en Koffiehandel v.h. Wijs en Zonen, Amsterdam.
24. Prot. Chr. Internaat „De Sparrenhorst", Baarn.
24. Technisch Bureau LIMARO, Rotterdam.
24. N.V. Levensverzekeringmaatschappij NILLMIJ van 1859, The Hague.
29. Dredging Co., „Holland" Hardinxveld, The Netherlands.
34. Nederlandse Handel-Maatschappij N.V., Amsterdam.

Page

34. Turkenburg's Koninklijke Zaadhandel, Bodegraven.
34. ZURICH, Canning factory, Vlaardingen. All canned en frozen foodstuffs.
35. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij, K.L.M., The Hague.
39. S.A.B.E.N.A., Belgian Airlines, Schiphol.
42. N.V. Volker Aanneming Maatschappij, The Hague.

Page

42. Hollandsche Belegging Mij., Amsterdam.
50. Schimmelpenninck, Sigarenfabriek, Wageningen.
52. N.V. P. F. van Vlissingen & Co's Katoenfabrieken, Helmond.
52. N.V. W. A. Hoek's Machine- en Zuurstoffabriek, Schiedam.
52. N.V. Hollandsche Bank-Unie, Amsterdam.
52. Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Mij. N.V., Amsterdam.

Jac. S. Hoek / hoofdredacteur

Oost en West en Belgisch-Congo

Nu de aandacht van de wereld de komende maanden gericht zal zijn op de wereldtentoonstelling te Brussel, heeft de Koninklijke Vereniging Oost en West er behoefte aan door publicatie van dit speciale nummer over Belgisch Congo uitdrukking te geven aan de hechte vriendschap, die er tussen België en Nederland bestaat.

De Koninklijke Vereniging Oost en West beoogt in het algemeen voorlichting te geven over de overzeese rijksdelen niet alleen van Nederland, maar ook over de overzeese gebieden van de Westelijke bondgenoten alsmede over de jonge onafhankelijke staten in Afrika en Azië. De wijzigingen in de verhoudingen tussen moederland en overzeese rijksdelen en de emancipatie van vele van deze rijksdelen na de tweede wereldoorlog zijn voor Oost en West aanleiding geweest tot het uitbreiden van haar voorlichtingswerk. De veranderingen die zich ten gevolge van de tweede wereldoorlog hebben voltrokken, hebben ook de Westelijke bondgenoten en met name België en Nederland dichter bij elkaar gebracht. Wij denken in de eerste plaats aan de Benelux, aan de Europese Economische Gemeenschap, aan de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking, aan de N.A.V.O. enz.

Door deze ontwikkeling komen ook de overzeese rijksdelen en de minder ontwikkelde gebieden in Azië en Afrika, waarmee de Westelijke mogendheden nauwe relaties onderhouden, meer naar voren als onderwerpen, die de volledige aandacht van ons allen verdienen. De Europese integratie leidt tot associatie van de overzeese rijksdelen. Wij denken hierbij aan de Europese Economische Gemeenschap en aan de Vrijhandelszone. Daardoor wordt ook Belgisch Congo betrokken bij de gemeenschappelijke Europese markt.

Niet dat aan de feitelijke situatie aanstonds veel zal veranderen. Congo heeft tot dusver steeds in economisch opzicht de opendeur-politiek gevoerd, die wij voor de oorlog in Nederlands-Indië kenden. Maar in de E.E.G. zal Belgisch Congo deelnemen aan de overeengekomen afbraak van de douanetarieven. De Benelux is na de tweede wereldoorlog beschouwd als het proefobject voor de Europese integratie. Laten wij hopen dat dit ten opzichte van de overzeese rijksdelen en de associatie van deze gebieden aan de gemeenschappelijke Europese markt ook zo zal zijn.

De laatste jaren is het handelsverkeer tussen Belgisch Congo en Nederland aanzienlijk toegenomen. De uitbreiding van de import uit Nederland blijkt wel uit de cijfers voor 1953, 1954, 1955, 1956 en 1957, n.l. resp. 33.943.000, 36.501.000, 36.631.000, 47.137.000 en 51.896.000 gulden. Als leverancier neemt Nederland in Belgisch Congo de zesde plaats in, als koper de zevende plaats.

Onze banden met Belgisch Congo zijn van zeer oude datum. De Hollanders zijn reeds sinds 1857 aan de monding van de Congo-rivier gevestigd. De Rotterdamse koopman M.A. Kerdijk maakte honderd jaar geleden per zeilschip, beladen met Nederlandse textiel, paarlen, zout enz., de eerste tocht naar de Congo-monding, waar hij zijn koopwaar ruilde voor ivoor, palmolie, koffie en andere tropische voortbrengselen.

De beroemde Amerikaanse ontdekkingsreiziger Henry Stanley gewaagde in zijn boek „The Congo and the founding of its Free State" in 1879 van de Nederlanders, „die zoals gewoonlijk opvallen door de soliditeit en de stijl van hun gebouwen." Stanley ondervond van de Nederlanders grote steun bij de voorbereiding van zijn expedities.

De Belgen hebben in hun Congo grootse dingen verricht. De honderden Nederlanders die thans in dit grote overzeese rijk werkzaam zijn op wetenschappelijk of commercieel terrein zowel als op het gebied van zending en missie vertoeven daar graag. Dit speciale Congo-nummer, dat in nauwe samenwerking met de Dienst voor de voorlichting en de publieke relaties van Belgisch Congo en Ruanda-Urundi werd samengesteld, vestigt de aandacht in de eerste plaats op het werk van de Belgen daar. Bijna alle artikelen werden door Belgen geschreven. Stijl en uitdrukkingen hebben daardoor een eigen karakter. Bij het lezen van dit speciale nummer gelieve men hiermee rekening te houden.

aan onze Nederlandse vrienden

Auguste Buisseret
minister van koloniën

„De uitbouw van een nieuw land", zo verklaarde Z.M. Koning Boudewijn in 1955 in een rede over de toekomst van Belgisch-Congo, „is slechts mogelijk door de verbetering van de welvaart van de autochtone bevolking".
De Belgische politiek in Afrika staat inderdaad in het teken van drie voorname objectieven: het eerste is de volledige valorisatie van de bodemrijkdom, het tweede slaat op de verhoging van de levensstandaard der inlanders en het derde ligt in de drang om de beschaving meer en meer te doen doordringen in het hart van het Zwarte werelddeel.

Met fierheid wijzen wij er op dat de Belgen niet alleen staan om hun grote taak te verrichten. Zij aan zij leven er in Congo Nederlanders, Britten, Amerikanen, Fransen, Grieken, Italianen, Portugezen en tal van personen van andere nationaliteiten, die elk op hun manier medehelpen aan de economische, sociale of culturele expansie van dit immens gebied. Waren er op 31 december 1955 slechts 1.259 Nederlanders in Belgisch Afrika, waarvan het grootste gedeelte in de ijverige provincie van Leopoldstad verbleef, dan steeg dit aantal tot 1.357 in de loop van 1956.

Reeds vóór de Onafhankelijke Congostaat in 1885 opgericht werd, bestond daar in Afrika een Nederlandse maatschappij onder de benaming „Nieuwe Afrikaansche Handelsvennootschap N.V.". In haar dienst vertrokken verschillende van uw landgenoten naar ons overzees gebied, zoals de Rotterdamse architect L. A. Sanders in 1888, de Amsterdammer Willem Gerritsen in 1907 en de Rotterdammer Johannes Zeegers in 1908. Deze toenmaals jonge mannen hielpen de Belgen in Afrika het leven te brengen en niet de dood, deden er hoop ontstaan en geen wanhoop en droegen als Europeanen het hunne bij om de bevolking van Centraal Afrika te bevrijden van het driedubbele juk van de slavernij, de honger en de ziekten.

Nu is de Congolese levensstandaard de hoogste van gans Afrika ten zuiden van de Sahara. De Congolese economie neemt dagelijks meer en meer uitbreiding. Het nationaal inkomen van Belgisch-Congo steeg van 1950 tot 1955 van 29 miljard tot meer dan 47 miljard Belgische frank. De inlanders ontvingen van dit bedrag in 1950 ongeveer 13 miljard, hetzij 46 %. In 1955 bereikten zij 25 miljard, hetzij meer dan 50 % van het totaal.
Economische expansie en sociale verbetering gingen steeds hand in hand.

Ons derde objectief ligt in verspreiding van de beschaving en op dit gebied hebben Nederlandse missionarissen ons hun gewaardeerde medewerking verleend. Zelfs vandaag gaan zij voort met hun edel werk en verlichten zij aldus de zware opvoedende taak, die de Belgische regering op zich genomen heeft.
Wij hopen dat onze zo hartelijke en nauwe samenwerking zich in de toekomst nog verder zal kunnen ontplooien.

sedert 75 jaar past Belgisch-Congo de beginselen toe van de europese gemeenschappelijke markt

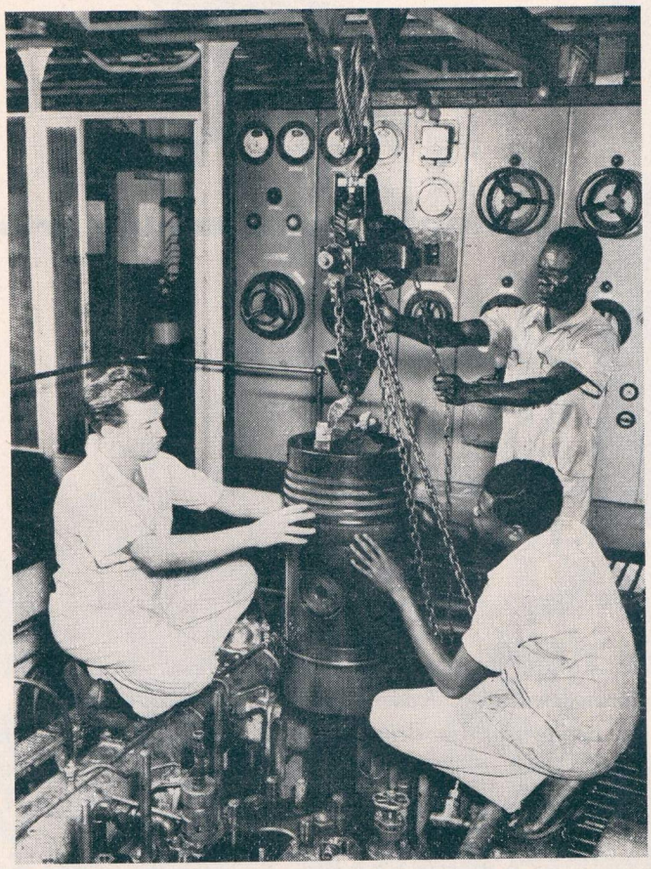

Het vervangen van een zuiger in de machines van een boot.

Toen in 1955 de hydro-electrische centrale van Zongo ingehuldigd werd, wapperden de vlaggen van vijf naties boven dit belangrijke werk.
Zij herinnerden er aan dat deze nieuwe verwezenlijking mogelijk gemaakt werd, niet alleen dank zijn de associatie van het Belgisch kapitaal en de Kongolese arbeid, doch ook dank zij de technische samenwerking van vijf verschillende landen.
Dit voorbeeld van Zongo staat geenszins alleen in de geschiedenis van Belgisch Afrika. Inderdaad, sinds de Belgen hun Afrikaans werk hebben aangevat, beschouwen zij Congo als een arbeidsveld dat open staat voor alle mensen van goede wil.
Zij passen in Congo de politiek van de „open deur" toe, waartoe zij zich in 1885 bij de Akte van Berlijn verbonden hebben. Beter nog: zij zijn er in geslaagd van deze verplichting, die toen door velen als buitensporig werd beschouwd, een van de meest doeltreffende hefbomen te maken van de ontwikkeling van het land.
De deur van Congo staat niet op een kier; zij staat ver open voor personen, goederen en kapitaal.
Vestiging in Congo is aan geen enkele discriminerende maatregel onderworpen. Personen van alle nationaliteiten mogen zich in dit land vestigen, in zoverre zij beantwoorden aan de bij de wet voorziene eisen wat betreft moraliteit, gezondheid en solvabiliteit.
Tot heden zijn er, naast de 84.000 Belgen, 24.000 onderdanen van andere landen in Congo gevestigd.
Niet alleen staat Congo open voor personen, ook het handelsverkeer is er vrij.
België geniet geen enkel voorrecht met betrekking tot de Congolese producten. Het neemt 54 % van de waarde van de uitvoer van Congo af en is weliswaar de beste klant van zijn kolonie, doch het is geenszins een bevoorrechte klant: het betaalt de producten die het in Congo aankoopt tegen de prijzen die gangbaar zijn op de wereldmarkt.
Omgekeerd bezit het voor zijn nationale producten geen enkel monopolie op de Kongolese markt. De Belgische uitvoerders genieten er geen enkel voorrecht: noch toelagen, noch bevoorrechting ten aanzien van invoerrechten.
Zoals België de voornaamste klant is van Congo, is het eveneens de voornaamste, doch niet de uitsluitende leverancier er van; in 1956 bijvoorbeeld vertegenwoordigde zijn verkoop in Congo 35 % van de waarde van de invoer van de kolonie, het saldo was verdeeld over een twintigtal andere exporterende landen.
Deze zelfde politiek is eveneens van toepassing voor wat betreft de investeringen.
Belgisch-Congo heeft volgens het G.A.T.T. het recht zich te verdedigen tegen dumping, maar overigens streeft het geen enkel protectionistisch doel na.
De plaatselijke industrieën ondergaan de concurrentie van de ingevoerde producten.
Alle industrieën mogen zich trouwens vrij in Congo vestigen. Toen een fabriek van dekens zich onlangs in Congo vestigde, moesten de Belgische industriëlen, die een groot deel van de wereldhandel van dit artikel voorzien, zich neerleggen bij deze dwingende regel, die geen enkele afwijking ten voordeel van België toelaat.
Het economische en sociale evenwicht van het land, alsmede zijn gezonde financiële structuur vormen de beste waarborg van rendabiliteit voor de investeringen. Buitenlandse kapitalen hebben dan ook nooit ontbroken in Belgisch-Congo. Zij vertegenwoordigen 10 % van het totaal bedrag aan particulier kapitaal dat sinds 1887 in de kolonie werd belegd, ongeveer 86 miljard frank. Het overige werd gezamenlijk door België en door Congo zelf geleverd. Bestaat er een duidelijker bewijs van wat de samenwerking tussen een industrieel hoog ontwikkeld land als België en een minder ontwikkeld gebied als Congo tot stand kan brengen bij een stelsel van volledige vrijheid van investering?
Het buitenlands kapitaal dat in de vorm van leningen in Congo werd belegd bedroeg eind 1956 meer dan 7 miljard frank.

De Congolese sigaren evenaren in kwaliteit de Hollandse.

Deze noodzakerlijkerwijs onvolledige inventaris van de verschillende vormen van toepassing van het stelsel van de „open deur", legt de nadruk op het feit dat België, de clausules van de Akte van Berlijn nauwgezet in acht nemende, aan de machtige stromingen van de internationale mededinging toegelaten heeft de Kongolese economie groeikracht in te blazen.

In het recht zowel als in de feiten past het sedert welhaast 75 jaar in Congo het beginsel toe van de „afschaffing van hinderpalen voor het vrije verkeer van personen, diensten en kapitalen", vastgelegd in het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschappelijke Markt.

Bakwanga: lading van diamanthoudend grint.

F. Jacqmot

schoolpolitiek

leken en missionarissen bouwen aan de toekomst

De Belgische regering heeft zich in grotere mate dan de Britse of de Franse overheid voor de opvoeding van de inboorlingen gebaseerd op de activiteit van religieuze gemeenschappen. Het nauwe contact tussen de Belgische Staat en de geestelijken is een van de opmerkenswaardige facetten van de schoolpolitiek in de Kongo. Door de Akte

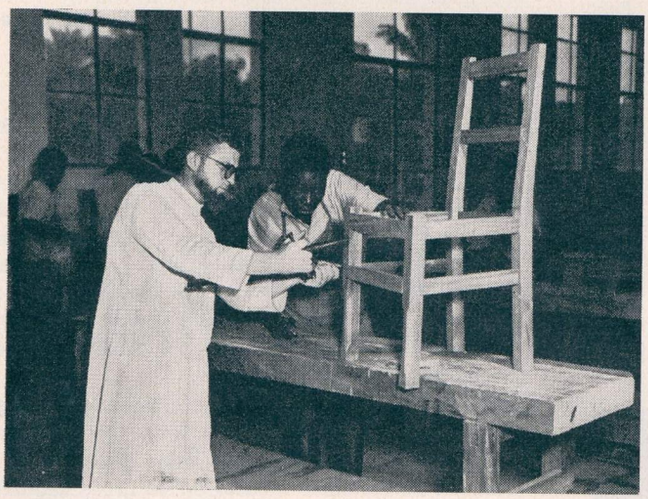

De Vakschool te Leopoldstad.

van Berlijn van 1885 werd aan de Katholieke Missies een speciale bescherming verleend. Op dat ogenblik waren er reeds Franse missionarissen werkzaam in Congo maar zij werden, door een overeenkomst met het Vatikaan, vervangen door de Missionarissen van Scheut. De Baptist Missionary Society, onder leiding van George Granfell, was de Katholieken in Belgisch Afrika enkele jaren voorafgegaan en tezamen met andere Protestantse orden had zij reeds een keten van missieposten gesticht langs de Kongostroom. Het Concordaat, dat Koning Leopold II in 1906 afsloot met het Vatikaan, bevoordeelde enigszins de Katholieke missies in Belgisch-Congo doordat het voor hen subsidies voorzag, niet alleen voor hun opvoedingswerk maar ook voor hun religieuze activiteit. De Protestantse missies steunden dan ook de Engelse en Amerikaanse belangen in de strijd om Congo in de eerste jaren van de twintigste eeuw, terwijl de onafhankelijke Kongostaat zijn vurigste verdedigers vond onder de vooraanstaande Katholieken. Artikel 2 van de Koloniale Charter 1908 en het Verdrag van Saint-Germain-en-Laye waarborgden de vrijheid van godsdienst in Congo.

Na de aanhechting van Congo werden door de Belgische regering enkele staatsscholen gesticht. Nochtans bestond het onderwijzend personeel van deze scholen uit Katholieke zendelingen. Deze instellingen werden echter officiële scholen geheten. Het Concordaat van 1906 voorzag ook dat elke Katholieke missie in Belgisch Afrika een school diende te openen. Een groot aantal onder hen hebben sindsdien staatstoelagen verkregen en zij vormen nu de meerderheid van de groep scholen, die men klasseert onder de vrije gesubsidiëerde inrichtingen. In 1925-'26 werd een reeks van overeenkomsten, geldig voor twintig jaar, gesloten waarbij de voorwaarden voor het verkrijgen van staatssubsidies voor de missies nauwkeurig werden omschreven. Geen beperkingen werden opgelegd voor het oprichten van scholen door andere missies dan Katholieken en de niet-gesubsidieerde instellingen werden ook niet onderworpen aan de staatscontrole.

Het is belangwekkend na te gaan welke verhouding er aldus ontstaan was tussen de verschillende scholen in de periode tussen de twee wereldoorlogen.
In 1938 waren er 24 officiële staatsscholen voor Europeanen

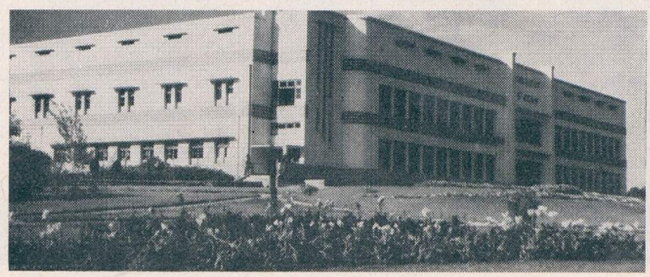

Het Sint-Janspensionaat voor Europese kinderen te Astrida (Ruanda).

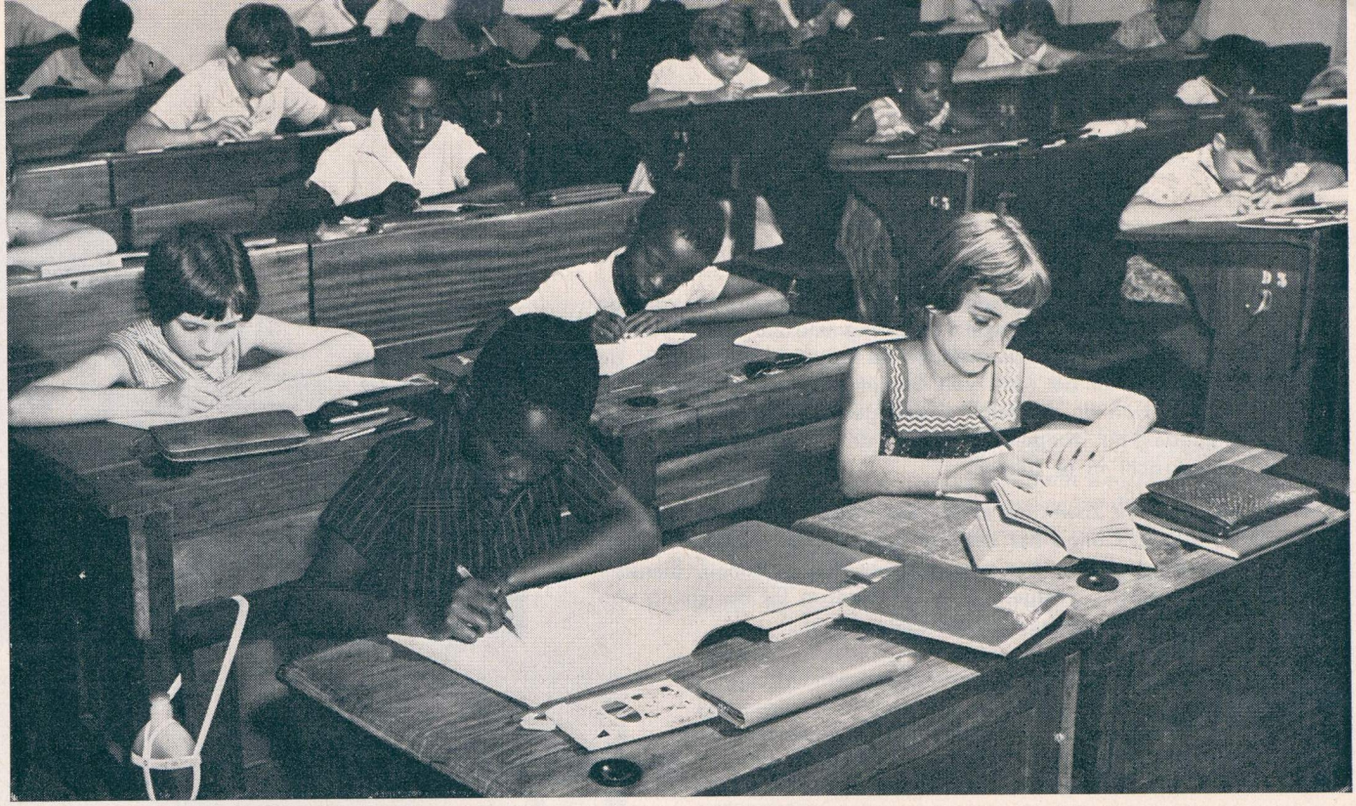

Blank en Zwart studeren in het Koninklijk Atheneum van Leopoldstad.

met 2.091 leerlingen, zeven officiële scholen voor 4.368 inheemsen en 5.156 vrije gesubsidiëerde scholen voor lager en middelbaar onderwijs met een totaal van 246.345 leerlingen. Niet-gesubsidiëerde scholen werden geschat op 10.000 Katholieke met ongeveer 200.000 leerlingen, terwijl de Protestantse missies 7.997 scholen bezaten met 266.142 leerlingen.

Het aantal leerlingen in de niet-gesubsidiëerde scholen overtrof dus ver dat van de officiële en de officiëel gesteunde inrichtingen. In 1948 lagen de cijfers in dezelfde lijn. Een aantal scholen, dat vroeger door de staat niet erkend werd, was intussen op de staatslijsten gebracht, maar het aantal leerlingen in de niet-gesubsidieerde scholen bleef in de meerderheid met 514.974 leerlingen tegen 415.542.

De subsidiëring werd nog verder doorgedreven. Op 1 januari 1957 volgden 1.282.646 leerlingen het onderwijs in 26.535 scholen, onderverdeeld in:

officiële scholen	88
gelijkberechtigde vrije scholen	23
gesubsidiëerde Katholieke scholen	12754
gesubsidiëerde Protestantse scholen	1419
niet-gesubsidiëerde scholen	12251

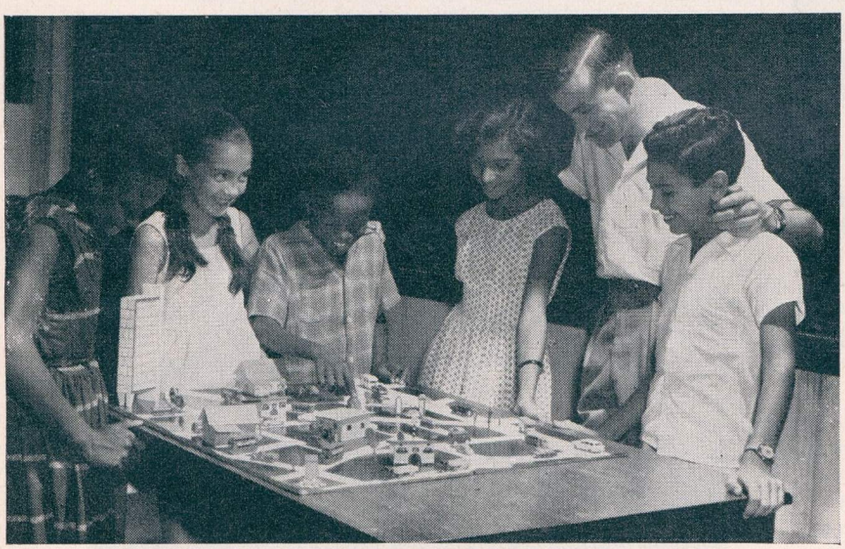

Les in veilig wegverkeer aan het Koninklijk Atheneum te Leopoldstad.

Deze 12.251 volledig vrije instellingen, grotendeels in handen van Katholieke en Protestantse missies of koloniale firma's, telden in 1956 ongeveer 376.000 leerlingen, terwijl de staatsscholen, plus de gesubsidiëerde inrichtingen ongeveer 906.000 leerlingen omvatten.
Alle onderwijsinstellingen staan nu in Belgisch-Congo op dezelfde voet wat betreft staatstoelagen. Als voornaamste bepaling geldt dat de onderwijzers de Franse taal grondig dienen te kennen en dat de kandidaten een jaar in België lessen moeten volgen opdat de regering de waarborg heeft dat het peil van het onderwijs op hetzelfde hoge peil blijft.

de huidige stand

De eerste school werd in Congo geopend in 1890, dertien jaar na de aankomst van Henry Morton Stanley. Sinds onheugelijke tijden hadden de autochtonen geen contact met de westerse beschaving. Slechts 75 jaar zijn nodig geweest om de brug te leggen van het primitieve leven naar een geciviliseerd bestaan: vandaag zijn er bijna 27.000 scholen. Op een totale bevolking van iets minder dan 13 miljoen inboorlingen zijn er nu in Congo ongeveer 1.283.000 leerlingen, die onderwezen worden door 4.000 Europese en 44.000 Congolese onderwijzers.
Elk jaar groeit de schoolgaande bevolking aan met ongeveer 50.000 jongens en meisjes en telkenjare worden ongeveer 250 nieuwe scholen geopend door de regering, de Katholieke en Protestantse missies en de grote maatschappijen.

Op opvoedkundig gebied bekleedt Belgisch Kongo in Afrika een bevoorrechte plaats. Volgens een Uno-verslag telt Congo ± 10.000 leerlingen per 100.000 inwoners, te gen 7.000 in Ghana, 6.500 in Egypte, 6.300 in India, 4.000 in Nigeria en slechts 1.700 in Liberia.
De lagere scholen worden bezocht door ongeveer 1.250.000 kinderen of tien percent van de totale inheemse bevolking. In de andere landen van Centraal Afrika is het gemiddelde 3 procent.

Een van de belangrijkste problemen van Zwart Afrika is de opvoeding van de vrouw, die in de primitieve maatschappij sterk ten achter staat bij de man. Een buitengewone krachtsinspanning werd in Congo tijdens de laatste jaren gedaan en nu telt men ongeveer 270.000 meisjes in de scholen ter-

wijl een steeds groeiend aantal gehuwde vrouwen speciale cursussen volgt, opdat zij waardige partners blijven van hun geciviliseerde echtgenoten.
Op technisch en landbouwkundig gebied werd in de laatste tijd ook heel wat verwezenlijkt. Heden zijn er in Congo circa 400 technische scholen, die werk verschaffen aan 1100 Europese leraars en Congolese onderwijzers en die bezocht worden door 15.000 leerlingen.

hoger onderwijs

Op de top van de pyramide bevinden zich de nieuwe universiteiten van Leopoldstad en Elisabethstad. In oktober 1956 werd het pre-universitair instituut van Usumbura overgeheveld naar Elisabethstad.

Op 11 november 1956, bij de opening van het akademisch jaar, waren er te Elisabethstad 79 studenten ingeschreven voor de volgende faculteiten:
Toegepaste wetenschappen: 19 studenten (1 Congolees), Voorbereidende Afdeling: 8 studenten (2 Congolezen); 1ste kandidatuur: 2 studenten.

Filosofie en Letteren (1ste kandidatuur): Voorbereidende Afdeling Rechten: 7 Europeanen; voorbereidende Afdeling Administratieve en Handelswetenschappen: 7 studenten (3 Congolezen); Voorbereidende Afdeling Administratieve en Sociale Wetenschappen: 4 studenten (2 Congolezen); Opvoedkundige Afdeling (1ste kandidatuur in pedagogische wetenschappen): 32 Europeanen.

De "Lovanium-universiteit" te Leopoldstad telde bij de opening van het akademisch jaar 170 studenten: Algemene Preuniversitaire Afdeling: 51 autochtonen; Pre-universitaire Wetenschappelijke Afdeling: 14 studenten (6 Congolezen) *Iste Kandidatuur:* Natuurlijke en Medische Wetenschappen: 20 studenten (5 autochtonen); Filosofie en Letteren Voorbereiding Rechten: 6 studenten (1 Congolees); Filosofie en Letteren, groep Romaanse Filologie: 2 Europeanen; Pedagogische Wetenschappen: 9 studenten (7 Congolezen); Wiskundige en Fysische Wetenschappen: 3 studenten (1 autochtoon); Biologische Wetenschappen: 2 Europeanen; Burgerlijke Ingenieur: 6 studenten (3 Congolezen); Landbouwkundige Wetenschappen: 7 studenten (6 autochtonen); Sociale en administratieve Wetenschappen: 14 studenten (1 Europeaan); Handelswetenschappen: 5 studenten (3 autochtonen).

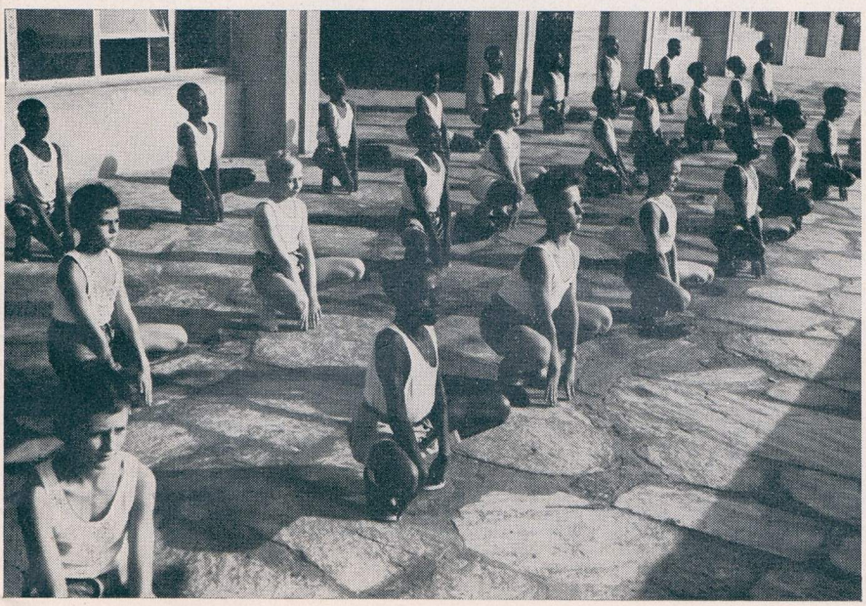

Turnles in het College van Usumbura.

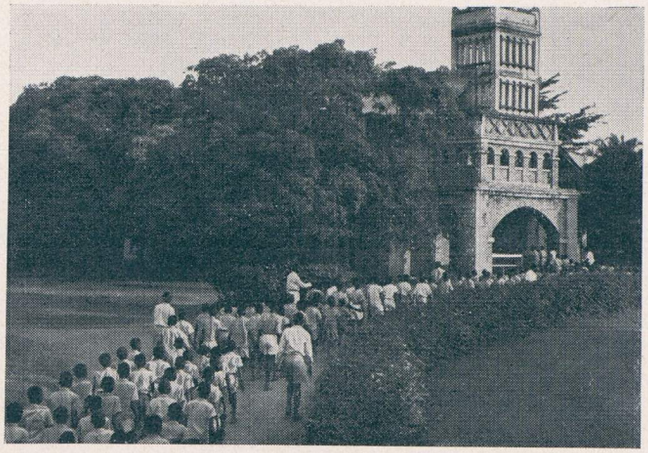

Leerlingen begeven zich naar de tempel voor de morgengebeden.

2de Kandidatuur: Natuurlijke en Medische Wetenschappen: 7 studenten (6 autochtonen); Pedagogische Wetenschappen: 4 Congolezen; Biologisch Wetenschappen: 1 Europeaan; Landbouwkundige Wetenschappen; 1 Europeaan: Sociale en Administratieve Wetenschappen: 8 studenten (4 autochtonen).

3de Kandidatuur: Natuurlijke en Medische Wetenschappen: 3 Congolezen.

1ste Licenciaat: Pedagogische Wetenschappen: 10 studenten (6 Congolezen); Landbouwkundige Wetenschappen: 2 studenten (1 Congolees); Sociale en Economische Wetenschappen: 4 Congolezen.

In Belgisch-Congo is een ongeletterde bevolking van slechts 40%. Vergeleken met andere koloniale gebieden krijgt dit cijfer een bijzondere betekenis. Immers in de meeste van deze landen schommelt het aantal ongeletterden tussen 70 % en 99 %.
Dit is een belangrijk verschil. Men mag namelijk niet vergeten dat het uitgestrekte land — ongeveer een derde van de totale oppervlakte van de Verenigde Staten — amper tachtig jaar geleden voor de beschaafde wereld werd geopend.

Natuurlijk heeft een dergelijke actie veel geld gevergd. In 1928 maakte het onderwijs slechts 3 % van de gewone en buitengewone begroting van Belgisch Kongo uit. In 1956 bereikten de onderwijsuitgaven 12 % tegen 8 % in België en 1,5 % in de Verenigde-Staten.

Het gedeelte van het nationale inkomen, dat besteed wordt aan het onderwijs, is in Belgisch Afrika 10 maal meer dan in Paraguay, 4 maal meer dan in India of Mexico, 3 maal meer dan in Zuid-Afrika en tweemaal meer dan in Egypte.

Men kan dus zonder vrees voor overdrijving beweren dat leken en missionarissen, de staat en de grote maatschappijen zich tot het uiterste inspannen om Congo de weg te wijzen uit de duisternis.

HOLLAND WEST-AFRIKA LIJN N.V.

AFRIKAHUIS Spui 10a AMSTERDAM-C

Telex: 11055
Telefoon: 63193 49030 42181
Tel.adres: GORILLA

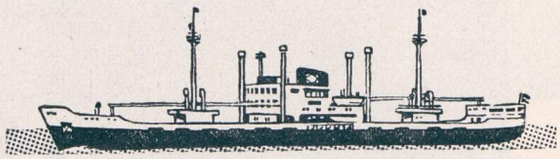

GEREGELDE AFVAARTEN
VAN
HAMBURG, AMSTERDAM, ANTWERPEN, BORDEAUX
NAAR
HAVENS OP DE WESTKUST VAN AFRIKA
IN HET DAKAR/DOUALA GEBIED
FRANS EQUATORIAAL AFRIKA
BELGISCH CONGO
ANGOLA

MANUFACTURERS OF:

SUPERPHOSPHATE
TRIPLE SUPERPHOSPHATE
GRANULAR COMPOUND FERTILIZER Granumix
TRACE ELEMENTS COMPOUND Sporumix

WINDMILL FERTILIZER WORKS
VLAARDINGEN - HOLLAND

TE KOOP GEVRAAGD:
BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN
OVER INDONESIË
OOK GEHELE BIBLIOTHEKEN
Antiquariaat: C. P. J. VAN DER PEET
Nieuwe Spiegelstraat 33-35 - Amsterdam - Telef. 35763

LEDEN!
geeft ons adressen op van Uw vrienden en bekenden aan wie wij ter kennisneming gedurende enige maanden ons tijdschrift, zomede een uitnodiging voor de Lezingen en Filmavonden zullen zenden.

AL 25 JAAR SOEKALAKOE KOFFIE EN THEE
MET ONOVERTROFFEN KWALITEITEN

Opgericht 1932

FIJNSTE ARABICA-KOFFIES;
CEYLON- JAVA- SUMATRA- en CHINA-THEEËN.
(Levering aan handel en particulieren).

N. V. THEE- EN KOFFIEHANDEL
„SOEKALAKOE"
(Dir. J. TIKTAK)
HAVENKADE 19 — SCHEVENINGEN
Telefoon 55.22.11 (01700)

Varekamp

Internationale Expediteurs N.V.
Rokin 9-15, Amsterdam-C
telefoon 44468 / 40898

Emballeren en verschepen van verhuisgoederen,
bagage,
antiek,
schilderijen,
automobielen en koopmans-goederen

NEDERLANDSCHE CASTOROLIEFABRIEK
NECOF N.V.
GEERTRUIDENBERG
DE NEDERLANDSCHE FABRIKANT VAN
RICINUSOLIE

Technische 1ste en 2de persing
Pharmaceutische Ricinusolie
Geblazen Ricinusolie in alle viscositeiten

POSTBUS 6, Geertruidenburg
Raamsdonksveer TELEFOON 436

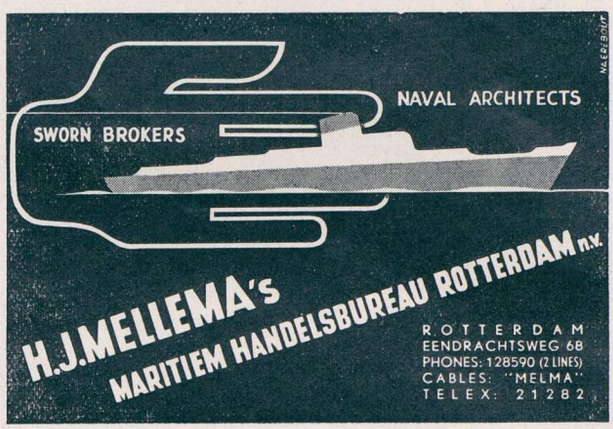

de N.A.H.V.

maatschappij met een lange geschiedenis in Congo

Dat de ondernemingsgeest van de Nederlandse kooplieden zich niet alleen vanouds heeft uitgestrekt tot de Indische Archipel en andere gebieden in het Verre Oosten, maar evenzeer tot tal van streken langs de kusten van Afrika is ons over het algemeen slechts vaag bekend. Niet alleen tijdens de „klassieke" periode der ontdekkingsreizen, toen Columbus, Vasco da Gama, De Houtman en anderen totaal nieuwe werelden ontdekten, maar juist geruime tijd daarna, in de niet minder spectaculaire vorige eeuw, toen Stanley en Livingstone de Afrikaanse binnenlanden verkenden, vestigden Nederlanders handelsfactorijen op vele plaatsen langs de kust en aan riviermonden van het Zwarte Werelddeel. De veelbereisde Stanley had dan ook een grote waardering voor de kennis en ervaring, die de Nederlanders van deze streken hadden, hetgeen blijkt uit een passage van een brief, die de heer Albert Jung — één der directeuren van de Afrikaanse Handels-Vereeniging — begin 1878 van de ontdekkingsreiziger ontving in verband met de samenstelling van een expeditie en de werving van mensen daarvoor.
Stanley schreef o.a.:

„Ik weet heel goed, dat ik dit onderwerp geenszins volledig heb uitgewerkt en dat ik evenmin in de andere zaken, die ik heb kunnen aanroeren, volledig geweest ben, maar ik weet dat ik mij wend tot iemand, die een uitgebreide ervaring bezit wat de gebruiken en gewoonten van Afrika betreft en die in staat is de onvolledigheid der bijzonderheden aan te vullen met zijn eigen gezond verstand, alsmede met zijn uitgebreide en diepgaande kennis van wat er gedaan zou moeten worden."

Het is ongeveer honderd jaar geleden, dat de ondernemende Rotterdamse koopman, A. Kerdijk, naar Congo vertrok met een zeilschip, geladen met Nederlandse textielproducten, parels, zout enz. Bij aankomst aan de Kongomond ruilde hij deze waren tegen ivoor, palmolie, koffie en andere inlandse voortbrengselen. Deze ruiltransactie kan beschouwd worden als het begin der commerciële aktiviteiten van de N. A. H. V. — afkorting van N.V. Nieuwe Afrikaansche Handels-Vennootschap — die al spoedig bekend werd als „la maison hollandaise".
Op zijn tweede reis stichtte de heer Kerdijk een factorij te Banana, de eerste van de vestigingen der elkaar opvolgende handelsondernemingen: Kerdijk & Pincoffs, Afrikaanse Handels Vereeniging en tenslotte de N.A.H.V.

Oorspronkelijk beperkten de aktiviteiten zich tot de uitwisseling van in Europa gefabriceerde producten tegen inheemse producten, wat nogal eens tot roofbouw en dus tot uitputting der gronden leidde. Hiervoor in de plaats kwamen de nieuwe systematische werkwijzen der cultures, een verbetering waarvan de plaatselijke bevolking weldra de voordelen ondervond. Zo noemen wij de katoencultuur, welke dank zij de voortreffelijke medewerking van de Belgische overheid tot stand kwam. De N.A.H.V. heeft momenteel zes katoenverwerkende fabrieken in Congo om de ruwe katoen gereed te maken voor de export.
In het jaar 1910 kwam er een einde aan de ruilhandel in Belgisch Congo en sindsdien worden de inlandse en ingevoerde producten steeds tegen geld verhandeld.
De grote belangrijkheid, welke Congo geleidelijk als afzetgebied voor Europese en Amerikaanse industrieproducten heeft gekregen, blijkt duidelijk uit de statistieken. Alleen al door de N.A.H.V. worden er jaarlijks verscheidene miljoenen guldens omgezet door de import van automobielen, motoren, pompen, koelkasten, rijwielen, draaibanken, radiotoestellen, textielproducten, levensmiddelen en honderden andere artikelen. Deze simpele opsomming geeft al iets weer van de stijgende levensstandaard in Belgisch Afrika.
Het is een zegenrijke kringloop: met technische en wetenschappelijke middelen wordt het levenspeil der bevolking verhoogd en deze verhoging zelf vraagt steeds om nieuwe materiële zaken. Nieuwe wegen leiden tot intensiever autoverkeer en dit heeft op zijn beurt verbetering en uitbreiding van het wegennet nodig. Om deze heilzame wedloop naar groter welvaart te kunnen bijhouden en te ondersteunen is de N.A.H.V. reeds geruime tijd bezig haar technische leveringsprogramma uit te breiden.
Een uiterst belangrijke gebeurtenis in dit proces is de verbinding, die enkele jaren geleden tot stand is gekomen met Lindeteves N.V., eveneens een oude maatschappij, welke ruim 80 jaar in Indonesië een positie heeft ingenomen, vergelijkbaar met die van de N.A.H.V. in Congo. Lindeteves heeft zich steeds toegelegd op technische zaken in de uitgebreidste zin van het woord en alles gedaan wat ligt tussen de levering van handgereedschappen en de volledige uitvoering van technische projecten.

Een verantwoorde voorlichting zal de bewoners van geheel Congo op de hoogte brengen van de mogelijkheden, die het aloude „maison hollandaise' thans biedt.

N.V. NIEUWE AFRIKAANSCHE HANDELS-VENNOOTSCHAP

ROTTERDAM

Algemene directie in Belgisch Congo: Léopoldville

KANTOREN: Léopoldville, Stanleyville, Buta, Elisabethville, Usumbura (Ruanda-Urundi), Paulis, Bunia, Zobia, Aketi, Bondo, Ango, Coquilhatville, Matadi

KATOENBEDRIJVEN: Zobia, Yakoma, Lebo, Amadi, Tapili, Doromo

Importeurs van:

LEVENS- EN GENOTMIDDELEN
DODGE VRACHTWAGENS EN AUTO'S
PEUGEOT BESTELAUTO'S EN PERSONENWAGENS
DUNLOP BANDEN en TOEBEHOREN
TEXACO OLIEN, ETC.
PIETER SCHOEN VERF
ERRES PRODUCTEN
PETROMAX PETROLEUMLAMPEN
GARAGEBENODIGDHEDEN
EVINRUDE BUITENBOORDMOTOREN
LONE STAR BOTEN
DIESELMOTOREN
VERLICHTINGSAGGREGATEN
POMPEN, WATERVOORZIENINGEN
WERKTUIGMACHINES
HOUTBEWERKINGSMACHINES
MACHINES VOOR RIJSTPELLERIJEN, VOOR CULTURES, ETC.
COLES MOBIELE KRANEN
MONDIALE DRAAIBANKEN
PRIESTMAN GRAAFMACHINES
IJZERCONSTRUCTIES

EXPORTEURS VAN PRODUCTEN • VERZEKERINGEN

H. F. J. Welter

de vallei van de Grote Ruzizi

een Nederlander in Congo

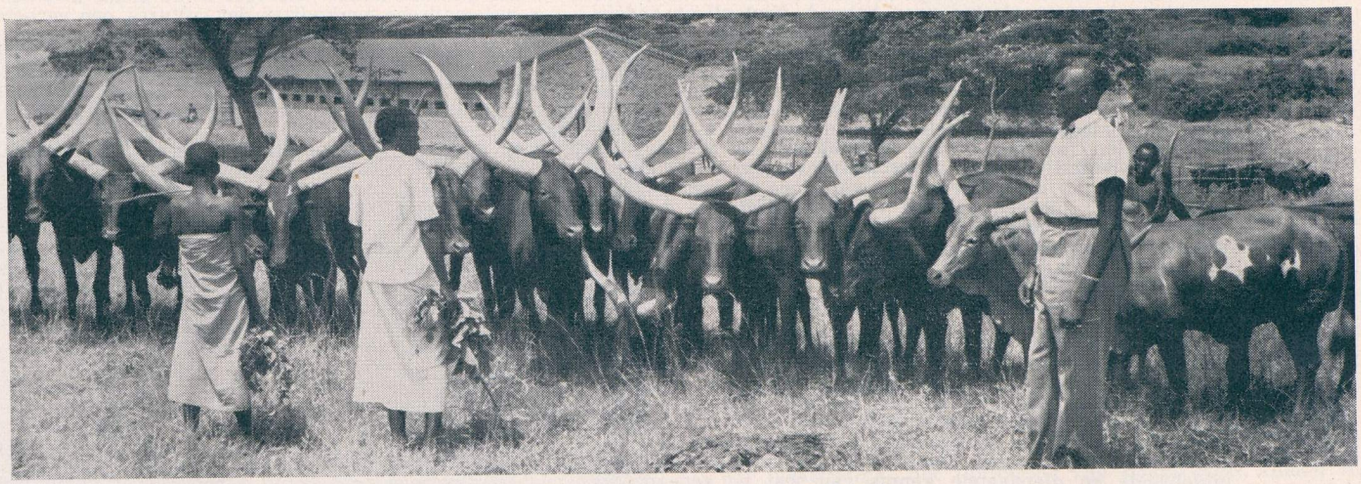

De Mwami van Ruanda, Charles Mutara Rudahigwa, bij een bezoek aan zijn modelhoeve te Nyanza.

Indien men U zou vertellen dat U morgen naar Belgisch-Congo in het hartje van Afrika zou gaan, dan zouden bepaalde voorstellingen welke men zich over dit land gevormd heeft, onwillekeurig bij U boven komen.
Tenminste zo ging het mij. Ik dacht: het hartje van Afrika, aan het Tanganyikameer, zal wel één geweldig oerwoud zijn, ontzettend warm, met grote negers en veel wild, olifanten, leeuwen enz.
Geen van deze denkbeelden bleek geheel juist te zijn.
De eerste indrukken, die ik met de Sabena over Afrika vliegend kreeg, waren een kaal landschap, met overal kleine groene cirkels en alleen langs de rivieren groene vlakten en hier en daar hevige branden. Mijn idee van oerwouden bleek dus al mis te zijn, want de geweldige bergketens, die de ongeveer 120 km lange en ongeveer 50 km brede vallei van de rivier de Grote Ruzizi tussen het Tanganyikameer en het Kivoemeer aan beide zijden insluiten, zijn kaal.
Men landt in Usamburu, gelegen aan het Tanganyikameer in Ruanda-Urundi, het vroegere Duits-Oost-Afrika, na een vlucht van ongeveer 24 uur vanuit Brussel. Hier niet ver vandaan bij Oudjidji aan de Oostkust van het Tanganyikameer, vond Stanley David Livingstone. Een eenvoudige gedenkplaat geeft de plaats aan waar deze twee pioniers op ontdekkingsgebied elkaar de 18e november 1871 ontmoetten.
Men stapt uit het vliegtuig in de gloeiende zon, nog met Europese kleding aan, en denkt dat men zal wegsmelten van de hitte. Na enige tijd, wachtend op de bagage, en na het drinken van een koud biertje - merk Simba of Primus - merkt men dat men nauwelijks transpireert.
Nu ligt de vlakte tussen deze twee meren op 800 tot 1500 m hoogte, maar de relatieve vochtigheid is er veel lager dan b.v. in Indonesië, dus men transpireert minder hinderlijk.
Van het idee reuzen van negers, zoals ik die in 1935 op de wereldtentoonstelling in Brussel gezien had, bleef niets over. De negers zijn in deze streken niet veel groter dan de gemiddelde Javaan, maar zwart, vaak koolzwart met kroezend haar, dat zo veerkrachtig is, dat het op het hoofd geplakt lijkt.
Het gebied om het Tanganyikameer was vroeger een berucht slavenreservoir. Het was voorheen en is ook nu nog een van de dichtst bevolkte streken van Afrika en het is best mogelijk dat de Arabieren de krachtigste elementen als slaven hebben weggesleept. Tussen het Tanganyika- en het Kivoemeer wijst men nog steeds een vlakte aan — nu geheel beplant met bananen — waar een van de grootste slavenmarkten gehouden werd.
De vrouwen zien er op een afstand ook uit alsof ze kaal zijn, zo vast ligt het haar op het hoofd, en door de over het algemeen zeer donkere huidskleur ziet men de overgang nauwelijks. Bij bepaalde onprettige gelegenheden of stemmingen proberen zij deze o.a. uit te drukken door diverse soorten kleine vlechtjes in het haar te maken. Dit moet beslist een heksentoer zijn met dit veerkrachtige haar en is men er eindelijk mee klaar, dan zal het leed wel weer grotendeels geleden zijn. Ze schijnen overigens het idee van een „kale kop" zelf hinderlijk te vinden en men ziet dan ook dat er allerlei kleurige doeken om het hoofd geknoopt worden. Bovendien houden ze van opschik en dragen veel helgekleurde kettingen en oorbellen. Zelfs de kleine meisjes hebben rijen gekleurde plastic servetringen om armen en benen in plaats van de koperen ringen van vroeger.
Alles draagt de vrouw op het hoofd: haar balancerende spade als ze 's ochtends naar het cassave- of katoenveld gaat,

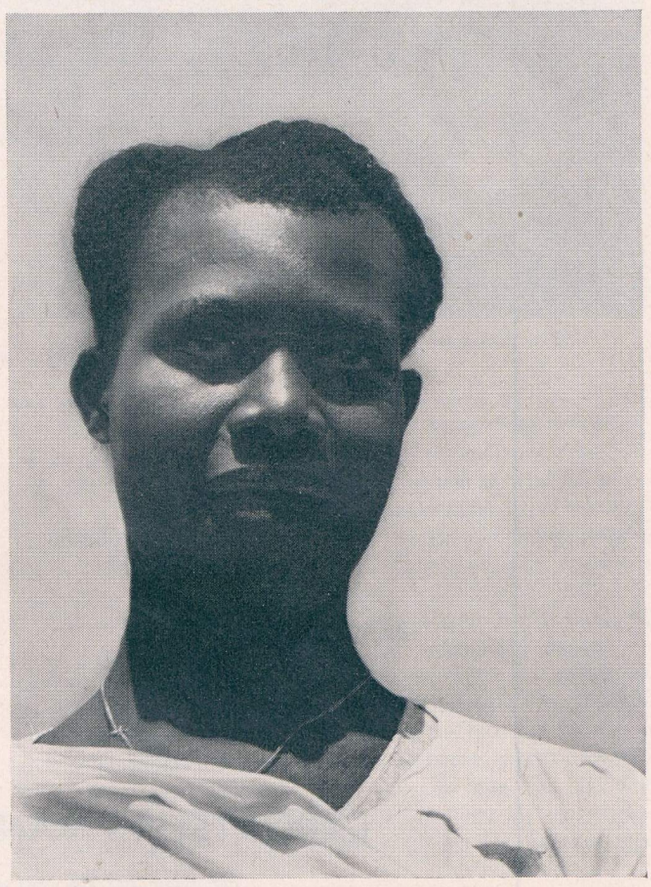

Watutsi meisje met de typische haartooi.

Het strand van Usumbura, aan de boorden van het Tanganyika-meer.

een fles met of zonder bier, vis, of één mangga als ze van de markt terugkomt met soms een stevige pijp in de mond. In het Ruanda-Urundigebied zijn het meer de mannen die zich vermoedelijk maanden werk getroosten om van hun kapsel iets te maken. Wil men enigszins meedoen, dan scheert men maar een scheiding in het onhandelbare haar. Tatouages op het gezicht en het lichaam geven de stammen of streken weer.

De kleding van de vrouwen is vaak fel gekleurd, met grote motieven, en komt aan mensen die Indonesië kennen, bekend voor. De negersoldaten nl. uit ons vroegere Nederlands Indië brachten bij terugkomst in Afrika de sarongs uit dat land mee en deze motieven werden enigszins overgenomen. De negers zijn over het algemeen een vrolijk, druk volk en vrij in hun doen en laten. Overal roepen de kinderen en ook volwassenen "jambo" — goeden dag — als U langs rijdt met de auto en wuiven U na.

De meeste negers zijn Christenen en voor het overgrote deel Katholieken. Bijbelse namen worden graag gebruikt en kruisjes en heiligenpenninkjes worden veel gedragen. 's Zondags ziet men ze van heinde en ver met kleine zitbankjes ter kerke trekken. Zaterdag en zondag wordt het weekgeld voor een belangrijk deel omgezet in bier en een soort alcoholische drank, van bananen bereid. Dan kunnen ze weer alle door de beschaafde wereld opgelegde zorgen vergeten en extra vrolijk zijn. Op deze dagen is voorzichtig rijden geboden, opdat men niet een „vrolijke" neger aanrijdt, die helemaal vergeten is dat hij niet meer in de wildernis rondloopt.

De vrouw moet van haar ouders gekocht worden om te kunnen trouwen en haar prijs bedraagt 2000 tot 5000 frcs of vee ter waarde van dit bedrag. De Regering heft een behoorlijke extra luxe-belasting op het bezit van een tweede vrouw en remt hierdoor de polygamie.

De landbouw is extensief. Cassave en mais vormen het hoofdvoedsel, met wat rijst, bataten, bananen en kafferkoren. Daarnaast wordt veel katoen verbouwd. Dit is zeer goed georganiseerd en vormt een belangrijke bron van inkomsten voor de neger en een aanzienlijk uitvoerproduct. De Kotongo, een semi-gouvernementsinstelling, verstrekt de zaden en bespuit de velden tegen allerlei insectenplagen. Als de katoen rijp is, zijn de vlakten met witte bolletjes een alleraardigst gezicht. De cassave wordt gedroogd bewaard, waarna er een rode schimmel op komt, dan even geweekt en weer gedroogd en gestampt en door heel fijn gaas gezeefd. Hetzelfde wordt met de maïs gedaan, die men eerst wat laat ontkiemen. Met palmolie, cassavebladeren en allerhande bonen en soms een visje is het voedsel bekeken.

De jacht levert ook nog wat op, want de negers zijn, afhankelijk van de stammen, vaak geboren stropers en jagers. De Belg heeft dan ook maar weinig van deze keuken overgenomen en leeft volkomen Europees. Dit maakt het leven duur en de levensstandaard hier kan gerust op anderhalf tot tweemaal die van Nederland gerekend worden, daar bovendien de grote afstanden het bezit van een auto nood-

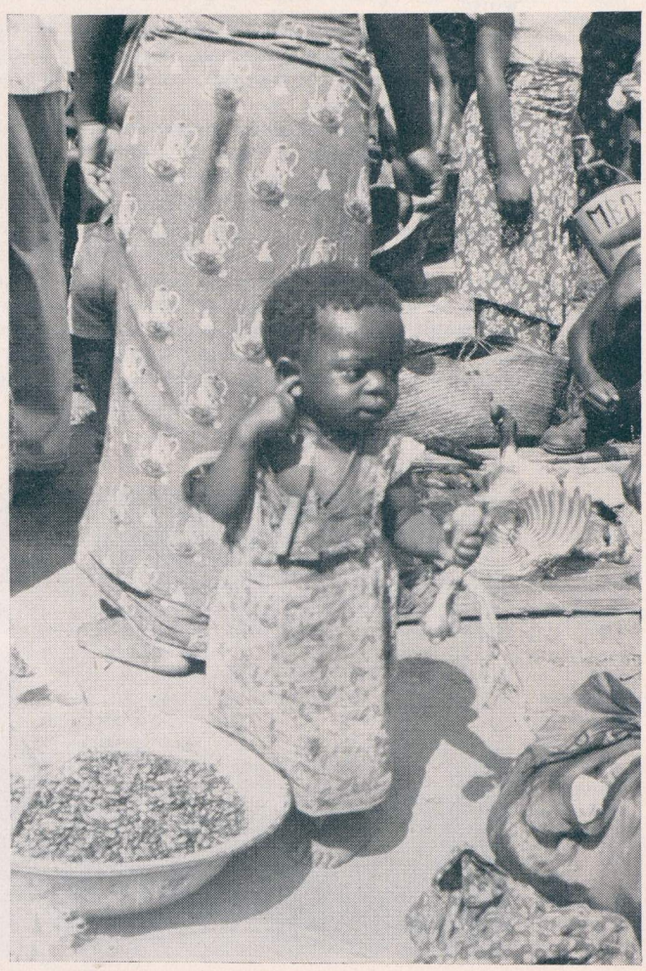

Negerkindje op de markt.

De markt van Gishubi.

zakelijk maken. Een gerecht van kip met pili-pili (kleine Spaanse peper) in palmolie gekookt, met rijst, is een van de weinige inheemse gerechten die door blanken gegeten worden. Men mist, als men uit Indonesië komt, de verrukkelijke rijsttafel dan ook terdege.

Als huispersoneel heeft men meestal boys, want negervrouwen werken zelden bij de blanken. Hàar taak is zoals van ouds het bewerken van de velden.

De hutten zijn gemaakt van hout en matété, een soort riet, dat lijkt op dunne bamboe, met naaldscherpe bladeren. De wanden zijn een dubbele laag matété, waartussen modder wordt gewreven, de potopot, die gladgestreken keihard wordt.

Dit "potopot" is een berucht woord. In het Kiswahili — een taal die in de Congo ongeveer de functie van het Maleis in de Indische archipel vervult — betekent het ook „herrie" of „moeilijkheden".

In de regentijd worden de minder mooie onverharde wegen spiegelglad, doordat er veel mica in de grond zit. Zelfs het lopen hierop is moeilijk. De hoofdweg naar onze onderneming was, voordat deze enigszins verhard werd, na een regenbui een toonbeeld van auto-ellende. Overal zag men vrachtauto's, die van de weg gegleden waren, of men stond maar stil, bang om zich te bewegen en ook in de berm terecht te komen. Heeft de zon weer een uurtje geschenen, dan helpt de een de ander uit de sloot en men rijdt voorzichtig verder. In de droge tijd zijn deze wegen bedekt met een dikke laag stof en ik geloof niet dat er auto's zijn uitgevonden die zo hermetisch gesloten kunnen worden dat men niet bruin wordt van de stof.

Het Kivoemeer.

Om de huisjes wordt in een cirkel een cactushaag met flinke doorns aangelegd, en dit zijn de groene cirkels, die men uit het vliegtuig ziet. Gewend aan zijn kronkelpaden is een rechte lijn een beproeving voor een neger. De haag is een bescherming tegen wilde dieren en ook wordt het vee er 's nachts in opgeborgen.

De koeien met hun geweldige horens vormen de rijkdom van de neger. In de regentijd is er gras genoeg, maar in de uitgesproken droge maanden van juni tot oktober verdort alles. Dan steken ze het gras in brand en hierna schieten er weer wat groene sprietjes uit, waar het sterk vermagerde vee op kan aanvallen. Een kudde, gevolgd door tientallen witte reigers, die de uit het gras wegvluchtende insecten verorberen of als witte bloemen op de donkere cactusbomen zitten, is een alleraardigst gezicht. Ook bij de savannebranden komen deze reigers en allerhande roofvogels direct aangevlogen om hun slag te slaan. Evenals trouwens de negers, die met lansen gewapend het opgeschrikte wild vangen.

Door de steeds terugkerende branden wordt reboisatie een moeilijk probleem. De enige planten, die enigszins tegen deze felle branden bestand zijn, zijn de cactussoorten, die vaak tot bomen uitgroeien, en de groendoornboom uit het Zuid-Afrikaanse liedje "Sari Marijs". Bepaalde soorten hiervan doen als ze in bloei staan, aan witte meidoorn denken.

In het begin van de regentijd is de woeste natuur prachtig. Het heel lichtgroene gras, de verspreid staande donkergroene cactus- en groendoornbomen, allerlei soorten bloemen met de mooiste kleuren, prachtig gekleurde vogels, geven het woeste landschap een onbeschrijfelijk lieflijke aanblik.

De steden Usambura en Bukavu met de modernste villa's met een overdaad aan bloemenpracht en Europese winkelwijken zijn schitterend gelegen. Er wordt hard gewerkt in de Congo, wat men duidelijk kan zien aan de enorme nieuwe fabrieksgebouwen in de steden en de plantages van koffie, thee, suiker, kina, rubber en oliepalmen.

Er zijn veel buitenlanders in de Congo, Italianen, Grieken, Hindoes, Nederlanders, welke laatsten door hun ervaring in tropische gebieden hier een goed arbeidsveld gevonden hebben en de Nederlandse naam hoog houden.

Het is een jong land, ongeveer 150 jaar geleden bv. werd het Kivoemeer eerst ontdekt, en er werken veel jonge mensen, en waar men goed verdient is het begrijpelijk dat men de blommetjes buiten zet wanneer men vrij is. Het strandleven aan het Tanganyikameer doet dan ook aan de Riviëra denken. Men zegt dat er geen mooiere oorden in de wereld te vinden zijn dan dit Kivoegebied.

Het Tanganyikameer is ongeveer 700 km lang en tot 1800 m diep en zeer visrijk. Het staat in verbinding met het Kivoemeer door de Grote Ruzizi, met ondoordringbare moerassen, waarin nog veel wild schuilt. Het is een feeëriek gezicht als 's nachts de negers en ook de Griekse vissers met hun prauwen en boten met helle lichten, om de vis tot zich te trekken, ronddobberen op het meer. Maar het kan ook geweldig stormen op deze meren, als bij een novemberstorm aan de Noordzee, en dan beuken de golven met donderend geweld op het strand en tegen de rotsen.

Op een tocht langs het Kivoemeer en de plaats Goma, naar het Albertpark-natuurreservaat, geniet men van een onvergetelijk natuurschoon. In het Albertpark ziet men de wilde dieren alsof ze getemd zijn. De buffels, de gevaarlijkste van deze dieren, grazen daar als in een weide in Holland. Op enige meters afstand spelen de nijlpaarden in het water. Het geheel, met de watervogels met hun grote snavels en de reusachtige olifanten, doet voorwereldlijk aan. De vogels hebben vaak de mooiste kleuren en vormen en zijn een lust voor het oog. Het is een prachtig land en er zit veel waars in het gezegde: "Quand une fois l'Afrique vous tient dans ses griffes, elle ne vous lâchera plus jamais".

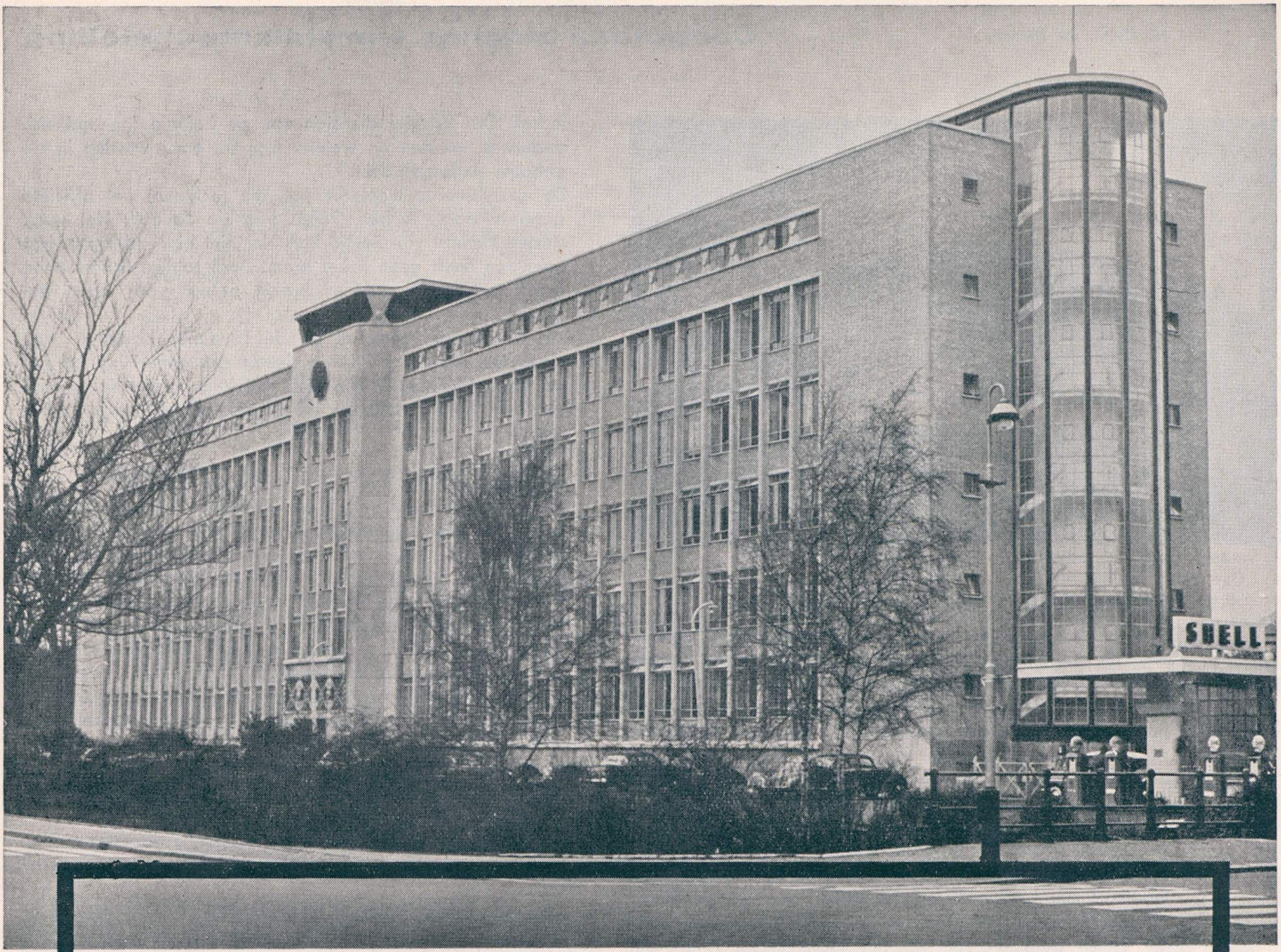

Verkoopkantoor van
Koninklijke/SHELL Produkten

SHELL NEDERLAND N.V.

Postbus 69
's-Gravenhage, Tel. 18.34.00

M. C. C. de Backer

Congolese afdeling wereldtentoonstelling

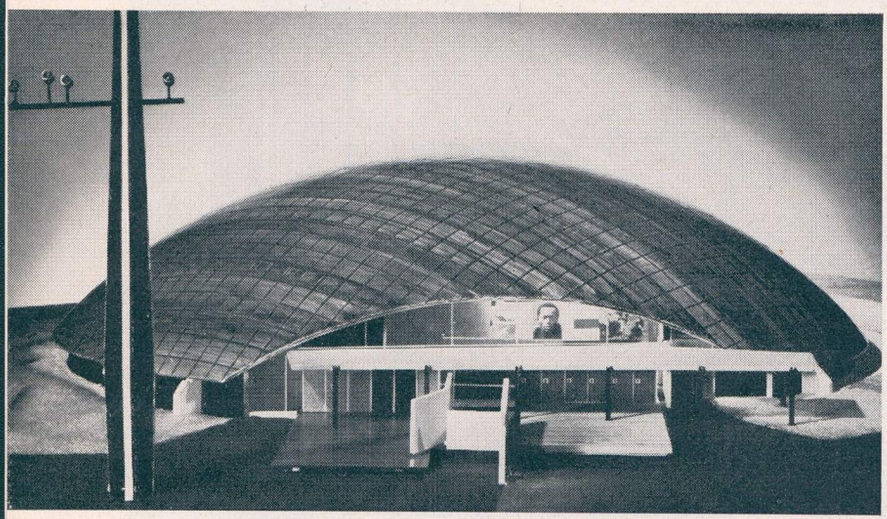

Het Paleis van de Fauna.

80.000 m² PALEIZEN EN TUINEN

Wat is Belgisch-Congo? Deze vraag hebben de bouwers van de Congolese afdeling van de Brusselse wereldtentoonstelling zich gesteld en zij hebben getracht er een antwoord op te geven in een ensemble van zeven paleizen en een grote tropische tuin. Het doel is niet zozeer een show te bieden maar vooral de bezoeker een algemene indruk te geven van wat de mens in Belgisch Afrika in vijfenzeventig jaar heeft bereikt. De ontwikkeling van de wilde, primitieve bosbewoner tot de hedendaagse universitair wordt er in grote trekken weergegeven.

Ofschoon het geheel tamelijk omvangrijk is, toch moet men, wanneer men let op de uitgestrektheid van het Congolees gebied, te Brussel spreken van „Congo in een notedop."

De zeven paleizen zijn: 1° het grote gebouw van Belgisch-Congo en van Ruanda-Urundi; 2° het paleis van de Landbouw en de Aanverwante Activiteiten; 3° dat van de Katholieke Missies; 4° het paviljoen van de Fauna; 5° het paleis van de Handel, de Banken en de Verzekeringen; 6° het gebouw van de Mijnbouw en de Metaalindustrie; 7° de grote hal van het Bouwbedrijf, de Krachtbronnen en het Vervoer.

Daarbij komen nog enkele woningen voor Europeanen en Inheemsen met zeer verzorgde tuintjes.

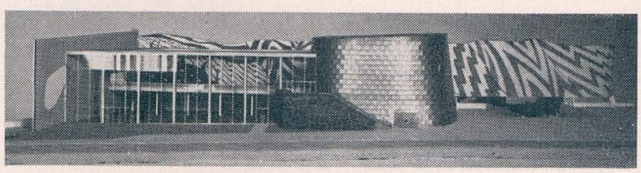

Het paleis van de Mijn- en Landbouw.

TWEE TYPISCHE CONSTRUCTIES

Wat bij een bezoek aan de Congolese afdeling het meest opvalt is enerzijds het enorme, monumentale gebouw van Belgisch-Congo en van Ruanda-Urundi en anderzijds het nederige, elegante paviljoen van de Fauna. Beide gebouwen staan tegenover elkaar en vormen de meest typische constructies van het gebouwencomplex, omdat zij de dualiteit van Congo weergeven. Het grote Paleis van Belgisch Congo en Ruanda-Urundi is 140 m. lang en 14 m. hoog en is in zeer moderne stijl opgetrokken. Het is een mooi voorbeeld van tropische architectuur met zijn hoge en brede ramen, zijn hoofdingang en zijn talrijke luifels. Een toren van zestig meter hoog, versierd met motieven van „Kasaï-fluweel", versterkt nog de exotische indruk. De officiële diensten van de kolonie (gezondheid, onderwijs, kunsten en wetenschappen, enz.) werden in dit gebouw ondergebracht.

De gestyliseerde tropische hut, die rechtover het officiële gebouw staat, is het „Paleis van de Fauna". Het vaak slechte klimaat van België kan hier niet binnendringen. Het paviljoen heeft geen enkel raam. Door talrijke lichtbronnen wordt er een Congolees brokje natuur voor ogen getoverd.

Het Congolese oerwoud en de savannes baden in een tropische hitte, terwijl wilde dieren ons een rilling op het lijf jagen. Gelukkig zijn die prachtige exemplaren van leeuwen, tijgers, olifanten en luipaarden niet levend maar opgezet!

ZEVEN PALEIZEN MET CONGOLEES PERSONEEL

Voor de constructie van al de paleizen werd uitsluitend inheems materiaal gebezigd. Onmiddellijk naast het hoofdgebouw van Belgisch-Congo en Ruanda-Urundi ligt het Paleis van de Landbouw, dat zich over 7000 m² uitstrekt. Het geraamte van dit paviljoen, dat eerder op een sierlijke moderne loods lijkt, is geheel van hout. In het midden werd een rusthoekje voor de bezoekers ingericht en van daaruit heeft men een prachtig gezicht op een ingebouwde tuin. Al de aspecten van de Congolese landbouw worden er getoond. Het beeld wordt vervolledigd door „N.I.L.C.O." (Nationaal Instituut voor Landbouwonderzoek in Congo), dat een overzicht geeft van zijn wetenschappelijke onderzoekingen in verband met textiel, tabak en voedingswaren.

De constructie van de Katholieke Missies, eveneens omringd door een tropische tuin, is doordrenkt van die exotische

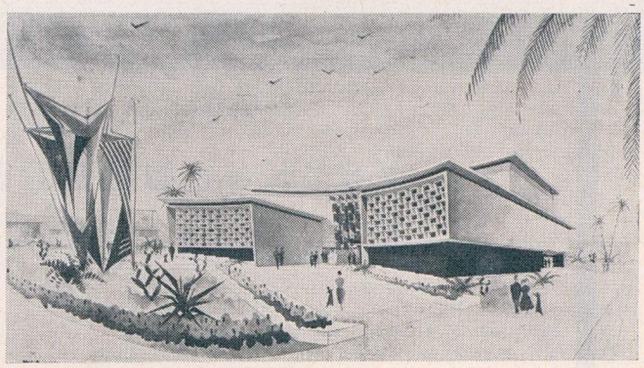

Paleis van de Katholieke Missies.

charme, die de grote missieposten in de jungle bezitten. In dit gebouw wordt het werk van de missionarissen in beeld gebracht. De bezoekers zullen er rondgeleid worden

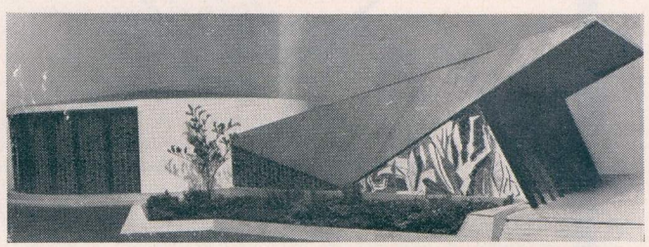

Het paviljoen van de Banken, de Handel en de Verzekeringen.

door Congolese gidsen, die naast Frans ook Engels en Nederlands machtig zijn.

Aan de andere kant van de Ruanda-Urundilaan vinden wij het paviljoen van de Fauna: een eigenaardig gebouw, dat zijn dak schuin naar de hemel richt. Congolese artiesten

hebben zorg gedragen voor de talrijke versieringen. In de grote rotonde vormen robotten een luidruchtige inheemse markt terwijl een diorama van 22 meter de evolutie van de handel en de financiën belicht.
Naast het Faunapaviljoen trekt een ander curiëus gebouw de aandacht: een rechthoekige hal, grenzend aan een soort brede toren. Het is het gebouw van de Mijnbouw en de Metaalindustrie. Een grote muur met witte en zwarte banden steekt boven de constructie uit. De toren zelf is bedekt met koper uit Katanga. In de hal kan men het majestueuze fresco van de Vlaamse schilder Floris Jespers bewonderen. De grote minerale rijkdom van Congo is genoeg bekend maar minder weet men van de wijze, waarop de ertsen aan de aardbodem worden onttrokken en hoe ze tot bruikbaar metaal worden omgewerkt.
Tenslotte is er nog de grote hal van het Bouwbedrijf, de Krachtbronnen en het Vervoer. De architecten van deze constructie zorgden er voor hun opdracht tot het uiterste te verzorgen volgens alle regels van de huidige architectuur. Het is een heel eenvoudig gebouw met strakke lijnen,

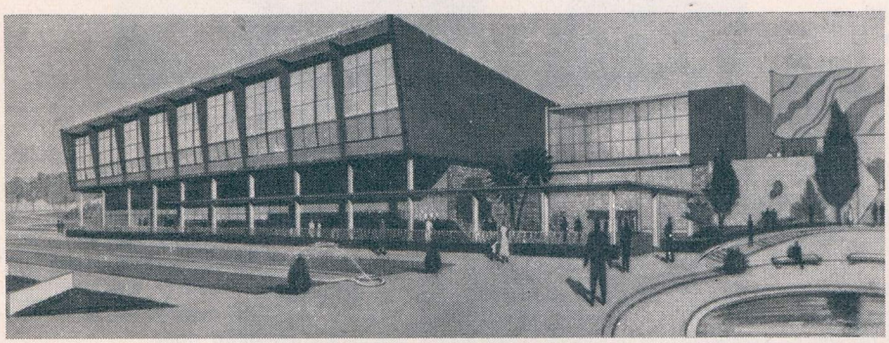

Het Paleis van het Bouwbedrijf, het Vervoer en de Krachtbronnen.

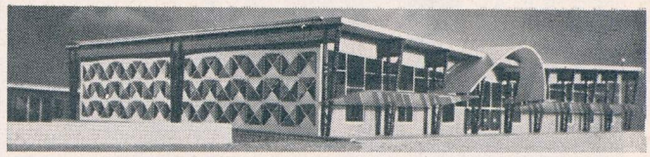

Paleis van de Landbouw en aanverwante Activiteiten.

dat door zijn metalen geraamte en zijn bijzonder grote ramen een indruk wekt van lichtheid. In het gebouw zijn de trappen weggewerkt in een brede, ronde, hellende betonband, die een enorme reliëfkaart van de Congo omcirkelt.
Als laatste deel van de Congolese afdeling van de Wereldtentoonstelling vestigen wij de aandacht op de tropische tuin, die door René Pechère is ontworpen. Deze architect heeft zich geïnspireerd op de tekeningen van het Kasaïfluweel en het vlechtwerk uit Ruanda-Urundi en uit Mayumbe.

IN HET HART VAN AFRIKA

De bezoeker zal zich tijdens zijn bezoek aan de Congolese afdeling van de wereldtentoonstelling werkelijk op Afrikaanse bodem wanen. Om hem de Congolese sfeer nog sterker te doen aanvoelen, is er een restaurant ingericht, waar men de heerlijke „moambe" en andere Congolese spijzen kan gebruiken. Onderwijl kan de hongerige toerist luisteren naar inheemse liedjes of naar moderne Afrikaanse jazz, die nu zo'n opgang maakt te Leopoldstad.
Het beste kan men de rondgang beginnen bij het grote officiële paleis. In dit gebouw kan men de electronische show bewonderen, die in de stand van de Dienst voor de Voorlichting en de Publieke Relaties gegeven worden. Gij zult dan gemakkelijker wegwijs worden in de Congolese afdeling.

bescherming van de arbeid

Belgisch-Congo toonaangevend

Te Lusaka, de hoofdstad van Noord-Rhodesia, werd onlangs de Inter-Afrikaanse Conferentie van de Arbeid gehouden. Op deze bijeenkomst waren afvaardigingen aanwezig van België, van de Federatie van de twee Rhodesia's en van Nyassaland, van Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Portugal en de Zuid-Afrikaanse Unie. Zij werd voorbereid door het Inter-Afrikaanse Instituut van de Arbeid, waarvan de zetel te Brazzaville is gevestigd, en dat één van de twee-entwintig organismen is, die leden zijn van de Commissie voor Technische Samenwerking in Afrika ten zuiden van de Sahara.
Deze vergaderingen, die tot doel hebben een technische samenwerking te bevorderen op het gebied van de arbeid, tussen alle landen ten Zuiden van de Sahara, hebben in principe om de twee jaar plaats. De conferentie van Lusaka was de vijfde van die aard; de vorige bijeenkomsten hadden plaats in 1948 te Jos, in 1950 te Elisabethstad, in 1953 te Bamako en in 1955 te Beira.
Het lijdt geen twijfel dat de conferentie van Lusaka voor België en Belgisch-Congo bijzonder belangrijk was. Het onderzoek van de vraagstukken, ingeschreven op haar agenda, heeft er inderdaad toe bijgedragen de aandacht te vestigen op het werk dat in Belgisch-Afrika wordt verricht op het gebied van de arbeidswetgeving en de bescherming van de arbeider. Zo ook zullen de afvaardigingen van de andere landen die aan de conferentie deelnamen, uit de Belgische ervaringen nuttige lessen kunnen trekken, met het oog op de verbetering van het lot van de Afrikaanse arbeider.

Op de dagorde van de conferentie stond in de eerste plaats de studie van de politiek die door de vertegenwoordigende landen wordt gevolgd ten aanzien van de regeling van de arbeidsgeschillen, het vaststellen van de lonen, de vrouwenarbeid, de beroepsvorming en de sociale veiligheid. Zij omvatte verder het onderzoek van de maatregelen die werden getroffen door de Staten-leden, ingevolge de aanbevelingen die door de vroegere conferenties werden geuit in verband met het herstellen en het voorkomen van de arbeidsongevallen, de arbeidsvoorwaarden en de vakverenigingen.

Op het gebied van de regeling van de arbeidsgeschillen, beschikt Belgisch-Congo over een buitengewoon goed aangepaste wetgeving. Bij ordonnantie van 16 maart 1957 werd een gemeenschappelijk regime ingesteld, dat van toepassing is op de inlandse arbeiders en op de Europese bedienden en dat een stelsel van verzoeningspogingen en van scheidsrechterlijke oplossingen omvat.
De poging tot verzoening heeft plaats, hetzij in de schoot van een commissie opgericht op initiatief van de districtscommissaris en geplaatst onder voorzitterschap van de gewestbeheerder; hetzij binnen het raam van een hogere commissie, samengesteld door de provincie-gouverneur.

Alhoewel men verplicht is er beroep op te doen, vooraleer tot staking over te gaan, laat de verzoeningspoging volledige vrijheid aan de partijen, wat betreft het compromis dat hun wordt voorgesteld. Op dezelfde wijze kunnen zij al dan niet aanvaarden beroep te doen op de scheidsrechterlijke beslissing, indien de verzoeningspoging niet tot een oplossing heeft geleid. In geval van mislukking van deze dubbele procedure, wordt het recht van staking of van lock-out toegelaten.

De kwestie van het vaststellen van de lonen, die het tweede punt uitmaakte van de agenda van de conferentie, werd in Belgisch-Congo op voldoening schenkende wijze opgelost. Een samenstel van bepalingen voorziet erin dat de minimumlonen per streek worden vastgesteld. In de loop van de laatste jaren werden er drie verschillende soorten van lonen en rantsoenen bepaald, voor zware arbeid, voor middelmatig-zware arbeid en voor lichte arbeid. Er zijn trouwens nog andere vooruitstrevende maatregelen op dit gebied genomen: zo ontwikkelt men thans b.v. een systeem van lonen in verhouding tot het gezinsbudget.
Opgemerkt moet worden dat de wetgeving van de meeste landen, die te Lusaka vertegenwoordigd waren, deze manier van vaststelling van minimumlonen niet kent.

Het vraagstuk van de vrouwenarbeid heeft slechts gering belang voor Belgisch-Congo, want het loontrekkend vrouwelijk personeel is er zeer beperkt. Niettemin verbiedt de wet sinds geruime tijd sommige soorten arbeid aan de Congolese vrouwen: b.v. het dragen en het inzamelen van copal. Daarenboven regelt een besluit van 14 maart 1957 de arbeidsduur, de vacantie en de zondagsrust, alle bepalingen tot bescherming van de vrouwenarbeid. Het besluit verbiedt ook ten stelligste de vrouwenarbeid na 23 uur.

Op het gebied van de beroepsvorming, waar de conferentie van Lusaka eveneens aandacht aan besteed heeft, kan Belgisch-Congo bogen op belangwekkende prestaties. Er zijn tot nu toe ongeveer 400 technische scholen en landbouwscholen met 1.100 Europese en inlandse onderwijs-krachten. Zij worden bezocht door ongeveer 15.000 Congolezen. Het aantal leerlingen bij dit soort onderwijs groeit jaarlijks met meer dan 25 %. Dit onderwijs kan de vergelijking met de best uitgeruste landen van Europa doorstaan. België heeft in Belgisch-Congo bovendien een buitengewoon doeltreffend systeem in werking gesteld van versnelde beroepsvorming. In Leopoldstad werd een proefcentrum voor beroepsvoorlichting gesticht. Dit centrum — waarschijnlijk enig in zijn soort in Midden-Afrika — zal weldra worden uitgebreid tot andere steden van Congo. Het heeft een drieledig doel:

1. het geven van opvoedkundige adviezen en beroepskeuze-voorlichting ten behoeve van de jeugd;

2. het selecteren, scholen en herscholen en sociale herklassering;

3. het verrichten van alle nodige studies en onderzoekingen.

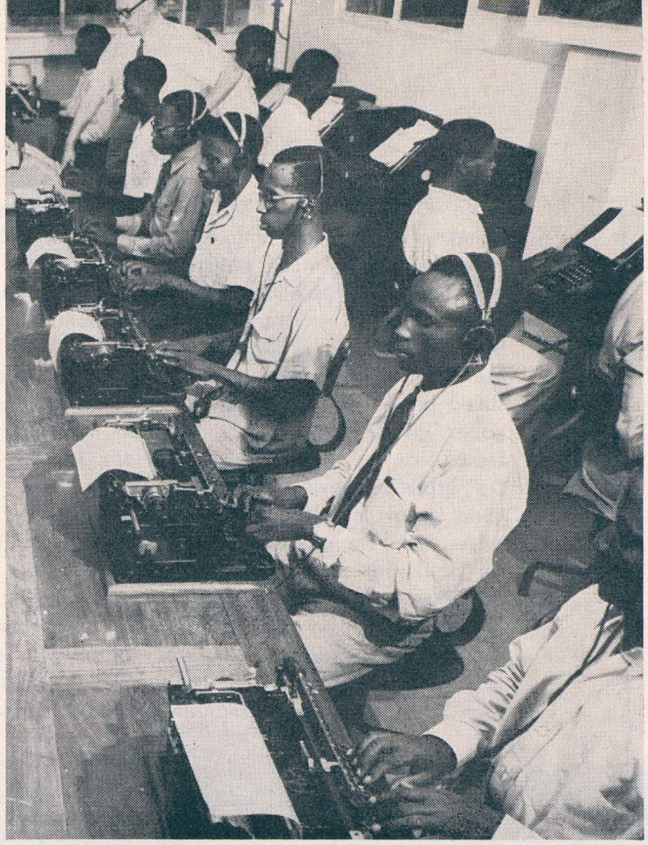

De sectie voor radiotelegrafisten van de school van de dienst der telexverbindingen te Leopoldstad.

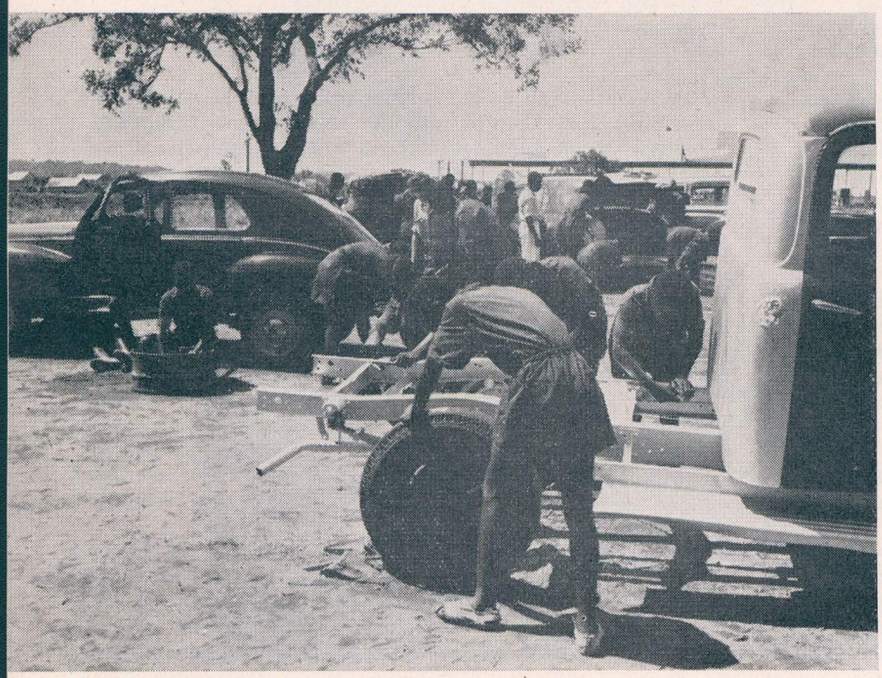

Congolezen beginnen zich thuis te voelen in de techniek.

Op het gebied van de sociale veiligheid heeft Belgisch-Congo steeds een toonaangevende plaats ingenomen.
Van alle landen ten zuiden van de Sahara is Congo het enige land dat een stelsel van ziekteverzekering en ouderdomspensioen kent ten behoeve van loonarbeiders.
Deze verzekering wordt gefinancierd door werkgevers en werknemers. De koloniale schatkist verleent één miljard frank subsidie, ten einde ook de arbeiders van deze verzekeringen te laten profiteren die hieraan in het verleden niet hebben kunnen bijdragen.
Op dit ogenblik — slechts enkele maanden na het van kracht worden van dit regime — zijn er 1.225.000 arbeiders en 12.000 werkgevers van 16.500 ondernemingen, die deelnemen aan het pensioenstelsel.
Over het eerste halfjaar van 1957 werden er aan 3.539 arbeiders pensioenen uitgekeerd variërend van 1.500 tot 24.000 frank per jaar.

Op het gebied van de schadeloosstelling bij werkongevallen, zal Belgisch-Congo eerlang eveneens een nieuwe ontwikkeling doormaken. Zo wordt op dit ogenblik de mogelijkheid bestudeerd de bestaande wetgeving uit te breiden tot nieuwe categorieën van arbeiders - namelijk tot de huisbedienden - en eveneens schadeloosstelling toe te kennen voor de ongevallen die gebeuren op weg naar het werk.
Dit korte overzicht van de sociale wetgeving werpt een helder licht op de voortdurende zorg van België om een doeltreffende bescherming te verzekeren van de rechten, de belangen en de positie van de Congolese arbeiders.

het Inga-project, enig in de wereld

gigantische ontwikkelingsplannen

De Kongostroom heeft tussen Matadi en Leopoldstad een waterverval van 270 m. waardoor alle scheepvaart tussen beide steden onmogelijk wordt, d.i. over een afstand van 350 km.
Vooral in de streek van Inga, 40 km. stroomopwaarts van Matadi, bereikt dit waterverval een verschil van een honderdtal meters over een lengte van 25 km.

De eerste studies over de mogelijkheid de Ingawatervallen te exploiteren, dateren reeds van 1927—31, jaren tijdens welke het Studiesyndicaat voor Beneden-Congo (SYNEBA), in het leven geroepen onder impuls van wijlen generaal VAN DEUREN, een missie ter plaatse stuurde en door het Zwitserse bureau Grüner een ontwerp voor uitrusting liet opmaken, „Matamba" genaamd, volgens hetwelk 1.000.000 kw. zouden worden behaald in 3 stadia. Het laatste bestond erin 2.500 m^3 gedeeltelijk naar de Van Deuren-vallei gedeeltelijk naar de Matamba-vallei (thans Makongo genaamd) te doen afvloeien.
In 1947 hernam het Syndicaat voor de Ontwikkeling der Electrificatie van Beneden-Congo (Sydelco) het onderzoek der ideeën van generaal VAN DEUREN, dit op voorstel van ingenieur GOUMOENS, die te Inga in september 1952 een groep technici installeerde, belast met het verzamelen van de topografische en hydrografische gegevens, die onmisbaar waren voor de voorbereidende studie van het project.
Geholpen door een honderdtal Congolese arbeiders, legde deze kleine groep een berijdbare weg aan van 25 km. vanaf de weg van Matadi naar Boma tot aan Inga. Zij legde er een semi-permanent kamp aan, een klein vliegveld en ongeveer 50 km. rimboewegen die toegang verleenden tot die plaatsen langs de rivier, die geschikt bleken om werken uit te voeren tot het opvangen en het afvoeren van het stroomwater. Ook stelde men op die plaatsen instrumenten op voor het meten van het waterpeil.
Vanaf augustus 1953 vervaardigde deze missie in samenwerking met het Geografisch Instituut van Belgisch-Congo, een topografische kaart van de streek en verrichtte zij waarnemingen over de veranderingen in het waterpeil. Deze laatste hadden tot doel de onderlinge betrekkingen vast te stellen tussen de waterstand te Inga en te Boma, Matadi en Leopoldstad.
Einde 1954 beschikte SYDELCO over voldoende gegevens om enkele industriële groeperingen te interesseren die belang stelden in nieuwe bronnen van goedkope energie. De heer A. BUISSERET, MINISTER VAN KOLONIEN, besloot dan ook de voorbereidende studies met het oog op de problemen van het Inga project te bespoedigen.
In juni 1956 werden de gegevens, verzameld door SYDELCO, voldoende geacht om een voorontwerp te maken.

De volledige uitvoering van het Inga-project zou enig worden in de wereld: de afdamming van een stroom met

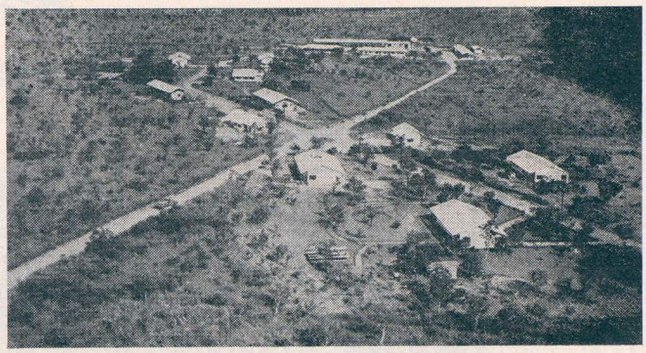

Het landschap van Inga.

een gemiddelde waterverplaatsing van 40.000 m^3/sec. zou de geleidelijke installatie van centrales mogelijk maken, die samen bijna 30.000.000 kw zouden voortbrengen dank zij een reeks constructies die in de tijdsspanne van ongeveer 10 jaar zou worden gebouwd.
Gezien de omvang van het probleem belastte de Minister van Koloniën in juni 1956 vier geheel afzonderlijk werkende studiebureaus van ingenieurs-adviseurs met de taak plannen op te stellen voor de volledige uitvoering van het project. Deze plannen zouden tevens moeten aangeven hoe de investeringen dienden plaats te vinden en wat de mogelijkheden zijn voor het electriciteitsverbruik.

Een uitzicht op de kaden van de zeehaven van Boma.

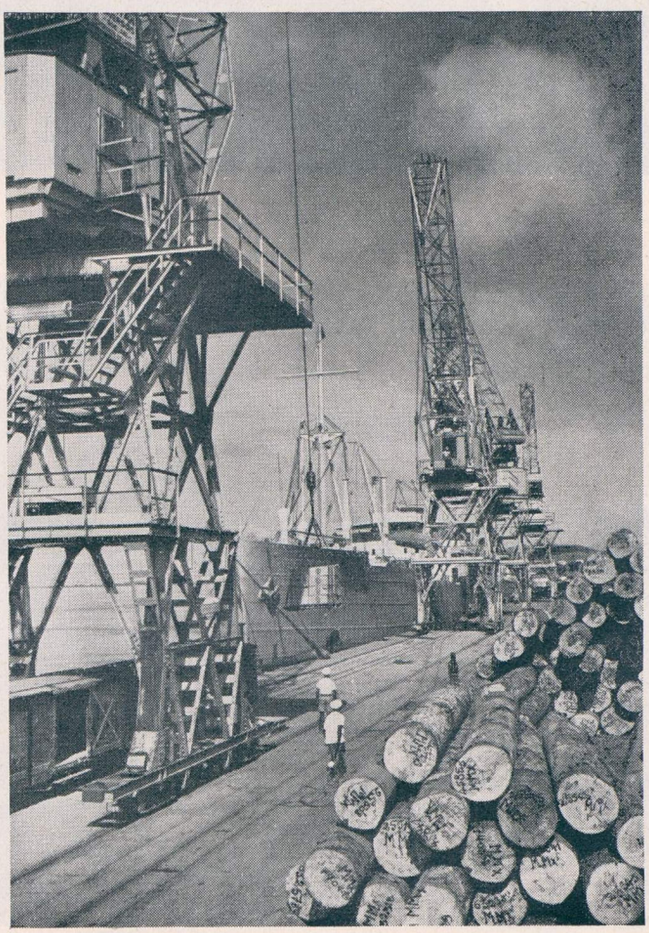

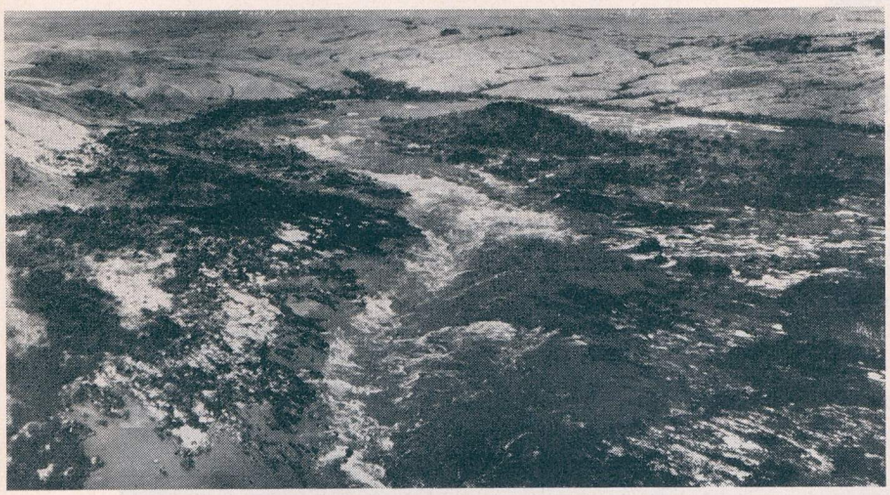

Het landschap van Inga.

Die bureaus waren: COMPAGNIE AFRICAINE DES INGENIEURS-CONSEILS (CADIC); SOCIETE COMMERCIALE ET MINIERE DU CONGO (COMINIERE); SOCIETE D'ETUDE DE L'AMENAGEMENT HYDRO-ELECTRIQUE D'INGA (SYDELINGA), allen te Brussel, en VATTENBYGGNADSBYRAN (V.B.B.) te Stockholm.

Deze bureaus stelden verschillende voorontwerpen op die werden voorgelegd aan een comité van deskundigen, samengesteld uit vijf Belgen en vijf buitenlanders, waaronder de heer Clarence E. Blee, hoofdingenieur van de Tennessee Valley Authority in de Ver. Staten.

De taak van dit comité van deskundigen was een keuze te doen uit de ingediende voorontwerpen opdat aan de geldschieters een ontwerp zal kunnen worden overgelegd, dat zowel technisch als uit een oogpunt van rendabiliteit het beste was.

In mei van het vorig jaar begaf dit comité van deskundigen zich naar Inga, waar het zich geheel vertrouwd heeft gemaakt met de projecten die het te onderzoeken had, de risico's schatte die aan ieder ontwerp waren verbonden en de moeilijkheden onderzocht die bij de uitvoering moesten worden overwonnen.

Het comité reisde over land en per helicopter alle plaatsen af die waren voorgesteld om er belangrijke werken uit te voeren, het onderzocht de stalen van de uitgevoerde boringen en nam contact op met de verschillende diensten die belast waren geweest met het verzamelen van basisgegevens voor de voorontwerpen. Tenslotte voer het comité per boot de stroom af van Matadi tot Boma, en vloog voorts over de streek van Beneden-Congo tussen Banana en Leopoldstad, waar nieuwe haveninstallaties worden aangelegd, nieuwe wegen worden gebouwd en basisindustrieën worden gevestigd, die de energie zullen gebruiken.

Op 15 juli 1957 werden de deskundigen van het comité het er over eens hoe de eerste fase van het Inga-project diende te worden uitgevoerd.

Op 16 september j.l. werd een collectief verslag uitgebracht

aan de Belgische Minister van Koloniën. De zaak is thans, wat de eerste fase van het project betreft, rijp voor een beslissing van de regering.
Het grote voordeel van de uitvoering van de eerste fase van het Inga-project is, dat aanstonds een krachtinstallatie in de Van Deuren-vallei tot stand komt, die tegen lage prijs elektrische energie levert, en dat overigens ten aanzien van de plannen tot uitvoering van de tweede fase de keuze vrij blijft.

ENKELE FEITEN EN CIJFERS OVER HET INGA-PROJECT.

— De Kongostroom te Inga kan een hydro-elektrisch vermogen van 30 miljoen kw. leveren, d.w.z. bij een gebruik van 8.000 uur een jaarlijkse energie van 240 miljard kwh.
— De 240 miljard kwh. van Inga omvatten meer dan het totale energieverbruik, zowel thermisch als hydraulisch, van Duitsland, Oostenrijk, België, Luxemburg,, Nederland, Frankrijk, de Saar, Italië, Zwitserland, Denemarken Griekenland, Ierland, IJsland, Portugal en Turkije samen.
— Deze 240 miljard kwh. kan men vergelijken met het jaarlijkse verbruik van 100 miljoen ton kolen of 75 miljoen ton petroleumproducten.
— De krachtinstallatie van Konkouré (in Guinea) zou in haar eindstadium 750.000 kw. opleveren, die van Kouilou (in F.E.A.) 900.000 kw en die van de Voltanrivier (Ghana) 600.000 kw. terwijl Inga een potentieel van 30.000.000 kw. bezit.
— De wereldproductie van aluminium bedroeg in 1955 ongeveer 3.200.000 ton. De productie van dit metaal hangt af van goedkope electrische stroom en zal over 7 tot 10 jaar verdubbeld zijn.
— Aluminium komt voort uit bauxietlagen. De bauxietlagen met hoog gehalte in Suriname, Brits Guyana en Jamaïca brengen thans de hoogste tonnage op de wereldmarkt.
— Het verbruik aan elektrische energie nodig om het aluminiumoxyde in aluminium om te zetten, bedraagt 20.000 kwh. per ton.
— Voor een fabriek, die 500.000 ton aluminium produceert en die te Inga zou kunnen worden opgericht, zijn 20 miljard Belgische frank aan investeringen nodig.
— De Belgische regering heeft besloten zelf de energievoortbrenging van het Inga-project te financieren. De uitvoering van de eerste fase van het project die de productie van een miljard kw. mogelijk maakt, zal ongeveer acht miljard frank kosten.

NEUMANN & VETTIN

VOOR HET VAKKUNDIG VERPAKKEN EN VERZENDEN VAN O.A. WAARDEVOLLE VERHUISBOEDELS, ANTIEK, SCHILDERIJEN EN KUNSTVOORWERPEN. DANK ZIJ JARENLANGE ERVARING EN VAKKENNIS KREEG DE NAAM **NEUMANN & VETTIN** INTERNATIONALE BEKENDHEID ALS EXPEDITEUR EN EMBALLEUR

*

NEUMANN & VETTIN n.v.
Internationale Expediteurs & Emballeurs
Prinsengracht 687 AMSTERDAM - HOLLAND

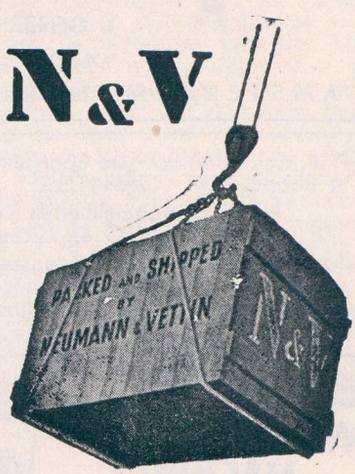

Telefoon: 45096 - 47794
cable: „VESPASIAN"

DE "PAKKENDE" NAAM

NEUMANN & VETTIN

for Worldwide Service

ONDERVINDT CONIMEX KWALITEIT WINT !

CONIMEX

BAARN

Sedert een kwart eeuw fabriceren wij alles voor de rijsttafel. Uit een sortering van meer dan 100 artikelen in kleurrijke verpakkingen kopen jaarlijks millioenen verbruikers Comimex producten van Nederlandse bodem, zowel binnen als buiten onze grenzen!

Wijs' Thee en Koffie

U GENIET ERVAN !

specialisten sedert 1828

AMSTERDAM - telefoon K 20 - 40436 en 64989

Prot. Chr. Internaat **„De Sparrenhorst"** Pr. Hendriklaan 11 te Baarn. Telef.: 02954—3362.

Plaatsingsmogelijkheden voor nog enkele jongens voor L.S., MULO en Lyceum.

Totaal aantal leerlingen hoogstens 25 - Terdege toezicht op- en hulp bij huiswerk door ervaren leerkrachten - Cursus 1956-'57 100 % geslaagden. - Verzoek om plaatsing bij de directie.

WOODWORKING MACHINES

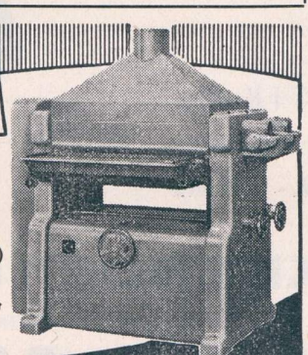

2-Drum Sanding Machine
type "SANDINGMASTER"
deliverable in 3 widths:
32" (800 mm), 36" (900 mm)
and 40" (1000 mm.)

** For export quotes of this and our other woodworking machines apply to:*

Limaro

MACHINEFABRIEK A. VAN DER LINDEN N.V.

CHARLOISSE HOOFD 35 - ROTTERDAM - HOLLAND

Wat weet U van het erfrecht?

Mocht U belang stellen in deze materie of Uw kennis hiervan wat willen opfrissen, dan kan onze desbetreffende brochure U wellicht van nut zijn. De meest elementaire grondslagen worden er op duidelijke wijze in behandeld.

★

Indien U ons de coupon stuurt zenden wij U de brochure „Weet U dit reeds over Erfrecht?"

★

LEVENSVERZEKERINGMAATSCHAPPIJEN

NILLMIJ 18 ? 59 **en ARNHEM**

's-Gravenhage - Postbus 14 - Telefoon 01700-184260

Verzoeke toezending van Uw brochure „Weet U dit reeds over erfrecht?"

NAAM: .....

ADRES: .....

OW

afrikaanse plastiek

diepste expressie van collectieve emoties

Een masker van de broederschap „Mwami" (Waregastam).

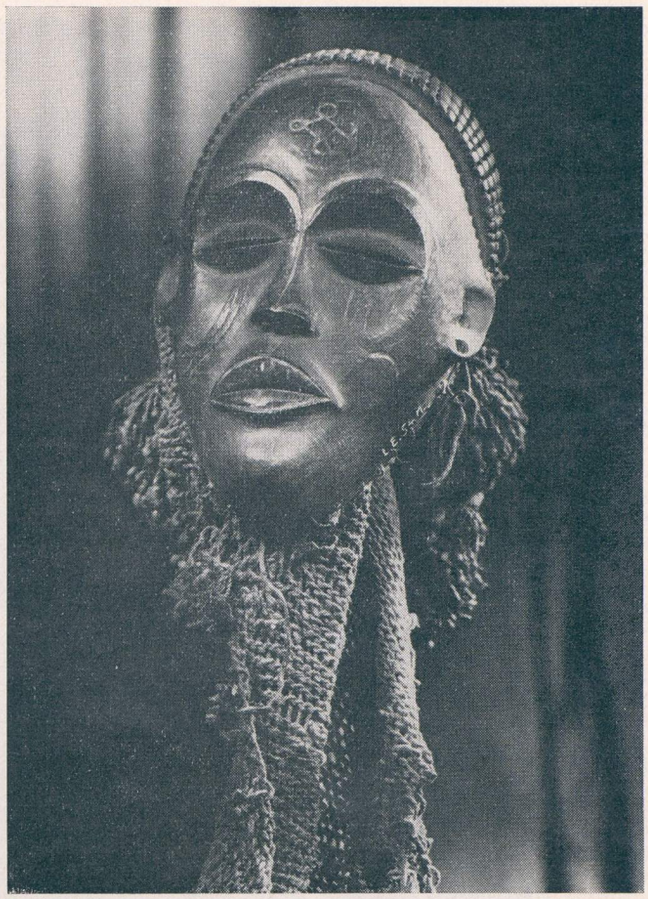

Batshoko masker.

Sommige kunstcritici zien zekere gelijkenissen tussen bijvoorbeeld een Ba-Luba-beeld en een werk van Permeke. Zij wijzen op de hoekige identiteit van de vorm en gaan zelfs zover in de geest een verwantschap te vinden. Ofschoon de romp en de onderste ledematen bij de bekende Vlaamse beeldhouwer iets weg hebben van de Afrikaanse plastiek, toch is het ons inziens onverantwoord hieruit te besluiten dat er een affiniteit zou bestaan. In feite staat de negerkunst in opvatting lijnrecht tegenover de hedendaagse Europese kunst. De negerkunst is de diepste expressie van een collectieve emotie. Zij is gegroeid uit een sociale organisatie, die men de stam noemt, terwijl de moderne kunst eerder een opstand is tegen de maatschappij of ten minste beweegt op het randje van de samenleving. De Congolese kunst is in wezen collectief, de Europese in essentie individueel. De Congolese beeldhouwkunst geeft uitdrukking aan de erkende stamwaarden, de Europese aan een persoonlijkheid. Nochtans kent Congo bijna geen groepsbeelden.

Masker gemaakt door een Bapende beeldhouwer.

Dit beeldje stelt de Lukengo voor, de huidige koning van de Bakuba.

Weten de Afrikanen ons door hun dansen, muziek, vertellingen of sprookjes te ontroeren, toch bereiken zij het hoogtepunt in hun beeldhouwwerk. Talrijk zijn de beelden en beeldjes, die onze Europese musea sieren. Wie voor het eerst een grote verzameling Afrikaanse figurale plastiek onder ogen krijgt, wordt aanstonds getroffen door de rust, de roerloosheid, de statische houding en de symmetrische zin, die in de werken verscholen liggen. Deze kenmerken zijn zo typisch, dat zij bij een lange aanschouwing zelfs een indruk van eentonigheid en holle vormgeving wekken. De overeenstemming tussen de sculptures loopt zo in het oog dat een minder opmerkzaam toeschouwer de onderlinge verscheidenheid niet bemerkt.
In het algemeen wordt de staande houding weergegeven. Geknielde en zittende personages zijn zeldzaam en dergelijke beeldhouwwerken zijn vaak niet vrij te pleiten van een (soms eeuwenoude) Westerse invloed. Het genre-werk is eveneens vrij onbekend. De verhoudingen, waarbij doorgaans het hoofd geaccentueerd wordt ten nadele van de onderste ledematen, vertonen eveneens een grote overeenkomst. De symmetrie is gevangen in een nauwlettend keurs en hoogst zelden ontbreken de geheimzinnig geloken oog-

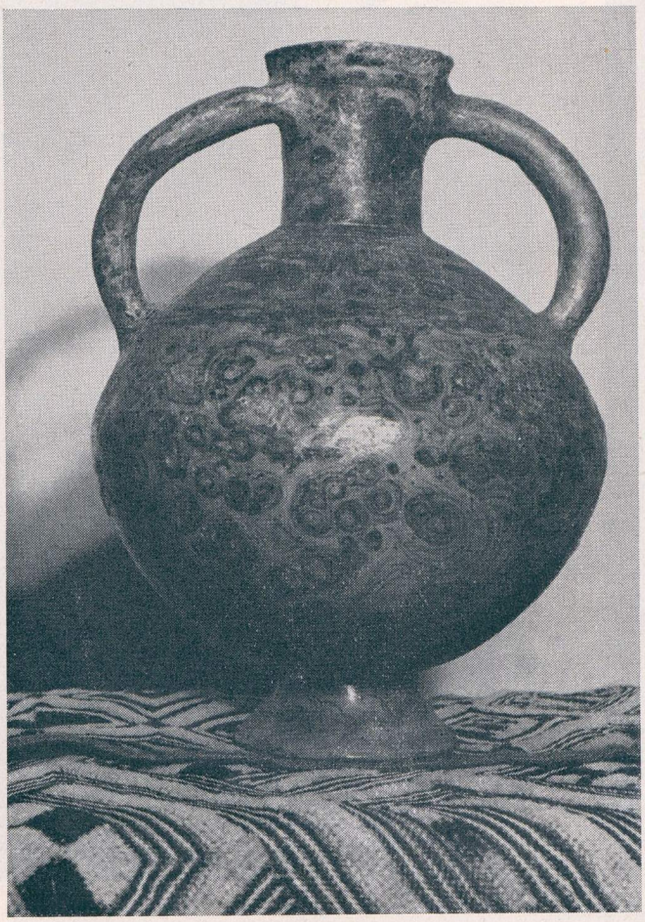

Koelkruiken afkomstig uit Neder-Congo.

leden, die de blik een magisch perspectief verlenen. De mond is onpersoonlijk en het bovenlijf met de armen vertoont nergens een persoonlijke karakteristiek. Dit alles verleent aan de Congolese beelden een zekere eentonigheid, die Frans M. Olbrechts, directeur van het Congo-museum te Tervuren (Brussel), terecht de „sereniteit van de Afrikaanse plastiek" noemde.

Een Bakuba vaas.

Baluba bedelares — Bena-Kanioka stam.

Met deze term bedoelt de heer Olbrechts dat de eenvormigheid en de gelijkmatigheid niet ingegeven werden door een gemis aan uitdrukkingsvermogen maar wel door het bewustzijn dat de Afrikaanse kunst over het algemeen de verbinding beoogt met de surreële wereld, d.w.z. met de wereld van de voorouders. De Congolese artiest wenst geen levenden uit te beelden, verlangt dus ook geen beweging in zijn figuren maar wil zijn stamgenoten een of andere voorvader in essentiële trekken voor ogen roepen. Hij wil meer een plastische synthese bieden dan een reproductie. Alle delen zijn ondergeschikt aan het geheel en de voornaamste onderdelen van een beeldje leveren veelal het bewijs van een buitengewone detailzin, die in sommige gevallen het fotografisch realisme benadert. Zo wordt grote zorg besteed aan de haartooi en de klederdracht, die soms scherp afsteken tegen de klaarblijkelijke verwaarlozing van bijvoorbeeld de voeten.

Sinds een twintigtal jaren wordt de negerkunst steeds meer bestudeerd. Een opmerkenswaardig verlangen om deze kunst te begrijpen ging gepaard met een stroming van sympathie. Men begon in te zien dat een aantal belangrijke werken, dat het vernietigend klimaat van Congo had weerstaan, getuigt van een persoonlijke esthetische taal van de Zwarten.
Of beter: men is stilaan tot de overtuiging gekomen dat elk van de etnische groepen die in het ruime Kongobekken leven, er in geslaagd was een eigen kunst op te bouwen. Het meesterschap, waarvan de Zwarten getuigenis aflegden door de materie te doordringen met hun diepste gevoelens, werd opgemerkt. De sentimentele en zeer gevoelige Afrikaan, die bezeten wordt door een geheimzinnige voor-wereld, eist voor alles van zijn artiesten dat zij in hun werken zijn quasi-religieuse emotie zouden uitdrukken, of juister dat zij de gevoelens, die de boven-werkelijke wereld in hem oproept, zouden concretiseren. Bij hem telt minder de natuurlijkheid van een beeld dan wel het scheppingsvermogen om bovennatuurlijke machten op te roepen. Het voorwerp heeft in zichzelf niet zo heel veel betekenis. Het beeldje, dat een voorouder moet voorstellen, moet niet gelijkend zijn. Het is meer dan een souvenir. Het vertegenwoordigt de voortdurende en stimulerende aanwezigheid, waardoor de afstammelingen zich verenigd gevoelen met wat die voorouder geworden is: de levensschenker! De rol van de voorouder bestaat in het beïnvloeden van zijn nakomelingen en hen te herinneren aan de plichten en de gebruiken van het ras. Het opperhoofd is de grote bemiddelaar tussen de voor-wereld en de levenden, maar hij is tezelfdertijd veel méér dan een opvolger of een tussenpersoon: hij verlengt op zijn beurt de werkelijke en stimulerende aanwezigheid van zijn voorgangers
Naast de eigenlijke beeldhouwkunst (ik bedoel die vervat in beeldjes) dienen wij ook rekening te houden met de symbolen van maatschappelijk gezag (staf van een opperhoofd, enz.) en de zuivere decoratie.
Het is dus duidelijk dat de neger-beeldhouwer van uit een gans andere waardeschaal oordeelt dan de Europeaan.
Zijn er grote gelijkenissen, dan kan men toch verschillende stijlen aantonen. Zo vertonen de beeldjes uit het noordelijk gedeelte van Congo symmetrisch uitgestrekte benen die als het ware een verlenging van de romp vormen, terwijl men in de werken uit het zuiden een grote variëteit van houding (zittend, knielend en zelfs gehurkt) vaststelt.
Ofschoon de ganse negersculptuur dus een groot aantal gemeenschappelijke karakteristieken heeft, toch zijn er ontelbare regionale en lokale stijlen geïnspireerd door geografische, historische en etnische factoren. De vorm van de ogen, de mond, de neus en de oren wordt bijna overal behouden terwijl de romp meer geometrisch en abstract is opgevat in het noorden dan in het zuiden. Het noordelijk gedeelte is eerder arm aan kunst. Zuidelijk Congo daarentegen kent talrijke regionale stijlen met telkenmale duidelijke eigen

Een leerling aan het werk in een atelier voor inlandse kunst.

kenmerken. Dit wil niet zeggen dat de stijlen altijd goed uit elkaar te houden zijn. Zij vallen niet altijd samen met de streek, waar een zekere stam verblijft. De werken uit het noorden zijn over het algemeen meer rudimentair van vorm dan die uit het zuiden, welke weelderiger zijn en als meer naturalistisch kunnen worden bestempeld.
Wijlen professor F. M. Olbrechts heeft de plastiek van de Congolese stammen onderverdeeld in vijf grote stijlgroepen, die elk een zeker aantal stijlen omvatten die één of meerdere karakteristieken gemeen hebben.
Deze stijlgroepen of -streken zijn volgens M. Maesen, adjunct-conservator van het Museum van Tervuren bij Brussel:

1. de Beneden-Congo, dat de streek met dezelfde benaming omvat alsook de Stanley-Pool en het Kwango-

Leerlingen aan het werk in een atelier voor beeldhouwkunst.

gebied. De beelden en beeldjes uit de Beneden-Congo kenmerken zich door een groot realisme in de vormgeving. De kunstenaars houden zich niet aan de statische conventies, die over het algemeen de negerkunst van Belgisch-Congo kenmerken. Sommige figuren vertonen — weliswaar meestal nogal schuchter — een onverwachte houding. De twee voornaamste stijlen uit de geografische Beneden-Congo zijn de Ba-Kongo en de Ba-Bwende.
Van de stammen, die verblijven rond de Stanley-Pool, is die der Ba-Teke op het gebied van de beeldhouwkunst de belangrijkste. In tegenstelling met de meeste beeldjes van de Ba-Kongo, beeldt de Ba-Teke kunstenaar zijn personages meestal uit in een starre staande houding met een perfecte symmetrie der onderste ledematen. De armen drukken steeds stijf tegen het lichaam, meestal gebogen in een bijna rechte hoek.
Een van de voornaamste kenmerken van de Ba-Tekestijl is de tatoeëring, die de figuren op het gelaat dragen.
In het Kwangogebied worden ondergebracht: de Ba-Yaka, de Ba-Mbala, de Ba-Suku, de Ba-Pende en de Ba-Mbunda. Bij de Ba-Yaka-stijl is de vorm van de neus zeer typisch. De bolvormige ogen liggen in diepe oogholten en de oren worden met de neusvleugels verbonden door een cirkelvormige lijn. De haartooi verandert en een groot gedeelte is in de vorm van een helm. Over het algemeen is de Ba-Yaka-beeldhouwkunst minder ontwikkeld dan de Ba-Kongo.
De Ba-Mbala beeldjes onderscheiden zich duidelijk van de Ba-Yaka productie. De beeldhouwkunst van de Ba-Mbala stam, die over een uitgestrekt gebied verspreid is, kan in twee sectors onderverdeeld worden: een noordelijke en een zuidelijke. De noordelijke stijl biedt gewoonlijk ruw gehouwen moederbeeldjes in een zittende houding, tam-tam- of xylofoonspelers en voorouders. De zuidelijke stijl vertoont een strekking naar meer stilering. De prachtige haartooi van de noordelijke beeldjes werd vervangen door haarvlechten, die op het voorhoofd tezamen komen. De figuurtjes zijn evenwel minder levendig en staan meestal in dezelfde stijve houding als de meeste Ba-Yaka wer-Ba-Pende zijn beeldjes eerder zeldzaam. Zij zijn vooral bekend door de maskers, die bij de besnijdenisritus gedragen worden om de jeugd af te schrikken. Het voorhoofd is steeds sterk gewelfd en wordt afgezoomd ken. De plastiek van de Ba-Suku wordt vaak verward met die van de Ba-Yaka waarmee ze verwant is. De Ba-Suku kunst bezit nochtans in zijn maskers een typisch kenmerk: boven de slapen bevindt zich een miniatuur-beeldje, dat ofwel een viervoeter als een antiloop of een aap voorstelt ofwel een mens. Bij de door een onafgebroken buigende lijn: de neus is kort en breed en ietwat naar boven gebogen. Sommige maskers, die stamhoofden voorstellen, bezitten een sterk verlengde kin. Hun belangrijkste beeldjes zijn vrouwenfiguren. De Ba-Pende zijn eveneens bekend door hun miniatuurmaskers, die kunnen gerangschikt worden tussen de mooiste realisaties van de negerkunst. Tenslotte moeten wij nog de Ba-Mbunda vermelden. Zij schijnen geen maskers te bezitten maar bieden ons een groot aantal beeldjes. Hun belangrijkste verwezenlijkingen berusten in de prestigestaven van hun opperhoofden. Zulk een staf wordt versierd met een typisch ruitvormig motief en draagt aan de bovenkant een hoofd of een buste.

2. de Kasaïstreek: In Kasaï brengen wij de stijlen onder van de Ba-Kuba, de Bena Lulua, de Ba-Sala Mpasu en de Ba-Lwalwa.
De Ba-Kuba sculptuur behoort tot de belangrijkste beeldhouwkunst van Congo. Prachtige beeldenaars van koningen zijn tot ons gekomen en onder de oudste is die van de wetgever-koning Shamba Bolongongo, die zou moeten geregeerd hebben in het begin van de zeventiende eeuw. De beeldhouwkunst van de Ba-Kuba is meer decoratief dan die der andere stammen. Misschien kan dit uitgelegd worden doordat bij hen meestal de vrouwen de plastiek beoefenen? Hoe ook, in een eindeloze reeks van vazen,

Een leider van een der ateliers van Congolese beeldhouwers.

potten, dozen, tassen, trommels, tam-tams en stoeltjes enz. bewijzen zij over een zeer ontwikkelde kunstzin te beschikken. Hun kunststukken zijn doorgaans gebruiksvoorwerpen. Hun maskers zijn veelal versierd met parels en schelpjes.
In tegenstelling met de sculptuur van de Ba-Kuba, geven de Bena Lulua meestal uitdrukking aan de menselijke persoon. Uitzonderlijk mooie tatoeëringen versieren de beeldjes en worden eveneens aangebracht op de drinkhoorns. De sculptuur is steeds zorgvuldig afgewerkt en verrast ons door haar delicate verfijning. De Ba-Sala Mpasu, berucht als koppensnellers, bezitten een ontwikkelde plastiek. De weinige specimen, die wij te bewonderen kregen, stellen vrouwelijke figuren van ongewone dimensies voor. De figuurtjes, die een instrument schijnen te bespelen, wordt een rol toegekend in de besnijdenisritus van deze stam. Wat de Ba-Lwalma aangaat, bezitten wij slechts maskers, die in hout gekerfd zijn.

Drie ivoren fetisjen van de geheime secte van de Mwami's (Waregastam).

3. De Ba-Lubastreek: De Ba-Luba, die leven in Katanga en Kasaï, bezitten een opmerkenswaardige stijl. Nergens, behalve in de Beneden-Congo, vinden wij zoveel beeldjes en zoveel soorten plastiek als daar. Zij modelleren mollige personages met ronde vormen. De beeldjes zijn prachtig gepolitoerd. De mooie ronde hoofden vertonen een breed voorhoofd, niet te diepgelegen maar brede oogholten, een kleine maar enigszins vooruitstekende neus en een mond met over het algemeen welafgescheiden lippen. Het onderlijf is versierd met tatoeëring, bestaande uit kleine vooruitspringende punten. Bij de Ba-Luba stijl bekleedt een reeks beeldjes, komend uit het dorp Buli op de Luabala, een bijzondere plaats. Een der bestgekende beeldhouwwerkjes uit deze streek is dat van de zogenaamde „bedelares", dat behoort aan het Museum van Belgisch-Kongo te Tervuren. Typisch is het langgerekte gelaat.
Nauw verwant met de Ba-Luba zijn de Ba-Songo.

Een Bakuba masker met kringen, samengesteld uit talrijke witte schelpjes.

Nochtans verschilt hun kunst sterk. Tegenover de soepele en ronde vormen van de Ba-Luba stellen zij vaak ruwe en plompe creaties. Het achterhoofd en het gelaat zijn meestal langgerekt. De ogen staan wijd open of zijn ingelegd met blinkende schelpen. De mond heeft de vorm van een liggende acht, terwijl de kin in vele gevallen zeer lang en tamelijk breed is. De lange nek is meestal spiraalvormig. De schouders zijn breed en soms tamelijk vlak. De handen en de voeten zijn breed en plat. De Ba-Songo sculptuur wordt zelden toegepast op voorwerpen van dagelijks gebruik. Hun maskers dragen de hoofdkenmerken van hun beeldjes. De Ba-Lunda en Ba-Djokstijl herinnert soms aan de beeldjes van de Ba-Luba, maar mist de weelderige vormen die deze kenmerken. De Ba-Lunda en de Ba-Djok, die steeds in een adem worden genoemd omdat hun kunst een zeldzame gelijkenis vertoont, versieren stoelen, kammen, pijpen, fluitjes, maar maken ook beeldjes van werkende vrouwen, spelende musici, rokende en zittende personen en chefs, die door dragers vervoerd worden. Hun onderwerpen beperken zich niet tot de menselijke persoon, maar ook dieren en vogels worden uitgebeeld. De maskers spelen een zeer belangrijke rol in hun besnijdenisritus. De waaiervormige haartooi is een van de voornaamste karakteristieken. De Ba-Lunda en de Ba-Djok ondergingen de invloed van verschillende naburige stammen als de Benia Kanioka uit Kanda Kanda en de zuidelijke Ba-Pende uit Kasaï.

4. De streek van het noordoosten: In het noordelijke gedeelte van Congo is de beeldhouwkunst minder ontwikkeld en in de meeste gevallen zijn de beelden van een duidelijk minderwaardige kwaliteit. De Wa-Bembe, die langs de kust van de Burton-baai leven in het uiterste noorden van het Tanganyika-meer, ontlenen proporties en algemeen voorkomen aan de sculptuur van de Ba-Luba uit Katanga. Anderzijds is er ook verwantschap vast te stellen tussen hun stijl en deze van de Wa-Rega. De Wa-Rega leven in het oosten van de Kivoeprovincie en zij bieden ons een indrukwekkend aantal beeldjes en maskers, die meestal in ivoor zijn gemaakt. Zij zijn rudimentair van vorm en bieden een levendig contrast met de rijke stijl van zuidelijk Congo.
De aangezichten zijn concaaf, enigszins hartvormig of ruitvormig. De ogen bestaan uit omcirkelde punten of zijn gesneden in de vorm van schelpen. De invloed van de Wa-Rega is voelbaar in de beeldhouwkunst van de Ba-Mbole, Ba-Kumu en Mituku. De Mangbetu daarentegen bezitten een decoratieve sculptuur, die toegepast wordt op muziekinstrumenten, messen, dozen enz. Hun personages zijn gemakkelijk te herkennen aan de neiging om steeds de schedel abnormaal te verlengen.
Slechts enkele exemplaren van decoratieve sculptuur kennen wij van de Azande en de Makere. Hun werken zijn verwant met die van de Mangbetu en verschillen slechts in details als de vorm van de ogen of de oren.

5. De streek van het noordwesten: Ubangi is niet veel rijker aan beeldhouwkunst dan de andere streken van het noorden. Nochtans dienen de Ngbandi-beeldjes vermeld te worden, die zeer typisch zijn met hun zonderlinge haartooi vol lijnmotieven. De beeldjes van de Togbo, Gobu en Langbwase zijn onloochenbaar sterk verwant met die van de Mangbetu.
De Wa-Ngata in de omgeving van Coquilhatville zijn wel enigszins bekend door hun „doodkisten", wier eigenaardige vorm elke vergelijking met beelden uit de nabijgelegen streken uitsluit.
In tegenstelling met veel andere districten, bezit het noordwesten van Congo veel figuurtjes, die in klei werden gemodelleerd en die doorgaans gebruikt worden om graven te versieren. De personages liggen, zitten of zijn gehurkt maar nemen nooit een staande houding aan.

Tot nog toe hebben wij ons beziggehouden met de „klassieke" negerkunst, ouder dan de blanke kolonisatie. Bestaat er dan geen moderne sculptuur? Onder impuls van de Commissie voor de Bescherming van de Inlandse Kunst in Belgisch-Congo en in Ruanda-Urundi en het departement van het Ministerie van Koloniën werd heel wat gedaan voor de herleving van de negerbeeldhouwkunst. Ook de missies hebben zich ingespannen. Voor het ogenblik bestaan er enkele ateliers, die zeer goed werk leveren; de school van Sint-Lukas te Elisabethstad, de ateliers van Katakakombe, Muschenge, Leopoldstad en Alberta, de De Maegd-Akademie, eveneens te Elisabethstad, en de werkhuizen van Save, Kiheta en Kabgayi in Ruanda-Urundi. Ook in de inlandse milieus, zoals bijvoorbeeld in het zuiden van Kwango en meer speciaal in het Mupendeland, herleeft de kunst.
Natuurlijk gaat het nog voorzichtig want van het "tribale" standpunt dient overgeschakeld op het individuële. De westerse beschaving verdringt inderdaad meer en meer het stamleven.

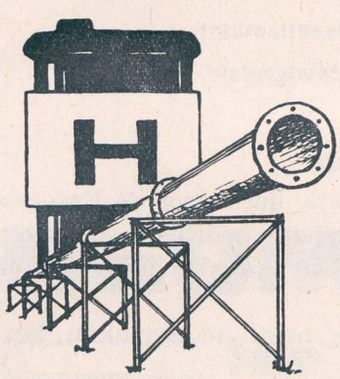

DREDGING CO. „HOLLAND"

Hardinxveld, the Netherlands

● THE DREDGING AND RECLAMATION SPECIALISTS

● TOPS IN PIPELINES PERFORMANCE

J. Staels

vijftig jaar Belgisch-Congo

Het jaar 1958 is een belangrijk jaar voor Belgisch-Congo. En anderzijds ook voor Europa. Kortom, een belangrijk jaar voor „Eurafrika".
Belgisch-Congo wordt in oktober a.s. vijftig jaar. Weliswaar is het ruim 75 jaar geleden sinds de Europese beschaving, in het spoor van de ontdekkingsreiziger H. M. Stanley, doorgedrongen is tot het hart van Zwart Afrika. Doch België oefent pas sedert 1908 de soevereiniteit uit over de Congo, nadat de Belgische vorst Leopold II reeds vijfentwintig jaar lang aan het hoofd had gestaan van de zgn. „Onafhankelijke Congostaat".
Wat in deze vijftig jaren — of vijfenzeventig, zo men wil — verwezenlijkt werd, daarover vindt U een en ander in speciale bijdragen in dit nummer. Veel meer nog kan men er over vernemen in de Congolese sectie op de Wereldtentoonstelling 1958 te Brussel, waarover elders in dit nummer wordt uitgeweid.
Belgisch-Congo is ook betrokken bij de Europese Gemeenschappelijke Markt, die dit jaar van wal steekt. Voor Congo is dat eigenlijk geen zeer gewaagde onderneming. Immers, reeds sedert 1885 (Conferentie van Berlijn) past dit land de politiek toe van de „open deur", d.w.z. van „het vrij verkeer voor personen, diensten, goederen en kapitalen", dat nu ook door het Euromarkt-verdrag wordt voorzien. Congo is dus in zekere zin 75 jaar vooruit op de Euromarkt!
Deze twee punten mochten hier vooraf wel even aangestipt worden.
Hierna volgt nu een kort overzicht van de economische toestand van Congo volgens de statistieken van 1956.
De officiële cijfers over 1957 worden pas in juli a.s. door het Belgische Ministerie van Koloniën gepubliceerd.

BEVOLKING EN ARBEIDSKRACHTEN.

1. Inlandse bevolking.

De demografische toestand van Belgisch-Congo is bevredigend. Dank zij een steeds betere geneeskundige verzorging blijft de autochtone bevolking toenemen: begin 1957 telde zij 12.843.574 personen. De groei in 1956 bedroeg 2.23 %. De dichtheid der Congolese bevolking bedraagt thans 5,5 inwoners per km².
De migratie uit het achterland naar de steden — vnl. Leopoldstad en Elisabethstad — die een paar jaren geleden overdreven afmetingen aannam, is sterk afgenomen en de bevolking der centra vertegenwoordigt thans 22,8 % der totale bevolking. In haar geheel genomen is de Congolese bevolking jong: de groep van minder dan 15 jaar vertegenwoordigt 43,2 %.
De arbeidersbevolking is in 1956 aangegroeid met ca 15.000 of 1,3 % en bedraagt thans bijna 1.200.000 personen. Deze zijn voornamelijk tewerkgesteld in de landbouw (300.000), de nijverheid (133.000), het bouwbedrijf (124.000), de kantoren en de administratie (40.000).

2. Europese bevolking.

Begin 1957 telde men een niet-inheemse bevolking van 107.413 personen, hetgeen 9.947 personen of 10,2 % mèèr is dan in 1956. De Belgen vormen veruit het belangrijkste contingent, maar men stelt ook een toeneming vast van Amerikanen, Italianen, Britten en Nederlanders. Op dat tijdstip waren er 1357 Nederlanders in Congo gevestigd.

PRODUKTIE.

1. landbouw.

Het indexcijfer der landbouwproduktie is in 1956 gestegen met 5 %, doch voor de Europese landbouwbedrijven, welke natuurlijk veel minder talrijk zijn dan de inlandse bedrijven, bedraagt de stijging 34 %. Vooral de cultures vertonen een sterke expansie en meer in het bijzonder koffie, suikerriet, rubber, katoen en palmolie, als ook de produktie van tafelbananen.
De toestand der bosexploitatie was in 1956 niet bijzonder gunstig, maar de produktie van plakhout is met 4 % gestegen.
De totale veestapel telde in hetzelfde jaar ongeveer 3.600.000 koppen. De geiten nemen de eerste plaats

in, gevolgd door de runderen, schapen en varkens, maar de runderstapel is economisch natuurlijk van het meeste belang.
De totale visproduktie bedroeg in 1956 ongeveer 82.000 ton, voortkomend van rivier- en meervisvangst en van de visvijvers van de bevolking.

2. mijnbouw.

De voornaamste mijnbouwprodukties zijn in 1956 verder omhoog gegaan. De totale toeneming in volume bedroeg 7,4 %, terwijl de waarde steeg van ca. 18 miljard B.fr. in 1955 tot ca 19 miljard B.fr. in 1956. Het aandeel van het koper in de totale waarde blijft hoger dan de helft: 56 % De andere produkten van overwegend belang zijn: kobalt (11,3 %), diamant (7,7 %), cassiteriet (6,3 %) en mangaanerts (4,5 %). De goudproductie is licht gestegen tot 11.524 kg. In 1957 echter zijn de prijzen, vooral de koperprijzen, sterk gedaald, maar het globale productievolume bleef toenemen.

3. nijverheid.

Het jaar 1956 was gekenmerkt door een zeer gunstige evolutie van deze sector. De toenemingen in volume bedroegen 31 % voor de chemische industrie, 20 % voor de levensmiddelenindustrie, 16 % voor de textiel en 10 % voor het bouwbedrijf.

In 1950 werd een aanvang gemaakt met de uitvoering van het tienjarenplan dat uitgaven voorziet ten bedrage van 48 miljard frank.
De 48 miljard zijn als volgt verdeeld : 24 miljard voor economische investeringen, 12 miljard voor sociale investeringen, 3 miljard voor landbouwontwikkeling, en 9 miljard voor de openbare diensten.
Van deze 48 miljard zijn 27 miljard bestemd voor werken welker uitvoering van de administratie afhangt, terwijl 21 miljard ter beschikking gesteld zijn van diverse semi-overheidsinstellingen, die met het gouvernement samenwerken bij de uitvoering van het plan: **Otraco** voor het vervoer, **Nilco** voor het landbouwonderzoek, **Iwoca** voor het wetenschappelijke onderzoek, de Dienst der Afrikaanse Wijken voor de huisvesting der inheemsen in de centra, **Regideso** voor water- en elektriciteitsvoorziening en de elektriciteitsmaatschappijen voor de elektrificatie. Bovendien wordt 1.400 miljoen francs ter beschikking gesteld van het „Fonds voor Inlands Welzijn", voor de sociale welvaartspolitiek.

TIENJARENPLAN.

De uitvoering van het tienjarenplan voltrekt zich in een normaal tempo volgens het opgestelde tijdschema. De reeds vastgelegde kredieten vertegenwoordigen ca. 70 % van de voorziene kredieten. De voornaamste plannen omvatten:

hoofdwegen en secundair wegennet;
vliegvelden van internationale klasse te Leopoldstad, Elisabethstad, Stanleystad en Luluaburg;
havenwerken te Matadi, Boma, Banana, Leopoldstad, evenals in 18 secundaire rivierhavens;
de spoorwegverbinding Kamino-Kabalo over een afstand van 466 km., waardoor de B.C.K.-spoorweg (Beneden Congo-Katanga) verbonden wordt met de C.F.L.-spoorweg (Grote Meren);
aankoop van binnenschepen, havenkranen, diesellocomotieven en verscheidene honderden wagons;
produktie en verdeling van hydroelektrische drijfkracht voor de sectoren Leopoldstad (centrale van Zongo), Stanleystad (centrale van de Tshopo) en Bukavu (centrale van de Ruzzizi);
ruim 800 scholen voor inheemsen en Europeanen;
duizenden huizen voor inheemsen in de centra Leopoldstad, Elisabethstad, Stanleystad en Bukavu;
meer dan 500 landelijke hospitalen en apotheken;
inrichting van inlandse landbouwcollectiviteiten („paysannats") met ruim 200.000 verkavelde percelen;
aanleg van 92.000 visvijvers met een totale oppervlakte van 3000 ha;
4 schoolhoven en 50 „guesthouses" voor kolonisten;
uitrusting van diverse openbare diensten: meteorologie, cartografie, telecommunicaties, centra voor wetenschappelijk onderzoek, enz.

BUITENLANDSE HANDEL

Sedert 1950 is de Congolese invoer met ongeveer 90 % in volume en met 114 % in waarde gestegen; de export resp. met 63 % en 99 %.

Deze cijfers geven een idee van de ontwikkeling der Congolese economie sedert het begin van de uitvoering van tienjarenplan.

In 1956 werd bijna 1.700.000 ton ingevoerd voor een waarde van ruim 20,5 miljard frank. De uitvoer bereikte in 1956 ca. 1,5 miljoen ton voor een waarde van ruim 27 miljard frank. De handelsbalans vertoont dus een batig saldo van ongeveer 6,5 miljard frank.

De import omvatte vnl. voedingswaren, textiel en schoenen, benzine, auto's en vrachtwagens, machines, spoorwegmaterieel, scheepvaart- en luchtvaartmaterieel, scheikundige produkten en diverse metaalfabrikaten.

De uitvoer omvatte bijna uitsluitend de categoriëen minerale produkten (vnl. koper, tin, kobalt, uranium, mangaanerts, goud en diamant) en plantaardige produkten (vnl. palmolie, koffie, voederkoeken, hout, rubber en katoen). Het percentage der minerale produkten bedroeg 56,8 en dat der plantaardige produkten méér dan 42 van het totale uitvoervolume.

De **invoer uit Nederland** bedroeg in 1956 meer dan 21.000 ton voor een waarde van bijna 700 miljoen B.frank. De uit Nederland geïmporteerde produkten omvatten o.m. voedingswaren, brandstoffen, meststoffen, katoenweefsels en werktuigen.

De Congolese **uitvoer naar Nederland,** die in 1955 sterk gestegen was, is in 1956 gestabiliseerd op ongeveer 60.000 ton en 600 miljoen frank. Hij omvat de meeste Congolese exportprodukten.

Volledige cijfers over 1957 zijn nog niet gepubliceerd, doch men mag geen nieuwe recordcijfers verwachten, daar de prijzen intussen gedaald zijn. Een eventuële pauze of een lichte recessie zal echter in geen geval de fundamentele expansie der Congolese economie aantasten, daar deze zich verder zal ontwikkelen, dank zij de voortdurend toenemende koopkracht van de inheemse bevolking en de uitbreiding der binnenlandse markt.

P. De Prins

zwart en wit moeten samenwerken

Vaak wordt beweerd dat Blanken en Zwarten in Belgisch Congo nooit tot een toenadering zullen komen. Als argumenten gelden: a) de grotere culturele erfenis van de Blanken; b) de diepgewortelde westerse opvattingen over godsdienst, recht en onrecht; c) het meer ontwikkeld verstand der Blanken; d) het natuurlijk westers egoïsme op financieel gebied.

De Blanken hebben om een zeker beschavingspeil te be-

reiken 2000 jaar nodig gehad. Wanneer men hiertegenover de periode van ontwikkeling stelt, die Congo gedurende de laatste 50 jaar heeft doorgemaakt, dan blijkt, dat het assimilatievermogen van de bevolking een belangrijke factor is. De Europeanen hebben alles zelf moeten bouwen, terwijl de Afrikanen kunnen gebruik maken van de ondervinding, die het oude Europa hen ter beschikking stelt. Weliswaar is een deel van de vooruitgang in Congo slechts uiterlijk en zeer broos. Nochtans heeft de westerse beschaving diepe sporen nagelaten bij de Congolezen. Wij dienen alleen maar te wijzen op de handels- en nijverheidsondernemingen, die door de Zwarten werden gesticht en door hen worden beheerd. De spaarzin, die zich nu bij velen toont, en de ambitie om een stabiele haard te stichten volgens Europese norm, zijn eveneens elementen van een materiële, sociale en morele atmosfeer die door het Belgisch familiaal leven werd geïnspireerd. Al deze aspecten wijzen er op dat de inlanders, die te dikwijls en ten onrechte beschouwd worden als achterlijke wezens, in staat zijn om een merkbare vooruitgang te boeken en zij zelfs voor een tamelijk snelle vervolmaking vatbaar zijn.

Het eigenlijke rassenprobleem, dat wij met het tweede punt aanvatten, is zeer delicaat.

Numeriek gesproken is het blanke ras in de minderheid. De verhouding is ongeveer 1 tegen 140, maar niettegenstaande deze wanverhouding is het de Blanke, die steeds

de toon heeft aangegeven bij de evolutie van Congo in al zijn aspecten. Van het begin af heeft hij de inlandse massa gedomineerd. Indien de Blanke er in geslaagd is om zonder te veel moeilijkheden zijn wil aan de inlandse bevolking op te dringen, dan is zulks te danken aan zijn materieel, cultureel en moreel overwicht. Nochtans heeft hij door de ontwikkeling van een inlandse elite een deel van zijn prestige, dat gebaseerd was op de elementen van raciale suppremacie, verloren. Dit verschijnsel is overigens natuurlijk en logisch. De primitieve mens van gisteren heeft zich vandaag een zekere dosis westerse kennis toegeëigend en zich een zeker deel van de westerse levenswijze eigen gemaakt, terwijl hij iedere dag bij de Blanken nieuwe gebreken en zwakheden ontdekt. Zeker zijn er verschillen van geaardheid en opvatting, maar indien in de practijk vermeden wordt de verhoudingen met de Afrikanen uitsluitend te baseren op een complex van superioriteit, dat in de ogen van de Zwarten gedevaloriseerd is, dan werpen die consequenties en gevoelens niet veel gewicht in de schaal. Ten onrechte wordt de Afrikaan vaak met Europese maten gemeten. Hij is een apart individu, maar dit belet niet dat Blanken en Zwarten in Congo gemeenschappelijke belangen hebben. De Zwarte hunkert naar rechtvaardigheid en zolang dit verlangen niet uit het oog wordt verloren, heeft men zeer weinig te vrezen. Zeer belangrijk voor beide volkeren is dat vriendschap en wederzijdse waardering kunnen gedijën. Ook in België leven Walen en Vlamingen, geheel verschillende bevolkingsgroepen, samen en Amerika herbergt talrijke grondig verschillende rassen.

Dat de Congolezen niet verstandig zouden zijn, wordt door de opvoeder tegensproken. Elke missionaris of leraar, die in dit uitgestrekte gebied werkzaam is, zal met vreugde

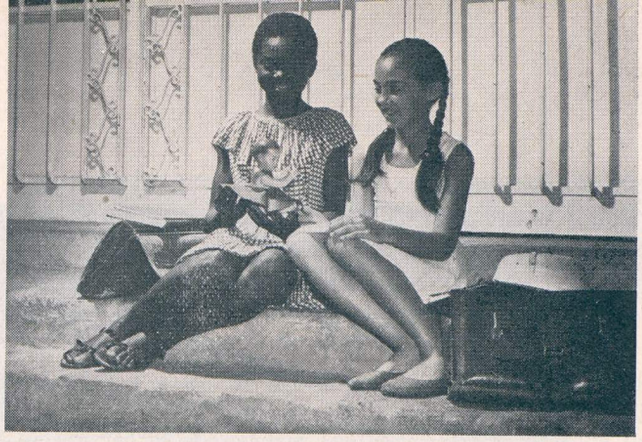

vertellen over de leergierigheid van de zwarte kinderen. Voor het ogenblik zijn er in Congo ongeveer 27.000 instellingen van lager onderwijs, die bezocht worden door meer dan 1.250.000 kinderen, d.i. meer dan 10 % van de bevolking van Belgisch-Congo. De Belgische kolonie telt dus 10.000 leerlingen per fractie van 100.000 inwoners. Als wij dit vergelijken met de getallen, die in een verslag van de UNO werden opgegeven, dan zien wij dat Ghana 7.000, Egypte 6.500, India 6.300, Nigeria 4.000 en Liberia 3.000 leerlingen tellen voor dezelfde bevolkingsfractie. Het gemiddelde westerse verstand is niet groter dan het Con-

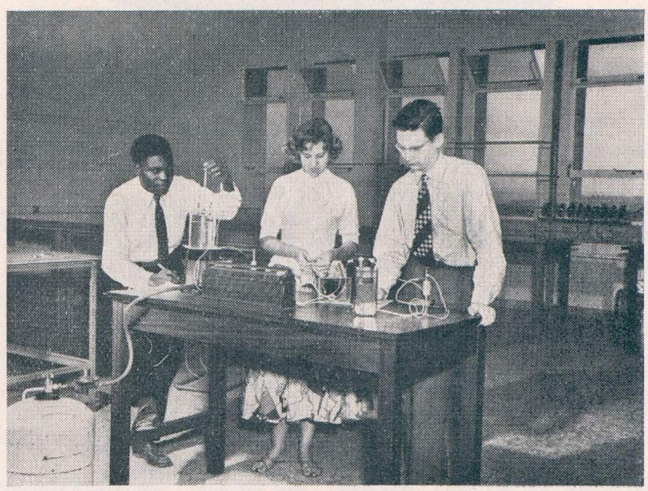

golese, maar de inlander wordt gehinderd door de rol van de vrouw, vooral die van de moeder, in de moderne samenleving. Het is ook bij ons het geval, dat vooral de moeder haar stempel drukt op de geest van haar kinderen. Nu staat de vrouw in Belsch-Congo ten achter bij de man en één van de oorzaken hiervan is zeker te vinden in de ondergeschikte plaats, die Eva steeds in de talrijke stamorganisaties inneemt. Zij houdt vast aan de tradities en haar invloed werkt remmend. De Belgische autoriteiten hebben ingezien dat zij een fout begingen door hun aandacht te uitsluitend aan het mannelijk gedeelte van de bevolking te wijden. Daarom gingen zij over tot de oprichting van sociale centra. De overheden hebben aan de geschoolde ambachtslui, de medische assistenten en de kantoorklerken een echtgenote willen bezorgen, die zij als een gelijke konden beschouwen. Ofschoon de scholen voor jongens en meisjes openstaan, toch moet nog op vele plaatsen de oeroude terughoudendheid overwonnen worden. Voor het ogenblik volgen inderdaad nog slechts 270.000 meisjes de lessen. Als bijzonderheid willen wij aanstippen dat de eerste Congolese vrouw die in 1955 na het secondair onderwijs het examen van de centrale jury passeerde 77,1 % der punten behaalde. Gediplomeerde vroedvrouwen en ziekenzusters zijn vandaag geen zeldzaamheid meer.

Er is dus een zekere leergierigheid vast te stellen, die vooral haar oorsprong vindt in het verlangen „om zo slim te worden als een Blanke". Maar leergierigheid is nog geen verstand. Wanneer wij een Zwarte een opdracht geven, dan moeten wij hem niet als een dommerik beschouwen, indien hij deze opdracht naar eigen opvatting vervult. Veeleer kunnen wij als „dommerikken" beschouwd worden omdat wij ons doorgaans niet de moeite geven de Zwarte

Ongeacht of uw belangen in het Verre of Nabije Oosten, dan wel in Afrika of op het Westelijk halfrond liggen . . . de N.H.M. staat overal voor u klaar!
In Azië en Afrika zijn het haar talrijke eigen kantoren die uw financiële zaken met een ervaring van lange jaren behartigen.
In de West zijn uw belangen in vertrouwde handen bij de van ouds in Suriname en op de Antillen gevestigde affiliaties van de N.H.M., t.w.
De Surinaamsche Bank N.V.,
de N.V. Edwards, Henriquez & Co.'s Bank
en de Aruba Commercial Bank.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

HOOFDKANTOOR: AMSTERDAM, VIJZELSTRAAT 32
140 kantoren in Nederland, Azië, Afrika en Amerika

ALLE BANKZAKEN
over de gehele wereld.

Wat U zelf kweekt is dubbel lekker

en . . . is goedkoop !

Breng in Uw tuin een overvloed van groenten en een weelde van bloemen.

TURKENBURG'S ZADEN
't is het goede zaad dat baat
BODEGRAVEN

Een briefkaart aan Turkenburg's Koninklijke Zaadhandel en U ontvangt onze uitgebreide, rijk-geïllustreerde catalogus.

TU44

Chicken Products in Tins

as:

Whole Chicken
Chicken Fillets
Chicken Meat
Chicken Liver

Inquiries invited.

CANNING FACTORY "ZURICH"
P.O.BOX 68 – VLAARDINGEN – HOLLAND
★ *All canned and frozen Foodstuffs*

Poule en Conserve

te begrijpen. Een handvol zout, een paan, een glazen voorwerp waren destijds voor de Zwarte de meest begerenswaardige beloning, omdat deze voorwerpen aan zijn meest dringende behoeften voldeden. Sindsdien heeft hij leren nadenken: eerst op de schoolbanken, dan in de dagelijkse omgang. Hij heeft de Blanke geobserveerd in het kantoor, op de werkplaatsen en in de plantages. Hij heeft er naar gestreefd hem na te bootsen. Eerst ging het onbeholpen en schuchter. Toen heeft de ondervinding hem stouter gemaakt en hij is nu de man, die we zelfbewust door de Congolese centra zien wandelen, de man die de boekhouding verzorgt van een handelshuis, die deelneemt aan publieke aanbestedingen, die vertegenwoordiger is van zijn stamgenoten op officiële vergaderingen en in de stadsraden.

Het laatste argument tegen een Belgisch-Congolese gemeenschap schijnt wel het zwaarste. Inderdaad, welke staat of enkeling is niet gevoelig voor problemen, die zijn financiële toestand raken? Wie logisch nadenkt zal moeten toegeven dat de Belgen er alle belang bij hebben de Congolezen op te leiden in een geest van samenwerking. Het is immers ondenkbaar dat zij Congo op den duur zullen blijven beheren en zij zijn zich goed bewust dat ééns de Zwarten hun eigen zaken zullen willen besturen. Bij een streng kolonialistisch systeem zouden op een mooie dag alle gedane inspanningen en gebrachte offers voor België in rook opgaan. Er zouden onlusten uitbreken, zoals dat geschiedde in andere streken van Afrika. De Belgen hebben gemeend dat het meer gewenst was voor beide partijen, Belgen en Congolezen, te trachten een Belgisch-Congolese gemeenschap op te bouwen. Zeker is dit financieel gezien de beste oplossing. Beide volkeren kunnen elkaar op economisch gebied zeer veel helpen. Het financieel argument pleit dus eerder vóór dan tegen de gemeenschap. Allicht wordt opgeworpen dat een dergelijke overeenkomst belangrijker is voor de Belgen dan voor de Afrikanen. Hij, die Afrika kent, die weet wat er nog moet gedaan worden en hoe moeizaam dit enorme land tot zelfbestuur zou kunnen komen, zal begrijpen dat de gemeenschap ook voor de Congolezen zeer belangrijk is.
Wat zou Afrika vandaag zijn zonder Belgen? Zeker, het land is rijk, maar wat hebben Belgen of Congolezen afzonderlijk aan deze rijkdom als zij hem, ieder op zichzelf staand, niet kunnen gebruiken? Slechts te zamen kunnen zij een sterke en welvarende natie bouwen. Het is dan ook duidelijk dat Belgen en Congolezen elkaar nodig hebben, broeders moeten zijin in hetzelfde edel streven: de uitbouw van een land.

Willy de Schutter

Congolese poëzie

Reinaert de Vos leeft ook in Afrika

Het is eerst met de herontdekking van de negerkunst in onze eeuw dat opnieuw tot de geesten in het westen het bewustzijn van een Afrikaanse cultuur is doorgedrongen.
In buurstaten van Belgisch-Congo, namelijk in Nigeria en Frans Equatoriaal Afrika en in het bijzonder rond de steden Benin en Ife werden ontdekkingen gedaan, welke voor goed een einde maakten aan de legende van cultuurloze volken hier in het verleden. Deze vondsten stelden de vorsers in staat de ontwikkeling na te gaan tot in de 12e en de 13e eeuw en leerden hen, dat de kunst, nadat het leven staatkundig gezien lagere vormen aannam, de naïeveteit en de vitaliteit van uit de beginperiode behouden heeft.

De kunst van het schrijven, dit machtig middel tot uiting, was de negers onbekend. Vorm was het enige middel waarover ze beschikten, om de menselijke gedachte te bewaren over de grenzen heen van het menselijke geheugen. Nochtans mogen we weer niet in het andere uiterste vervallen en in ieder negerbeeld de vervanging zien van een geschreven document. Er wordt ook vandaag nog beweerd, dat de negerkunst slechts verband houdt met de godsdienst. Maar de feiten zelf spreken dit tegen. Want de afrikaanse volken, over wie we hier spreken, hebben nooit „afgodsbeelden" gemaakt. Ze stellen nooit in hun werk een godheid voor.
Daarvoor moeten we dan de zin doorgronden van het meest verspreide geloof in Afrika. De Bantoegroep b.v. erkent één god, de meester van de schepping, maar die zich niet meer bekommert om wat hij geschapen heeft en die niet te bewegen is noch door offeranden, noch door gebed.
Maar hij schiep ook de geesten, de „genii", wier zending het was de zichtbare wereld vorm en inhoud te geven. Deze geesten nu, die in tegenstelling met de Schepper, gedreven worden door goed en kwaad, kunnen aangesproken en vermurwd worden.
Het dichtst van al staan echter bij de neger de doden van wie de psyche, de geest, zijn persoonlijkheid bewaart na het sterven. Zo zijn de levenden steeds omringd door de doden, hun bloedverwanten, hun voorouders, hun hoofden, en zowel de vrienden als de vijanden van de stam.
Wanneer we dan ook van fetisjen spreken bij de negers, dan betreft het bij hen geen afgodsbeelden. Zij verstaan daaronder delen van planten, van dieren, waaraan bijzondere eigenschappen worden toegeschreven. En zo de fetisjeurs een grote rol konden — en nog kunnen — spelen, dan is het niet omdat zij afgodendienaars zijn in de gewone heidense betekenis van het woord, maar omdat hen naar de negers geloven, de gave is geschonken met de onzichtbare wereld in verbinding te treden, het goed en het kwaad te doorgronden, te helen en rechtvaardig te straffen.

We moeten ook in deze zelfde zin de maskers zien, welke bij grote gelegenheden een rol spelen in de negermysteriën en zeer lang volkomen ondoorgrondbaar bleven voor de vreemdeling.
Carl Einstein, een Duits historicus, gaf in 1915 reeds een zeer treffende omschrijving van het Afrikaanse masker: een vastgelegde extase. Hij zei, dat het aanzetten tot extase door middel van vrees, aanbidding of verering, niet alleen moet worden gezien als de oorspronkelijke aanleiding tot het maken van de maskers, maar van alle negerkunst.

Daarmee gaan niet alle vorsers akkoord. Vader Aupiais, een geleerd Frans zendeling, geeft van zijn kant drie bronnen, drie oorzaken aan voor de Afrikaanse kunst: vooreerst het gebruik van de metafoor, de overdrachtelijke stijlfiguur in de taal, wat het kunstwerk gelijkstelt met een gedicht; dan het verlangen om de geschiedenis vast te leggen en eindelijk de schepping van fictieve personages door middel van vervormingen, van wijziging in trekken en verhoudingen.
Bij dit laatste mag opgemerkt worden, dat inderdaad de vervormingen, welke in de negerkunst aan te treffen zijn, in 't geheel niet duiden op een onmacht tot exacte weergave, want zowel in oudere als jongere beeldhouwwerken kan men nagaan, hoe scherp de neger waarnemen en weergeven kan.
Sommige geleerden zien het nog anders. Zij geven toe, dat het zeer waarschijnlijk de onmogelijkheid om de menselijke gedachten neer te schrijven was, welke de neger gebracht heeft tot deze bewonderenswaardige gaven van stijl in plastische uitdrukking.
Maar, vragen ze zich af, zou het niet kunnen zijn, dat juist deze gaven de negers ervan weerhouden hebben een eigen schrift uit te vinden? Gans de inspiratie van hun ziel, al wat ze verlangen te onthouden van het verleden en van de doden, al wat ze vrezen uit de onbekende wereld en uit de onverklaarbare gebeurtenissen om zich heen, vindt zijn weerspiegeling in hun plastische scheppingen.
Zo wordt ook hun kunst geboren uit de twee elementaire gevoelens die het mensdom drijven: liefde en vrees.

Bij alle feestelijkheden: geboorte, huwelijk, dodenhulde, ontvangst van hoge bezoekers, het eren van hun hoofden of hun weerkerende jagers, dansen en zingen de negers. Ze jubelen, ze spotten, ze roemen, en praten om zo te zeggen soms eenvoudig hardop op de maat van het hun als het ware ingeboren ritme.
In zijn boek „Het geheime Uele", roept André Scohy heel mooi de atmosfeer der gezangen op:
„De gezangen van Uele, de zangen van de roeiers van Uele, gans een letterkunde heeft er de bekoorlijkheid van gehuldigd.... Er zijn de zangen, gedragen door vijf noten — drie die klimmen, twee die dalen — van hen die bij laag water varen met de duwboom tussen de zandbanken.... Er zijn de zinnen met de lange echo's, uitgegalmd door hen die zich schrap zetten tegen de pagaaien doorheen de bewogen golven van het regenseizoen.... Er is de klacht van de eenzame visser; er zijn de koren van hen, die de rivier opvaren met volle ladingen olie of vis. Telkens gaan deze modulaties zo ver over de oevers van het hart, dat bij het einde van de reis, men er binnenin het heimwee naar bewaart.
Maar het is beter over deze liederen de sluier te laten van het onbekende dialect: zo behouden ze de aantrekkelijkheid van het mysterie.... Zekere avond hebben mijn roeiers mij gedurende de rust hun liederen vertaald. Al de poëzie brokkelde weg: het waren nog slechts banaliteiten, zoals: „De vrouwen hebben ons geld uitgeput", of gemeenplaatsen als: „Indien de vrouw niet gekookt heeft, zal haar man niets te eten krijgen"....
Ik heb mijn opzoekingen niet willen voortzetten. Ik verkoos op het wiegen van de prauw, terwijl de strepen van het bos dansten op de horizon, mij verder te verbeelden, dat de zangers gans de melancholie van de Afrikaanse aarde vertolkten...."

Gelukkig hebben andere mensen wél de moed gehad verder te zoeken. Mensen, die na jaren en jaren samenleven met de zwarten tot de conclusie kwamen, dat zij niet zo mededeelzaam waren. Dat zij

vooral zich terugtrokken in de schelp van hun mysterie, wanneer ze in hun ondervrager ook maar iets van een minachtende superioriteit meenden te ontdekken. Dat ze eerst recht vertrouwelijk werden, wanneer ze overtuigd waren van de sympathie en de ernst van hun ondervragers. En dan hebben ze steeds ondervonden, dat er achter de schijnbare naïeveteit van hun zangen dikwijls een diepte schuilgaat, die een vluchtig contact onmogelijk peilen kan.
Ik zal er u dadelijk een paar voorbeelden van geven. Het zijn korte gezangen door E.P. Ivo Struyf bijeengebracht in zijn „Kunstschatten der Bakongos".
Als we het eerste moesten horen zonder de minste toelichting, dan zouden we allicht ook tot de vaststelling komen, dat het alles banaal en dom is. Het is het lied over de verlaten dorpen en het moet nog ontstaan zijn in de tijd van de onafhankelijke Kongostaat. De bewindvoerders hadden toen bevolen, dat al de gehuchten van één dorp tezamen moesten gebracht worden. De inboorlingen volbrachten het bevel. Maar toen stierven de zwarten met velen aan de slaapziekte. Het is dan dat het volgende zeer droevige lied werd aangeheven:

He, zie de dorpen, die wij verlaten hebben,
He, oude!
He, de vereniging der dorpen heeft ons doen
He, he! [uitsterven!
He, he! Zij zijn verdwenen.
He, oude!
He, zie ons verlaten dorp!
He, he!

Het andere heeft volgende inhoud:

Ik ga langs een kleine vallei,
ik trek terug langs een kleine vallei!
ik neem drie kleine muizen op,
die Ntenda di Mputu daar gelaten heeft.

Ntenda di Mputu was bezig een steen te scherpen.
Terwijl hij een steen scherpte, wierp een buffel hem in [de rivier.
De buffel wierp hem in de rivier; gij, haast u naar het [dorp.
Haast u naar het dorp en verwittigt Mbala zi Mbata.
Mbala zi Mbata, dat hij bonen in een fles brenge!
De bonen in de fles zal ik aan de tovenaars geven [om mij te helen.
De tovenaars zullen mij helen en de ziekte van mijn [lichaam afnemen.
De ziekte, die op mijn lichaam lag, heeft andermans [kinderen aangetast.
Andermans kinderen hebben de kern van de palmnoot [op hun nek in stukken geslagen. Io!

Ik geloof niet dat het noodzakelijk is, na het lezen van dit vers, er nogmaals op te wijzen, dat het niet voldoende is de dialecten van de negers grondig te kennen, om de diepere zin van hun liederen te achterhalen. De woorden begrijpen we wel, maar het vergt heel wat meer studie om te weten wat er verscholen ligt achter de bonen, de tovenaar, de ziekte, de vreemde kinderen, de kern van de palmnoot.

Het vertellen zit de neger in het bloed. Hij doet het meesterlijk met levendige gebaren en rijke stemintonaties. Naar vertelsels luisteren is samen met palaberen en dansen, zijn meest geliefd tijdverdrijf.
Bij klare maan, stilte en zoelte gaan ze naar het erf van de meest gevierde dorpsverteller. Als 't waait of killig is na een dag regen, kruipen ze liever binnen in hun hut. Ook als 't volslagen donker is: ze moeten dan te veel op hun hoede zijn voor de gevaren van slangen, van groot en klein wild dat rondloopt.

Alleman zit neergehurkt, ook de verteller, gewoonlijk rond een houtvuur. De gebaren worden met hoofd en handen gedaan, ook die welke wij zouden doen met handen en voeten, b.v. het voorzichtig voortsluipen van een dier, zijn plots verschrikken en halthouden. De stembuiging is klankrijk. Zo zal de verteller ieder dier met een verschillende stemtoon doen spreken. Ge zit er naar te luisteren, geboeid als door een fijne declamatie.
Als de eerste verteller klaar is, duidt hij een ander aan. Er wordt nooit een opmerking gemaakt, noch goed- noch afkeuring gedurende of na het verhaal. Niet dat de aanwezigen achteloos toeluisteren. O, nee. Ze zitten met hun ogen vastgeschroefd aan de verteller en geen woord of gebaar ontsnapt hen. Ze leven alles mee en springen soms in bij het verhaal. Dit gebeurt als de verhaler plotseling de verhaalzin onderbreekt en het publiek een vraag stelt, of wanneer in het verhaal een lied aan de beurt komt. Gewoonlijk komt zulk een lied twee- of driemaal terug.
Dit alles is natuurlijk enkel gesproken woordkunst en veel schoonheid gaat verloren bij het neerschrijven, maar toch blijft ieder sprookje iets fijns als verhaalkunst en levendig van voorstelling als een film. Wat niet verloren gaat in het opgeschreven verhaal is de psychologische waarde van die vertelsels. In de dierenfabels handelen en spreken de dieren als mensen. Ieder dier is het type van een soort mens; in iedere fabel blijft dat dier hetzelfde type kenmerken en doet uitschijnen, hoe die mensen voelen en doen in de meest verschillende omstandigheden van het negerleven.
De kleine marter Kabundi, b.v. is de weerloze dorpsneger, altijd op zijn hoede, met luchtig gemoed, omdat hij betrouwt op list en bedrog, die bij machte zijn hem te redden uit alle gevaren ook zonder de meester te ontstemmen; die het de meester lelijk kunnen betaald zetten en hemzelf nog de gelegenheid geven om zich tijdig uit de voeten te maken.
De luisteraar heeft het geniepig genoegen van de mindere, die op een bedekte manier de machtige weet te verschalken en te foppen. Hun eigen gemoed en leven zien ze weerkaatst in de gevierde Kabundi. Dat gemoed is volslagen heidens. De psychologie van Kabundi is interessant om in de neger de verwording na te gaan van alles wat wij recht en waar, schoon en goed vinden.
Buiten dat gewild bedrog en die gewilde ongerechtigheid treft ook in de neger de hardvochtigheid van gemoed, die gemakkelijk in wreedheid en cynisme overslaat. Nooit een blijk van goedheid, nooit een uiting van dankbaarheid, tenzij soms uit berekening en als daaruit voortvloeiend: de slaafse vrees van de overwonnene en de dwingelandij van de machthebber. Dat alles stelt de neger zich voor als natuurlijk, als vanzelfsprekend, als iets waaraan niemand aanstoot neemt.
„En met zulk een levenswijsheid worden de elkander opvolgende negergeslachten opgevoed!" zegt missionaris R. van Laneghem.

R.P. Eugène Hurel, een Frans missionaris velt een ander oordeel over de poëzie bij de primitieven: „Iedereen, jong en oud, kent het merendeel der verhalen op z'n duimpje en nochtans wordt niemand ze moe. Sommige verhalen zijn vol geestigheid van het begin tot het einde. Het merendeel preekt een moraal, die in onze beschaafde en christelijke landen geen slecht figuur zou slaan. De verwaandheid, de zelfgenoegzaamheid, de gulzigheid, de lafheid, de luiheid, de ontrouw, enz. worden er gelaakt met een gevatheid van goede smaak. Deugden, welke men met verwondering ontdekt in deze simpele zielen, worden er als voorbeeld gegeven met een natuurlijkheid, die eerbied afdwingt."
Zo zien we, hoe elke beoordeling subjectief kan zijn en gewrongen kan worden in het harnas, waarmee men ten strijde trekken wil, om iets te bewijzen kost wat kost.

Amaat Burssens, de broeder van de Vlaamse dichter Gaston, zegt ook dat er geen dierenverhalen zo geestig zijn als die, welke in Midden- en Zuidafrika de ronde doen. Er ligt een onmiddellijke aanknoping voor de hand Hij maakt ze dan ook:
„Reinaert de Vos heeft niet alleen in Europa zijn schelmenstreken uitgehaald. Reinaert leeft ook in Afrika, al heet hij daar Tsese of Kabundi of Kalulu of Mboloki (het dwerghert) — en al is de afrikaanse vos dus een gems, een haas of een ander klein dier. „Het is niet altijd stichtend wat de afrikaanse Reinaert verricht.

Hij is vaak een cynische ploert — althans als wij hem naar de voorschriften van onze moraal beoordelen — maar hij heeft steeds de lachers op zijn kant, omdat hij slim genoeg is om de kosten van het gelag door lompe of algemeen gevreesde of gehate dieren als de luipaard of de hyena te laten betalen. Ook in Afrika winnen list en verstand het van plompe en domme kracht."

Maar nu vraag ik u: Is de Europeaan wel gerechtigd met verontwaardiging de staf te breken over de Afrikaanse Reinaerdijen? Kijken we eens naar het Vlaamse verhaal van Willem die de Madok maakte! De „kleine man" zal eeuwig en altijd revanche nemen in woord en verhaal op wat hij de misbruiken oordeelt van macht en geld en die hij zodoende ongestraft over de hekel halen kan.
Een der dierenverhalen — naar Van Caeneghem — moet hier zijn plaats krijgen: het vertelsel van Kabundi, de Luipaard en de Antilope.
„Zekere dag kwam de Ngulungu-Antilope van heel verre met haar jong. Ze had haar man ginder gelaten. Ze liep met haar kind tot ze uitkwamen op 't bonenveld van de Luipaard. Ze zei tegen haar jong: Pas op op dit bonenveld. 't Is andermans goed, 't is van de Luipaard. Voor alle zekerheid ging ze het kind verstoppen en vertrok om de vader te halen. Maar 't kind liep rond op 't bonenveld van de Luipaard; 't sloeg de raad van zijn moeder in de wind; 't ging de bonen opeten.

Daar kwam de woeste Luipaard op zijn bonenveld. Hij vond overal op zijn veld de sporen van een Antilopenjong. Er was van zijn bonen gegeten! Hij volgde de sporen, greep het kind van de Antilope en ging ermee naar huis. Daar riep hij Kabundi en zei tegen hem: bewaak dit antilopenjong, terwijl ik palmwijn ga halen; als ik terug kom, zult ge het voor mij gaan verkopen op de markt. De Luipaard ging palmwijn halen. Maar Kabundi die achtergebleven was, begon geweldige honger te krijgen. Hij greep het jonge dier, sneed het de oren af en at ze op met maniokbrij. Hij waste zijn handen en wachtte de Luipaard af. Toen de Luipaard terugkwam met de palmwijn, riep hij Kabundi bij zich en zei: Kabundi, waar zijn de oren van het dier?
Kabundi antwoordde: Niets aan te doen, Heer, het jonge dier had geen oren. De Luipaard: Wat! Kabundi, hoe kunt ge mij zo openlijk bedriegen? Zeg, ik weet zeker, dat het dier oren had, toen ik palmwijn ging halen. Gij zelf hebt de oren van het dier opgegeten! Kabundi loog: Neen, Heer, het dier had geen oren.
De Luipaard sprong op om Kabundi te grijpen. Kabundi riep: Neen, Heer, 't dier had geen oren. De Luipaard weer: Ge liegt! Kabundi weer: Heer, wacht, 'k ga het vragen aan de ouders van het kind ginds in het struikgewas. Kabundi begon te roepen: Ngulungu! Ngulungu! Uw kind had het oren?
De Antilope antwoordde: Geenszins, dat kind had geen oren; ik had het verwittigd; 't heeft naar mij niet geluisterd.
Kabundi zei: Heer hebt ge het gehoord? De Luipaard moest toegeven. Hij nam het antilopenkind, gaf het aan Kabundi en zei: Ga het verkopen. Kabundi zette het op een lopen en was weg."

Tot nu toe verwijlden we, veel te kort bij de poëzie, zoals nog altijd leeft onder de zwarten, die gevestigd bleven op de gronden van hun voorouders. Maar de onmenselijke slavenhandel bracht vele negers door de gehele wereld heen. Zonderling genoeg ging voor velen, in welke miserabele omstandigheden ze ook leven moesten, de evolutie naar de beschaving sneller dan bij hen, die achterbleven. Betrekkelijk spoedig bloeide er ook ver van huis een poëzie, welke vol gelatenheid, bitterheid en haat was.

En dan zijn er ten slotte de gedichten van onze tijd, scheppingen van blank en zwart, welke we hier aanhalen willen, om het beeld van de Congolese poëzie af te ronden.
Gaston Burssens, de grote vriend van de jonggestorven Vlaamse dichter Paul van Ostayen, heeft in 1946 een bundeltje laten verschijnen onder de titel: „12 Niggersongs van Vidye Kalombo, op sonnetten getrokken door Gaston Burssens." Hij droeg het op aan zijn broer Amaat, de degelijke Congo-kenner.
Deze twaalf sonnetten zijn een typisch voorbeeld van een volslagen herdichting door een blanke, die kennis nam van wat er in de ziel van één of vele zwarten omging en dit dan omwerkte tot de weerklank ervan in het eigen gemoed, zodat we daarin naar woord en adem steeds de schampere Burssens horen.
Dan zijn er de werken van ontwikkelde zwarten, die op het peil van hun beschavers staan, zoals Antoine-Roger Bolamba. Van hem verscheen een verdienstelijke bundel te Parijs.

Over het algemeen laat de zwarte dichter zich niet verleiden tot de versvormen, welke door regels en voorschriften in een nauw keurslijf gestoken worden. Hij dicht wel in de vreemde sprake, maar behoudt daarbij de vrije, rijmloze vorm welke uit zijn eigen taal stamt. Zodat we bijna mogen zeggen, dat hij wel het hem vreemde meduim gebruikt, maar toch zich uitleeft in zijn moederspraak.
Het is natuurlijk, dat de zwarte zich verzet tegen een beschaving — hoe groot de voordelen ook zijn welke ze hem bezorgen kan — indien men ze hem zou willen opdringen met de bedreiging van het vernietigen van alles, wat hem eigen is. Door het verzet van de zwarte, door zijn daaruit volgende geslotenheid, zal de blanke dan nooit in staat zijn hem te doorgronden. Maar de zwarte, die slaafs de nieuwe beschaving volgen wil, zal de blanke nooit begrijpen, want hij zal slechts de uiterlijkheden overnemen.

We zouden daarbij de vergelijking durven aangaan met de westerse beschaving, waar steeds het betere uit de andere werelden aanvaard werd, om de eigen levenstrant aan te vullen en te verrijken. Zo wordt de wereld van de zwarte enkel werkelijk rijker, indien hij op de cultuur, eigen aan zijn streek, aan zijn aard, de verbeteringen griffelt welke de blanke hem bieden kan, zonder zichzelf te verloochenen.
En voor de Europeanen kan het niet anders dan een kuur van verfrissing, van verjonging zijn, indien zij zich inspannen om door te dringen tot deze cultuurvormen, welke nog zo dicht staan bij de natuur, bij het primitieve, dat zij niet uit hoogmoed verwarren mogen met gebrekkig of onmondig.

VLIEG PER SABENA NAAR AFRIKA

het land van de toekomst

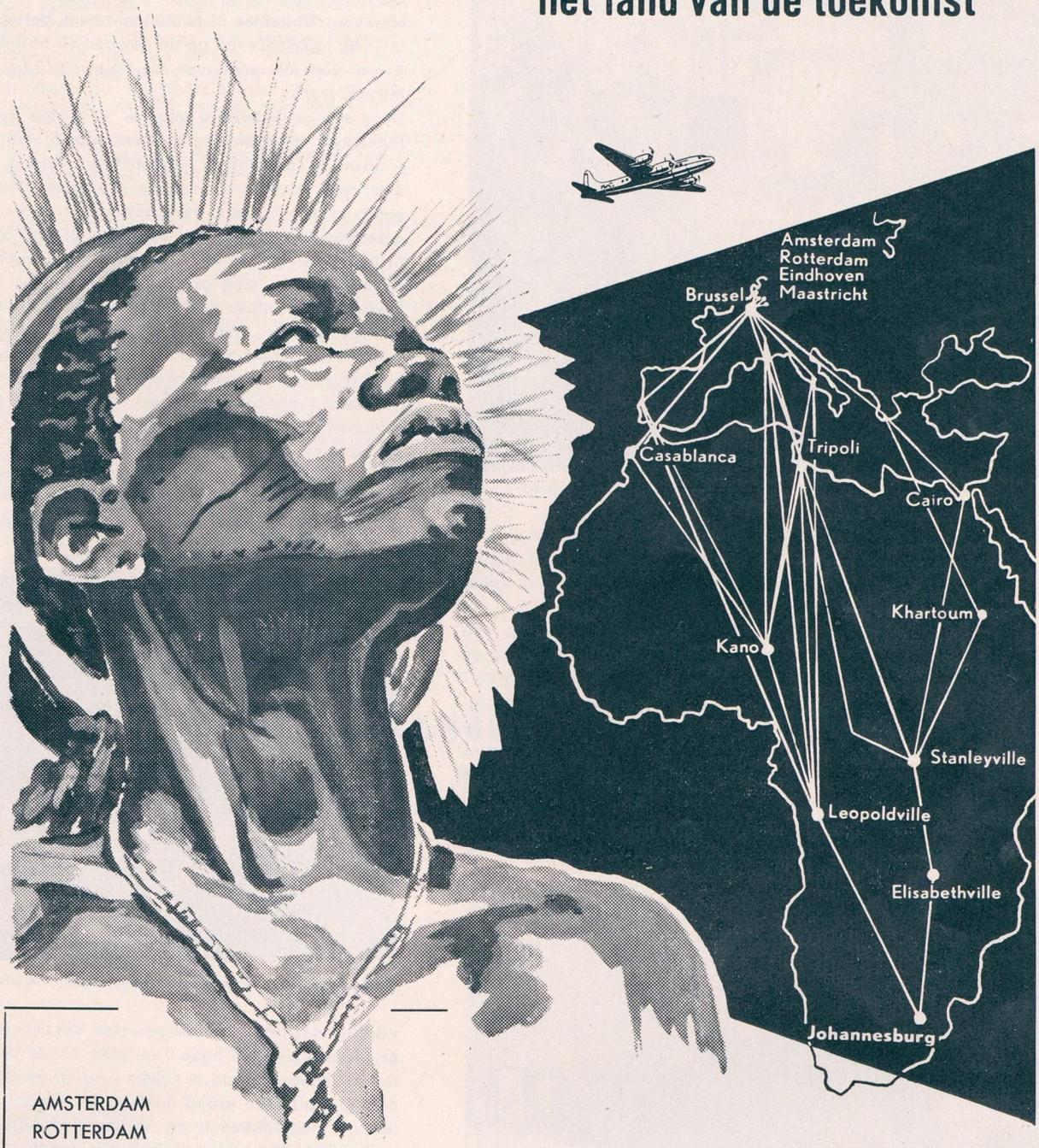

AMSTERDAM
ROTTERDAM
EINDHOVEN
MAASTRICHT

Wie vaker vliegt kiest

Alléén per SABENA kan uw vliegreis in deze vier plaatsen in Nederland beginnen.

VERKOOPKANTOREN:

Amsterdam:	Leidseplein 7	tel. 62966
Rotterdam:	Coolsingel 61	tel. 111315
Eindhoven:	Genneperweg	tel. 4885
Maastricht:	Griend 9	tel. 7171

SABENA

BELGIAN World AIRLINES

landbouw en industrie

toenemende welvaart in Belgisch-Congo

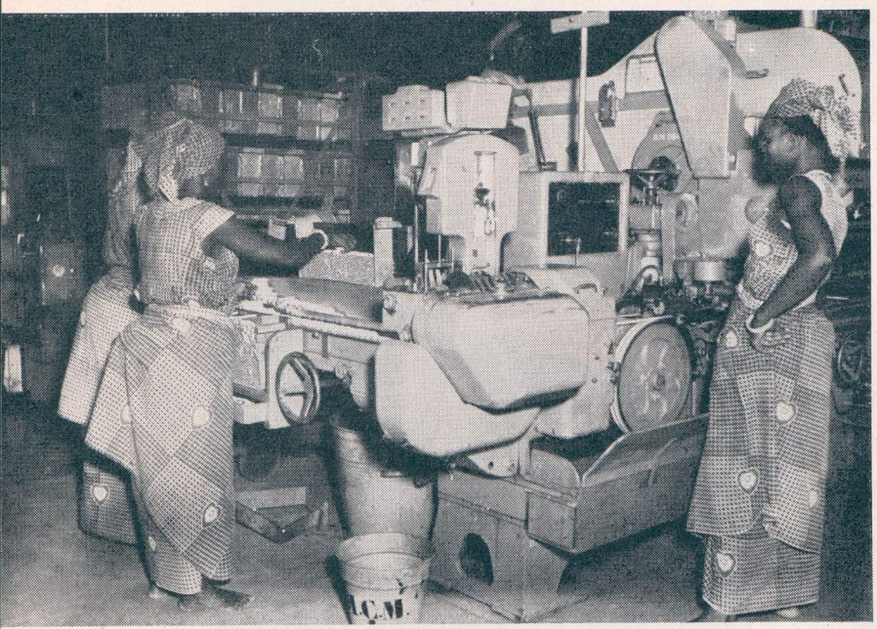

Werksters aan de arbeid in een sigarettenfabriek te Stanleystad.

Een land tot ontwikkeling brengen dat op economisch gebied ten achter is, wil zeggen: het uitrusten met een nijverheid en een landbouw, die beide niet alleen krachtig, doch ook evenwichtig zijn gevestigd.

De administratie in Belgisch-Congo heeft dit program van meet af toegepast. Enerzijds heeft het Belgische bestuur op industrieel gebied een buitengewone opbloei aan Congo verzekerd, anderzijds bracht het spontaan de landbouw tot ontwikkeling volgens dezelfde principes welke thans door de Landbouw- en Voedingsorganisatie van de Verenigde Naties worden toegepast en welke kunnen samengevat worden als volgt: de moderne landbouwmethoden introduceren, de resultaten van het landbouwkundig onderzoek toepassen en de plattelandsbevolking zodanig opvoeden, dat haar mentaliteit zich radikaal wijzigt. Doch terwijl het gespecialiseerde orgaan van de Verenigde Naties jaarlijks slechts over een begroting van 185 miljoen frank beschikt voor een actie die ongeveer 80 landen of gebieden omvat, beliepen de kredieten in 1956, ingeschreven op de gewone en buitengewone begrotingen voor de landbouw van Belgisch-Congo, meer dan één miljard frank.

Door een verantwoord gebruik van deze kapitalen konden inheemse plattelandsgemeenschappen worden gevormd, waarin de Kongolese landbouwer afstand deed van zijn zwervend bestaan en van de roofbouw afzag die hem wel een bestaansminimum verschafte, maar meer ook niet. In die gemeenschappen leert hij van jaar tot jaar beter hoe hij zijn grond, waarop hij zich thans voorgoed heeft gevestigd, op rationele wijze moet exploiteren.

Door de geleidelijke mechanisatie van het werk, het gebruik van meststoffen, het oprichten van coöperaties, komen de landbouwgemeenschappen in het plattelands-milieu tot een merkwaardige economische opbloei. In sommige landbouwgemeenschappen, in de streek van Kasaï en Kivu b.v., is het inkomen van de landbouwers verdriedubbeld in een tijdsspanne van ongeveer 5 jaar.

Het succes van deze landbouwgemeenschappen of paysannaten blijkt wel uit het feit dat eind 1956 ongeveer 150.000 gezinnen van Congolese landbouwers zich blijvend hadden gevestigd, dat bijna 200.000 percelen verkaveld werden en dat de nieuwe plannen bijna 8 miljoen 500 duizend ha omvatten.

Koffiekiemplantjes waarop de trachéomycose bestudeerd wordt.

De Afrikaanse grond is echter arm en tevens zeer verscheiden. Om uit deze grond het nodige voedsel te winnen, moeten de mogelijkheden op wetenschappelijke wijze worden bestudeerd. De wetenschappelijke landbouwkundige studie voltrekt zich in het in 1933 opgerichte Nationaal Instituut voor de Landbouwstudie in Belgisch-Congo, dat 60 centra of stations bezit, verdeeld over het gehele land. Het is dank zij de verspreiding door NILCO van uitgelezen zaden en planten — van 1951 tot 1956 ongeveer 2.000 ton zaden en meer dan 5 miljoen planten — dat de opbrengst van de landbouw zeer snel is gestegen. Terwijl een hectare hevea twintig jaar geleden 400 kg droge rubber opleverde, werpt dezelfde verbouwde oppervlakte thans meer dan één ton af. Een hectare koffie is gestegen van 500 tot 1.400 kg opbrengst, een hectare katoen van 200 tot 500 kg en een hectare rijst van 600 tot 1.100 kg.

Veekudde ingevoerd uit Dahomey.

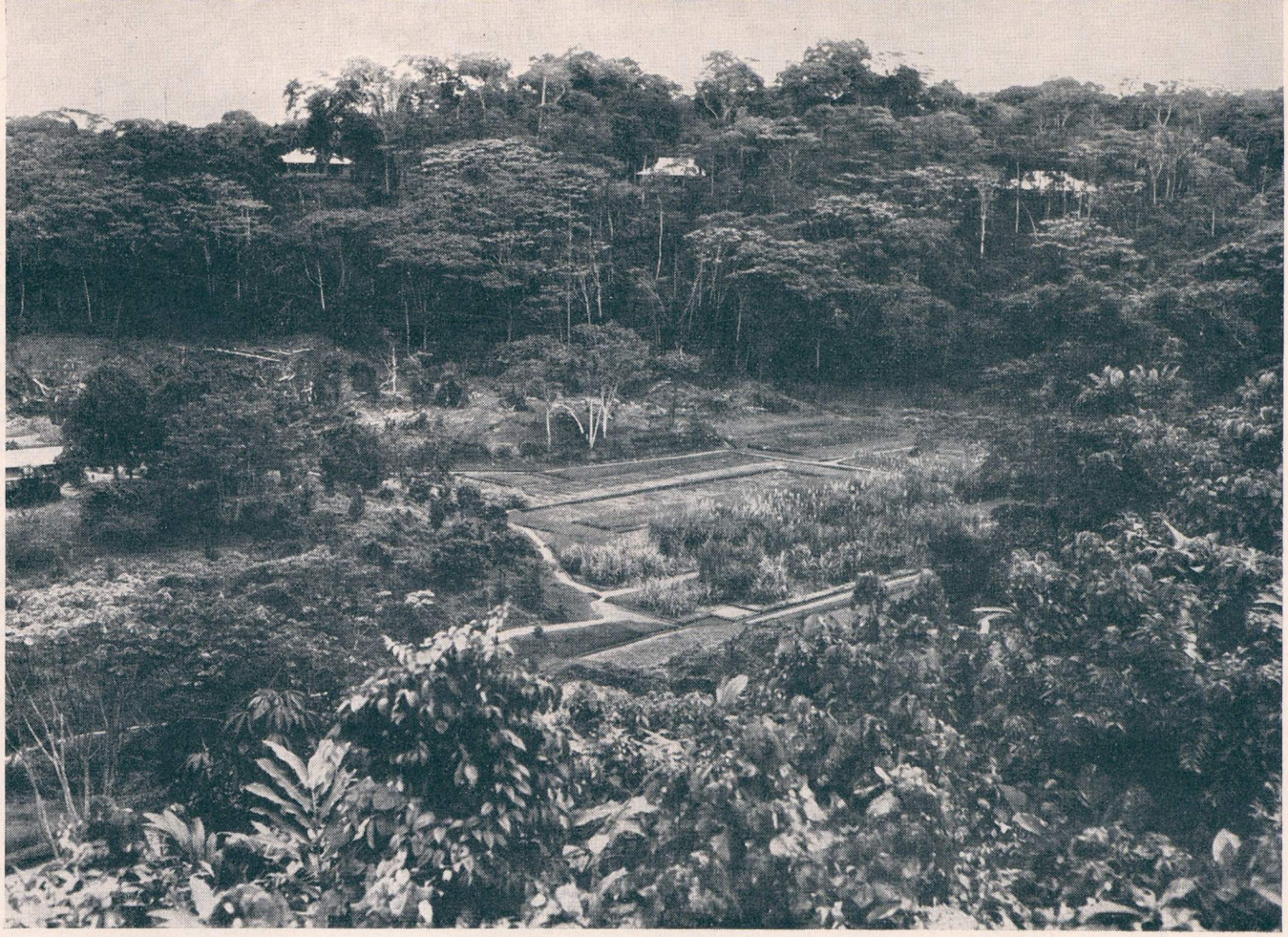

Mbole-ravijn te Yangambi.

Dank zij deze arbeid tot verheffing van de Congolese landbouwer werkt deze steeds meer mee. Vorig jaar hebben 820.000 Congolese planters 155.000 ton zaadkatoen voortgebracht, tegenover 136.000 ton drie jaar vroeger. De stijging van de inheemse productie van palmolie en koffie is al even betekenisvol.

Daarenboven gaat het toenemen van de inheemse landbouwopbrengst gepaard met een verhoging van de handelswaarde. Verscheidene diensten werden opgericht met het doel de produktie van de Congolese landbouw te regelen en te beschermen. Het is hieraan te danken dat de totale omvang van de in de handel gebrachte produktie sinds 1953 met de helft steeg. Zij bereikte 3,360 miljoen ton in 1956.

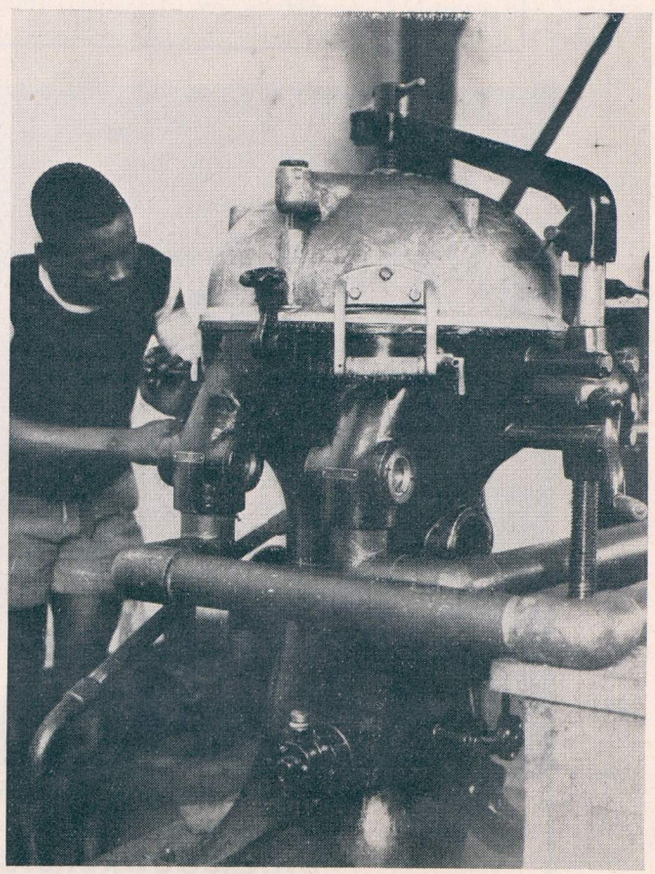

Geschoold technisch inzicht.

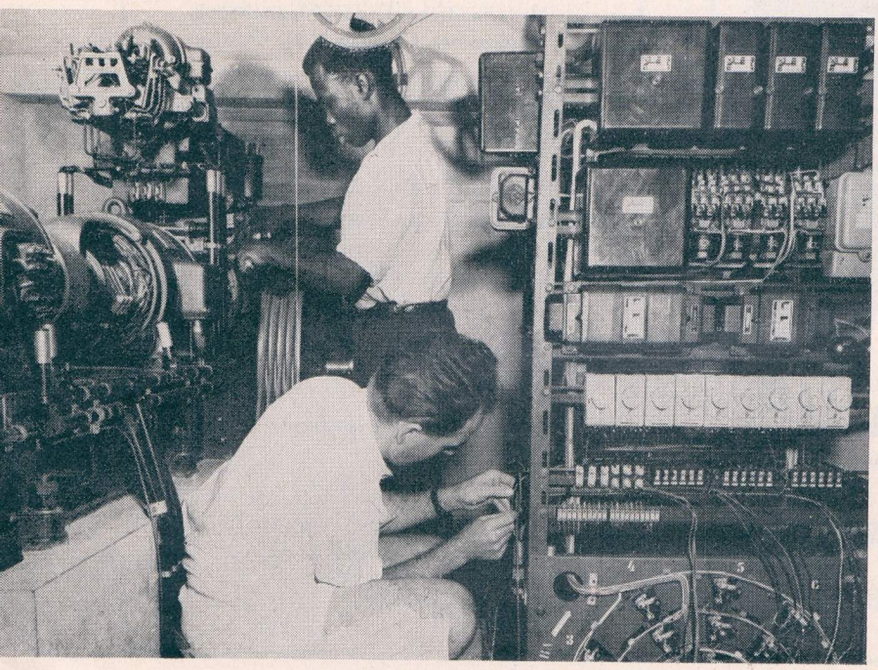

Het plaatsen van liften.

Tractor aan het werk op een citroenkruidveld.

Deze gunstige ontwikkeling, deze actie voor de landbouw gaat steeds verder. Thans houdt men zich bezig met de versnelde opleiding van inheemse hulpkrachten die geroepen zijn de Europese technici bij te staan. Het Congolese landbouwonderwijs omvat 33 scholen, die ongeveer 2.000 leerlingen tellen. Deze jongeren hebben de taak op hun beurt de landbouwmethodes, aangepast aan de gronden in elke streek, in hun landelijke milieu ingang te doen vinden.

Het Belgische Bestuur richt zich voorts op de herbebossing, de strijd tegen de erosie, het aanleggen van waterleidingen, het bevorderen van veeteelt en visserij. Van 1948 tot einde 1956 werden 2 miljard 600 miljoen franken uitgegeven ten behoeve van de plattelandsgemeenschappen!

Uit dit alles blijkt dat de Congolese boerenstand een grote toekomst tegemoet gaat.

Een steeds toenemende welstand der plattelandsbevolking is het beste middel om de proletarisering der massa tegen te gaan. En ten slotte wordt op deze wijze de meest soliede basis gelegd voor een rationele industrialisatie van Belgisch-Congo.

Zijn al uw familieleden en vrienden reeds lid van „Oost en West" ?

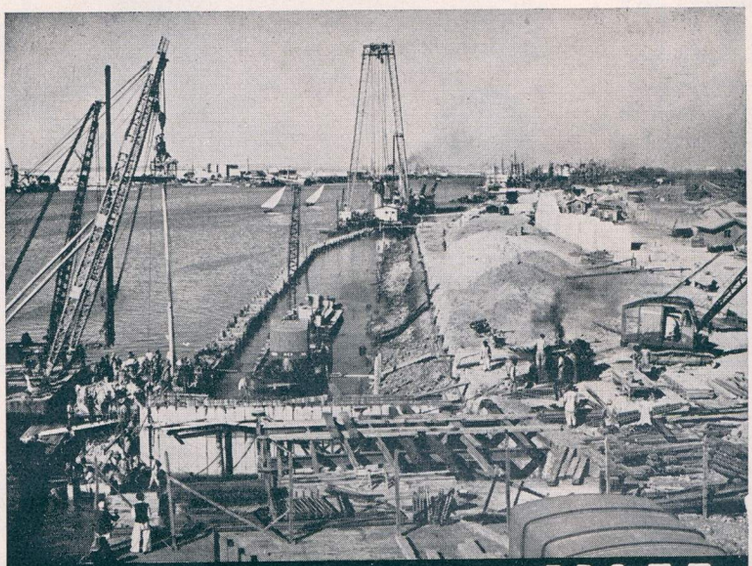

N.V. INDUSTRIËLE-
EN AANNEMING MAATSCHAPPIJ
(VOLKER AANNEMING MAATSCHAPPIJ)

VAM

's-Gravenhage (Holland) Telefoon 514101 Riouwstraat 191

HAVENS en andere
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
WEGEN
GROND- EN BETONWERKEN
UTILITEITSBOUW

HOLLANDSE OVERZEE BELEGGINGSTRUST

Trustee: Nederlandsche Handel-Maatschappij, Trustkantoor Curaçao N.V., Curaçao

Directie: N.V. Curaçaose Administratie en Beheer Maatschappij, Postbus 384, Curaçao

Een internationaal beleggingsfonds van aantrekkelijke samenstelling, onder deskundige leiding werkzaam in de vrije valutasector.

Koers: ca US $ 26.-

Rendement: 4½ à 5%
(geen dividendbelasting)

Inlichtingen alsmede een exemplaar van het laatstverschenen jaarverslag worden op aanvraag gaarne verstrekt door de directie.

P. De Prins

Congolese muziek

Iedereen heeft wel in dag- of weekbladen afbeeldingen gezien van dansende negers. Nieuwsgierig heeft hij gekeken naar die gebogen zwetende ruggen, die geplooide benen en dat opgerichte hoofd. Grote witte ogen schitteren in hun nachtelijk gelaat. En hij heeft zich afgevraagd: Wat brengt deze mensen tot een dergelijk stadium van extase? De muziek! Is dat nog muziek? Volgens Van Dale's woordenboek wel, want het is „een geheel van samenklinkende al of niet aangename geluiden."

Belgisch-Congo kent tal van lokale en stamdansen. In de begeleiding van deze choreografie vindt de Congolese muziek haar diepste expressie. Natuurlijk bestaan er ook niet-gedanste koorzangen, die bijvoorbeeld gezongen worden tijdens huwelijksplechtigheden in Kivu en begrafenissen in Urundi. Ook de oorlogsliederen, de liederen der dragers en pagaaiers en de wiegeliedjes mag men niet over het hoofd zien. De Negers zingen gemakkelijk meerstemmig. Hun polyfonie is verrassend vooral als men weet dat zij alleen berust op oor en geheugen.

In al de muziekgenres is het ritme het belangrijkste element. Het overheerst al de andere elementen in de inlandse muzikale uitvoeringen. Het beantwoordt aan de smaak en een diepe behoefte van de zwarte bevolking. Vaak wordt het ritme beklemtoond door een groep tam-tams. Het ritme is het dynamisch element bij uitnemendheid. De melodie wordt echter niet weggevaagd door het ritme. Zij gaan daarom niet altijd samen of lopen niet altijd parallel. Beide zijn te vinden en toch lopen zij elkaar niet in de weg. Een musicus kan ze gemakkelijk onderscheiden, zelfs wanneer met begeleiding gezongen wordt. Het is zelfs mogelijk regionale regels te formuleren, die van stam tot stam veranderen. De verschillen zijn zeer groot. Wat waar is voor pygmeeën van het Ituri-

Trommelaars uit Urundi.

woud of voor de Baluba's van Kasaï, blijkt geen steek te houden bij de Watutsi's van Ruanda. Ook op muziekgebied is Afrika een land van contrasten.

Het is niet geheel juist te beweren dat het Congolees ritme tweedelig is. Dit is slechts het geval wanneer het lied bestaat om een gebaar van hetzelfde ritmische type te begeleiden. In de pagaaiersliedjes bijvoorbeeld bestaat er een open neergaande beweging, die samengaat met het over en weer buigen van de lichamen. Vooreerst is er de krachtige stoot van de roeispanen in het water. Dan is er de verloren beweging, om de volgende haal voor te bereiden. De herhaling van de geconcentreerde krachtsinspanning en de daaropvolgende rust wordt in het lied gevoeld door een dubbel tempo, één sterk om de kracht aan te duiden en één zachter als tussenpoos. Deze twee tempo's moeten niet noodzakelijk van dezelfde duur zijn. Het sterke tempo duurt iets

Een inlander van de stam der Baluba met de fluit van Pan in de hand.

langer dan het zwakke om met de tijd van de krachtsinspanning van de pagaaiers overeen te stemmen, terwijl het teruggaan van de roeispaan de roeiers toelaat even het lichaam op te richten en adem te halen. Men behoeft dus geen geoefende musicus te zijn om te begrijpen dat het eerste tempo het sterkste en het meest intense moet zijn en dit zullen de begeleidende gongs of tam-tams beklemtonen. De tweede beweging zal daarentegen een meer zoemend karakter dragen. Een goede trommelaar zal vaak in Congo met de ene hand een tweeledig en met de andere een drieledig ritme volgen. Het bespelen van trommels en tam-tams geeft soms zeer curieuse polyritmische effecten, zoals men bij de volkeren uit de Kwango kan vaststellen. De woorden moeten melodie en ritme onderlijnen en zo het geheel helpen uitbouwen tot een stimulerende zang. Dit punt is zeer belangrijk. Een vaststaand schema met beklemtoonde en niet-beklemtoonde lettergrepen wordt gevolgd. De solisten antwoorden meestal op een koorgezang en derhalve durven zij wel improviseren. Dit antiphonair procédé werd in Europa gebruikt in de Middel-

De „Njimba", muziekinstrument van melodische klank, dat door de Balunda's gebruikt wordt.

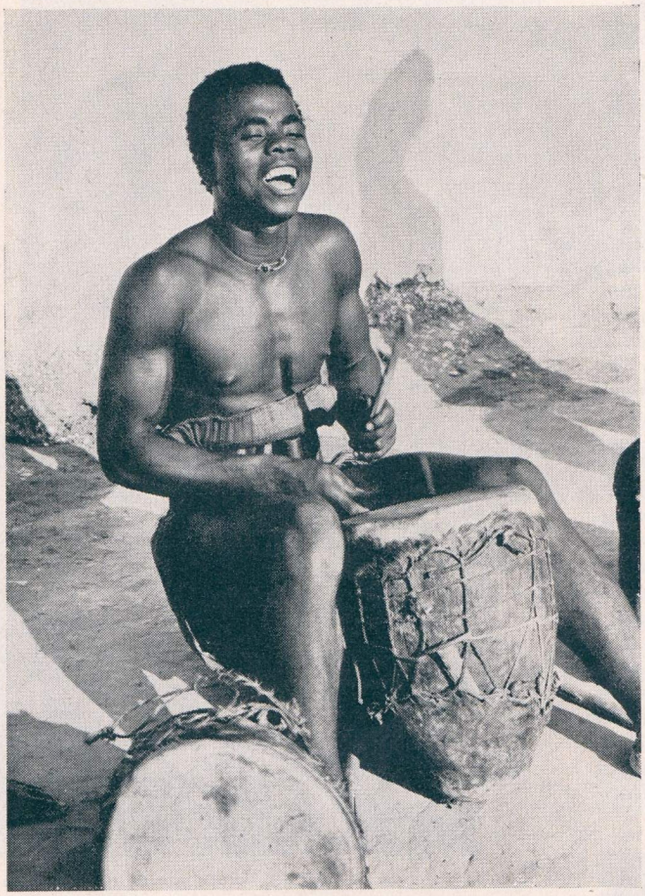

Een tam-tamspeler der Warega's.

eeuwen. Ofschoon de woorden steeds passen in het schema en bij de muziek, toch zal de voorzanger er zich voor hoeden teveel geestigheid te verkopen. Het koor mag niet in een lach schieten en aldus het geheel onderbreken. Een typisch voorbeeld van een charmerend pagaaierslied is "Uele, madiba makasi!" (Ja, Uele, sterk is de stroming voor de roeier!). De melodie is in de meeste gevallen kort, alhoewel langere thema's occasioneel voorkomen. Westerse muziekvormen als de imitatie, de faux-bourdon, en de canon kent men ook in Congo. De Congolezen brengen eveneens het instrumentale ritornel, de variatie, het gewone lied met coupletten en refrein. Men kan dus hier niet gewagen van een primitieve kunst.

Jonge Topoke-meisjes bespelen de „longoma".

In tegenstelling met Europa, geldt de muziek niet als ontspanningselement in de Congolese wereld. Hij, die de Afrikaanse instrumenten bestudeert, verwondert zich steeds over de macht, die hen toegeschreven wordt. Voor een Europeaan schijnt het inderdaad op zijn minst zonderling dat een xylofoon de maïsoogst zou kunnen bevorderen; dat een instrument, waarvan iedereen de maker en de grondstoffen kent, de stem van de voorouders kan laten weerklinken; dat zekere trommels een eigen persoonlijkheid en dus ook een „echtgenote" bezitten; dat tam-tams een oordeel over zekere geschillen kunnen vellen.
De traditionele Congolese muziek dient niet alleen om de dans (die overigens ook een uiting van een geloofsbelijdenis is) te begeleiden, maar speelt in het algemeen een magische rol. Zij, die sceptisch blijven tegenover de bewering dat de Congolese instrumenten een diepere zin hebben, willen wij een onwrikbaar bewijs leveren: de kalengatrommel van de Buhavu. In deze membranofoon wordt telkenmale de schedel van de overleden Mwami (Koning) ingebouwd. De dode Mwami wordt telkens begraven met de kalenga van zijn voorganger.
De primitieve instrumenten, die in dienst staan van de voorouders, leveren het bewijs van een grote vindingrijkheid en een grondige kennis van de acoustiekwetten. Men kan ze onderverdelen in 4 soorten:

1. de blaasinstrumenten omvatten de hoorns, de fluiten, de panfluiten en de ocarina's.

2. de snaarinstrumenten bestaan in Congo uit raffiavezels en repen boomschors. Zij gaan van de eenvoudige muzikale boog tot primitieve harpen, citers, lieren en zelfs tot de instrumenten met strijksnaren zoals kleine violen met één, twee of drie snaren).

3. de membranofonen spelen een grote rol in de Congolese muziek en niet verward mogen worden met de tamtams, die gans uit hout zijn vervaardigd en door een gleuf hun klank laten horen. De membranofonen zijn vaste lichamen, overspannen met een vlies. In deze categorie is er een rommelpot, die erg op het Vlaamse instrument lijkt. De tamtams behoren tot

4. de idiofonen, waarbij de klank voortgebracht wordt door een vast lichaam dat niet aan een zekere spanning wordt onderworpen. Bij de idiofonen vinden wij allerlei xylofonen, tam-tams, gongs, klokken, bellen en belletjes, rammelaars en castagnetten. Als een bijzonder instrument dienen wij de sanza te vermelden. De Portugezen noemen het "pianino" omdat het gaat om een soort kleine draagbare piano, die zijn klank haalt uit lamellen van verschillende grootte. Er zijn er met rotan- of raffiaklavieren en met ijzer, koper of brons. De heer J. N. Maquet geeft in zijn brochure "Note sur les instruments de musique Congolais" (uitgegeven in 1956 door de Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen, Livornostraat 80a, te Brussel) een uitvoerige beschrijving van de verschillende sanza's.

De indeling van de notenbalk verschilt van streek tot streek in Congo. De Pygmeeën en de Soedanese bevolking houden het bij de vijfdelige toonladder, die in de muzikale evolutie de zevendelige voorafgaat. De Bantoe-volkeren gebruiken beide toonladders met een voorkeur voor de pentatonische. Nochtans mag men niet altijd gewagen van een volledige gelijkenis met de Europese diatonische toonladder.
Wij willen tenslotte nog wijzen op de invloeden, die de Congolese muziek in de laatste jaren ondervond. Reeds vroeger onderging men in het Noorden, het Oosten en langs de evenaar de invloed van de Arabieren, die men nog kan afleiden uit het melopeekarakter van sommige zangen, de

De Longombe is een muziekinstrument dat men bij al de Ekonda en de naburige volken vindt.

Bapende trommelaars in het dorp Nioka-Kakese.

invoering van zekere instrumenten en de variaties van noten op één lettergreep. Nu vindt de jazz een sterke weerklank bij de inboorlingen, terwijl de rumba hun hart heeft veroverd. De muziek, door de beschaving meer en meer tot een ontspanningselement verdrongen, verliest stilaan haar diepere betekenis. Zowel de kerk, de school, de radio, de gramofoon als het leven in de nieuwe steden knagen aan de magie van de Congolese muziek. Inlandse componisten, die een Europese muzikale opleiding hebben genoten, brengen een verfijnde, goedgebouwde muziek voort. Dit is het geval met Joseph Kiwele, wiens werken op de gramofoonplaat werden vastgelegd.

In de centra vond de Zuid-Amerikaanse muziek talrijke imitators en onder de gitaristen dient vooral Jean-Bosco Mwenda te worden vermeld die de eerste prijs behaalde in de wedstrijd van de "African Music Society".

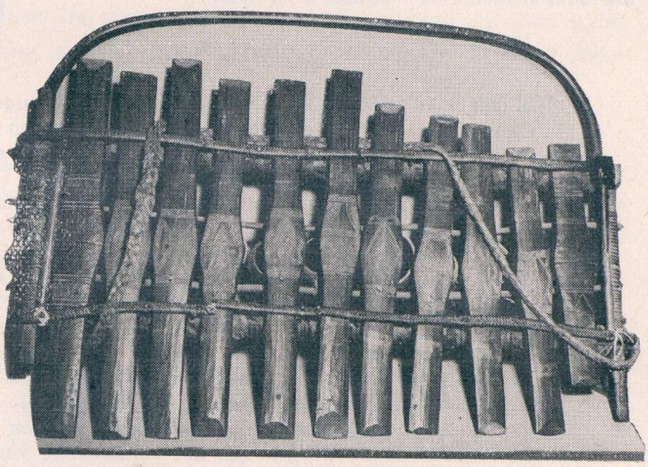

Xylophoon afkomstig van een volk verwant met de Bakuba.

dr P. van Emst

Koninklijk Instituut voor de Tropen / Bureau Algemene Voorlichting

Koningen van Congo

Een van de vroegere Congo-koningen in vol ornaat.

In het jaar onzes Heren 1482 plaatste de Portugees Diégo Cao een pradao aan de monding van de Zaïre en nam door deze handeling het gebied in bezit voor zijn souverein, Johan II, koning van Portugal. Daarna opende Diégo Cao onderhandelingen met Mani-Congo, de vorst van dit Afrikaanse gebied.

Of deze vorst het plaatsen van een steen met inscripties, pradao genoemd, voldoende aanleiding vond om nu onmiddellijk een voor hem ver en vaag heerser ergens in het onbekende Europa als leenheer te erkennen, vermeldt de historie niet. In ieder geval ging hij er toe over om een paar van zijn onderdanen mee te geven naar Lissabon. Deze mensen werden daar in kennis gebracht met alle wonderen van de toenmalige Europese beschaving, leerden Portugees en raakten op de hoogte van het staatsbestel van één van de toen machtigste staten. Na enige tijd zond koning Johan II hen terug; deze mensen zouden hun nut kunnen afwerpen in het kader van de Portugese betrekkingen met de Congo-bevolking en hun vorst, als tussenpersonen en tolken. De eerste aanraking op de Westkust van Afrika tussen blank en zwart was er een van betrekkingen tussen twee koningen.

Als gesproken wordt over „koninkrijken" in Congo en in het algemeen in Afrika moet de betekenis van deze term niet overschat worden, doch ook zeker niet worden opgevat als een euphemisme voor een willekeurig troepje primitief levende „wilden" met een hoofdman. De vele rijken in Afrika: Benin, Gana, Bornu, Mossi en vele andere bezaten wel degelijk een staatsbestel dat te vergelijken viel met dat van de feodale Europese staten of staatjes ten tijde van de middeleeuwen. In de eerste jaren van de kennismaking van de blanken met dit werelddeel erkenden de reizigers meer nog dan in later eeuwen, het zeer reële prestige en cachet van de heersers over deze rijken. De in later tijden veranderende opvattingen van de Europeanen, tot uiting komend in het feit, dat men „de" neger als een volkomen inferieur soort mens ging zien, hield overigens gelijke tred met het langzaam maar zeker in verval raken van deze staten. Een verval dat niet alleen op rekening van de westerse invloed geschreven mag worden, doch dat reeds aanving vóór de 16e eeuw.

Voor het Franse woord chefferie is geen equivalent in onze taal te vinden. Juist in de literatuur over de Congo treft men dit woord veel aan. Hiermee duidt men een niet grote groep mensen aan, staande onder het gezag van een hoofdman. Het gaat in zekere zin om een politiek begrip. Een chefferie is nog geen staat en toch meer dan een dorpssamenleving. De onafhankelijkheid is meestal tamelijk groot. Dergelijke chefferies in Afrika zijn waarschijnlijk ontstaan uit een behoefte aan bescherming bij de onderdanen. In de aanvang kan men zich een grote, uitgebreide, doch samenwonende familie denken met als centrale figuur de patriarch. Telkens wordt deze groep uitgebreid door de komst van vreemdelingen, die zich aansluiten, door de opname van aangetrouwde vrouwen of mannen. De patriarch is het hoofd van de groep en vertegenwoordigt deze. In zijn naam en door zijn toedoen is ieder veilig, krijgt ieder zijn deel en wordt hij beschermd tegen kwade invloeden van buiten. Gaat het een dergelijke familie met ieder, die er in de loop der tijden bij komt, voor de wind, dan ontstaat langzaam maar zeker een chefferie.

De oorspronkelijke kernfamilie blijft een grote macht behouden en de leider is altijd uit deze familie afkomstig. Hij bezit een groot prestige en heerst soms vrijwel absoluut. Zijn aanzien stijgt nog meer, indien hij de technische en magische geheimen kent. Dikwijls is deze kennis zelfs een conditio sine qua non voor het handhaven van zijn positie. Door zijn handelingen is hij in staat de goden welwillend te stemmen, hij kan de regen laten komen en de vruchtbaarheid van de velden doen toenemen. Hij brengt welvaart maar is ook in staat tot het oproepen van hongersnood, ziekte en dood. Naar alle waarschijnlijkheid zijn de meeste stichters van chefferies priesters en tovenaars geweest; eerder dan grote krijgslieden. Zijn volgelingen zijn verwanten, bedienden en meelopers. Zij werken voor hem en zijn gezin als landbouwer of ambachtsman. Hiervoor krijgen zij geen loon. Voldoende is de bescherming die zij genieten en het feit, dat door incidentele goede gaven niemand honger behoeft te lijden. Temidden van een aantal grotere of kleinere chefferies, was er telkens wel één, die zich wist uit te breiden ten koste van de andere. De hoofden overwonnen elkaar in de strijd en de overwonnene werd tot vazal. Tenslotte kwam het dan dikwijls tot een feodaal blok, met een heersende groep, gesteld over een aantal leenmannen en horigen. Het toch nog altijd min of meer huiselijke karakter van een chefferie ging langzaam maar zeker verloren.

De pradao waarop de portugees Diégo Cao zijn naam en van zijn metgezellen liet zetten. Een kruis en wapen van Portugal werd toegevoegd.

In de zo ontstane rijken treffen wij de koning als centrale macht, die echter een groot deel van zijn gezag heeft gedelegeerd aan ministers en gouverneurs voor de buitendistricten. Deze staten kennen echte departementen: ministers met verantwoordelijkheid voor landbouw, handel, financiën, enz. De functie van gouverneur wordt dikwijls erfelijk in een bepaalde familie en nog thans zijn resten van oude

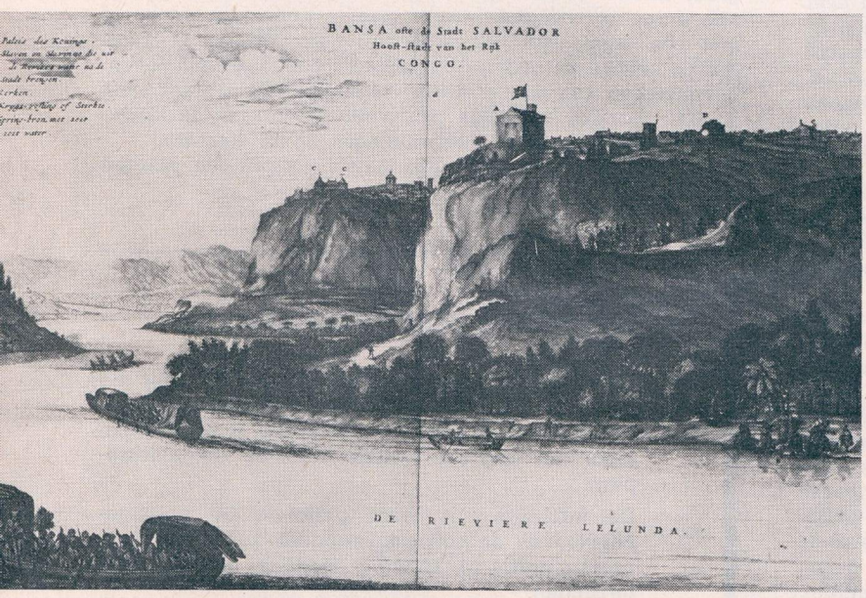

Zicht op San Salvador, hoofdstad van het Congo-koninkrijk.

Loango-dubbelmasker.

Bakuba koningsbeeldje.

prerogatieven terug te vinden, die teruggaan op de functies van een familie ten tijde van de grote rijken.
De oude magische wetten van een koning kunnen uitgroeien tot een dergelijk omvangrijk stelsel van geboden en verboden, dat hem een vrijwel goddelijke verering ten deel valt. De andere kant van de medaille in dergelijke gevallen geeft in feite een steeds grotere inkrimping van zijn macht te zien. De koning wordt eigenlijk tot een soort godenbeeld, in ieder opzicht onderworpen aan een gecompliceerd ritueel, dat zijn bewegingsvrijheid volkomen verhindert. De feitelijke macht vervalt dan aan familieleden, ministers en gouverneurs.

De uitgestrektheid van dergelijke negerrijken verandert in de loop der tijden; grensgebieden maken zich los; gouverneurs verklaren zich onafhankelijk. Krachtige heersers veroveren gebieden en maken deze onderworpen.
Toen Diégo de Kongo-monding ontdekte bestond daar naast het zuidelijke Congo-rijk de staat Loango. Dit rijk werd in eerste instantie door de Portugezen, wat betreft uitgestrektheid en politieke macht, ten zeerste overschat. Juist in die tijd verkeerde Loango al in verval. Enkele vroeger overwonnen chefferies hadden zich weer vrij gemaakt. Andere gebieden waren in handen geraakt van de heerser van het koninkrijk Congo. De heerser van Loango moest een vorstelijke vrouw uit Congo huwen; op deze wijze penetreerde deze staat in het hart van Loango: in de heersersfamilie. Immers de vrouw van de koning zou na een generatie de moeder van de volgende koning zijn en traditioneel had de koningin-moeder in deze staten steeds een grote politieke macht. Ook echter het machtige Congo-rijk begon al spoedig tekenen van verval te vertonen. Het begin van de geschiedenis van deze staat ligt ergens in de 13e eeuw toen Nimia Lukéni, een vreemdeling, uit het oosten kwam en een chefferie vestigde. Deze legendarische stichter zou een jager en vooral een machtig tovenaar zijn geweest. De door hem gestichte chefferie groeide in de loop der eeuwen uit tot het machtige rijk, waar Diégo Cao kennis mee maakte. De oorspronkelijke hoofdstad was een belangrijk militair centrum en van daaruit werd het ganse gebied beheerst. Naderhand vestigden zich hier de Portugezen en noemden de stad, die onder haar eigen heersers reeds achteruit gegaan was San Salvador. Door deze Europeanen, die kerken en andere stenen gebouwen oprichtten, ging er opnieuw een roep van de stad uit, maar de concurrentie van de havenstad Saint Paul de Loanda bleek te machtig. Mèt de oude hoofdstad desintegreerde het rijk, Vazallen maakten zich onafhankelijk en in de 19e eeuw was het rijk van de Mani-Congo niet meer dan een onbelangrijke chefferie, die nu echter, na de kolonisatie van Afrika door de Europese staten, nooit meer tot grote ontplooiing zou kunnen komen, zoals eeuwen geleden onder Nimia Lukéni.
Evenals Congo en Loango zijn de meeste van dergelijke rijken in het stroomgebied van de Kongostroom verdwenen en leven nog slechts voort in legende en familietraditie.
Een aantal koningen bestaat nog steeds, maar heersers in de werkelijke zin van het woord zijn zij niet meer. Sommigen hebben de moderne tijd begrepen en zijn gewaardeerde medewerkers van het Belgische of Franse gouvernement geworden. Anderen ontvangen een toelage, omgeven zich met de laatste resten van de vroegere pracht en praal van een hofhouding en stellen zich tevreden met een schijn van macht.
Zo b.v. de koning van de Bakuba in Belgisch-Congo. Hij heeft vrijwel geen feitelijk gezag meer. Zijn parafernalia zijn echter gehandhaafd. Zijn volledig ceremonieel gewaad is zo dicht bestikt met kralen en schelpen, dat hij door twee mannen op zijn statie-troon geholpen moet worden. Zijn directe omgeving bewijst hem nog steeds eer; als de koning niest, juicht ieder hem toe. Zijn statietrommen dragen in prachtig snijwerk en kralenstiksel de symbolen van zijn koninklijke waardigheid, slechts de koninklijke roffel mag weerklinken, als hij nadert.
Evenals zijn voorgangers zal voor hem, na zijn dood een groot houten beeld vervaardigd worden. Er zijn tientallen van dergelijke beelden bekend. Iedere koning is afgebeeld met een eigen symbool, waar hij aan kenbaar is. Deze tekens hebben betrekking op de grote daden uit zijn leven: het instellen van een nieuwe vorm van rechtspraak, het houden van een befaamde rede voor de verzamelde krijgshoofden en bovenal de overwinningen op de vijanden.
Het zal moeilijk zijn voor deze laatste vorsten een passend symbool te bedenken.

ALGEMENE LEDENVERGADERING 1958

Tot onze vreugde is de belangstelling voor de boottocht op 31 mei a.s. zo overstelpend groot gebleken, dat niet alleen de „Erasmus" is volgeboekt, maar ook nog een tweede boot, de „Regentesseplaat".

De inschrijving is thans gesloten. De passagebiljetten en de consumptiebonnen zullen de deelnemers(sters) zo spoedig mogelijk worden toegezonden.

ARBEIDSINSPECTIE.

Gedurende het jaar 1956 bezochten de 23 inspecteurs van de Congolese arbeidsinspectie 3.248 firma's, die in totaal 406.285 inheemse loontrekkenden te werk stelden. Het Bureau voor de Arbeidsinspectie bezat in 1956 ongeveer 9.250 dossiers van werkgevers. Onder de ondernemingen, die bezocht werden, waren er 150 met meer dan 500 werklieden. De Congolese Pensioenkas voor Arbeiders had in 1956 meer dan 800.000 aangeslotenen.

LEERGIERIG.

In Belgisch-Congo zijn 360 bibliotheken, die 150.021 boeken bezitten en 11.447 regelmatige lezers tellen. Ongeveer 18 % van het aantal boeken zijn in het Nederlands geschreven. In totaal verschijnen er 254 dagbladen en tijdschriften, waarvan 120 in het Frans, 101 in een inheemse taal, 15 tweetalig (Frans-Nederlands), 11 in het Nederlands, 6 in het Engels en 1 in het Portugees. Er zijn 244 studieverenigingen met 11.045 leden.

AL DIE WEGEN LEIDEN NAAR..... CONGO!

De verbinding België—Congo en terug wordt door SABENA verzekerd lang de volgende lijnen:

Brussel — Tripoli — Kano — Leopoldstad.
Brussel — Genève — Kano — Leopoldstad.
Brussel — Rome — Kano — Leopoldstad.
Brussel — Casablanca — Kano — Leopoldstad.
Brussel — Lissabon — Kano — Leopoldstad.
Brussel — Tripoli — Kano — Stanleystad.
Brussel — Tripoli — Libenge — Stanleystad.
Brussel — Rome — Athene — Kaïro — Stanleystad — Elisabethstad.
Brussel — Kaïro — Stanleystad.
Brussel — Frankfurt — Beyrouth — Stanleystad — Elisabethstad.

„RIJDEND" CONGO.

Op 31 december 1955 telde men in Congo 704.789 fietsen, 24.085 auto's, 11.659 vrachtwagens, 7.520 bestelwagens, 1.900 motorfietsen, 433 tractors en 328 autobussen. Praktisch de helft van het aantal personenwagens is niet ouder dan 3 jaar en 85 % niet onder de 6 jaar. De wagens met een grote cylinderinhoud zijn het talrijkst (ongeveer 61 %). De voertuigen, die toebehoren aan de overheidsdiensten, de godsdienstige, wetenschappelijke of filantropische organisaties, de instellingen van openbaar nut, het consulaire korps, de oorlogsinvaliden of gebrekkigen zijn in deze cijfers niet inbegrepen. In Congo besloeg het wegennet op 31 december 1956 ongeveer 140.000 km, waarvan ± 16.000 km particuliere wegen, ± 33.000 km belangrijke openbare wegen en ± 90.000 km secundaire wegen.

ZENDING EN MISSIE.

In 1956 bestonden in Congo 525 Rooms-Katholieke missieposten, die 23.729 plaatselijke gemeenschappen bereikten en 255 Protestantse zendingsposten voor 18.040 plaatsen.
Er werden 204.743 katholieke doopsels toegediend aan kinderen en 134.618 aan volwassenen, terwijl 4.370 kinderen en 52.500 volwassenen door de protestantse zending werden gedoopt.

LANDBOUWONDERWIJS.

N.I.L.C.O., het nationaal instituut voor landbouwstudie in Congo, telt thans 59 afdelingen in Belgisch Afrika. Op deze posten zijn 433 Europeanen en 13.669 inheemsen werkzaam.

Voor inlichtingen betreffende Belgisch-Congo:

INFORCONGO
DIENST VOOR DE VOORLICHTING
EN DE PUBLIEKE RELATIES VAN
BELGISCH-CONGO EN RUANDA-URUNDI
Montoyerstraat, 3, BRUSSEL.

De Heer ROELKENS, Vertegenwoordiger van de DIENST VOOR TOERISME VAN BELGISCH-CONGO EN RUANDA-URUNDI 5—7, Leidseplein, Amsterdam.

SABENA
Air Terminus
Kardinaal Mercierstraat, 35, BRUSSEL.

MINISTERIE VAN KOLONIEN
Koninklijke plaats, 7, BRUSSEL.

KONINKLIJK MUSEUM VAN BELGISCH-CONGO
te TERVUREN (Brussel).

Zijn al uw familieleden
en vrienden
reeds lid
van
„Oost en West" ?

afdelingsnieuws

Lezingen en filmvoorstellingen die gehouden, doch nog niet vermeld zijn.

AMSTERDAM, 22 april 1958: mr N. E. Rost Onnes, Hoofddirecteur van de Hollandsche Bank-Unie N.V. Onderwerp: „Zuid Amerika in vogelvlucht met vertoning van enige kleurenfilms over Brazilië".

HAARLEM, 23 april, filmavond: „Het geschenk der goden", „Drums for a holyday", „Jamaica".

ROTTERDAM, 17 april, lezing met kleurendia's en een kleurenfilm door dr C. F. A. Bruijning over „Volk van Suriname".

OOST & WEST

KRUISWOORDRAADSEL

HORIZONTAAL:

18. rivier in Belgisch Congo; vogelaarsstok; Indische neushoorn.
19. kleur in kaartspel; vrucht; modern navigatiemiddel.
20. Bijbels veldheer; vader en moeder; stad in Belgisch Congo.
21. bij elkaar horend tweetal; dier in Belgisch Congo; lid van een wetsartikel.
22. deel van een atoom; gekleurd; plaats in Belgisch Congo.
23. gierigaard; mythologische slang; auto-accessoires, nodig bij mist.
24. plaats in U.S.A.; ontdekkingsreiziger; Germaanse mythologische figuur.
25. auw! (Maleis); bevestiging; bewoner van Belgisch Congo; water in Noord-Holland.
26. plaats, waar zich een zeer mooi museum bevindt; (onsterfelijke) plant.
27. geografische aanduiding; voorhistorische steenzuilen; stap; vluchtheuvel.
28. stad in Belgisch Congo; houding; Bijbelse maat.
29. lied of muziekstuk; bodemuitholling door water; deel van Belgisch Congo.
30. bijzondere onderscheiding in Hitler- Duitsland; kledingstuk; lat of latwerk.
31. kneep; tijdvak; selderie; deel van het etmaal.
32. schreeuw; uitroep; neerslag uit rook; ongemakkelijke vrouw.
33. lawaai; snit, vorm van het bovenlijf; heldendicht van Homerus.
34. einde; rivier in Belgisch Congo; voetpunt; vast omlijnd geloofsartikel.

VERTICAAL:

1. dier in Belgisch Congo; kist van latwerk; bij eb droog vallend gebied; gemeenschappelijke bouwgrond; uitroep.
2. eiland in Middellandse Zee; niet grootmoedig; slecht; niets uitvoeren.
3. stad in Belgisch Congo; regel; overgegaan tot het ware geloof.
4. nakomeling; grafkuil; verorberen (aanv. wijs); Zuid-Amerikaans land.
5. in geen plaats; bezittelijk voornaamwoord; betrekking.
6. van meer dan middelmatige afmeting; deel van Sumatra; onzuiver, onklaar.
7. deel van Belgisch Congo; tijdseenheid; voortbrengsel uit Belgisch Congo; onheilsgodin.
8. Frans beeldhouwer; oude wijnmaat; stad in Perzië (Iran).
9. langpootmade; vormloos stuk; Afrikaanse republiek.
10. Duitse mannennaam; middag; titel; stichter van Belgisch Congo.
11. rivier in Belgisch Congo; inwoner van Belgisch Congo; hoofddeksel; Bijbelse figuur.
12. dag en nacht; familie-lid; aangezien; gast.
13. naam van een Aziatisch meer; tweede of latere bloei; te verrichten werk; hetzelfde.
14. voordelig; meer dan een bepaalde hoeveelheid; cement; rijwiel.
15. stad in Turkije; plezier; saai, vervelend.
16. bedrijver; godin; deelgerechtigde in nalatenschap.
17. aanhanger van een bepaalde godsdienstige leer; dier in Belgisch Congo; leverancier van raketten.

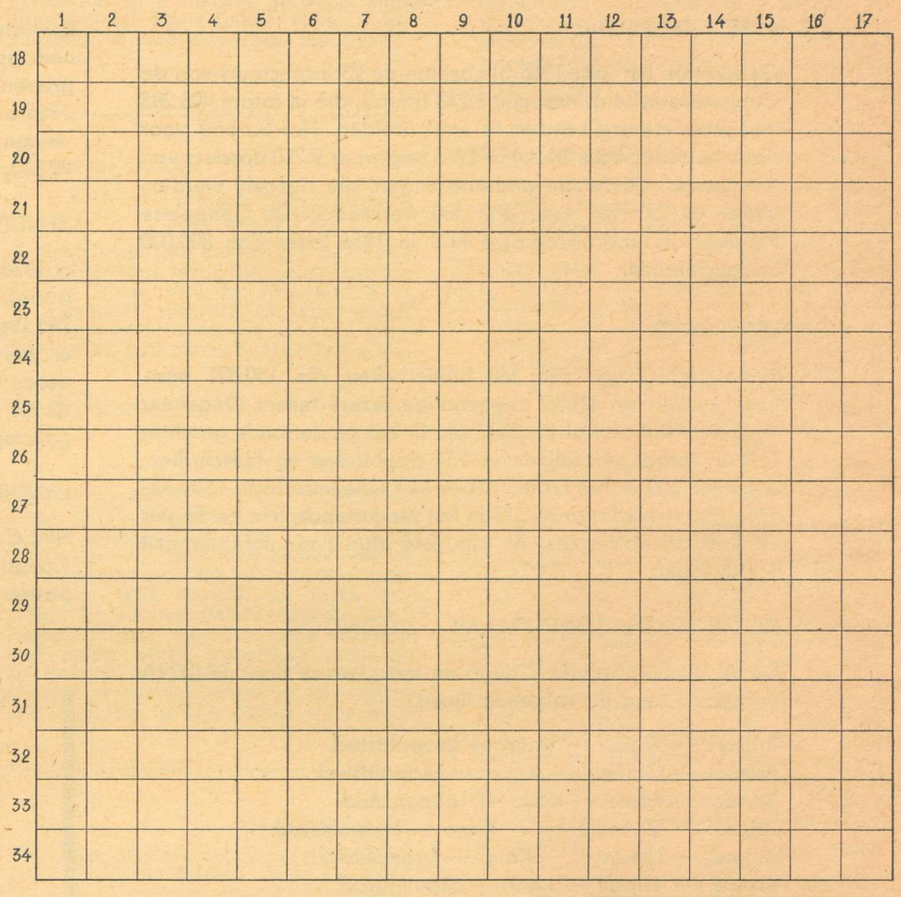

Oplossingen in te zenden aan het Alg. Secretariaat, dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, vóór 17 mei 1958. Onder inzenders van goede oplossingen wordt een boekenbon verloot.

Oplossing kryptogram april-nummer 1958 van „Oost en West".

Horizontaal: 1. Soerakarta; 11. draadnagel; 12. boerenmeid; 14. pimpelmezen; 16. luipaard; 17. vijf; 18. sodomsappel; 20. upu; 21. riant; 24. rg; 25. nri; 26. sado; 28. euratoom; 31. Afrika; 32. karig; 35. Beets; 37. nt; 38. miezerig; 40. stinkkat; 43. nn; 44. nater; 45. Posso; 46. rigide; 48. teerling; 49. Anna; 53. luw; 55. as; 56. gemma; 58. Nap; 59. tarweesten; 61. oir; 62. Tsaritsa; 63. etensdrager; 66. rekenkamer; 67. krakeenden; 68. sparappels.
Verticaal: 1. Sibelius; 2. emeritus; 3. apenaard; 4. Almeria; 5. trip; 6. kryptogram, Pallas Athene; 8. onbesproken; 9. ogieven; 10. elf; 13. dito; 15. nijlreiger; 18. st; 19. druk; 22. Io; 23. Nafta; 27. artist; 28. eik; 29. maraan; 30. resolutie; 31. ankerbedding; 33. rit; 35. ets; 36. snoepwinkel; 39. Indië; 41. triaslagen; 42. egg; 47. Inst; 49. am; 50. narrekap; 51. anatomie; 52. opwaarts; 54. wartaal; 56. GN; 57 masseur; 60. ever; 64. reep; 65. aks.

De boekenbon werd toegekend aan mevrouw J. van Ossenbruggen, Aronskelkweg 18 d, Den Haag.

studiecommissie

De Studiecommissie van de Koninklijke Vereniging Oost en West, Nassauplein 1a, 's-Gravenhage, tel. 111864-111865, postrekening 583628, bankr. N.V. Holl. Bank Unie en Nederl. Handel Mij. N.V., 's-Gravenhage.

verleent bijstand bij huisvesting, onderwijs en opvoeding van jongelieden, die naar Nederland zijn of worden gezonden of aldaar achtergelaten.

De commissie is als volgt samengesteld: mr G. H. Eskes, voorzitter; Prof. ir F. M. C. Berkhout, onder-voorzitter; W. H. M. d'Haens, secretaris; J. H. Heijenbrok, penningmeester; prof. mr A. L. de Block; Mevrouw M. H. Ellis-Heijer; Mgr. mr F. Op de Coul.

De gedelegeerden zijn: B. van der Veere (1e gedel.); Mevr. M. W. Schiereck; J. W. R. H. Doorman; Mej. M. van den Heuvel; D. van de Linde; Th. Offerman; A. C. Ruitenberg; H. M. Schilling; Mej. C. W. M. van der Ven.

Belgisch-Congo in vogelvlucht

Belgisch-Congo ligt in het hart van Afrika tussen 5° 20' N.B. en 13° 28' Z.B. en tussen 12° 10' en 31° 15' O.L. In het noorden grenst de kolonie aanFrans Equatoriaal Afrika en Soedan, in het oosten aan het Brits protektoraat Oeganda, de mandaatgebieden van Ruanda-Urundi en het Tanganyika Territorium, in het zuiden aan Noord-Rhodesië en Portugees Angola, in het westen aan Angola, Portugees Cabinda en Frans Equatoriaal Afrika.

De oppervlakte bedraagt 2.344.000 km² of meer dan 72 maal die van Nederland en 80 maal België. De centrale kom, gemiddeld op 400 m boven de zeespiegel gelegen, bestaat grotendeels uit heuvelland, dat naar het oosten, westen en zuiden langzaam overgaat in hoogvlakten. In het noorden scheidt een heuvelkam het Kongobekken van het Nijlbekken.

Om en bij de evenaar bereikt de temperatuur een jaarlijks gemiddelde van 25° C. In de hogergelegen gebieden, vooral in het oostelijk gedeelte, is de gemiddelde temperatuur lager dan 20°.

Op 1 januari 1957 telde de Belgische Congo 12.843.574 inheemsen en 113.376 niet-inheemsen. De gemiddelde bevolkingsdichtheid bedraagt 5,36 inwoners per km² tegen 325,3 per km² in Nederland en 250 in België.

Ongeveer 22 % van de inlanders leven in de steden of in de nijverheidscentra. De inheemse bevolking bestaat uit: pygmeëen (weinig talrijk), Bantoenegers (8 à 9 miljoen), Soedannegers (2 à 3 miljoen), Niloten in het noordoosten en de Hamieten in Ruanda-Urundi.

De belangrijkste inheemse talen zijn: 1. het Kiswahili of Kingwana; 2. het Tshiluba of Kiluba; 3. het Kikongo; 4. het Lingala. Het aantal Bantoedialekten wordt op meer dan 200 geschat, terwijl de Soedandialekten bijna even talrijk zijn.

De voornaamste bedrijfstakken zijn veruit de land- en mijnbouw.

Belgisch-Congo heeft een eigen muntstelsel. De officiële munteenheid is de Congolese frank, verdeeld in honderd centiemen.

BELGISCH-CONGO EN RUANDA-URUNDI

VERBINDINGSWEGEN

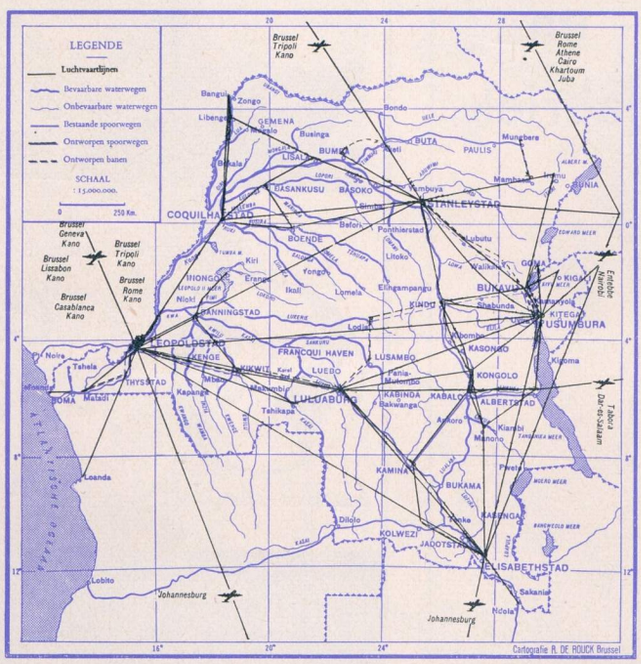

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP

P. J. van Vlissingen & Co's Katoenfabrieken

HELMOND

★

Veredelingsbedrijf voor alle soorten Weefsels

★

Grootste Textieldrukkerij van Nederland

Opgericht in 1846

★

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V. AMSTERDAM

HBU **HBU**

onbezorgd vacantiegenot!

...want ons reisgeld werd vakkundig verzorgd door de HBU.
Onze reisbagage- en ongevallenverzekering werd afgesloten bij de HBU.
Onze waardevolle papieren en onze kostbaarheden werden veilig opgeborgen in onze safe bij de HBU.

Ook voor U: de HBU

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.
AMSTERDAM - DEN HAAG - ROTTERDAM

N.V. **W. A. HOEK's Machine- en Zuurstoffabriek**

Havenstraat 19
SCHIEDAM

Telefoon K 1800 - 69061
(4 lijnen)

KNSM

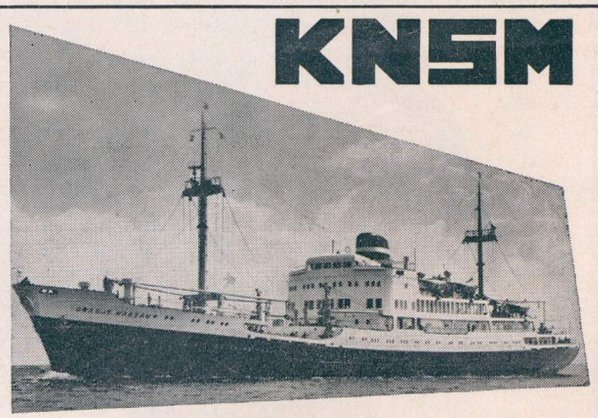

KNSM

bevaart de halve wereld

PASSAGIERS- EN VRACHTDIENSTEN
o.a. naar:
Curaçao
Aruba
Suriname

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE STOOMBOOT-MAATSCHAPPIJ N.V.
AMSTERDAM